Jacobi Gualle Jure-consulti Papie Sanctuarium.

Paulus Morbius cōciuibus Papiēsibus. S. P. D.

Vidi nuper summoqꝫ studio plegi optimi cōciues: aurcum hoc profecto diuinūqꝫ opus cōfraternitati nr̄e a Jacobo Gualla iurecōsulto excellētissimo paucis diebus ante eius obitū dicatū. Cuius qdē lectio quāta me leticia voluptateqꝫ affecerit: vix vobis exprimere possem. Offendi eniꝫ in eo res ꝑpe īfinitas maximi certe faciūdas: quibus nunqꝫ vrbē nostrā dotatā ornatāqꝫ esse existimassem. Audierā sepenumero a teneris vsqꝫ annis ⁊ a parentibus: ⁊ a natu grādiorib⁹ patriam nostrā inter ceteras Italie vrbes antiquissimā nobilissimāqꝫ esse: at sanctorum reliquijs nec ipsi Rome inuidere: sꝫ tamē eius originē ac nobilitatem queqꝫ reliquie essent he: quibusqꝫ in tēplis iacerent: hi mihi preter paucas nulli ignotas narrare nesciebāt. Que res me hercule efficiebat: vt eorū oratiōi parum fidei haberēꝫ. Nūc vero sociorum meorū exhortatiōe Gualla noster: ⁊ mihi ⁊ vobis: siqui vestrū opinionis extiterūt mee: omnē de hac re dubitationē penitus e mente eradicauit: euulsitqꝫ omnino. Naꝫ ⁊ Papie primordia ⁊ sacras eius reliquias adeo suis scriptis celebrauit: qd̄ eis non credere nephas esset maximū. Quāobrem cū mihi minime sit dubiū vestrum vnūquēqꝫ harū rerum noscendarum miro desiderio teneri (alioqn enim patrie vestre minime amātissimos ducerem) liber hic vt quāprimū ederet̄: omni studio curaui. Hilari igit̄ frōte vrbis nr̄e diuinū sanctuariū: mea vobis cura īpartitū accipiatis veliꝫ. Eius autē autori ac Joānifrācisco Picio artiū scholari: qui ad cōmodū nostrum ipsum in capita ⁊ libros diuisit: eaqꝫ qua potuit diligētia reuisit: quātū debeamus vestris sentētijs iudicādū relinquā. Sed ne pluribus vos ab huius aurei operis lectione: animos vestros mihi credite: quāplurimū oblectatura remorer ď his hactenus. Valete. Papie. Kal̄. Sep. M. D. V.

Presbyter Bartholin⁹ Georgi⁹ de scō Saluatore Mōtisferrati Reuerēdo ī xp̄o p̄ri Joāni Geōgio Cleri papieñ. Primicerio. S.

Immensus me hortatur amor quo te cōplector reuerēde primicerie: vt de libris Jacobi Gualle iuris cesarei ac pontificij interpretis optimi ad te scribere non ve-

rear. Quos vel vtiles tibi vniuersoq3 clero: vel saltem nō iniucundos fore spero. Nā quātomagis magisq3 cogito: nihil ꝑstabili⁹ i rebus humanis iuenit: nihilq3 diuinius q̄3 ꝓdesse multis. Nos enim interlegēdo tot ꝑsules ticinenses: tot sanctoꝝ reliquias: totq3 regū antiquoꝝ noīa tādiu occultata iuenies. Amicoꝝ hortatu ipsos lubens ꝑcurri: q mihi frugiferi apprime visi sunt: vt nihil hacten⁹ ad clericoꝝ ac laycoꝝ oīum eruditionez (absit oīs liuor) ꝯpēdiosius: ac vtilius editū ituear. Ne pigeat igit̄ Jacobū nr̄m imitari: q oratoꝝ atq3 clarissimoꝝ hystoricoꝝ sua solida vera animiq3 virtute sibi ꝑpetuū glorie sempiterne nomē assumpsit. Est qdē ꝓculdubio quedā sibi sciētiaꝝ dignitas: generosum quoddā: ac vere nobilitatis dec⁹: vt neq3 hac nr̄a i vrbe (oīum pace dixeriz) in arte dicēdi forte peritior iueniri possit. Tātuz hoc vno miꝝ imodū eloquētie virtutisq3 post ei⁹ iteritū fulgēt exēpla: vt oē dicēdi trāscēdāt eloqū: q Theophrastus: Demostenes: aut Cicero: aut ali⁹ flagrātissim⁹ eloquētie fons in eaꝝ narratōe deficeret. Jn ore sepe erant illi Jacobo diuus Augustin⁹: Hieronym⁹: Gregori⁹: Thomas: sacre romane ecclesie doctores: alioruq3 virorū: ꝑter ius cesareū ac pontificiū tāta familiaritas tātaq3 expedita recitatio: q nō taz meminisse q̄3 legere videretur. Gratulamur igit̄ oēs īgenio tāti viri: quo sancti illustrantur epī papiēses: quo clare notificantur reliquiarū sanctarū sedes: quo ticinēsiū regū ātiquoꝝ noīa diu obūbrata elucescūt. Qd cū ita sit: necnō iudicam⁹ maxima dignū esse laude Paulū morbiū: ciuē papiēsez: viꝝ ꝑfecto liberalissimū: qui ꝓ summa ticinēsis reipublice gloria: ꝓ cōiue oīuz vtilitate ꝓprijs expēsis hoc op⁹ voluit Papie ipressuz fuisse. Quapropter gr̄as huic agere debemus imortales: q tot ⁊ tāta munera dignat⁹ ē nobis ipartiri. Uale totius cleri decus Papie ex penatib⁹ scī Gabrielis: quarto kal̄. Octobris. 1505.

Jdem Senatui Papiensi. S.

Turpius in mundo nihil o reuerende Senatus
Esse viro ingrato seu muliere potest.
Jngratus patrem: patriam: diuosq3 supremos
Negligit: officij nec meminisse solet.
Jn cineres labi haud est passus Scipio Romam:
Sed cineres tanti non habet illa viri.

Eloquij splendor Cicero clarissimus ille
Pompilij ingrati proditione perit.
Ingratas queritur thebas res ipse licurgus
A patria ciues quem pepulere truces.
Exegit cypri Solon depulsus athenis
Extremum vite vir probitate grauis.
Hanc vitij labem cupiens vitare Jacobus
Gualla: tibi mentis dulce reliquit opus.
Omnia pretereunt: sed stant probitatis honores.
Tempore cuncta cadunt: gloria sola manet.
Hunc colit: extollit: veneratur Roma secunda
Guallam: cui magnum restat in orbe decus.
Uale.

Jacobi Gualle iureconsulti Sanctuarij
Papie librorum sex

Capita primi libri.

Secundi libri.

Tertij libri.

Quarti libri.

Quinti libri.

Sexti libri.

Finis.

Jacobus Gualla Jurecōsultus prefectis Hospitalis Papie. S.

Petiistis a me nonnūquaz patres optimi: vt primordia vrbis nostre reliquias: ac corpora sanctorum: resqꝫ alias quāplurimas memoratu dignas: que hac in nostra patria existunt: scriptis meis illustrarem celebrarēqꝫ. Ego vero ⁊ si inscius nō eram: quāti laboris hec prouincia esset futura: eamqꝫ viruz maiori eloquentia maioriqꝫ rerum humanarum cognitione preditum exposcere: attamē ob meaz in vos obseruantiaz: patriāqꝫ nostrā pietatem: desiderio vestro morem gerendum censui. En igitur vobis: que ex varijs virorum clarissimorū monumentis mira diligētia: studioqꝫ incredibili collegi. Habetis modo patres Gualle vestri opera: quo ocium nacti vos oblectetis: summāqꝫ capiatis voluptatem. Vobis enim ingenue polliceor: quod si in libri huius lectione versabimini: eam animis vestris quāplurimas temporū varietates fortuneqꝫ vicissitudines suppeditaturā esse. Ex ea igit͛ hilari vultu amoris mei erga vos vrbemqꝫ nostram pignus ⁊ monumentum accipite. Quod quidem si non ea elegantia eoqꝫ candore expolitum inuenietis: ac forte expectabatis: cuz operis magnitudini: tum temporis breuitati id asscribatis veliz. Valete ⁊ Gualle vestri beniuolentissimi Papie Junij mense. M. D. V.

Jacobi Gualle iurecõsulti Sãctuarij Papie prefatio.
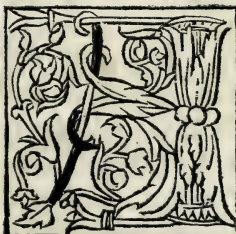
Apud multos dubitari solet: an papie tot sanctorũ reliquie suũ habeant domiciliũ: qm̃ eos latet: unde prodierint: ab quibus delate sint: & qui demuz ipsi urbi munus tã eximiũ cõtulerit. Ea rõne mĩori venerati͂oe colũtur: adeo q̃ nõnulli etiã eiusdez urbis incole: illud tã preciosuz ante suos oculos

positū thesaurū:tot indulgentijs: tot muneribꝰ: tot celestibꝰ donis affluētem:cecis oculis sepius ꝑtrāsire videnť: in cuius deuotionē oīum mortaliū mētes deberēt ꝓmoueri. Ne eoꝝ igiť sanctorum: qui in excelsa eterne felicitatis celi arce principatū tenentes: apud vberrimū oiuꝫ bonorū dei fontē ꝓ nobis supplices assistūt: huiuscemodi ignorātia grārū fluuijs careamus: hoc opusculo patenter ostēdeť:quibꝰ sacris in tēplis venerāde ipse celitū reliquie quiescāt: qui vita:⁊ miraculorū claritate:inter sanctos a summis pōtificibꝰ referunť:⁊ qua precipua regia religiōe:ac diligētia:magnaqꝫ īpēsa vrbs īpa eo celesti munere doneť. Nā apud Papiā vrbē a preterfluēte ticini amne ātiquioribꝰ seculis ticinū vocatā: ꝯstat lōgobardorum regiam sedem constitutam esse: teste fratre Jacobo aquensi in sue peruetuste imaginis mundi cronice parte secūda: cuius quidem verba hec sunt. Aripertus Rex sepelitur in Papia que inter alias ciuitates Longobardie: de honore regio fuit magis honorata:qꝛ semper sedem Regni habuit:tam virorum:qꝫ mortuoꝝ Regum longobardorum. Papiam quoqꝫ longobardorū regiam fuisse sedem refert Paulus longobardoruꝫ verus hystoricus etiā ab Eusebio: Mathei palmerij tēporibus scribitur. Platina iteꝫ cremonēsis īuitis atqꝫ pōtificū frater heremitanꝰī suo cronicaꝝ supleмēto idē testanť. Rhodobaldi aūt presulis ticinēsis cronica: edita āno salutis Millesimo ducētesimo sexto:⁊ trigesimo stupendū ꝯtinet numeꝝ inferiꝰ anotatū:sanctoꝝ corpoꝝ:sacrorūqꝫ tēplorū:que:⁊ ab quibus regibus sint erecta. Ipsi nāqꝫ lōgobardorū reges:qui veluti fulmina belli:totā armis italiā strenue superarūt:ob suā in papiā tā ingēteꝫ amoris flāmā:quas summi pōtifices:⁊ christianissimi impatores: ex vniuerso terrarū orbe sanctorū reliquias magna magna diligētia romā detulerūt:⁊ alias glorioso martyrio ibidē coronatas:Roma:Rauena:atqꝫ Sardinia:ad ipsaꝫ suā sedē suꝑ cūctas magnifice decorādā deferētes:antiqs repleuerūt Basilicas atqꝫ Sacella:miro ornatu:multisqꝫ fūdata ꝑdijs: vbi sacerdotes ⁊ clerici ab eis fuerūt īstituti:ꝓprieqꝫ etiā filie virgines ibidē ꝯsecrate die noctuqꝫ diuina officia celebrātes. Que qdeꝫ Basilice nō regio:at snō salutis crucis ✠ insigne sunt insignite:quo solo veri christiani letātur:eterno deo:cui soli debeť:oēꝫ dātes honorē ⁊ gloriā. Nā cetera seculi īsignia:q̄ regnāt ī hac misera tēpoꝝ fece:puer-

sitate moꝝ̃:hoiumq̃ pfidia:fumus:aerq̃ sunt:atq̃ flagitia. Plu res ēt in ipsis suis Basilicis ꝓhibuerunt regia sua (vt solet) erigi sepulcra:marmore eburneo corruscāte:mirabili artificio oculis spe ctāda mortalibus:cū eoꝝ īsignijs:Statuis:seu lrīs:que ī oī euo:suā renouarēt memoriā:ꝛ vrbis nobilitatē:asserētes id solū deberi rela tis inter sanctos:q vita:ꝛ miraculis claruissent:ꝛ nequaq̃ coꝝ cor- porib⁹ oi labe putrescētib⁹. O felicē Regiā religionē:sub celo apud Pricipes:ꝛ ceteros rarissimā:magna laude cūctis seculis memorā dam?quaꝫ tēpore diei nouissimi q̄ laudatores ꝛ cultores dei a lau- datorib⁹: ꝛ cultorib⁹ seculi :horrēdis angeloꝝ gladijs scindent̄: de- us dominator oiuꝫ ī excelsis eterne glorie sedib⁹cū Pricipib⁹ Celi colocabit. Est igit̄ nō solū regū corpoꝝ at potius Regis celestis thesauri sanctaꝝ.s.reliqaꝝ sedes Papia. Nō ab re ergo:lōgobar- dis papiēsib⁹ venie gratia Romā ꝓficiscētibus Romani dicere so lent:eos domi romani habere:ꝛ alibi eā querere. Nā que sanctorū corpa noie celebrata sint delata Papiā:ꝛ que rome relicta. Huius qdē rei veritas est ī luce:qm̄ eaꝝ ꝑuetuste vrbiū cronice:claꝝ exhi- bent testioniū. Ad dei igit̄ oipotēt laudē:sueq̃ ītemerate Ma rie virgis matris:diuorūq̃ Hieronymi:Augustini:Syri: ꝛ ipsorū sanctoꝝ:quare dei clemētia vrbs ticinēsis p̄ceteris taꝫ mirifice tot tātisq̃ sacris decoret̄ reliqis:ꝛ ab qb⁹ ipse relīqe sint Regib⁹ papiā dlate:Regijsq̃ tēplis tradite:qb⁹ve meritis celestē ascēderit arcē: iuxta sacras eoꝝ hystorias ꝑuetusto scripto relictas: vn̄ dillucidaꝫ sūpsi veritatē p singula tēpla:vbi eoꝝ sacre taꝫ delate:q̃ nō delate relīqe tumulāt̄:ex ordine īseri⁹ anotabit̄:ꝛ demū de magna ipsi⁹ Vr bis ātiqtate. Verū ip̄rimis de sanctissimo p̄re Syro exordiemur:ce terisq̃ illustrib⁹viris ticinēsib⁹ sanctis.s.pōtificib⁹:q ꝓ sue vrbis sa lute:quā post deū vita ꝓpria cariorē habuerūt: sub Christi vexillo papie magna diui patris Syri sanctitate erecto:mirādis virtutib⁹ vsq̃ in vite finē strenue militarūt:ꝛ qb⁹ticinēsis populus multū dꝫ: ꝛ demū de sacris tēplis eorū sanctitate erectis:vbi seruant̄: atq̃ co lunt̄. Atq̃ etiā de Inclyt Regib⁹ suis Longobardis:qui iuxta ce lestem eiusdem diui patris Syri de futura vrbis ticinensis exalta- tione:prophetiam statim subsequentem: diuino nutu: ab extremis montibus venientes:ꝛ strenua virtute eam adimplentes: stupendo sanctarum reliquiarum thesauro: magnisq̃ ꝛ magnifice extructis

celeberrimis templis: atqꝫ zenobijs: alijsqꝫ preclaris: suo tempore Papiam illustrarũt: presenti (vt superius habetur) patebit opusculo. Sanctuarium (quidem Papie) visuꝫ est intitulare: ab mee in cunctis pusillo ticinensi doctore Jacobo gualla maiestate celesti suggerente contextum: his tantum tribuendum: quorũ religiosus spiritus: eius lectione in earum sanctarũ Reliquiarũ veneratione accenditur. Non autẽ his: qui graui supercilio: tamqꝫ fastidiosuꝫ cibum ꝯtemnẽtes: solent de alijs iudicare: ⁊ ipsi nihil facere. Nũc autem in sanctissimo dei nomine cuius adiutorij gratiaꝫ ipse pusillus: ⁊ infirmus pie inuoco ad hãc tam sacraꝫ tamqꝫ magnam narrationeꝫ: ne deficiam vsqꝫ ad rei ꝯsumationẽ iuxta dillucidã veritatẽ: qua cuncta scripta relucere soluẽt: opusculũ ipm̃ aggrediar.

Jacobi Gualle iureconsulti Sanctuarij Papie. Liber I

De sancto Syro. Capitulum I

Syrus Uir diuinus: scitate mirabilis: ⁊ christiana doctrina clarissimus: q apd̃ Ticinũ Christi vexillũ primus erexit: quẽ alij fuerunt natione gallileũ: ⁊ illuꝫ fuisse pueruꝫ: ab quo Saluator quinqꝫ accepit pisces pro refectõe quinqꝫ milliũ hoĩuꝫ: alij ex patria Aglegiensi ꝓdijsse. vt cũqꝫ sit: ꝯstat eũ claruisse tempore apostoloꝝ: ⁊ in eorum scola eruditum christiana doctrina. Fuit itaqꝫ pater hic (sua sacra teste hystoria) q emersit a preclaro fonte maiestatis diuine a Christo. s. in Petrum a Petro: in Marcũ a Marco:

in Hermagoraз Petri ordinatione Aqlegie episcopuз. Quo viri gente: Syirus eiusdeз precipuus discipulus futurus pater ticinensium: predicandi gratia Ticinum veniens: in itinere apud Veronā filium vidue a mortuis suscitauit. Qua miraculi claritate: cum filio atqз multis alijs ipsa vidua ad fidē Christi est cōuersa. Cuз autem Ticino proximus esset: populus ticinensis diuino quodaз incensus spiritu obuiam sanctissimo Syro properans: altis ad sydera vocibus personabat: Ingredere: Ingredere: Pater desiderabilis: reuoca errantes: doce imperitos: libera quos captiuos crudelis detinet hostis: tuisqз nos salutaribus institutis informa: ⁊ trāsfer nos in cetum veri dei: vt cognoscamus queз veruз deum oporteat adorare. Qui sanctissimus pater: dum ticinensem vrbē ingrederetur: tam ingenti radiabat celesti gratia sacris attestantibꝰ scriptis Pompeij eiusdem successoris: et discipuli: vt cuncti valitudinarij: solo sui pallij: tactu: cūctis langoribus liberarentur. Vir autem diuinus ad veram fidē tam grandem videns populi feruoreз: manus in celū eo intuens: refertus prophetie spiritu: hanc Ticinensibus futuram prophetauit felicitatem. Delectare gaudijs gloriosa vrbs Papia: quia veniet tibi ab extremis montibus exultatio: nec minima in finitimis ciuitatibus vocaberis: sз copiosa. Veh tibi Aquilegia: cū impioruз manus incesseris: destrueris: nec vltra edificata consurges: ⁊ sane illud diui patris Syri vaticiniuз fuisse in celo eterno numine stabilitum: comprobat primo eiusdeз sanctissimi viri saluberimus aduentus: vnde prima: ⁊ maior salutis exultatio: seu exaltatio ticinensi populo est exorta: omni laude celebranda. Nam vir ipse apostolicus: cuз apostolis educatus: sancto illustratus spiritu: ab apostolorum scola Ticinum veniens a ticinensi populo lete suscipitur: vt etiam Beda his verbis meminit. Licet omnis Lyguria christianitatis foret expers eo tempore: ticinensis tamen populus beatum Syrum gratulanter suscepit in Pontificem: qui tanto fidei: ac religionis feruore Christi vexillum ibidē erexit: ꝙ Papia illis antiquioribus seculis in tota lyguria splendidioribus catholice fidei radijs illustrata: expers omni caligine heretice prauitatis: eque per omnes ciuitas christianoꝝ: christianeqз religionis aliaꝝ ciuitatū: mater: ⁊ magistra vocaret̄: vñ lucidi fidei

riuuli accipiebant: sacris attestantibus scriptis catholici officij pri mitiue ecclesie: dum diui Syri preconia celebrant: Attestantibus quoqꝫ Crispino: ceterisqꝫ sanctis Epis. Unde sicut falsa religione Lactantio firmiano teste: de falsa religione populis errorum caligi ne: ⁊ tenebris obductis cuncta mala emergunt: vrbesqꝫ: ⁊ magna im peria tremendo dei iudicio deficere solent: econtra vero religionis cultu ciuitates: ⁊ Regna: domino cōcedente: dignitate: ⁊ stupendijs bonis augentur. Papia igitur tunc Religione cūctis celsior: cel sior quoqꝫ subsequentibus mirandis exaltationibus: celesti munere ceteris sublimatur: que tunc ab idolorū cultura ad veram dei reli gionem conuersa: semper postea expers heretice prauitatis: veram christi fidē cōstanter coluit. Neqꝫ eius tellurem roseus martyrum sanguis vllus maduit. Eo etiam tempore quo Romani: item ⁊ alij truculentissimi princepes: atqꝫ populi seuiebāt in christianos: Tuꝫ pia vrbs ipsa fideles ad eaꝫ ꝯfugiētes mira pietate suscipiebat: at qꝫ fouebat. Duo tantū īcliti martyres cruentissima cede apud Ti cinum interierunt: Boetius scilicet: ⁊ Gunifortus. Nam Boetius vir senatoria dignitate: ⁊ eminenti virtute illustris: ob suspitionem affectate libertatis Roma Papiam relegatus a Theodorico Re ge: qui tunc vniuerso regnabat Latio non ticinensi vlla manu ipia: at Theodorici nequitia gladio percussus: martyrij palmaꝫ Papie adipiscitur: ⁊ sanctus Seuerinus celebrat: Gunifortus aūt christia nissimus Schotia gente natus ob Christi fidē apud Mediolanū sagitis sceuissime perfodit. Sed deo nolente (sacra sua ad verbum sic referēte hystoria) Mediolanēsiū ciuitatē eius gloriosissimū cor pus retinere: venit in nobilissimaꝫ ciuitatem Italie nomine Pa piam: vbi receptus cū magna pietate a christianissima muliere: stu pendis coruscantibus miraculis: tertia die ipse etiam cum palma martyrij gloriosus celo suscipitur. De vtroqꝫ vberiori sermone suo loco dicetur. Sed in viam redeo. Syrus autem ipse vir diuinus a diuina maiestate successores sibi Pontifices impetrauit: quorū re ligione: ⁊ sanctitatis operibus suis ticinēsis populus iteger: rectus qꝫ in fide cōtineret: ⁊ dirigeret ad excelsaꝫ celi arceꝫ: quoꝝ sancto rum nomina sunt hec.

Inuentius. Pompeius.

Urciscenus. Lafranchus.
Crispinus primus. Bernardus.
Epiphanius. Petrus.
Maximus. Fulchus.
Enodius. Rhodobaldus.
Crispinus secūdus Ioānes.
Damianus. Armētarius.
Theodorus ac Luitfredus ac
Hieronymus. Borꝝ aūt scilꝫ. Anastasius.

Alijqꝫ q̄ꝫ plures eximij celestis militie Principes: qui sub christi vexillo diui p̄ris Syri igēti sanctitate erecto strenue militarūt: ⁊ mirādis virtutibꝰ Papiā exaltarūt. Nā Inuētius populis in xp̄i fide ꝯfirmandis: ac miraculoꝝ signis diuo p̄ri Syro sociꝰ claruit ꝯspicuꝰ. Porphiriū aūt belloꝝ Ducē acerrimū in christianos sceuiētem: cū magna militū acie: ad fidē Christi ꝯuertit. Mediolani vero cōtra Arrianos strenue certauit. Urciscenus vir siqdē diuinus: q etiā ⁊ ipse in primitiua claruit ecclesia: cū extuaret fidei feruor: cū floreret martyrū virtus: roseusqꝫ sanguis flagraret: christiane religionis flāma incēsus: maiestate celesti suggerēte: mirāda religiōe ticini populū christianū vocatū: magna sanctitate atqꝫ doctrina: fulgētibusqꝫ fidei radijs dirigit i celū. Crispini: ciꝰ nominis primi Pontificis: ingētis sanctitatis regimine: clerus ticinēsis: beatorū chorus habet̄: ⁊ ciuitas cui multa ꝯtulit bona: ciuitas christianorū vocata: miranda catholica cultura auget̄. Epiphanius patria ticinēsis: genere nobilis: virtutū excellētia: sanctitate: ac eloquētia: ⁊ rerum clare gestarum gloria illustris: Italiam furore bellorū a barbaris vexatā: tributisqꝫ oppressam: iuuit: ⁊ captiuos Latij populos in Gallia liberauit: quos secū reduxit in Liguriam. Maximi siqdē viri sanctitate ac doctrina eximij sermones: sacreqꝫ homelie palā in ecclesia religiose legunt̄: suaqꝫ etiā preclara doctrina Reges ad iusticiā erudiūt̄. Enodiꝰ poeta ⁊ orator clarissimꝰ Cōstātinopoli ad Anastasiū Imꝑatorē hēticū ꝯuertēdū piculosa iniungit̄ legatōe: cuiꝰ furore: vt naufragio ꝑiret: fragili i naui tumescēti alto ꝯmittit̄ mari: Sꝫ deo iuuāte: furēti tēpestate: sospes iactat̄ ad littora. Crispinꝰ: eiꝰ nois Pōtifex scđs: vtutē atqꝫ sanctitatē ꝑmi

secutus: prestanti eruditione: vita: ac religione: ticinensem dirigit populum ad bene: beateqz videnduz. Damiani Epistole preclare in sexta Synodo Italie multum iuuere fidem christianam: ⁊ legatio qua functus est in Grecia ad Georgium Patriarcham ab heretica prauitate reuocanduz: indicant quantũ sanctitate: ac doctrina prestaret. Theodorum insigni sanctitate celeberrimum: qui Papiam a Karoli magni: ⁊ galloruz longa: ac graui obsidione alta miraculi claritate liberauit: Zacharias summus Põtifex suis appicibus fratrez inscribit sanctissimuz. Hieronymus miranda pietate incensus: solo pallij tactu curabat egrotos: ⁊ in Regio palatio solis radio apposito pallio: veluti a trabe fortissima sustinetur. Dixi de Pontificibus ticinensibus inter sanctos relatis. Nũc ad per beatos transeamus: quorum Pompeius Pontifex secundus: quibus fuerat diui patris Syri radijs illustratus: ijsdem populum illuminans: direxit in salutis portum: mirandãqz eiusdez de Papia declarauit prophetiam. Lafranchus autem larga in pauperes pietate elemosinarius vocatus: acerrimas persecutiones strenua virtute superauit: ⁊ magna miraculorum claritate coruscans sanctus vocitatur: templũqz sancti sepulchri vbi quiescit a celebritate sui nominis sanctus Lafrãchus denominatur. Bernardus patria ticinensis: Fauentinus primo Episcopus: postea ob eximiã eius religionem: atqz doctrinaz ad sedem euectus ticinensez: in sacros canones eruditos edidit tractatus. Petri Antistitis: summi postea Pontificis: coraz tunc tota Romana curia tremendum habetur miraculum cunctis seculis memoranduz. Fulcus Scotia gente natus: qui superatis alpibus Italiam venit: miranda sanctitate: atqz doctrina: mirãdisqz pietatis operibus Pontificali sedi ticinensi magno fuit ornamẽto. Rhodobaldus rei diuine magnam gerens curaz: de percolendis sanctorum reliquijs: Regijsqz delubris obseruandaz edidit cronicam: erexit quoqz templa: detqz Zenobia. Que autem Armẽtarij: Luitfredi: Joannis: Anastasij: ⁊ aliorum eximia religio: virtus: atqz doctrina in ecclesia Papiensi claruerit: breuitatis gratia pretereo: quoniam de ipsis: ⁊ singulis superius memoratis: in subsequentibus sacris eorum hystorijs vberiori sermone recensebo. Qui quidem sancti Pontifices

per omnia virtute: ⁊ sanctitate p̄clari merito sunt celebrandi: ⁊ eternis laudibus consecrandi: quoniam suis sanctitatis meritis: stupēdisq; virtutibus: atq; miraculis Ticini ecclesia est directa: ⁊ confirmata: prebens Ticinensibus aditū vsq; in celum. Cetere nāq; vrbes: vno: vel duobus: aut sane raris letantur beatis Episcopis. Papia vero excelsa Illustrium virorum suorum Sanctorū scilicet Pontificū acie decoratur: que a diuo patre Syro primā: ⁊ sublimiorem accepit exaltationem. Unde Regie etiā omnes: que statim subsequuntur: prophetate exaltationes emerserūt triūphali Laude perpetuo celebrande.

De longobardorum origine: agnomine: eorumq; ad Italiam aduentu: quo modoq; Papia sedes sit facta Regia. Caplm II

Uoniam De prima: ⁊ celsiore sanctorū Pontificum Ticinensiū exaltatione dixi: sequitur vt doceam qualiter memoratū superius Uaticinium mirandis Regū Longobardorū exaltationibus sit impletum. Nā post diuum patrem Syrum: quem ticinenses: vt superius est habitum: propter eius Apostolicam virtutem in primum susceperunt Pontificē: Anno salutis supra quadragesimum sexto: gens Longobardorū ab extremis Germanie finibus: Scandiaq; Insula est egressa. Paulo dyacono teste vero hystorico Longobardorum: libro primo. capitulo primo. quā refert nō tam in mari positam: q̄ marinis fluctibus propter planiciē marginū terras ambientem circunfusā. Longobardi igitur: barbe longitudine sic prenominati a germanorum populis duxerunt originē. Qui cū pre multitudine in ea insula: que vix eos alere poterat: simul habitare non possent: ⁊ nouas sedes exquirerent: ab extremis montibus apud Ticinū veniunt suos sequentes Duces: Iboream scilicet: ⁊ Aionē. Quibus defunctis Agilmondus Aionis predicti filius Rex creatus est. demum deficientibus bisquinq; Regibus: Alboynus Adoyni Regis filius: vir armis: ⁊ ingenti animi virtute strenuus: omniū Longobardorū voce Rex vndecimus

creatur. Qui primo per forum Julij introiuit Italiã: vt etiã ipsorum aduentum Eusebius cesariensis de temporibus per Matheũ palmerium ad verbum sic refert. Longobardi ingenti multitudine cuz filijs: & vxoribus: & alijs barbaris nationibus sub Alboyno eorum Rege per Syrmium Italiam ingressi: eam possiderunt annis ducentum: atq quadraginta: & demum Papiam Alboynus veniens triennio eam obsedit: tandemq cepit. vt idez Eusebius alio loco sic inquit: Venetia: Galliacq omnis cisalpes a Longobardis postea possessa: preter Papiam: que cum per triennium obsidionem substinuisset: hoc tandem anno deditur. Post vero Ticini vrbem ceptam: post multas bellicas victorias: post eiectos: elatio gottos: post denicq superatam armis Italiam: Papiam exaltarunt: q ibidem firmarunt Regiam sedem. Quaz per ea tempora frater Jacobus Aquensis testatur sedem claruisse tam viuoruz: q̃z mortuorum Regum Longobardorũ: veluti in opusculi exordio habetur. Apud Ticinum quocq Regiam sedem constitutam: testatur idem Eusebius: quoniam dei voluntate: contra quaz nulla mortalium potestas preualere potest: diui Syri prophetia erat adimplẽda: non vanis: nec terrenis: sed celestibus thesauris. Eam ob rem ipsi diui Principes diuina infusione diuinam sequentes voluntatem: Papiaz vrbem exaltarunt: non auro: non argento: non margaritis: aut magnis latij diuitijs: sed sanctorum reliquijs: tam magnũ ad eã deferendo thesaurum. Papiã quocq exaltarũt celeberrimis tẽplis: basilicis: atq Sacellis ibidez zelo christiane religionis magnis eorum ĩpensis erectis. Quib⁹ amplas dotes: castella: vicos: & oppida: multacq predia obtulerũt. Verum ex multis: hos christianissimos Principes recensere eximia eorum merita exposcunt. Scilicet.

Constantinum.	Ottonem.	Grimoaldum.
Rhotarium.	Gundipertum.	Attalaricum.
Lymprandum.	Aripertum.	Gundibergam: ac
Astulfum.	Rachisium.	Theodolindam.

Constantinus autem sancto Michaeli Archangelo regiuz extruxit delubrum. vbi Longobardoruz Reges flauij inclite coronabantur. vbi Enodij sancti clarissimiq Ticinensis Põtificis: atq Eleuchadij Rauenatis sacre reliquie sunt in veneratõe. Rhota-

rius:q ingenij p̃stantia Lõgobardis leges edidit: sub titulo vtriusq; Joannis magnum edificauit templum: in burgo vocitatũ: Job: atq; Thobia: Jllustribus patriarcis: cũ Felicitate p̃clarisima Romana matrona: filiisq; septẽ martirio coronatis: ac Ualeriano Cicilie spõso: Maximo: Urciscenoq; Põtifice: ⁊ ceteris eximie decoratum. Lymprãdus rerũ gestarũ gloria imortalitate dignus: Inclytusq; Princeps: templum celeberrimũ sub titulo diui Petri in celo aureo edificauit: ⁊ eiusdẽ magna diligentia: multoq; exposito auro: sacratissimis eminentissimi catholici doctoris Augustini reliquijs Sardinia Papiã translatis sublimi veneratione decorauit. Boetij itẽ corpore: viro senatore: philosophia: ⁊ sanctitate: conspicuo: atq; alijs. Quod ordini dicauit regulariũ: postea heremitanis cepit venerari. Hic nãq; Rex christianissimus rogatus a Karolo martello Frãcorũ Rege sibi cõpatre: cũ eodẽ a Sarracenis Galliã liberauit: ⁊ in Hispania ꝯtra barbaros ꝓ exaltatiõe Xp̃i nõis strenue bellãdo: ingẽti claruit victoria. Astulfus bello acerrimus: cuius p̃stanti ingenio lõgobardis leges ꝯdite fuere: sub titulo oĩum sanctorũ: mõ vero diui Marini tẽplum extruxit. Q̃ð illustrauit scõrũ corporibus. s. diui Bernarbe ap̃li: Uiti: Modesti: ⁊ Crescẽtie: itẽ Marini: ac Leonis: Cecilieq; virginis: ⁊ Eufrasie eiusdẽ Regis filie cũ bisq̃ttuor: atq; vno scõrũ Innocẽtũ. Mõ aũt: que ibidẽ qescãt scõrũ corpa: dicãt ipsi frẽs: sub quorũ erãt custodia.

Otto Saluatori nr̃o piẽtissimo sacrũ eleuauit oratoriũ: scm̃ Felicẽ mõ vocatũ. Q̃ð Georgio martire Jllustrissimo: Bacho: Sergio: ⁊ plerisq; alijs scitate p̃claris exornat̃. Gundipti prestãtia: q reb⁹ bellicis fortit̃ gestis tm̃ enituit: Agate virgini ĩ mõte Basillica est erecta: Primo: ac Feliciano: diuis martirib⁹ venerata. Aripertus maior: religione: ac ꝓbitate strenu⁹ Prĩceps: q alpes cotias donauit beato Petro: extra vrbis menia Saluatori scissimo percelebre tẽpluʒ extruxit: sacris sancti Felicis ĩ pincis reliquijs cultuʒ. Jbidem item Regum Longobardorũ septem corpora tumulantur.

Rachisius religione cũctis celsior: diuino numine tactus: deposita corona: spretisq; seculi pompis: cum vxore: ac beata Epiphania filia: Zenobiũ sub titulo celestis regine ordini diui Benedicti suis ĩpensis edificatũ ingressus: quanto honoris culmine in seculo altior

fuerat: tāto in monasterio humilis se subdidit: & quia bello strenuus: sicut antea loricatus hostes propulsare ꝯsueuerat: postea in deum conuersus: crebris orationibus: ieiunijs: atq; disciplinis indesinenter corpus affligens. vsq; in finē pie: sancteq; vixit. Grimoaldus rei militaris prestantia strenuus: cuius alti ingenij acumine. Leges etiam condite fuere: diuo Ambrosio cui in vita mira deuotione deditus erat: Sacellum extruxit. Compertus iuxta Ticini menia: vbi pro parta victoria diuo Georgio templuz extruxit: Alachi hosti truncbato capite gloriose Ticinū igreditur. Attalaiti deuotōe nepotj magni Theodorici gotti: q quidez gott⁹ bello acerrimus sua tempestate totius Italie imperio potiebatur: alme virgini sacellum edificatur. Gondiberga Regina matris magna religione permota: diuo Joāni: scilicet donarum: Basilicam eleuauit: diuorum Blasij Antistitis & martyris: atq; duorum puerorū decoratam. Rheodolinda Reginaruz clarissima rotundum ad perticas templum. venerabili corpore diui Pontificis Hieronymi cultum celi Regine edificauit. Sed quia hec omnia suis locis vberius infra sum dicturus: ad reliqua transeo.

De exaltatōe Papie miroq; miraculo ob Alboini Papie delēde votum: De eius obitu ac sancti Syri. De Cleph: Atharym & Agilulfo Regibus: ac Rheodolinda Regina. Capitulū. III.

Aperius nāq; memorati Lōgobardoꝝ Reges Papiaz exaltarūt. qñ ipaz Urbē ad excellētiā Lōgobardiā vocarūt: ab qua alie vrbes: alijq; i Latio ppli terra: mariq;: apud exteras longe etiā nationes: tā grādi celebritate Longobardi dicti sunt. Karolus autē magnus Imperatoruz christianissim⁹: cuius sub celo tot miranda tonant laudum merita: post longam Papie obsidionem: demuz eiusdem potentioribus armis ea vrbe deuicta: Desiderio q; Rege e regno eiecto: statuit solam Papiam vocandam Longobardiam: solosq; papienses Longobardos predicandos: quo Longobardorum nomen coherceretur. At ꝙ modo nomen

ipsum tam longe adhuc: atq; late in orbe diffusum clareat: pcede-
re nutu diuino: quo cuncta reguntur res ipsa indicare videtur.

Papiam item exaltarunt: q suo tempore omnes Longobar-
di: totiusq; fere Italie populi suis: et non Romanis: seu Cesareis
viuebant legibus: quas idem Eusebius refert ab Rhotario: Gri-
moaldo: ac Astulfo editas in vrbe Longobardie: scilicet Papie:
ab qua ad eiusdem nominis celebritatem: earum legum codicem
Longobardã vocarunt. Papiam quoq; exaltarunt: teste pla
tina cremonẽse: q omnes longobardi: Regum: et multo post tem-
pore: sola papiensi pecunia vtebantur: quã ipse vidi argenteã: cu
ius vna facies non barbaro: sed more laudabili christiano salutis
crucis ✠ insigne: in quo solo veri christiani gloriant̃ erat insignita:
cum litteris circuentibus nomen tunc regnantis principis: alia ve
ro vrbis nomen. s. papia: ad precipuam eiusdẽ vrbis celebritatẽ:
atq; excellentiam. Papiam etiam exaltarunt: q in peruetu-
sto Papie Pontificum codice bibliotece Pontificalis delubri:
in quo eorum sacre hystorie leguntur: habetur: quẽadmoduz ma-
iores ibidem ad verbum nominatim inscripti Italie Principes:
atq; etiã extra Italiaz: omni triennio regia regnante sede: in eius-
dem vrbis palatio certã pecuniarũ: et reruz quãtitatez psoluebãt.
Papiam igitur vrbem: excellentiori sede regali. Pluribus San
ctoruz reliquijs: multis celeberrimis templis: alijsq; preclaris su-
pra omnes Italie ciuitates: eos Principes suo tempore pro viri
bus exaltasse constat: iuxta ipsum diui Syri celeste vaticinium.
Quod quidem vaticinium. Hoc Alboyni apud ticinũ primi lon-
gobardorum Regis tremendo exemplo comprobatur. quidez cuz
Papiam delere: et minimam efficere iurasset: vltione diuina: me-
dio eiusdez vrbis porte dum ingrederet̃: cõcidit cũ equo: Paulo
longobardo dyacono attestante insigni suo opere. Longobardoꝝ
scilicet. Hystorie: libro secũdo: et capitulo quinto. At vero (vt ipse
his meminit verbis) ciuitas Ticinensis: per tres annos: et aliquot
menses: obsidionem pferens. Tandem Alboyno: et Longobardis
obsidentibus tradditur: in quã cuz Alboynus per portaz que di-
citur sancti Joãnis ab orientali vrbis parte introiret: equus eius
in porte medio concidens: q̃uis calcaribus stimulatus: q̃uis hinc

inde a stratoribus verberibus cesus: nō poterat eleuari. Tūc vnus de eisdem Longobardis taliter Regē allocutus est. Memēto dñe Rex: quale votuz vouisti: frange tam durū votū: et ingredieris vrbem. Uere eteniz christianus est populus in hac ciuitate. Siquidē Alboynus vouerat: qp vniuersum populum: qr ei se tradere noluisset: gladio extingueret. qui postq̄ tale votum dirumpens ciuibus indulgentiam promisit: mox eius equus consurgens: ipse in ciuitatem ingressus in sua pmissione permansit. Tūc omnis populus ad eum concurrens: post tantas animi miserias de spe iam fidus: cepit futura releuare: et euz lete cōmitari ad regiuz palatiū mirifico opere a Rege Theodorico extructum. Qui cum latij potiretur dominio p singula quoq̄ celebriora loca regia sibi habitacula erexerat. Erat eniz illud pallatiuz: teste Paulo dyacono supra memorato: porte contiguuz: que palacensis etiam hodie ab eo Atrio appellat: in cuius angulo eminet turris Boetij vetussima. Nam vir ipse senatorius: philosophia: ac illustri virtute: et sanctitate cōspicuus ob suspitionē affectate libertatis: Theodorico imperante: Roma Ticinum perpetuo exilio relegat: eoq̄ turris carcere claudit. Et quoniam ibidem preclara edidit opera: eidem loco eternum nomē contulit. Alboynus vero post aliquot tempus Papia Veronā proficiscitur: et ibidem cum bisduobus regnasset annis: et Rosimondaz vxorem bibere cogisset ex inaurata patera capitis confecta Regis Gunimondi patris: quez ipse interfecerat: dolo vxoris ob eam iniuriam vltionem suscipientis: et ipse a Melchido longobardo viro nobili: et armis strenuo interficitur. Roboratur quoq̄ diui Pompeij secundi pontificis Ticinensis sacra hystoria: qui vaticiniū sanctissimi Syri per hec verba declarat. Nō qui Papiam vrbez minorabunt: non impune gaudebunt. Nec minor tamē dabitur: et qui lumen confessoris extinguet: lumine priuabitur: et dolebit. Roborat demum Papie Cronicis antiquissimis. qp paraclyto more columbe desuper radiante: vbi antiquiora primi ambitus versus sanctū Saluatorem Ticini menia sunt erecta: ex eiusdem columbe rostro in eum locum celeste breue demissum declarat. Hic fiat nidus nidorum: veh debelantibus eum. Exempla indicant multorum: quoruz nomina per varios status referre nō est cura: qui: eo diuino iudicio

nullum sinente inultum delictum: miserabiliter deciderunt. Veruz quoniam cessis mortalibus scelerum caligine obcecatis dei iudicia sunt occulta: sepius eorum perfidia: syderibus: phytoni: fato: vel fortune ascribitur: qd diuino corripitur iudicio. Nam cum nulla alia ciuitas tali iussu celesti legatur erecta: et ipse deus in pmo euo nutu precipuo eidem vrbi non par cum alijs tam mirandum concesserit initium: eamqz celestis sui thesauri sedez constituerit: celesti pariter protectione ei asistere sedulo cernitur. Columba autem sceptro ticinensium Principum dum creantur apponi fertur: in rei eternam memoriam: ac dignitatem. Comprobat ipsa Aquilegia postea funditus euersa: ac solo equata: adeo vt nulluz tāte vrbis remanserit vestigium: que postea minime est erecta. Demuz Pontifex ipse optimus: quem Beda venerabilis pastorez refert sanctissimū: omniūqz virtutum carismate adeo perfectum qp ad eum nullus patuerit dyabolo additus: cū populos illustrasset catholice fidei splendoribus: incredibilemqz hominum multitudinē predicatione Christi euangelij conuertisset ad catholicam fidem: Genuā precipue maritimam ciuitatem: Astēsem: Derthonam: et reliquas vicinas vrbes: quas cum Inuentio per mira sanctitatis opera Christi iugo subiugauit: miraculorumqz signis in fide stabiliuit. Reuersus in vrbem Ticinensem: incredibili populi iocunditate: ad propriam scilz sedem: vbi Christi vexillum cum omni recta fidei cultura erexit: et nihil pretermisit quod ad augendam dei ecclesiam ptineret. Erecto deniqz primo cathedrali templo sub vocabulo diuorum: Geruasij: atqz Prothasij: populoqz in catholica fide confirmato: vir ipse apostolicus coruscans innumerabilium operuz fulgore. Obijt sanctus Syrus anno salutis secūdo et centesimo Pontificatus quinquagesimo sexto: sui vero Pōtificatus sexto et quinquagesimo: longo confectus senio ad beatorum choros gloriosus celo suscipitur. Venerandum autem corpus suū: eximio Pontificij honore: toto colachrimāte Ticinēsi populo tanqz proprio parente orbato: eodē in delubro sepelitur. Et iuxta eum suo tempore Pompeius secundus Episcopus: operuz sanctitate eiusdez successor atqz discipulus: cuius sacra hystoria dillucide declarat celeste vaticinium superius habitum: Papie hostibus tremendum. In ea etiaz sacra Ede:

venerãde reliquie quiescũt sanctorũ.s. Crisanti presbyteri: presbyterij ordinatione a diuo patre Syro consecrati. Fortunati itẽ cõfessoris. Maynneti. Bouini. atq3 Satyri martyrio coronati. Verum quoniã eorum sacras non vidi hystorias: nil celebre scribere possum. Sepeliuntur ibidem quoq3 regum corpora Cleph scilicet ⁊ Antharym cum regina Gallica mulierum clarissima. Hic nãq3 Cleph a nõnullis Daphon vocatus: ille est quem Paulus lõgobardorus hystoricus libro tertio ad verbũ sic refert. Longobardi vero apud Italiam omnes cõmuni cõsilio Cleph nobilissimum de suis virum in vrbe Ticinẽsium sibi regem statuerũt. Hic multos romanorũ potentes: alios gladijs: alios ab italia exturbauit. Verum postea cum longobardi annis decem sine rege stetissent: Antharym ipsum licet adolescentẽ sed strenuum in regem sublimarunt: quem ad excellentiã flauium cognominarũt. Quo etiam cognomine Vespesianus celebratur: qui christi saluatoris mortẽ de perfidis iudeis sumpsit supplicium. Hic autem Antharym: magno quo ab ipsa etiam pueritia prestabat ingenio: mirabiliq3 virtute ⁊ longobardorum probitate: multis claruit bellicis victorijs aduersus precipue gallos: ac germanos quos fugauit extra italiã. Frãcilionẽ aũt ⁊ ceteros bellorum duces armis superauit. Briselum ciuitatem in margine padi positã debellauit: soloq3 equauit multasq3 item ciuitates italie in suam redegit potestatẽ. Pharũ oppidum in rippa abdue positũ condidit. Ipse nãq3 Antharym quem in ecclesiastica hystoria scribit Casyodorus per Spoletum peruenisse Beniuẽtum eandẽq3 cepisse regionem ad regium vsq3 italie ciuitatem: ibidẽq3 ad colũnam intra maris vndas positam equo insidens accesisse: ⁊ dixisse: hucusq3 longobardorũ fines. que quidem colũna vsq3 hodie Colũna Antharym longobardorũ appellatur. Demum Theodolindã Garibaldi Bauarorũ regis filiam genere: ⁊ virtute inclitam: litteris apprime eruditam: moribus autem ornatissimã: sed imprimis christianissimã duxit in vxorẽ.

Hec nãq3 Theodolinda teste eodẽ Paulo hystorico tot florebat virtutibus: q̃ mortuo Antharym marito omniũ lõgobardorum consensu: regia fungitur dignitate: eidẽq3 ob eius animi magnitudinem atq3 sapientiam conceditur: vt sibi maritum ⁊ longobardis

bardis Regē:quē ex lōgobardis maluerit: declararet. Ipsa vero se niorū ꝯsilio Agilulfuz Thaurinēsez Ducē viꝝ formosuz:prudētia ꝓstātē: ꝛ i re militari valde strenuū:cui obuiā iuit vsqꝫ Lomelluz Ticini oppidū: sibi ꝯiugio iunxit: atqꝫ Regio honore sublimauit. Apud vero Bobiū in honorē sancti Colūbani abbatis āpluz mo nasterium hedificijs: ꝛ redditibus fundauit. Modoctie autez di uo Ioānibaptiste celeberrimum extruxit templum: quod aureo: atqꝫ argenteo ornatu decorauit: prediisqꝫ dotauit: in quo eius corpus sepelitur: eodemqꝫ sacro opere saluantur longobardi. Duz cōstās augustus ad eos extra Italiam expellendos Gretia Latium veniens a quodaz heremita sancto intelligeret diuinitꝰ id ei omnino ꝓhibitum iri: ob diui Ioānisbaptiste apud celestem indulgentissimū parentem pro longobardis assiduam intercessionez: vsqꝫ quo indignis: ꝛ adulteris: non pro vite meritis. locus ipse venerabilis largiretur: qui repēte dei volūtatē adimplere studens Italiaz deseruit. Unde postea Longobardi oēs diuū Ioānēbaptistam in patronum precipuū susceperūt. Erat sane hoc mirabile ea tempestate in regno Longobardorum: eodem Paulo ad verbum attestante: ꝙ nulla erat violentia: nulle struebanť insidie: nemo aliquez iniuste op primebat: nemo spoliabat: non erant furta: non Latrocinia: quisqꝫ securus sine timore pergebat. At antea quoniam misera Italia multa malitia ac ꝑfidia deprauabatur: Longobardorū bellicis cala mitatibus augebatur: que diuine sunt vltiones: tuncqꝫ supra popu lum veniunt. Hospitio viro sancto prophetante: quando in conspe ctu dei magna populi creuit malitia: quando ꝑiurijs ē deditus: fur tis obnoxius: rapinis intentus: homicidijs promptus: ꝛ nullus i eo est iusticie cultus: non dantur decime: non pauper alitur: non tegiť nudus: nō suscipiť hospitio peregrinus. Non est igitur mirandū si propter suas multas iniquitates Italia tot bellicis Longobardorum calamitatibus opprimebatur: pro cuius salute misericordia motus Papa Gregorius vir sanctissimus bisduos dyalogorum li bros inscribit eidem Theodolinde religiōe: ꝛ Litteris apprime erudite. quā hortať cū Agilulfo Rege ad pacem cōponendā: cuius demum solertissima intercessione: diuina suggerente gratia: tota paccatur Italia. Urbes: castella: oppida: ꝛ ꝑdia a Lōgobardis capta:

Romane ecclesie restituunt. Restituuntur quoq multi Episcopi: alijq prelati suis dignitatibus exuti. Agilulfus autez Rex ad Christi fidem cum Longobardis couertitur: deuotioniq sedis Apostolice exhibetur. Et demum miri fice consulitur reipublice christiane.

Harum rerum optimo est testimonio eiusdem Gregorij Episto la summi Pontificis ad ipsaz Theodolindaz his verbis cotexta.

GRegorius. Theodolinde Regine Lõgobardorũ. Quia excellentia vestra ad faciendum pacem studiosius ꝛ benigne se sicut solet impẽderit: renũciante filio nostro probo Abbate: cognouimꝰ. nec eniz aliter de christianitate vestra confidendum fuit: nisi quia in causa pacis: laborem ꝛ bonitatem vestram omnibus monstraretis. Unde omnipotenti deo gratias agimus: qui ita cor vestrum sua pietate regit: vt sicut fidẽ rectã tribuit: ita quoq placita sibi vos semp opari cõcedat. Nõ eniz excellẽtissima filia de sanguine q ab vtraq parte fundẽdus fuerat: paruã vos credatis acqsiuisse mercedẽ. Quare volũtati vestre gratias referẽtes: dei nostri misericordiã deprecamur: vt bonoꝝ vobis vicẽ in corpe: ꝛ aĩa hic ꝛ ĩ futuro ꝯpẽset. Salutãtes vos p̃terea paterna dilectiõe hortamur: vt apud excellẽtissimũ cõiugẽ vestrũ illa agatis: quatenus christiane reipublice societatẽ nõ renuat. Nã ꝛ sicut vos scire credimꝰ: multis modis est vtile: si se ad eius amicitiã ꝯferre voluerit. Uos ergo more vestro que ad grãm ptiũ ptinẽt semp studete: atq vbi cã mercedis ediderit elaborate: vt bona vestra ãplꝰ ãte oĩpotẽtis dei oculos cõmẽdetis. Sed in viã redeo. Antharyz aũt supra memoratus: vita functꝰ ẽ eo ãno: quo eã dñaꝝ excellẽtissimã Theodolindã duxit ĩ vxorẽ Rex ipse flauius valde strenuꝰ siqdẽ Lõgobardorum quartus ãno salut[ ] sui vero Regni septimo: ꝛ tumulat̃ cũ Cleph parẽte: ac Regia gallica mulieꝝ clarissima: magno honore suis colachrymãtibꝰ lõgobardis: vno tumulo: eo ĩ dlubro vbi supra memorati diui pr̃is Syri venerabile corpꝰ sexcẽtis qeuerat ãnis. Q̃d postea ẽ dlatũ ĩ maiorẽ sacrã edẽ: celebrio-

rez vrbis locū: Epiphanij viri clarissimi Ticinēsis ⁊ pontificis magna: sanctitate ac solicitudine: populiqȝ oblationibus partiȝ istauratā partimqȝ extructam: multis etiam predijs fundatam.

De sancto Crispino septimo Papie Episcopo. Cap. IIII.

Crispini ei⁹ nois pmi: septimiqȝ sancti Ticinēsis Epi sacre relique ea etiaȝ in sacra celebriore vrbis ede decēter tumulate digne venerāt. vir certe i suo pōtificatu vere bon⁹: vere clemēs: vere pius: atqȝ sanct⁹: ⁊ puigil custos circa cleꝝ tūc stupēda rligione beatuȝ habitū: populūqȝ catholica fide xpianissimū: cui multa suo tēpore: vt inferius habetur: cōtulit bona. Erat nāqȝ pietissimus in pauperes: pupillos: viduas: ⁊ orphanos. Dū autē Crispinus ipse presul optimus: vt optimuȝ decet pastorē: sic vitā duceret p oēs sanctitatis ⁊ virtutuȝ gradus insignem: ecce ꝙ in margine padi apud Sumū: id enim nomen etiā hodie illius est villule: que non longe distat a Pado: de predijs cōtentio habetur: eo iubente: ad eam sedandam litē mittitur Epiphanius dyacon⁹ virtute ⁊ genere cōspicuus. Qui postea virtutū excellētia: sanctitate: ⁊ mirāda eloquētia: eidē Crispino nō tantū successit in Pontificatu: verū vt sua tradit hystoria: toti⁹ Italie saluti ꝯsuluit. Qui qdē Epiphani⁹ ⁊ si corpe decorus: ac preclaro pstaret igenio: attamē rusticoꝝ furorē euadere nō potuit: quin ipse nobilis Ticinensis a quodā rustico noie Burgo ad sanguinis vsqȝ effusionē fustib⁹ cederet̄. At ꝯfestiȝ rusticus ille pteruus merita dei vltiōe demoniaco spiritu vehemēter torqueri cepit. Quē necessarij sui ad piū pastorē pduxerūt: demoniaci delicti veniā: pariter ⁊ liberatōeȝ deflentes. Uir vero diuinus pietatis parentē xpȝ secutus p malo bonuȝ reddēs: Christi noie iuocato feruēti charitatis orōne: rusti-

cum ipsum taliter a colubre tartareo obsessuz liberauit. Quantum autem paci studeret: ac concordie: testes illi duo sunt fratres iuxta Ticini amnem ob cõmune eorum pratum rutilantibus gladijs inuicez contendentes: apud eum locum: quem caminum vocabat antiquitas: quos pacauit: pro prati precio grata eis oblata pecunia. quod quidem pratum postea cõmuni dedit Papie: quo publicis cõmodis inseruiret: et pratum pacis nuncuparetur. Preterea Porranã villulam maiori canonice adiecit: quoniam ex cetu canonicorum euectus fuit ad Pontificatum. Ad exornandam autem ciuitatem: quam super omnia post deum habebat carissimam: magnum adhibuit studium. nam quia prius erat cenosa: ac deturpata: eius vias decenter strauit. Pontem etiaz prope vrbem: non mediocri iecit impensa. Et vt breuibus concludam: alia multa beneficia: tum spiritualia: tum tẽporalia vir ipse bonus: et Pontifex optimus: vrbi: et populo contulit. Postremo cum Pontificiũ munus summa religione: ac virtute exercuisset: beneqz de deo: de patria: de beato clero: et christiano populo meritus: sciret ĩminere diem sui recessus: ab hac Lachrimarũ valle: ipsum exhortauit clerum: atqz populum: ad bene: beateqz: viuendum: eiqz ingenti caritatis feruore Papiam christianorum ciuitatem cõmẽdauit. Atqz virum nobilem Epiphanium: miranda virtute redimituz: cuius viderat oculis: erat ore locutus: ambulauerat pedibus: et grauissimo Põtificij leuebatur onere. Qui statim post eius exitum eo dignitatis culmine sublimatur. His dictis: Crispinus ipse pastor pientissimus meruit audire vocẽ sibi dicentem. Ueni iam benedicte domini et ingredere ea que tibi debentur eterna tabernacula: et colachrymãtibus Ticinẽsibus: venerabile corpus suum magno honore traditur sepulture: Anno salutis septimo supra ducentesimum: sui vero Pontificatus quarto supra trigesimum. Et volens deus magnam eius sanctitatez miraculis declarare: hoc vnũ ex multis ex multis nõ est conticendũ. Naz Petrus dyaconus Papiẽsis ad curãdas vltra padũ ecclesie vtilitates: missus: dum subito aeris turbine: tonitrua: grãdines: et fulgura: e celo ruerent: flexis in terram genibus: et inuocato diui Crispini presidio: mox cunctis fugatis tenebris: phebi fulgentibus radijs: celo sub sereno terra illustratur. Tunc ipse: comitesqz omnes

tanto liberati periculo: deo: ac Crispino ingentes gratias atq; lau des decantarunt. Mitto miraculosam sui corporis translationē & alia plura miracula: vt ad reliquas sacras hystorias trāseam.

De scto Crispino hui⁹ nois Papie Epo scdo & de iuidia. Ca. V.

Rispini Sācti ei⁹ nominis secundi ticinensis Episcopi venerande reliquie in sacro etiam ipso templo seruātur. Qui cū multis florer et virtutib⁹: & sanctitatis operibus in pontificij sedē est euectus. Ex sen tentijs autem suis hec vna est eximia. Nemo inuidet nihil habenti. Inuidus autem viam lucri claudit sepe innocenti. Detestatur igitur ipse Crispinus execrandum iuidie crimen: quo inter mortales: tot horrenda tot innumera exoriuntur mala. Ab initio enim in excelso celi solio aduersus supernam maiestatem perfidi colubris inuidia suum cepit serere venenum. ex quo ex preclarissima luce: in eternas abyssi tenebras precipitatus indoluit nimium semper postea: atq; erubescit hoies ex lutea materia caritatem in terris constanter tenere: quam perfidus ipse draco in celo habere nequiuit. Nec cessat inuidie felle sedulo humanum genus inficere: euertere: ac perturbare. Inuidia namq; secum fert calumnias: vltiones: odia: captiuitates: exilia: dolores: vastationes: direptiones: ruynas: incendia: naufragia: truculentas mortes: obsidentur inuidia vrbes: scanduntur menia: saxis quassantur edes: sagitis obnubilatur aer: ferro: & igne cuncta populantur: pelluntur patria ciues: captiuantur etiam optimi. torquent̄: ac iugulantur: nulli parcitur sexui: neq; etati. Mitto aduersus inocentes accusationes: fraudes: proscriptiones: cruciatus: vincula: carceres: vulnera: cedes: extremasq; calamitates: & desolatiões. dirripiunt̄ itē ciuitates: Regna in solitudinē redigunt̄:

omnis tumultuatꝛ terra: vbi fluctuat inuidia. Ad tantaꝫ deniqꝫ cō fusionem veniunt status rerum: q̄d noctis caligine: ⁊ diei luce: proprio etiam in strato homies interficiuntꝛ: enecantꝛ: suffocantꝛ: ⁊ strangulantur. armantꝛ parētuꝫ in liberos manus: nephande apponūtur epule: matrimonia violantꝛ: virgines deflorantꝛ: nephandis stupris fedantꝛ oīa: mortales cōciti ad omne nephas inuicem digladiantur. Nā inuidus a pio mētis preposito recedens cuncta laxat frena ad iniquum: nihil cogitat: nihil loquitꝛ: nihil tractat: nisi atrox: ⁊ sceuū: frater a fratre non est tutus. Inuidētie nāqꝫ iaculis perijt Abel: quem iustum sacra cōmemorant scripta: quia ab ineunte etate iusticiam colere: ⁊ deū diligere didicit: ⁊ in omnibus operibus suis presentem putabat dominū. Illum chaym frater iniquus: incensus iuidia interfecit: q: deo grata offerebat sacrificia hic: vt Augustinus scribit: primus in celo ad ampliādam supernā ciuitatē dei martyr: celestisqꝫ ciuis claruit. Joseph autem patriarcha iustus atqꝫ castissimus: cum forma: virtuteqꝫ: ⁊ sapientia excelleret alios frēs: ⁊ alijs filijs a patre amplius diligeretꝛ: ob eam dilectionē: ⁊ duarum visionū patri ⁊ fratribus habitam reuelationē: maximam in se fratrum cōflauit inuidiā: ab ipsisqꝫ fratribus in egypto venundatꝛ: sue etatis anno quinto ⁊ decimo. Esau vero fratris inuidia: fraudato ceco patre: debita portione priuatur. Reliqua inumera omittuntur exempla: breuitatis causa: inumeraqꝫ mala: que pro magnitudine criminis narrari non possunt: quibus humanuꝫ genus continuo inficitꝛ. O infelices animas: que tam diro criminis iaculo vulnerantur? O scelus infaustū: quo animus veluti sceua tempestate ad omne nephas armatur? Armanda sunt igitur pectora aduersus tā horrendam pestem. generosi assumendi sunt animi: vt fugiamus eā nobis tantopere infestam: que primo cepit furere in celo: Postea i terra: ⁊ in mari: ⁊ ob quā demum sub syderibus cuncta male versantꝛ. In inferno autem: vbi omnis est exclusa caritas: ⁊ omnis inuidie regnat ardor: ꝯfusionis obtinet pricipatū: in succensis illis furore demonum igneis fornacibus: ac animaruꝫ horrendis cruciatibus: atqꝫ tormentis: quorum fumus in secula ascendet seculorum. Crispinus deniqꝫ ātistes ip̄e religiōe: virtute: ⁊ ope sanctꝰ Anno dn̄i quinto supra trigesimū: sui vero pontificatus vigesimo: magno funeris

honore cum primo Crispino a christiano populo in eodem delubro vno tumulo tumulatur. Hucusq; dixi de Syro patrono siquidē sanctissimo ibidem tumulato: ac duobus Crispinis Pontificibus Ticinensibus: inter sanctos relatis. Qui in primitiua ecclesia cum extuaret in orbe fidei feruor: cum floreret martyrum virtus: cū maiori christi fide Papia aliarum ciuitatū magistra splendidioribus xp̄iane culture radijs populos illustraret: maxia sanctitate claruerūt. Nunc maiestate celesti suggerēte: dicam de alijs ea etiam in sacra maiori ede domiciliū habētibus qui ꝛ si īter eos sanctos Pōtifices nō referāť: celestes tñ atq; beati: ꝛ nō terreni sunt habendi: si eoꝝ virtutes ꝛ sanctitatis opera in ꝑuetusto Pōtificū Papie codice recte ꝯsiderenť. Venio mō ad Fulchū perbeatū Ep̄m.

De sancto Fulcho Papie Episcopo. Cap. VI.

Fulchus Presul Ticinē sis perbeatus ex Scotia oriundus: in eadē sacra ede suas venerādas reliquias habet: qui recte cōsiderās dei fontē vberrimum sapientie cunctis patere discere cupientibus ex Scotia gēte veniens: ere vacuus: plenus autem ardore discendi: superatis alpibus descendit in italiā ad Placentiam scilicet vrbem: vbi eo tempore florebant studia disciplinarū. Et cogitans a deo se hoīez creatū: cui⁹ celestis parētis figurā gestabat: qđ qdē hominis tēplum: non auro: non argento: non gēmarum donis corruptibilibus: sed eternis virtutum muneribus venit exornandum: solerti ingenio ibidem litteris operā dare cepit: ꝛ super omnia celestem doctrinam inquirere: illam intelligens vtiliorem pro animarum eruditione ad bene beateq; viuendum. ꝛ dum his vacaret studijs: adeo pauper erat: vt vite necessarijs sepius indigereť: sepiusq;

cogeretur mēdicatum inquirere panem. Contigit autem semel duz apud edes cuiusdam mercatoris elemosinaz peteret: q mulier quedam pauperem derridens Fulchum inquit: hanc tibi offero panis bucelam: vt nunq̄ consequaris episcopatū. At statim Fulchus manum: quam ad elemosinam iam extenderat: retraxit: ne ɔtra dei voluntatem subdolum mulieris eloquium adimpleret: iam dominus spiritum suum effuderat in eum. Hero edis postea re relata: illico ad eum euocauit Fulchum: ⁊ in eius presentia vehementer impudē tem obiurgans mulierculaz: pia prouisione firmauit: q suis in edibus in singulos dies semel reficeretur. Proficiscēte autem Fulcho de virtute in virtutez: cuius mens tota bonaruz artiuz studijs erat intenta: vt haud minus moꝝ grauitate: q̄z litterarum exornaretur: prestaretq̄ insigni religione: ac doctrina: essetq̄ modestus: prudēs: grauis: continens: clemens: diuine legis scientissimus. nullo religionis: pietatis: humanitatis: benignitatis exemplo p̄termisso: eo quo in eius vultu: oculis: ore ⁊ gestu nil: nisi virtus: sapiētia: ⁊ venerāda religio eluceret: ecce q Placentinus morit̄ Antistes: ⁊ voce populi in pastorem Fulchus eligitur: cui electioni nunq̄ voluit assentire: ob magnam familiaritatem in ea vrbe contractam. Postea vero Papie episcopo defuncto: quoniaz Fulchi perspicua fama ad Ticinenses peruenerat: eorum Pontificij sede sublimatur. in qua dū pontificaret: difficile esset recenscere: quantis claruerit virtutibus: ⁊ sanctitatis operibus: precipue pietatis in orphanos: viduas: pupillos: ⁊ quoscunq̄ miserabiles. Et inter cetera sua pia opera memoranda fertur: q cum bisseptem: ⁊ vna paupere familiari cōuiuio in singulos dies discumberet: Totidem item scholaribus disciplinis incūbentibus: pariter ⁊ preceptoribus: de vite necessarijs prouideret. Ea pietatis scala celum scandens Fulchus pastor pientissimus: vir religione: ⁊ virtute mirandus: clemens in delinquentes: beneficus in pauperes: in hospites benignus: misericors erga calamitosos: Patria: ⁊ Scotia gente pegrinꝰ: magna virtute Italus: diffusa charitate Ticinensis: vt omnibꝰ carus fuerat: ita post mortem ab omnibus magno Laudū preconio Sanctus: atq̄ Pōtifex optimus celebratur.

De sancto Rhedubaldo Papie Episcopo conditore sancti Thome. Cap. VII

Rhedubaldus qnquagesimus Ticinē sis Eps: Anno salutis sup̄ octigentos octauo: ac nonagesimo: bisdecē ꝛ qnqꝫ sedit annis. Hic namqꝫ vir virtutū prestātia insignis: cuius preclara extant facinora: ītelligēs indigne apostolorum loca tenere: nisi eorū vitam: virtutem: ꝛ religionē imitaretur: tanta florebat moruꝫ integritate: tantumqꝫ erat cibi: potus: somniqꝫ: parcus: quo crebra vigilandi: legendi: ꝛ orandi cōsuetudine cultui diuino intentus esse posset: qꝫ ab tota spaciosa domo sua cūcta exultarēt crapula: atqꝫ ebrietates: solum in singulas hebdomadas: iouis. s. die: soluꝫ vnius prandij apparatū patiebatur cum omni sua familia: ab qua magno studio vicia: maxime libidines fulminare: ꝛ virtutes erigere nō cessabat: altamente considerans Adam a paradisi delicijs gulla fuisse eiectum. Preterea animaduertens Ticinensem vrbeꝫ Sanctoꝝ reliquijs q̄ꝫ maxime illustratam. Pastor ipse optimus: vt rei diuine precipuaꝫ curaꝫ gereret. per singula totius vrbis templa: venerandas Sanctoꝝ reliquias: que erant in obscuro: solertissime perquisiuit: scriptoqꝫ mandauit. Et Cronicam perbreuem de eis condidit que reuerendo tanti Presulis nomine cōmunita: eiusdeꝫ sacri thesauri patefactam veritateꝫ veris litteris dillucide continet: atqꝫ fidem: longeqꝫ etiam maiorem prestat venerationem. cui etiaꝫ

adiecit delubra Regũ impẽsa erecta: vbi noiatim ipsi Reges tumulantur. Que oia cuz eiusdẽ vrbis celesti origine: ac ingenti antiquitate in mediũ efferunt. Nũc ad cetera explicanda venio. Eo nãqz tẽpore: quo pontificabat insignis. Antistes ipse: Ticinũ veniẽs beatus Isnardus sacri predicatoꝝ ordinis: magno christiane religiõis cõplexu iũcti fuere viri ipsi religiosissimi. quoꝝ mutua grãdis charitas diuino ingenio illustrata effectrix: ⁊ mater fuit multoꝝ bonorũ. Idem nãqz Presul insignis magno mentis ardore Pontificij munus exercens plura construxit monasteria. Hic inferius anotata: in quib⁹ nouos sacerdotes: nouasqz sacras moniales instituit: ab quibus indies diuina celebrant: additis multis ꝓuentibus ad eoꝝ religiosoꝝ substentationẽ. Monasteriũ precipue sub titulo ⁊ in honorem diui Thome apostoli: q̃d fratrib⁹ predicatoꝝ dicauit: mirãda Isnardi flãma charitatis inflamante. cuius pietatis: ac religionis: ⁊ sanctitatis officia ibidez plurimũ claruerũt: cuiusqz sacrũ corpus ibidem suũ habet domiciliũ: cuz beata Sibelina papiense muliere: que seclusa in quadã solitaria celula: ibi orationib⁹: ieiunijs: ⁊ vigilijs in feruore diuine charitatis: ⁊ sanctitatis opib⁹ nocte: diuqz vacabat: ⁊ deo largiente dũ mondane vanitatis gloriaz sperneret: districte viuẽdo: ⁊ deo seruiẽdo ad exitũ vsqz eius religiosissime vite: sibimet celeste regnũ hereditauit. Sunt ⁊ alia digna laude memorãda. Nã q̃ꝫtuz Ep̃atus ampliauerit facultates: atqz ꝓuentus: testat̃ Rozaschi oppidũ: itẽ ⁊ Portusalbere castellũ põtificali sceptro magna ipsi⁹ Põtificis diligẽtia ꝯquisitũ: partiz ex nũmis alienate cuiusdã ꝑtis Atrij ep̃alis: quã populus Ticineñ. ꝓclamabat sue rei publice ꝑnecessariã: qm̃ suo palatio iũgebat̃. Plura ẽt alia ei⁹ p̃clara facinora breuitatis gr̃a omittunt̃: quo ad exitũ ꝓperẽ: q: longũ eẽt cũcta ꝯtexere. Demũ cũ Pastor ipse ꝯspicu⁹: tãta solicitudine: studio: ac diligẽtia: tũ i reb⁹ diuinis: tũ in hũanis strenue elaborasset: v̉bo: ⁊ exẽplo: ꝓcurãdo salutẽ sui populi: sueqz patrie: quã mirãda pietate ꝓseq̃bat̃. Ecclesiãqz Ticinẽsez sacris tẽplis: atqz Zenobijs mirifice auxisset. Et sup̃ mẽoratũ scãꝝ reliqaꝝ celestẽ thesauꝝ ignorãtie nube tectũ: p̃claro Cronice scripto eduxissꝫ i lucẽ: dilect⁹ deo: ⁊ hoib⁹ spm̃ emisit in celũ. eius v̉o sacrũ corp⁹ magno Põtificij honore colachrimãte ticinensi populo: ea in sacra maiori ede tumulat̃.

Jacobi Gualle Jureconsulti: Sanctuarij Papie. Liber secundus.

De sancto Joanne Papie Epo: Mundoq3 ɔtēnendo. Cap. I.

Jwan nis Antisti tis Ticinē sis venerā de reliquie ea etiā i sa cra ede tumulate venerant. Hic cuz circa spūalia magis q̄3 temporalia intenderet: hac eximia vtebatur sententia: q Eps nomen suum minime adimpleret: si tam temporalia q̄3 spiritualia diligenter non solicitaret. Neq3 spiritualium contemplatione minime tēporalia debebat omittere: quo fatigatus diuerso labore itelligeret: q̄3 graue ess3 onus Epale: 7 quaz in diuino iudicio districtā esset redditurus rōem.

Patet ex sacris his dictis Joannē ipsum aliorum nō expectasse conuinci sermone: sed in sui aliorūq3 salutem: atq3 eruditionem cōuicisse seip3: palāq3 redarguisse: 7 ostēdisse q̄3 graue on⁹ sit Epale. Attrēdant obsecro: q tante dignitatis apicem ambiētes illud Augustini festiuo quoddam eloquio efferre solent: q qui episcopatum desiderat bonum opus desiderat. Attendant paulisper vocabuli expositionem: non honoris: sed operis: 7 officij esse sarcinam. nam Episcopus grece: superintēdens est latine: supra Schopos scil3 populum: cuius curam recte gerēs: laboreq3: 7 opere deo placere studens: bonū opus tunc eū desiderare ɔstat: q custos ē: 7 speculator

animaꝝ. Uir etiam est apostolicus speciosis pedibus ad euangelicã populo predicandam veritatem: cuius peccata suis orationibus ⁊ lachrymis delere debet: viteqꝫ: ⁊ exemplo: ac opere dirigere in viaꝫ salutis. Celsior est Angelis dignitate: quoniam inter deum ⁊ hominem per sanctam dominici corporis imolationem est mediator: humilitate cuncta disponens: qua homo diuinum: superbia autem dyabolicum fit templum: qua demũ penetratur celum: at superbia ruitur in profundum. Pater quoqꝫ est pauperum: ecclesie redditibus ꝓuidendo eorum necessitatibus: de eo quod sibi ⁊ sue superest honeste familie: quoniã secus agẽdo: teste Hieronymo: omniũ predonum crudelitatem superat. Assumendus est igit̃ inquit ad tã grauissimum populi regimen: ex omni populo prestantior: sanctior: doctior: ⁊ virtute eminentior: cui nil desit sciẽtie: nil sapientie: nil etiaꝫ modestie: ac industrie: cui omnis adsit multitudo sensuum: omnesqꝫ animi vires: ⁊ sancte cogitationes: atqꝫ virtutes peruigiles sint: atqꝫ intente tanqꝫ in arce celesti. Et cui asserente Calisto: ꝓ laboribus multis: ꝓ moribus castis: pro actionibꝰ strenuis: celsioris loci premium debeatur. Non enim attestãte Gregorio talis electio fauore: sed iudicio debet venire: quoniam euecti fauoribus ad tantaꝫ dignitatis celsitudineꝫ: laycis inferiores virtute esse solent. De qbꝰ Ambrosius profitetur se ipsum rubore conuictum: cum Beda arguẽte: nõ sufficiat eos adequare: quos virtute sicut dignitate oportet eminere: alias vilissimi sunt computandi Symacus exclamat. Nam ad honores mundi: Leone referente: sine suffragio temporis: sine merito laboris: indignuꝫ est peruenire: ⁊ notari ambitus solẽt: quos probitatis documenta non adiuuant. Quã diligens: ⁊ qꝫ prudens esse debeat diuinorũ munerum: ⁊ celestium dignitatũ dispensatio. Ea ratõe declarat Moyses: qui tanta dei fruebat̃ amicitia: vt facie ad faciem eum alloqueret̃. altamẽte tamẽ cõsiderans: virtuti: ⁊ non sanguini regiminis sellam deberi: ⁊ si potuissꝫ: noluit tamẽ filios in sede Pontificatus sibi successores instituere: sed ex alia tribu Jesum Naue filiuꝫ alta Pontificij celsitudine sublimauit. De quo hi extant versiculi. Nolebat Moyses natis conferre ducatũ: Ne quis cognatus procuret Pontificatũ. Sed proh dolor: cernimus plures (refert Hieronymꝰ) hãc reꝫ beneficiũ facere: minime

curantes in ecclesia dei columnas erigere dignas: quos in ea pdesse plus cognoscant: sed quos plus amant: vel obsequijs sunt deliniti: vel pro quibus maiorum quispiaz rogauerit: vel quod deterius est muneribus impetrant. Quibus quoniam prauis studijs primatuz desiderarunt in terra Chrisostomus confusionez anunciat in celo. Hi namqz quoniam ad Pontificatũ fauorib⁹ sunt euecti: nõ Christum querunt: non animarum salutem: non ouium curaz: at hominum sequuntur fauores atqz honores: laudẽqz propriam: seculi diuitias: fastum ⁊ pompam: falleratos habent equos: canes ad venandum: ad deuorandum substantiam pauperum. Ueh eis miseris? quoniam ab inferni canib⁹ ⁊ ipsi dilaniabũtur. cum: Symacho attestante: valde sit iniquum: ⁊ ingens sacrilegiuz: in aliud transferre: quod pro remedio peccatoruz: ⁊ salute animarũ venerabili est relictum ecclesie. ob quod deus iratus percutit animas. vbi eniz hi miseri vitia fulminare deberent: virtutesqz dirigere: sequi abstinentiã: ac grauitatem: pietatem: modestiam: vitamqz religiosaz: sicqz nullius criminis conscij quibus presunt: placatum celestez reddere Regem: vitam ducunt in flagitijs: ludos tractant: atqz scorta: vtũtur cupiditate ad congregandas opes: vnde fraudes: ⁊ omnia scelerum genera exoriuntur: animas demum (quod est horrendum) perdũt: verbo: ⁊ exemplo prebentes alijs peccandi occasionem. Ueh autem illis: quoniam tot mortibus digni sunt: quot ad subditos suos perditionis exempla tradducunt: quia nil taz dei prouocat iraz: ⁊ homines ad peccanduz: sicut Lasciuia prelatoꝝ. O improba prelatoꝝ electio? O fariseoꝝ sors teterrima? O in ecclesia dei diri colubres? ipsi videritis quid ipsis profuerit altas. Pontificũ tenuisse sedes: ⁊ loca calcasse sanctorum: non agendo opera eoruz. Quid enim paradiso deliciarũ iocundius? Quid celo securius: ac gloriosius? ⁊ tñ homo ex paradiso est eiectus: ⁊ Angelus e celo in abyssum precipitatus. Quantas autem ira diuina illis afferat maledictões: in celestibus diue Brigide reuelationibus dillucide habeẽ. Maledictũ exclamat omne quod de terra ad suum suscipiunt cõmodum: q: nec meritis: nec vita: nec bonis operib⁹ deum a quo suscipiunt minime laudarunt. Maledictus cibus ⁊ potus quo corpus putridum ad escam vermiuz: animam vero nutriũt ad Infernum. Maledicta

natiuitatis hora:que i inferno:nunq̄ finietur:maledicta sintq̄ eis cuncta sua tempora male cōsumpta. Maledicti oculi:quibus viderunt lumen celi:tanta claritate indigni. Maledicte aures:quibus verba audientes diuina contēpserunt. Maledictus gustus:atq̄ odoratus:quo sunt abusi:⁊ quo sulfureum odorabunt Inferni fetorem. Maledictus tactus:quo cū infernalibus tartareū ignē:horrendaq̄ tractabūt tormenta. Maledictus visus: quo nunq̄ visionem videbunt diuinā:at horrendas Auerni tenebras. Maledictus auditus:quo clamorez inferni audiēt:⁊ stridorem. Maledicti deniq̄ sint a celo:⁊ a terra:⁊ a cunctis cunctis creaturis:suo deo obsequentibus:quez ipsi perfidi:siquidē membra dyaboli:cōtempserunt. Sitq̄ eis cum dyabolis in perpetuis inferni tenebris damnatio:⁊ maledictio sempiterna. De horrendis quibus tenebris: Gregorius loquitur dicens: Erunt tenebre in inferno palpabiles:ignis incxtinguibilis:frigus itolerabile:vermis imortalis:fetor pariter intolerabilis:flagela cedentiū:horrida visio demonuz:confusio peccatoꝝ:desperatio omnium bonoruz. Bernardus quoq̄ his verbis eas refert:procul quippe a beata paradisi porta exulati cruciabuntur ingenua perpetua:nunq̄ Lucem visuri:nunq̄ refrigerium adepturi:sed per millia milliuz annoꝝ in inferno cruciandi:nec inde vnq̄ redimendi.vbi nec qui torquet:fatigatur:nec qui torquetur aliquando moritur:ignis infernalis sic consumit:vt semper reseruetur:sic tormenta aguntur:vt semper renouētur:iuxta vero quantitatem culpe:penam vnusquisq̄ substinebit ingenue:⁊ similis culpe rei suis similibus iungentur cruciandi.nil aliud ibi audietur:nisi fletus:⁊ planctus:gemitus:⁊ vlulatus:merores:atq̄ dentium stridores.nil ibi videbitur:nisi vermes:Laruales facies tortorum:atq̄ teterrima monstra demonioꝝ. Vermes crudeles mordebunt intima cordis.Hinc dolor:inde pauor:gemitus:stupor:⁊ timor horrens.ardebunt miseri in igne eterno:in eternū.⁊ vltra in carne cruciabuntur per ignem:in spiritu per conscientie vermem.ibi erit dolor itolerabilis:mors corporis:⁊ anime:sine spe venie: ⁊ misericordie.sic tamen morientur:vt semper viuant.sic viuent:vt semꝑ moriantur. Nihil enim horum que dicit Bernardus tristius videt̄:q̄ cum a beata paradisi porta exules in eternuz se factos intelligēt.

Eandem sententiam sequitur Chrisostomus: grauiorem asserens: et magis cruciabilem genuam ante oculos semper ponendam a Rege: et Regno: excludi celorum. Isaias etiam de huiuscemodi penis fidelis est testis: ait enim. Vermis eorum non morietur: et ignis eorum non extinguetur. Itez: detracta est ad inferos superbia tua: concidit cadauer tuum: subter te sternetur tinea: et putredo: et operimentum tuum erunt vermes. Que verba doctissimus interpres sanctissimus Hieronymus: ita declarat. Ut pene ille eterne intelligantur: quas propria gignit conscientia: vel suppliciorum materia: que ex proprijs peccatis nascitur. Sicut enim q̃zdiu cadaueris materia est: et aliquis humor in cadauere: vermes nascuntur ex putredine: sic ex ipsa materia peccatorum supplicia nascũtur. Quid vero verius: certius: altiusq₃: Saluatore nostro Iesu. Audiamus et ipsum loquentem: q cum veniet in excelso sue glorie trono omnipotens ipse seuerusq₃ iudex: cui assistent millia millium decies millies centena millia Angelorũ: Cherubim: et Seraphim: chori Patriarcharum: et Prophetarum: ac Apostolorũ: Martirum: et omniuz sanctorum: quo nil terribilius: horribiliusq₃: excogitari potest: intonabit longe lateq₃ diuina illa et tremenda vox: Ite maledicti in ignez eternũ dyabolo: suisq₃ angelis p̃paratũ. O infelices animas: que carnis: et seculi transitorijs blandimẽtis: tot: et tanta eterna tormenta mercanť? Duxerunt (vt inquit Bernardus) in bonis dies suos: et in puncto ad inferna descẽderunt. hic caro eorũ vermibus: et illic anima ignibus deputať. Quid illis inanis ꝓfuit gloria? breuis letitia? mondi põpa? potentia? carnis voluptas? multe diuitie? multa familia? mala concupiscentia? vbi risus? vbi iocus? vbi iactãtia? vbi arrogãtia de tanta letitia? Quãta tristitia post tantã voluptatem? q̃z grauis miseria de illa tam grandi exultatione? in maximaz profecto miseriã: horrenda tormẽta: et eternam genuaz ceciderunt.

Fugiamus igiť presentia gaudia: et que nobis tantopere arridẽt carnis voluptates: vt hac strenua fuga horrendos ꝓfundi baratri carceres fugiamus: gaudia autez eterna capere valeamꝰ. Sepelitur deniq₃ Antistes ipse: vir eximia virtute venerandus: Anno sui Pontificatus vigesimo: ea in Basilica magno honore ab vniuerso Ticinensi populo.

De sancto Armentario Papie Epo. De vi qꝫ oratiõis lachrymarumqꝫ apud deum. Cap. II.

Armentarius quoqꝫ ipse Ticinẽsis episcopus ea in sacra maiori ede suas sacras hꝫ reliqas ĩ precipuaꝫ veneratiõe. Ex pclaris ei⁹ dictis hoc ĩprimis ẽ memorãdũ. Gratia: vel meritũ dat mun⁹ cuiqꝫ petitũ. impossibile est iusta iuste petita non exaudiri. Hac Armẽtarij pspicua auctoritate dilucide colligit. Quãta sit ad deũ vis orõnis: ab quo asserit esse ĩpossibile iusta iuste petita non exaudiri. Potentissima nãqꝫ est armatura ipsa oratio ad ĩplorãdũ qd petimus. thesaurus indeficiẽs: portus quietis: materia trãquillitatꝫ: ⁊ ĩnumerabiliũ bonorũ radix: fonsqꝫ: ⁊ mater oratio ẽ: ĩpoqꝫ ĩperio sublimior: atqꝫ potẽtior. Orõnis siquidem vis vim ignis extinxit: Leonũ frenauit iras: bella dissoluit: prelia sedauit: tẽpestates fugauit: demones expulit: mortis vincula dirrupit: fugauit morbos: iniurias dispulit: cõmotas vrbes stabiliuit: casqꝫ plagas que superne inferunt: ⁊ hoĩuꝫ insidias: omniaqꝫ prorsus ĩcomoda: ⁊ mala remouit eliminauit: atqꝫ abiecit. Orõne (Chrisostomo referẽte) Danieli visa pandunt: Sopiunt flamme: fere delitescũt: cadũtqꝫ hostes. Oratõe Anna lachrymans a deo Samuelẽ pphetã accepit ad aie sue gloriationẽ. Orante Moyse: ⁊ manus in celuꝫ eleuante Israel preualebat: dum autẽ manus summitteret Alamech inualescebat. Oratio mulieris peccatricis: que in domo Symeonis pedes dñi

lachrymis

lachrymis rigabat: crinibusq; tergebat a Christo domino meruit veniam peccatorum. Oratione Monace mirande sanctitatis: et in Augustinum filium pietatis: non modo a turpi libidine: et peruerso maximoq; errore ipse Augustinus liberatur: sed ad excelsum veritatis lumen: sanctitatisq; culmen sublimat: et catholica eminenti doctrina vniuersam illustrat christianam religionem. Oratōe demū grandi cordis cōtrictione: multis fusis lachrymis ob maximum admissum flagitium: peccator quidam per visum Jesum meruit videre: in stupenda pietatis maiestate excelsissimo trono insidentem cui mille millium circūcirca miro ordine astabant sanctorum: et largiente summa dei pietate intelligere perpetrati delicti precipuam remissionē. Possem percurrere plura alia huiuscemodi mirāda exēpla: que breuitati inseruiens tacitus pretereo. Orationis item clipeo (teste hieronymo ad Sabinam) omnes cogitatiōes: quibus pcuti solet adolescentia repelluntur. Oratione Basilico attestāte in exhortatione quam facit ad monachos: ab anima depelluntur sordide cogitatōes: q cor cōturbāt: cuncta fugant noxia: et vtilia nobis a dño tribuūt: ad dñ cū tribularer: ait, ppheta: Clamaui et exaudiuit me. Ad orationē autē cū accesseris: monet idē Basilius: vt te in ↄspectu dei humiliter prosternas: nec quicquā postules q̄si ex gratia meritorū tuorum. Et si est grata cōscientia alicuius boni operis: cela illam: et te scilentium agente a domino multipliciter restituetur. Peccata vero tua cito in mediū producas: vt ea deus deleat: cum confessus fueris. nec te iustifices orans: ne cum phariseo damneris dicente: deus tibi gratias ago: q non sum sicut ceteri homines iniusti: raptores: adulteri: quomodo et publicanus iste: ieiuno bis in sabbato: decimas do omniū q̄ possideo. At tu imitare publicanum: qui templum ingressus summa humilitate: animiq; abiectione a longinguo stabat: nec oculos ad celum eleuabat: sed pectus suum percutiens dicebat: Deus ppitius esto mihi peccatori: q quidē publicanus dñi sn̄ia iustificatus excessit e tēplo. phariseus aūt dānat⁹. et quaquā sūmas salieris scalas virtutum: ascenderisq; ad omnē mentis perfectionē: tunc te mouet Climacus: vt male acta ad memoriā reuocans solicitius ores deū: q misereat peccatorū tuorū. Orabis etiam pro inimicis exemplo Saluatoris: quoniam nulla gratior bo-

stia deo offerri pōt. Triaq; serues in oratione. Primo immensas deo agas gratias pro susceptis beneficijs. dehinc contricto: compūctoq; corde te ipsum grauiter accusa pro culpis tuis. demum illas tuas petitiones: libere: ac secure aperias. Hac etiaz eruditione vtitur Ambrosius. Primuz docet habere orationem ad dei laudem. Secundo supplicationē. Tertio gratiarum actionem. Interorandum vero cum orationes dono lachrymarū tāquā sapidissimo liquore condanť: incredibile videť quāto rapiatur: incēdaturq; mēs amore: quāta efficiať liquefiatq; letitia cum admixta fuerit lachrymarū gratia: quarū tā gratus: tā sapidus: tā dulcis est pfluxus: vt vľ minima earū guttula superet oīa quotquot haberi possint terrena oblectamenta. vbi enim fuerit lachryme: inqt Basilius: ibi ignis spūalis accendiť: qui secreta mentis illuminat: tunc auiditate celesti flagrans christi copulatur amori: tota eius cogitatio: ⁊ cōuersatio est in celestibus: mors illi presens dulcior est q̄; vita cupit dissolui: ⁊ esse cū Christo: quem in carne viuens: intra suum portat templum. Nil etenim (ait Efren) est dulcius: nilq; salubrius in terris super gratiam lachrymaruz. Per lachrymas namq; tergitur anima mūda: nitidaq; restituitur: gignitur pudicitia: voluptates abscidūtur: perficiunturq; virtutes. Lugendum tamen nobis taliter est: ne videamnr ab hominibus: simusq; serena facie: ⁊ leta exultantes in spiritu sancto super donis domini: flentes animo: atq; lugentes: deoq; supplicantes: vt custodiat nos ab omni specie mala. Arguit vehementer eos Climacus largo lachrymaꝝ fonte profluentes: ⁊ paruo cordis dolore compunctos. damnat maxime eos: q multis aliquando madeant lachrymis: ⁊ sepius videāt: atq; delicate viuant: ⁊ nullū habeant meditandi studium: ⁊ orandi deum: quod esse magis proprium dicit animantium ratione carentiuz. Ex meditatione enim ait nasci lachrymas: ex ratione autem meditationez. Parere vero lachrymas timorem: dehinc paulatim mentis gaudium: gaudioq; demum incendi animum charitate. Quare ⁊ fletum pulchre: aperteq; stimulum aureum appellat. Cauendum tamen q̄; maxime est: ne permittatur irrepere diffidentia vlla diuine pietatis ⁊ misericordie. Solet enim calidissime dyabolus id temptare tempore lachrymarum ⁊ penitentie. Persuadet enim ante perpetratū

peccatum summam dei esse clementiam: post autem distractam iusticiam: vt afferat misericordie diffidentiaz. Que bone autez: vel male sint lachryme: diue Brigide diuinitus sunt reuelate: quod ille bone sunt lachryme: que procedunt meditatione diuinorum beneficiorum: et orantis peccatoruz amaricatione: male vero lachryme procedunt mundi tribulatione: et inferni timore. Bone tamen confunduntur: si malis misceantur: queadmodum si fons cenosus: ac turbidus cuz lucido flueret et quis ex ea sordida aqua bibere posset? Bone siquidem lachryme tantam promerentur gratiam: quod animaz a terrenis in celum eleuant: et ad vitam regenerant eternam. tam grandi etiaz a deo sublimantur gratia pro susceptis beneficijs timidi omni hora deo gratias agentes de susceptis contenti: et superflua non appetentes: vt ipse deus suos veros amicos tales esse dicat. Tante denique sunt dignitatis lachryme (Climaco attestante) quod sicut primus fons: scilicet baptismatis: originale diluit peccatuz: hoc secundo pari modo lachrymarum fonte: cetera que post baptismuz commissa sunt peccata: purgantur atque lauantur: quia omnis qui saluatur: aut aqua: aut igne purgatur: aqua scilicet lachrymarum: igne vero purgatorij iuxta scripta eiusdez beate Brigide. Grandis profecto ac miranda est lachrymarum virtus: multumque preualent: quoniam donum domini: atque gratiam semper acquirunt. At plerique incredibili earum dulcedine allecti: dum deo putant summum prestare sacrificiuz: quanta possunt vi eas extorquere conantur: quoruz stultitiam non aliter inquit redarguendaz quam eorum: qui vinum ex vuis adhuc acerbis: ac solis calore decoctis vinum quod suaue sit extrahere volunt. Quare vt ex oculis lachryme suaues elliciantur: maturari cor prius per compunctionez: interioremque decocti doloris calorem: necesse est. quod vbi accederit: id enim recordatio: defixaque meditatio: vel peccatorum: vel miseriarum: vel diuinorum beneficiorum efficere potest: tunc quia non summis labris sed profundo cordis ascendit: nullo cogitationis impetu euelluntur: sicut arbores que validas radices mittunt: et que nullo ventorum impetu franguntur. He namque lachryme incredibilem peccatorum remissionez consequuntur: incredibilemque diuinum amorez: atque demum in excelso celi subsolio eternaz felicitatem. O Sanctam igitur quam offerrimus deo orationis hostiam

ad implorandam diuinaꝫ pietatem: atqꝫ clementiam. O magnum ꝛ singulare lachrymarum munus. O sacrum ꝛ diuinum pabulum. O nectar omnium dulcissimũ: atqꝫ suauissimuꝫ. quibus vos predicem laudibus: ferãqꝫ preconijs: que mestos consolamini: debiles sustentatis: errantes dirigitis: peccantes corrigitis: que humanos potestis imutare affectus: vitia proculcare: virtutes roborare: sanctitatem augere: quibus mortales sanctificantur: demones terrentur: ꝛ fugantur: Angeli letificant̄: placatur deus: atqꝫ mulcet̄. quoniam nulla carior hostia superne superne sue maiestati imolatur.

De sancto Luitfredo Papie Episcopo: omniumqꝫ gratijs habendis deo. Cap. III.

Uitfredi ticinẽsis beati Presulis sacrũ corp⁹ ibideꝫ ẽt quiescit. Hic nãqꝫ religiõe p̄clarus cuꝫ a nõnullis laycis: qui ĩfesti clericis oppido esse solent: mirabili patientia ꝯtumelias perferret: ꝛ semel quidaꝫ sibi beniuolus vices sui dolens: ꝙ tantis vexaretur molestijs dixisset. In pace viuerẽt boni si mali d̄ medio tollerent̄: optimus Pastor: cuius mens religiosa diuino lumine irradiabatur: tunc inquit ꝙ maloruꝫ mors nequaq̃ꝫ erat optãda: quorum persecutionibus boni veluti auruꝫ in fornace ad maioreꝫ perfectionem perducerentur: qui nisi in hoc tam proceloso: ꝛ in omnes tẽpestates exposito maiori: cõtumelijs afficerentur: q̃ꝫtum prestarent fortitudine deprehendi minime posset. Affirmabat enim homines in hac vita in certamine cõstitutos: quo demũ adepta victoria celestis thesauri premia cõsequerentur: quia quousqꝫ homo carnis corpusculo induitur: cõtinuo agitatur bello: quãdoquidem illi deus dederit virtutem simul atqꝫ hostem: ne virtus ocio torpens naturã

suam perderet: sed esset semper in certamine quousqꝫ proficisceretur ad illum indulgentissimuꝫ parenteꝫ: qui celesti munere pro bello pacem: pro tenebris lucem: pro morte perbeatam vitam in excelso celi palatio bonis elargitur. Stultitia namqꝫ magna ac cecitas est (dicebat ipse) discedere a veritatis ratione: ⁊ cogitare delicato itinere absqꝫ hoste: ⁊ tribulationum certamine peruenire posse ad eternam felicitateꝫ: quoniam tribulatio fidei: ⁊ constantie nostre est probatio: proximiqꝫ edificio: qua diuina suggerente gratia nobis magis proxima: dirigimur ad eternam felicitatem: ⁊ sublimiorem celestem gloriam: ad quam nisi per tribulationes ⁊ infirmitates possumus peruenire. Agendum nāqꝫ nobis est more strenui militis cōtra hostem certantis: qui ab eo multis percussus vulneribus: eum acrioribus inuadens superat atqꝫ prosternit. Hostis autem noster tartari est coluber: qui a nobis tunc acrius percutitur: dū inter peruersos constituti: tribulationibusqꝫ affligimur: contra deuꝫ nō murmuramus: at eas lete ferentes: nostrisqꝫ peccatis ascribentes deo gratias agimus. Et memores ꝙ nil tam facile ad gennam trahit sicut propria voluntas. Dei igitur ⁊ non nostram sequimur voluntatem dicentes: Fiat volūtas tua sicut in celo ⁊ in terra. Jesu christe fili dei viui miserere nobis. Quo nil deo gratius proferri potest: nil vero nobis salubrius Angelo diue Brigide reuelante: quoniam si Christum sequi voluerimus ad gloriaꝫ per multas tribulationes sequi oportet ad passioneꝫ. Ea ratiōe eos deus hoc in seculo maioribus affligit tribulatiōibus: quibus ob bona fidei opera celeste regnum debetur: maioremqꝫ in celo est daturus gloriam. Dyabolus autem ad maiora malos incendit mala: quo maiori genna eos postea cruciare valeat. Adducebat in argumentuꝫ diuos martyres: qui ea eterna felicitate non letarentur: impioruꝫ persecutionibus si caruissent. mali tamē bonis amicitia imiscentur: ⁊ adeo tollerātur: vt rescipiscant: ⁊ cōuertantur: atqꝫ saluētur: illis verūtamen minime est fidendum. Cum igitur grandi afficiamur dono: quando hoc in seculo tribulationibus affligimur: ⁊ suggerente diuina gratia sequimur fidei opera: quibus ad eternam felicitatem dirigimur: memores semper esse debemus: pro susceptis beneficijs superne maie-

stati gratias agere. Saluator nobis est exemplo: qui mundatis decem leprosis: vnum tantum gratias agentem laudauit: aliorum autem ingratitudinē damnauit. At summopere caueamus ab omni laude ⁊ gloria nostroꝝ operꝝ: quoniā si quicquā laudis nobis attribuerimus sacrilegi erimus. testatur Basilius: quia dei gratiam propriā facimus. At absqꝫ dei gratia bona opera minime facere possumus. nā viā mandatorꝫ suorum currere non dat natura (inquit Fulgentius) sꝫ diuina gratia. Audiamus Jacobū apostolū dicentem. Omne datum optimū: ⁊ donum perfectum desursū est descendēs a patre luminū. Paulus autē: gratia dei sū id qđ sum. Et alio loco: Nō a nobis ipsis idonei sumus cogitare aliquid quasi a nobis: sed sufficientia nostra Christus est. Quare inquit idē Basilius. Pro omni gratiarū perfectione: quas anteq̄ natus esses sine vi mentis: ⁊ sine corpe adeptus sis: te extollas cū id totum tibi ascribere liceat: pro his autē que tibi nato obuenerunt: soli deo laudes habende sunt: qui tibi ortū: qui tibi mentē: qui tibi corpus tribuit. nā cum mentem ⁊ corpus tibi deus tribuerit: proinde etiam quicquid illis te iuuantibus acquisiueris: tributori illorum deo attribuas necesse est. Que igitur a deo dona sapientie ⁊ sanctitatis concessa sunt meritis proprijs quesiuisse siquis putat: deū esse earū datorem negat: sine quo nihil consequi possumus. merito ergo a deo quem despicit derelinquit̄: solitaqꝫ funditus gratia ruit. Et alibi institués monachos: gloriatio inquit in domino est: cū quis ea que recte facit non sibi sed domino ascribit. culpabilis gloriatio est: vel cū laudatur peccator in desiderijs anime sue: vel cū benefacientes laudari volunt: qui ⁊ sacrilegi sunt: cū gratia dei propriā faciant: ⁊ quoniā nihil est detestabilius: q̄ qđ homo sibi attribuat qđ hominibus deus donat: hoc tam graui crimine multi e magno sanctitatis culmine ceciderūt. Nā Joānes heremi cultor qui maxima prestabat sanctitate: iactantiā vehementer esse fugiendam admonebat: ne dū ab hominibus gloriā quereremus: eā que datur a deo perderemus: ⁊ id magnis cōprobat exemplis. Imprimis nāqꝫ cuiusdam monaci: qui cum ad summū peruenisset sanctitatis culmen: elatus tāto profectu: magis attribueret suis meritis q̄ deo: q cun-

ctorum est largitor bonorum: tūc dyabolus paratus ad insidias sumpta specie formose mulieris: que quasi longo labore fatigata per heremum aberraret: timeretqꝫ ne per noctem errabunda bestiarum dentibus interreret: ab ipso monacho in secretiorem locum colligi deflebat: qua suscepta vt paucis agam: post mixtas obsceni amoris illecebras libidinis extuꝫ adimplere tentauit: at magna illico demonum turba horrido clamore illum exprobrauit. Nec hic penitentia ductus: sed voluptatibus postea mundi deditus. ¶Proh dolor: vir ipse infelix atqꝫ miserrimus in perditionem abijt. Alter quoqꝫ in heremo fuit monachus: qui ad extremaꝫ vsqꝫ senectutem adeo ꝓfecit: vt panem mire suauitatis ⁊ candoris vltro celitus in deserto allatum sumere mereretur. qui imemor diuine liberalitatis: tantis suis profectibus gloriari cepit: ⁊ cūcta suis meritis attribuere: vnde obruentibus elationis cogitationibus: amisso primum celestis cibi dono: postea toto immutatus animo: redijt ad seculum. Et perijsset etiam ipse: nisi diuina eum subleuante manu: tactus amarissima compunctione rursus ad heremum peruertisset: vbi iugiter deflens peccatum suum longe maiori postea sanctitate profecit. Quare inquit Augustinus: homo in libero arbitrio constitutus: dum donorum dei gratie in prosperis immemor efficitur: ⁊ tanquam de sui possibilitate gloriatur: tunc corripitur cuꝫ ī varijs tribulationibus: ⁊ afflictionibus paululum subiugatur: vt humiliter ad diuine gratie recurrat auxiliuꝫ. Climacus vero confusionem ait summam esse alienis se extollere ornamentis: manifestam autem insaniam gratias a solo deo profectas audere sue virtuti attribuere. Chrisostomus de compunctione cordis ad Stolochum scribens: sanctos ⁊ magnos viros admonet: vt imprimis recordentur beneficia diuina: vt operum suorum gloriam: non sibi ipsis assignent: sed deo: atqꝫ hoc cuꝫ plerisqꝫ alijs paucis sufficit: ¶Permittit nāqꝫ sepe deus sanctis viris tepefieri solituꝫ deuotionis ardoreꝫ: vt intelligētes quāta ea fuerat que discessit cordis alacritas: manifestius postea tāte grē auctorē cognoscāt. Cassianus auteꝫ statuꝫ humilitatis ostēdens: ⁊ nihil nos absqꝫ dei opitulatōe ⁊ gratia posse perficere dicit. Damnabilis est qui substantia secu-

li male vtitur: sed damnabilior qui spiritualibus donis superbus efficitur. hoc demum summum rerum omniũ oppificez impugnat: ⁊ in bellum prouocat: quod adeo ille inuisum habet: odioq persequtur: vt pulcherimum illum omnium angelorum: q excellentiam virtutis sue: quã ab eo acceperat: sibi ipsi attribueret: e celesti taz sublimi qua gloriabatur sede: precipitauerit: eternoq baratri carcere nunq eruendum intruserit. Cuius tam tremendo exemplo: nõ parum deterreri mortales debent: ne quod diuina bonitas eis cõtulit sibi ascribentes deũ habeant iratuz: atq vltorẽ. Sedit hic Luitfredus insigni religione: sanctimonia: ⁊ virtute Antistes reuerẽdus annis bisquinq. Postea eius perbeata anima felici exitu meauit ad celestia.

De sancto Anastasio Papie Episcopo: quodq nemo careat peccato. Cap. IIII.

Nasta, sij sancti Ticinensis pontificis corpus venerandum ibidem etiam suum habet domicilium: qui religiosis virtutibus: ⁊ sanctitatis operibus euectus fuit ad pontificij apicẽ. Hic cuz interrogaretur: quare peccatores nulla admisisse asererẽt crimina? inquit: hi persimiles sunt maritime bellue: cuz sacra etiaz scripta testentur iustum septies in die cadere. Quantum seipsos fallant: qui absq peccato se viuere dicãt: intelligent audiendo Ambrosiuz

eo libro quem edidit de bono mortis: sic dicētem. Quid tantopere vitam desideramus? in qua quanto diutius quis fuerit: tanto maiori oneratur sarcina peccatorum. nullus dies sine peccato nostro preterit. Quid enim est hec vita nisi plena laqueorum? inter laqueos ambulamus: inter plurimas versamur tentationes. nostra habitatio in luteis domibus: et ipsa vita in luto. nulla firmitudo sentētie: nulla cōstantia. in die nox desideratur: in nocte dies queritur. inter escaz gemitus. inter cibos fletus: lachryme: dolores: timores: solicitudines: nulla requies a perturbationibus: nulla a laboribus reclinatio: ire: et indignationis motus horridior. Audiant quoqz Bernardum non dissimili sententia scribentem. Cur inquit tantopere vitam nostrā desideramus? in qua quanto plus viuimus: tanto plus peccamus: quanto enim est vita longior: tanto culpa numerosior. quottidie namqz crescunt mala: et subtrahūtur bona. nihil aliud est caro: nisi spuma caro facta fragili decore vestita: cuius si singulas miserias velis enumerare: quam sit onerata peccatis: atqz irretita vicijs: pruriens concupiscentijs: occupata passionibus: poluta illusionibus: prona semper in malum: et in omne vitium: plenā confusione: et ignominia eam inuenies. Que adeo ille licet summe integritatis: summe sanctitatis versabat secum animo: insecretioribusqz intimi cordis penetralibus agitabat: vt tanquam magnorum delictorum reus de seipso ita diceret: nescio meipsum: si ante me inspicio meipsum tollerare nō possum: tanta enim inuentio in me que digna sunt reprehensione: et confusione: et quante sepius et subtilius me discutio: tanto plures abominationes in angulis cordis mei inuenio: ex quo namqz peccare cepi: nunquam vno die sine peccato transire potui: nec adhuc peccare cesso: sed die in diem peccata peccatis addo: et ea pre oculis habeo: nec gemo erubescēda in deo: nec erubesco: dolēda intueor: nec doleo: quod est mortis signum: et damnationis indicium.

Quorū etiam vt vberiorem doctrinam maiusqz testimoniū habeamus: audiamus Jacobum apostolum et euangelistam dicentez: si dixerimus quod peccatum non habemus: nosipsos seducimus: et veritas non est in nobis: si dixerimus quoqz non peccauimus: mendacem fecimus eum: hoc est deum: et eius verbuz non est in nobis: quia

solus deus verax est: et hominem a solo deo opportet esse veracem. Et Job: nec ipsas stellas mundas esse dixit: in conspectu domini. Salamon quoque: non est homo iustus in terra: qui faciat bonum: et non peccet. Scriptum est enim: quis gloriatur castum se habere cor? hinc propheta ait: non iustificabitur in cōspectu tuo omnis viuens. Et illud: Ecce in iniquitatibus conceptus sum: et in peccatis concepit me mater mea. Et vt dicit Gregorius. Sine culpa in mundo eē non potuit: qui cum culpa in mundo venit. propter quod et ecclesia non cessat quotidie deo dicere: dimitte nobis debita nostra. Ideo propheta humanam fragilitatem peccatis tot continue subiectam intelligens nihil aliud omnibus carminibus suis quam diuinum implorare auxilium contendit. Deus: inquit: in adiutorium meum intende: domine ad adiuuādū me festina: et domine ne elongaueris auxilium tuum a me: ad defensionē meam conspice: et dominus regit me: Et alia huiuscemodi pene inumerabilia. Furiosa est igitur tāta presumptio assere se nulla admisisse peccata: et inferre tantam factori suo iniuriam: vt sine peccatis esse existimantes proprijs meritis sibi ascribant: quod diuina largitate consequūtur: cui pro susceptis tot et tantis innumerabilibus beneficijs: immensas agere gratias tenentur: et cuius presidio: licet absque peccato viuere non possint: iusti tamen per penitentiam esse non desinunt: quia ad diuinum confugientes auxilium citius resurgunt: et per salutis viam in celum diriguntur: obstinati autem in criminibus peccatores: quia deum a mente excludunt: veritate carent: quia deo carent: et falso obtenebrantur: quia dyabolo falsitatis: patri se manciparunt: cuius alligati cathenis vera promere nequeunt: quēadmodum diui Bartholomei sacra refert hystoria. Studeant igitur peccatores omni spiritu peccatorum tenebris obductis: seipsos vt cognoscant: Bernardum eos docentem intelligere: qui ait: Integritati tue curiosus explorator vitam tuam quotidiana discussione examina attente diligenter quantum proficis: vel quantum deficis: qualis sis in moribus: et qualis in affectibus: quam similis sis deo: vel quam dissimilis: quam prope: vel quam longe: non locorum interualis: sed morum affectibus. Stude cognoscere te: quia multo melior et laudabilior es si te cognoscis: quam si te neglecto cogno

sceres cursus siderum: vires herbarum: complexiones hominum. Redde ergo o homo te tibi: et si non semper: vel sepe: vel saltē interdum rege tuos affectus: dirige actus: corrige excessus: in te nihil maneat indisciplinatum: pone omnes cogitationes tuas ante oculos tuos. Statue te ante te tanquam aliū: et sicut temetipsum plange: plora iniquitates: et peccata tua: quibus deum offendisti. indica ei miserias tuas. ostende malitiam aduersariorum tuorum. Saluberrimum est igitur diligenti mentis discussione seipsum recte examinare: dilucideque cognoscere: et cognoscendo in viam domini vitam suam dirigere: et ambulare usque in finem: quo in conspectu domini mors eius sit speciosa. quoniam deus non respicit quales antea viximus: sed quales circa finem erimus: teste Isidoro eo libro. quem edidit de summo bono: cuius verba hec sunt: Unumquēquam deus de suo fine: non de vita preterita: iudicat. Non vita ergo: sed finis in vita hominis est querendus. Tumulatur demum Antistes ipse: vir siquidem religione: doctrina: ac pietate insignis: pauperum amator: in calamitosos benignus: et clemēs: et in reliquos gratiosus: atque munificus: vniuerso ticinensi colachrymāte populo: magno funeris honore: eo in sacro templo iuxta diui patris Syri egregiam arcam: Anno sui Pontificatus duodecimo.

De sancto Gengulfo martyre.

Cap. V.

Engulfus Brugundia oriondus: claris parentibus: forme decore: animique magnitudine: ac prudentia insignis: libidinis autem: et diuitiarum victor: ab incunabilis christianissimus fuit. q vt sua ad verbū traddit hystoria acer erat

animo: viribus fortis: in armis strenuus: sed imprimis iusticia rectus: et fide constantissimus. Hic cum tantis prestaret virtutibus. Pipino qui tunc Gallis regnabat: imperante inter sui exercitus viros probos deputatur. Dum vero bellorum fortia facta gereret: a religione tamen: ac iusticia: et pietate minime discedebat. Posteaquam annos aliquot strenue militasset: magnoqꝫ virtutis bellice in multis partis victorijs documenta mõstrasset: ad suos redijt: precipue ad vxorem: genere nobilem: moribus autem ignobilem: vt statim subsequetur. Domi vero cum vitam ageret: magno spiritu sanctitatis vacabat operibus. Et quia redditus sui patrimonij exuberabant: larga manu in pauperes errogabat: in viduas scilicet pupillos: orphanos: ceterosqꝫ inopes. Sicqꝫ cũ Job et Thobia inclytis prophetis oculus erat cecis: pes claudis: hospitiuꝫ vero peregrinis: quos mira pietate suscipiebat: atqꝫ fouebat. demum omnis eius sermo et actio de pietate: de religione: de amore dei: et proximi: ac celesti patria erat. sicqꝫ quottidianis: et recentibus virtutum incrementis ad bene beateqꝫ viuendum instaurabat mentem.

Volens autẽ deus miraculoruꝫ signis sui serui declarare sanctitatem: et vxoris perfidiaꝫ: que viro absente castissimuꝫ eiusdeꝫ thorum violare non horruit. Heu heu qꝫ tenera est in feminis fama pudicitie: que quasi flos pulcherrim⁹ leui aura cito marcescit: leuiqꝫ flato cito corrumpitur: maxime vbi etas consentit ad vitium: et maritalis deest auctoritas: cuius vmbra tutamẽ vxoris est. Sed ad rem redeo. inter cetera sua memoranda: dum vt superius cõmemoraui: multa prospere gesisset bella: et reppetens patriã recreandi gratia in quodam ameno: et periocundo prato iuxta luciduꝫ scaturientem fontem declinasset: istuc accessit dominus prati: cui post multa suaui eloquio dicta inquit Gengulfus: an sibi fontem vendere vellet: quem alio transferre intendebat: qui subridens nulluꝫ dedit responsum: gratia ioci id dictum existimans. At Gengulfo magis instante: precio centum solidorum fons venundatur. Cogitans venditor fontem pariter et pecuniaꝫ se consecuturuꝫ: memoria non tenens illud euangelij: ingẽtes etiaꝫ montes fidelibus imperãtibus a loco ad locũ trãsferri. Demũ fonte soluto ĩ pẽiaꝫ suã venit:

quo maiori pace frueretur. Uerum res humane id non patiuntur: que quietum statum mortalibus minime concedunt: nam qui bonis abundat etiam omnibus: aliquo magis aduerso sepe angitur: quia nulla humana est tam grandis felicitas: que aliqua ex parte nõ amarescat. Sed redeo ad meam uxorem: cuius perfidia vir ipse probus malorum turbine vexatus: postremo interijt. quotidianis enim iurgijs virum exagitabat: illum exclamans insanum: quod fontẽ tanti emisset precij: et pecunias iactasset ad auras. At iustus deus suis semper assistens: hoc miraculi signo seruum suum extollit: et perfidam vxorem confundit. Fixerat namque Gengulfus in humum sibi proximum baculum: et cum discumbere vellet: et aqua deesset ad lauandas manus: inquit familiari: quoniam illotis manibus ad mensam accedere non licet: propera ad effodiendum illum baculum: et ex aqua que inde scaturiet illico ad me afferas. Mirabilis deus in sanctis: et virtutibus suis: quoniam aqua empti fontis: tũc ibidem vnde baculus erat fixus est habita: et i prato fontis empto exsiccata. Nõ tamen tanti miraculi signo vxor perfidum ĩmutauit propositũ: verum maiori perfidia incensa detecto adulterio: quo: et absente: et presente viro deprauabatur: ad eum fontem vocata: eodem Gengulfo instãte: manum ĩmisit in fontem ad cõprobandam suam innocentiam: ea lege: quod si rea esset adulterij deus manifesto iudicio declararet: at cõfestim manus carne nudata obriguit. quod videns Gengulfus inquit: O mulierum scelestissima digna es morte truculentissima: sed quia dicit dominus: mihi vindictam: et ego retribuam: altissimi intutu gladio meo non eris percussa. At quia tuum horridum horreo conspectum te penitus derelinquo: tibique tuo dotis iure obsigno illud predium: vnde viuere possis. si tanti sceleris: quod grandi eget satisfactione dignos penitentie fructus egeris: pietas: et venia patris celestis indulgẽtissimi tibi non deerit: sin minus: gehenne incendijs cum dyabolis perpetuo torqueris. Quo dicto statim abijt: et ad locum semotum properauit: vbi continuis orationibus: et pietatis operibus religiosissime vacabat: et cum apostolo dicebat: cupio dissolui: et esse cum Christo: qui pro laboribus requiem: pro persecutionibus pacem: pro tenebris lucem: pro morte vitam: et terrenis ac breuibus bonis eterna: ac celestia donat. Scelestissima autẽ vxor: ipsis tam

sanctis spretis monitis: liberius cum adultero magis peccabat. demum timens mariti auctoritatē ea in regione precipuam: cū adultero conspirauit in viri necem: qui cum nouisset penetralia habitationis Sengulfi: dum familia abesset: eum in cubiculo quiescentē gladio percussit oblatis eidē imprimis ecclesie sacratis iterijt. Ea martirij palma vir ipse probus: et miles strenuus celo suscipitur: sepeliturq; in propria patria apud suos in Basilica apostolorum Petri et Pauli sua impēsa erecta: multis in eius funere coruscātibus miraculis: colachrimantibus populis: suis precipue necessarijs: et maxime duabus amitis: que circa eximium funeris apparatum ad modum erant intēte. Sic clarus miraculis: sanctitate vite: et rebus strenue gestis: sacra sua attestāte hystoria quieuit in pace. Queādmodum autem Sengulfi martiris corpus venerandum Papiam sit delatum: ad me non attinet scribere: quia nec ipsa hystoria: nec scripta vetusta: que legerim aliquid certi non referunt. mihi enim absit sacris mētiri rebus. Uenerabile autem corpus suum ea in sacra ede seruatur: et precipue veneratur.

Nunc fine facto de diuo Syro patre nostro sanctissimo ceterisq; illustribus ticinensibus pontificibus ibidē quiescentibus. Qui quidē Syrus vir sane diuinus: tempore apostolorum eruditus doctrina eorum Ticinum veniens: ibidem primus Christi vexillum erexit: vbi mirandis virtutibus: miraculis: et sanctitatis operibus: annis bistribus supra quinquaginta religiosissime pōtificauit: eo quo illis antiquioribus seculis Papia aliarum ciuitatum christiane religionis magistra haberetur: vnde lucidi christiane culture riui accipiebantur: Item et virorum Illustrium ticinensium: aliorum scilicet sanctorum Pontificum sub eodem vexillo strenue militantium: in eiusdem non tantum vrbis: verum totius Italie: atq; reipublice christiane salutem: vt inferius dillucide patebit: magis est legēdum: quam auiditate antiquitatum que opusculo exigente ibi inscribi debuerunt: ad ipsos diuos Pontifices transeo: suaq; ad sacra templa: vbi venerande eorum reliquie tumulantur: atq; coluntur.

De sancto Inuentio Papie Epo. Cap. VI.

Auentius post Põpeiuz tertius Eps sup trigintanouẽ sedit ãnis. Hic nãq; pastor optimus: & sanctitate preclarus ad illustrãdos in christi fide populos cũ diuo patre Syro Papiã veniens: vbi Christi vexillum Syrus erexit. Genuãq; etiã Ast: & Derthonam catholica fide illuminauit: mirandis claruit sanctitatis operibus: merito igitur cũ eo mirandis laudibus venit celebrandus: cum quo inumerabiliuz p augenda fide christiana laborũ soci⁹ enituit insignis. Hic quoq; mortuo Pompeio: dum ticinensis populus eum in pontificem vellet eleuare: se indignum existimãs tanto dignitatis culmine: laude auffugit. At populus ipse Laude properans: captum: & inuitum in pontificij sedem perducit. Dum autem pontificaret: omni spiritu cultui diuino erat intentus. pauperes pietate fouebat: suscipiebat hospitio pegrinos: erat misericors circa viduas: orphanos: pupillos: & psidio destitutos. Testis est vidua a creditore vexata duplo pluris q̃ recepisset. nã pientissimus ipse pastor lachrimis vidue motus ad eũ dyaconũ supplicẽ mittit: ne vltra debitã sũmã viduã molestaret: qui cũ tenueret: eidẽ soluta a dyacono expetita pecunia: cõfestiz vltione diuina in terrã decidẽs aiaz efflauit ad iferos. Alio itez tpe cuiusdẽ Fisci auctoris Ticini amnez transeũtis magnũ: qd deferebat: pecunie põdus in pfundũ flumis demergit. qui merens vehemẽter: & dolẽs ad scm̃ Presulẽ pperat: eiq; serio narrat: quã grãdẽ ferat amisse pecunie iacturã: sperãs rei sue posse ↄsulere: mõ

pius pastor ad misericordiã flectat. Qui statim audito viro mesto demigrauit ad euz flumis locũ vbi pecunia submersa ferebat: ꝛ alta voce inquit. Tibi dico aqua in noie dñi nostri Jesu christi qui suis pedibus sanctissimis super te ambulauit: ne eam retineas pecuniã: cuius causa hic meus proximus tam graui merore cõtristat. Mirabilis deus in sanctis: ꝛ virtutibus suis illico sulcãtibus vndis: spectante populo: ad presulis pedes pecunia iactatur. Non est etiã conticendũ de Porphyrio bellorum duce stupendum miraculum: qui cum ticinensis ciuitas ob mirandam populi religionem ciuitas christianorum: ꝛ catholice fidei aliarum ciuitatum magistra vocaret: iperante Vespesiano: furenti exercitu Roma Ticinum ad ibidẽ populum gladio delendum mittitur: qui Ticinũ ingressus: intelligens populum mira deuotionis flamma in ede sacra ad sui Pontificis missam intentum: magna armatoruz comitante caterua Basilicaz ingreditur. At sanctus pastor: cuius sacrum pectus dei erat tẽpluz sancto spiritu refertum: in summo mortis periculo đ salute minime dubitans: territum populum hortatur: ne a cultu diuino discedat: ne de dei persidio diffidat. dum sic autem in mortis terrore esset populus constitutus: solum deum sue salutis sperans auctorem: q suos sinit terreri: sed non perire. ecce ꝙ ferus Porphyrius cuz sathelitibus furens: Et putans in ore gladiorum truncare populum christianum: dei iudicio obnubilati se inuicez diris inuadunt armis: seq̃ metipsos eijciunt extra Basilicam: pauimento ecclesie cruento relicto: ꝛ ibidem fero marte certantes mutuis se vulneribus cõfodiunt. missa autem pro more celebrata. Juuentius vir diuinus Basilicam omnes egredi iubet: ꝛ orare pro persecutoribus. Ad quorum orationem sathelites ipsi incolumes omnes surrexerunt altis ad sydera vocibus clamitantes. Magnus: ꝛ verus est deus christianoruz: vana: ꝛ falsa sunt idola que colimus. Tũc Porphyrius Juuẽtij pedibus peruolutus inquit. O serue dei deum quem tu colis: verum ac tremendum pro me ora: quoniam contemptis idolorũ cultu ris: ac Cesaris mandatis christi fidem amplecti decreui. Cui iquit Juuentius. Noueris ꝙ superna dei clementia non vocem: sed cordis mentem rimatur. Si toto corde credideris: quicquid a deo petieris impetrabis. demũ Porphyri⁹ omnisq̃ exercitus ad Christi fidem

fidem conuertitur: ⁊ baptizatur. Non etiam pretereundũ videtᷣ: q̄
accedente eodem sancto. Presule Mediolanum gratia ordinandi
clam clericos: ob seuientem in fideles arrianam pestem: que prohi-
buit ibidem vsq̄ ad profuturũ Papie antistitem: eiusdē sacra te-
ste hystoria: christi vexillum erigere: ⁊ pontificij sedem stabilire: ar-
riani in ipsius vrbis ingressum verberibus Inuentiū inuadũt. At
mox ventorū procella cū tēpestate magna rabidi ipsi canes a deo
grauiter percutiuntur: q̄ terrore mortis exclamare ceperunt. O ser
ue dei iuua iuua nos: quia volumus baptizari. Qui statim Inuen-
tij oratione liberantur: statimq̄ baptizātur. Plures item alij ad
fidem christi conuertuntur. Postea Ticinū rediens in limine vr-
bis paraliticum gratia recuperande sanitatis eiusdem sancti presu-
lis prestolantem aduentum: pristine restituit sanitati: pluraq̄ alia
miraculorum signa breuitati inseruiens omittũtur: quo hystorie cal
cem attingere valeam. Demũ cum pastor ipse optimus per om-
nes sanctitatis virtutes in gremio sancte matris ecclesie strenue se
exercuisset: ⁊ pientissimum se exhibuisset per omnia pietatis opera:
fortissimũq̄ contra arrianos patronū: ⁊ nihil pretermisisset: quod
ad optimum spectaret Pontificem: vt suas oues dirigeret in ce-
lũ: ecce q̄ cum esset in oratione: ⁊ alta mentis diuina cōtemplatione
maximus ei refulxit splendor sanctorum patris diui Syri: Celsi: ⁊
Nazarij: cui inquit Syrus: Noueris q̄ nobiscum tertia die in ce-
lo eterna gloria exultabis. Eo autē die tertio: conuocato clero: at-
q̄ populo: celebratis pro more missarū solemnijs. Uir diuinꝰ In-
uentius eam celestem aperuit reuelationē. Postmodũ omnes ad-
monet: q̄ cultui diuino essent intenti: maxime orationi: pietatisq̄
operibus. dei seruarent mandata: inuicem se diligerent: mundũ cō-
temnerent: ⁊ deũ toto corde diligerent. fraudes Sathane aufuge-
rent: arrianamq̄ mortiferā pestem a ticinensi ecclesia eliminarent.
Postremo omnes benedixit: ⁊ eius anima carne soluta tota glorio
sa celo suscipitur. Eius autem corpus sacratissimum magno fune-
ris honore: vniuerso populo colachrymante: sepelitur ea in Basili
ca sui nominis: quam ipse Celso: ⁊ Nazario gloriosis martyribus
dicauit: Anno decimo ⁊ septimo supra centesimum: pōtificatus ve
ro sui nono ⁊ trigesimo.

Fine facto diui Inuentij sacre hystorie: cuius ingenti sanctitate: & miraculorum signis: deo auctore: vidue precipue creditor auarus animam fertur ad inferos efflasse. Porphyrius autem christianorum accerrimus persecutor cum omni militum acie ad Christi fidē conuertitur. Mediolani vero perfidi arriani: aduersus quos viri Illustres ticinenses: sancti scilicet pontifices pro conseruatione vere fidei christiane assiduo erant in certamine: ne arriana eorū perfidia attingeret ticini limina: e celo ruente supra eos tēpestate: in terrore mortis cōuertunt. Postremo paralitica liberata: eterno deo. diuoq̄ Inuentio magnas agit gratias. Nunc ad ciuē virtutibus Illustrem ticinensem: & rerum in toto latio preclare gestarum sanctum atq̄ sublimen Antistitem Epiphaniū stillus dirrigitur.

Explicit liber secundus.

Jacobi Gualle iureconsulti: Sanctuarij Papie. Sequitur Liber tertius.

De sancto Epiphanio Papie Episcopo: De Odoacre Rege: Theodoricoqз Imperatore. Cap. I.

Epi phani⁹ post Crispinuз octauus ticinẽsis Episcopus: Anno salutis quiquagesimoprimo: supra quadrigentos: triginta ⁊ vno sedit anno. Hic itaqз patria ticinensis: genere nobilis. virtutibus autem Illustris: Mario: ac Focharia natus parentibus: de cuius sanctitate: ⁊ mirãda virtutuз prestãtia tota est testis Italia: vt inferius dillucide patebit: etiam in cunis dormiens radijs visus est fulgere. quod quidem magnum sue future sanctitatis fuit vaticiniuз. Namqз ab ipsa infantia creuit de virtute in virtutem in omnium admirationem. erat enim aspectu Angelicus: sermone nitidus: corpore decorus: opere sanctus: spe pacientissimus: ac omni charitate diffusus: cui tantam dominus cõtulit gratiam: vt ab omnibus diligeretur: ab omnibusqз laudaret: ob cuius stupendas virtutes apud vniuersum clerum: ticiniqз populum: maximo in precio habebatur. Tam mirandam iuuenis prestantiaз videns Crispinus: strenua Epiphanij virtute in laboribus sui pontificatus se iuuabat: ⁊ vna dierum apud Sumum: id enim nomen illius est villule: que non longe distat a pado: cum ab quodaз rustico nomine Burgo: de finibus agrorum magna fieret contentio: ⁊ ad eam litem sedandaз istuc mitteretur Epiphanius: ecce q ab eo viro ꝓteruo graui ꝑcussione vulneraꝛ. qđ audiẽs ciuitas xp̄ianoꝝ

(nam Papia ob magnam eiusdem populi religionē sic vocitabať) ad Burgū enecandum tota furore concitatur: accedentibus etiam pijs lachrymis Crispini sancti pontificis ob suum dilectum vulneratum dyaconum. In tanto vero reruʒ turbine solus Epiphanius letus sua clementi eloquentia cuncta pacabat. Dum autem miranda virtute cunctos excelleret: ⁊ nulluʒ religionis: pietatis: ⁊ humanitatis precipuum exempluʒ pretermitteret: Crispinus moritur. in eius quidem exitu ciuitateʒ clero: ⁊ populo cōmendauit: ⁊ virū nobilem Epiphaniuʒ: cuius viderat oculis: erat ore locutus: ambulauerat pedibus: ⁊ sua ingenij prestantia pergraui pontificij regimine subleuebatur. His dictis spiritū efflauit in celum. Epiphanius mestitia plenus omniū voce creatur Episcopus: quo pontificatu inito ad clerum vniuersumqȝ populum sic exorsus est. Non mea virtute viri christiani ticinenses: at vestra humanitate ac charitate in hanc sublimeʒ pontificij sedeʒ me indignuʒ video enectum: cuius graue onus: quod humeri mei ferre nequeunt: vos ipsi mecuʒ ferte: ac diuidite. Obseruate precor vitam: moresqȝ meos: quod indignuʒ noueritis arguite. nemo erranteʒ suuʒ pastoreʒ arguere vereať. deuʒ auteʒ altissimum super omnia diligite: ⁊ proximum: vt vosipsos. his paucis cōticuit. At omnes alta voce ꝯclamarunt: Salue pater sancte: quem futurum pastorem optimuʒ non dubitamus. Postea clero qui integritate religionis beatoruʒ chorus habebatur: vt hostilibus viciorum bellis strenuo clipeo se opponeret: ⁊ virtutuʒ vexilla in celum erigeret: has dedit leges. Ne clerici balnea ingrederētur: castitatem omnino seruarent. Tantūmodo vesperi: omisso prādio: ederent. Pro cibis olera sumerēt: ac legumina: vilesqȝ dapes: nec ad saturitatem: parum vini ob stomaci debilitateʒ. Preterea de cultura celestium preceptoruʒ: ipsuʒ instruebat clerum. Semper primus erat in sacro dei tēplo: vt ceteros dirigeret. Ad altare autē pro obseruantia ingentis sue religionis nudis stabat pedibus. Demum magna fidei prestantia: ac opeꝝ sanctitate cunctis suis actionibus vniuersum populum dirigebat in salutis portum. Interea cum sceua orta essent odia: inter Antonium romanoruʒ principeʒ: ac Retimer patritium: Epiphanius facundia: ac sapientia insignis ad ea sedanda Romam mittitur. ab quo clementer susceptus eideʒ

hoc preclarum sue legationis eloquium exposuit. Inclite princeps: celesti decreto sancitum est: vt sub omnipotenti manu dei principes terrarum orbis: qui per eum regnant: se curuare debeant: et cũ sciant ipsum deum pacis auctorem: atq amatorem: pacem sequi tenentur: quemadmoduz recto spiritu rex Dauid: clementissimiq3 alij plures principes christiani egerunt: alta mente cõsiderantes illam esse veram victoriam: que non manu bellica: sed potius indulgentia acquiritur: et quia dubij bellorum euentus vtriq3 etiam parti ruinam afferre solent. Paci igitur euitendum est: cuius ingenti claritate bellorum tenebre fugantur: cuius eminentia certa pro dubijs amplectuntur. Pax: que etiam barbaris poscentibus non negatur: amore celestis regis christiano principi eam oranti leto animo est largienda. Pacem deniq3 o clementissime Cesar: Retimer patritius a tua maiestate meo ore cupit impetrare: quam solita clementia ad ingentem tui nominis laudem eidem eo sedere digneris indulgere: vt que apud ipsum sint: eidem relinquantur: ne hec miseranda italia vtriusq3 bellorum furore: tanta strage amplius vastetur. Hec per breui sermone ab eloquentissimo Epiphanio diuo põtifice cesari exposita fuere. Ad que Antennius ab intimo pectore vocem trahens inquit. O pontifex sancte longe mens mihi aliena erat cum Retimer patritio pacem habere ob eius simultates: ac inimicitias: quibus pro viribus studuit romanum imperium in fundum versare: nec mea eidez colata beneficia: nec ipsa filia mea coniugali federe sibi copulata ab iniquo suo spiritu potuerunt eum reuocare: quin mihi inimicus extiterit: paraueritq3 insidias: ac mouerit bella: et erat animus cum eo nunq̃3 pacem habere: at tua miranda virtus: sanctaq3 presentia: etiam me inuitum cum iniquo hoste petitam pacem sepius eidem negatam transigere cogit. Tunc diuinus Epiphanius imensas eterno deo egit gratias: q̄ i Cesaris mẽtem pacis fudisset gratiam. Et conciliato Retimer cum Antennio: susceptoq3 pacis federe ticinum rediens ab vniuerso populo cũ magna leticia suscipitur. Postea alia longe maior est exorta persecutio: cuius cruentã calamitatẽ referre horret animus. Nam Odoacer cum magnis copijs Italiam ingreditur: Horestẽq3 patritium insequit̃ vsq3 ticinũ: cuncta ibidẽ rapinis et calamitatib9 subijciũtur

captiuāt̃ ciues: alij vīculis tenēt̃: alij alio abducūt̃: alij interficiunt̃: enecantur: ⁊ strangulant̃ etiam optimates: multe turculētissime cedes exercent̃. sacra tēpla preciosis spoliantur ac dissipātur. Regia sepulcra euertunt̃ dum preciosa auferunt̃: que vrbis nobilitatem ⁊ memoriā renouabant. ciues mortis timore perculsi ab ore gladiorū fugientes in atrocismos gladios incaute cadūt: quorū pars magna aut est fugata: aut necata. Turculentissimi item barbari sacri templi terrā effodiunt exquirentes thesauros pastoris mira pietate in celum iam transmissos captiuatur luminosa sancta soror sua: vbiq; luctus: vbiq; gemitus: vbiq; lachrymc: vbiq; trucidatorum vsq; in celum voces. tota deniq; ciuitas vno incendio concrematur. Epiphanius autem tunc mestissimus tantam videns vrbis calamitatē pietatis flāma incensus totam percurrit vrbem: quos captiuos ciues offendit: sua sanctitate: suis lachrymis: sua deniq; diuina eloquentia liberat. Sororem ittidez liberat captiuā: ⁊ per ignes: ⁊ gladios: per cedes: ⁊ truculentos hostes miraculose illesus euadit. nec cessauit circuire vrbem: quousq; mitigauerit hostes: ciuitatēq; meliori quo potuit modo pacauerit. pro cui⁹ salutis prestito dono: die noctuq; deo gratias agere non cessabat. Demū Odoacri potentioribus armis Papia pulso: Horrestes apud Placentiaz fugatur: furentiq; bello ibidez superatur: atq; vltione diuina iuxta diui Syri celeste vaticiniuz Papiaz delere volentibus spectante exercitu truculentissima nece mactatur. quo interempto mox tam grandis: tāq; cruenta cessauit calamitas: ⁊ rex Odoacer bisseptem annis latio regnauit. diuum autē Epiphaniuz ob eius mirandam sanctitatem atq; virtutem in precipuam suscepit venerationē. qui Pastor pientissimus videns vrbem: ac sacra templa barbarica rabie dirupta: ea cepit restaurare. dum vero maior erigeretur basilica: ferunt quēdam parietē dyaboli fraude collapsam: quo artifices interimerentur in eiusdē pastoris vehementiorez dolorem. at eo orante: oēs tam grande discrimen illesi euasere. Aliaq; templa basilicas atq; sacella prestantiori facie eleuauit. Edibus autez sacris restauratis: ad instaurandā quoq; ⁊ ornandam vrbem magna ruina colapsaz studiū adhibuit: qd̄ vt cōmodius efficere posset: eo supplice Odoacer ciuibus in tātā calamitatē deiectis quinquēnio imunitatē indulsit:

⁊ que in eiuſdē vrbis euerſionē ruerāt in melius renouauit. Dū hec ſtrenua Epiphanij diligentia operantur: dei ſuggerente gratia: ⁊ eo orante: multa coruſcabāt miraculoꝝ ſigna: precipue multa corpora a demonibus obſeſſa ſua ſanctitate liberātur: ⁊ dum maligni expellerenť: exclamabant: Epiphanij ſanctitate ad vaſta mittimur deſerta. Eo ſic regnāte Odoacri: Zenon cōſtantinopoli imperator ad liberandā italiam Theodoricū gottoꝝ regē mittit cōtra Odoacrem: cuius aduentū timens Odoacer rauēnā ꝓperat. Theodoricus autem ticinū veniens: audita magna ſanctitatis fama Epiphanij eo vocato ad eius preſentiā: inquit. Ecce virum ſanctum: venerabilem: iuſtū: atqȝ amabilē: virtute ſtrenuū: forma decorum: ſapiētia inſignem: diuino ingenio: ⁊ omni bonitate ac facūdia mirandū: cui noſtro euo celo ſub ſtelifero ſimilis nobis non offertur. Poſtea ticino diſcedens cum armatorū cuneis: ⁊ rauēnam properās: Papiam vrbē: matrē atqȝ ſorores fidei: ac regimini Epiphanij cōmendauit. Cum vero eſſet rauenne: ea triēnio obſeſſa. Odoacrem pluribus prelijs ſuperauit. qui grauiſſimā obſidionem ferre non valēs tandē Theodoricū dominationis recepit ſocium: a quo non multo poſt ad cenam inuitatus contra datam fidem: cruenta nece occidiť: vnde ſtatim nemine aduerſante: contra tamē imperatoris volūtatē totius latij imperio potitus eſt. Ad qđ ſtabiliendū impiū: Andeflenam franchorum regis filiam ſibi cōnubio iunxit. Per ea quoqȝ tēpora ſiciliā cū adiacentibus inſulis ſuo imperio adiecit: atqȝ dalmaciam ſibi ſubditā fecit. Theodorico aūt in remotis ſic agente: Gūdauerus burgūdionum Princeps per lyguriā magno exercitu intrans italiam: Papiā: aliaſqȝ quāplures vrbes ⁊ prouincias pro voluntate dirripiens: ad gallias captiuorum multitudinē pene infinitam ſecum adduxit. quod intelligens Theodoricus illico vocato Epiphanio ei intimo cordis ſuſpirio inquit. O decus pontificum ⁊ paſtor optime: maximo dolore conflictor: videns miſerandam italiā feritate Gundaueri populis viduatā. ſuſcipe precor pie pater pro noſtris captiuis redimendis ad eum hoc legatōis munus precipuū. Nā tua virtꝰ eximia: ꝑclaraqȝ facundia: mihi credito: mō hac fungaris piētiſſima legatōe ſalus erit vaſte ⁊ miſerāde italie. At Epiphanius lachrymis pietatis viſceribus fuſis: regium humiliter

suscipiens mandatum:niueas alpes:multis laboribus:atq; pericu
lis transiens peruenit ad Gundauerum:apud quez sic exorsus est.
Illustris princeps:ad tuaz maiestatē insigni clementia redimitā:
voce Theodorici totius Italie Regis atq; totius Italie legatione
fungor:vt pietate vtaris:que mortales imortalib9 equat:et tibi ta-
les prepares tēpore necessitatis thesauros q tuā non sinant animā
ire in tenebras:bonum tibi affero nuncium:quando thesauros tibi
affero celestes:si quos captiuos detines Italos:gratis liberaueris:
hoc mandat:hoc iubet celestium princeps:quo cum diuis principi-
bus suis in excelso celi atrio eterna felicitate leteris:qui pro capti-
uis redimendis:publicum conscendit crucis patibulum:ac precio-
sum sui sanguinis persoluit thesaurum:pro captiuis demum tullit
horrendum mortis tormentuz.Si tua clementia:eam dono dat li-
berationem captiuoꝝ:hac ingenti pietate:qua nulla deo carior ho-
stia offerri potest:tuam beatificas animam:quoniam celeste Regnū
tibi facis obnoxium:tibiq; perpetuo Theodoricuz Regem:ac vni-
uersam Italiam iūges amicitie foedere.¶Preterea tua regia digni
tas tam preclaro facinore celebrata transibit in posteros ad eternā
tui nominis laudem.Tanta deniq; claruit dicendi facundia diuus
Epiphanius:q excepta inumera multitudine pro quibus precium
tribuit:sex millia captiuorum ob solam sue sanctitatitis reueren-
tiaz et stupendam eloquentiam gratis concessa in Italiam reduxit.
In itinere autem apud castellum Tarentas nuncupatum:mulier
a demonio vexata stridens:et fremens ad Epiphaniuz perducitur:
sola cuius benedictione:cuncto obstupescente populo:liberat̄.Vo-
luit enim deus etiam apud exteros miraculoꝝ signis sui serui ma-
gnam declarare sanctitatem. ¶Postremo Rauene dum ibi esset
apud Theodoricū:et eo orante Lygurie populos graui tributorum
exactione liberasset:ticinuz tanq̄ ad sepulchruz rediēs:graui mor-
bo in agro parmensi corripitur.Ticinum vero cuz ingrederetur:ne
populus contristaretur:cunctis incolumen qua poterat serena facie
se exhibebat:quoniam suo aduētu totus populus:exultabat.Sed
proh dolor:q̄z cito gaudium vertitur in luctum:naz ea met sui ad-
uentus nocte ingrauescente letali egritudine:ad nouissimuz perue
nit mortis diem dicens:mihi viuere Christus est:et mori lucrū:mi-

sericordias tuas domine in eternum cãtabo in generatione:⁊ generationem:ore meo pronunciabo veritatẽ tuam:in manus tuas domine comendo spiritum meum:⁊ iam de celesti securus gloria illud propheticum celebrabat. Confirmatum est in domino cor meum:⁊ exaltata est gloria mea in deo salutari meo:aliaq; etiaz plura sacra verba prosequebatur optimus ipse pastor:pius:iustus:atq; sanct⁹: amator pupillorum:⁊ viduarum:patrie:ciuium:ac populorum:totiusq; deniq; Italie strenuus protector. Sicq; de deo:de ecclesia: de patria:de toto latio meritus:data astantibus salutis eruditione:pariter ⁊ benedictione:eius perbeata anima in celum ad beatoꝝ choros suscepta est. Anno salutis supra ducentos quinquagesimoprimo:sui vero Pontificatus vno:⁊ trigesimo. Sepelitur demum cum luminosa:speciosa:⁊ honorata sanctis suis sororibus ea ĩ Basilica a suo nomine nuncupata:quam in honorem Illustrissimoruz martyruz Vincẽtij:atq; Gaudẽtij extruxerat. Põtifex ipse piẽtissimus:patria genere:⁊ virtute ticinensis nobilissimus:meritoruz autem amplitudine parens optimus:atq; sanctissimns:quem vniuersus ticinensis populus maximis lachrymis:⁊ gemitibus multis diebus luxit.

Facto fine sacre hystorie diui Epiphanij:cuius mirãda virtus: atq; sanctitas claruit tempore Gottorum ante longobardorum in Italiam aduentum:dum seuientibus bellis:in sanguine:ferro:incendio:preda:fuga:tota conflictaret̃ Italia:maxime Papia:adeo ꝙ mirum est:vt ciuitas ipsa:que tot:⁊ tantas calamitates:vastationes:ac dirruptiones antiquioribus seculis passa est:non sit solo equata:⁊ funditus euersa. Sed quẽadmoduz fidem christianã nũq̃; defuturam voluerit Christus:dum diceret Petro oraui pro te ne deficiat fides tua. Pari modo nunq̃; deficiet Papia:pro qua diuus pater Syrus orauit:⁊ eam in eius aduentu celesti vaticinio future sue felicitatis certiorem reddidit dicens. Delectare gaudijs vrbs Papia:naz minima in finitimis ciuitatibus non vocaberis: sed copiosa. Que quidem ciuitas:⁊ ipsa tota Italia Epiphanij cõsilio:miranda virtute:⁊ eloquẽtia:animiq; celsitudine:angelica facundia:magna sanctitate:⁊ claritate miraculoꝝ salutem consecuta

est:redimendo captiuos:⁊ suis clarissimis legationibus ad turculẽ tos etiaȝ Principes:quos diuino placabat eloquio:sedãdo bella: ⁊ confirmãdo paceȝ:adeo vt eximios sue etatis sanctos pontifices quanto vel syderibus ceteris sol:vel mare flumibus cunctis:virtutum excellentia longe precelleret. Nũc a sacra eminentiq; diui Epiphanij hystoria:ad Enodium sanctitate:⁊ insigni virtute ticinẽsem antistitem prestantissimum:transeamus.

De sancto Enodio Papie Epõ. Cap. II.

Enodius decimus ticinensis ep̃s:anno salutis supra ducentos octuagesimo:cũ doctor:⁊ orator ĩsignis haberet:ac magna virtute p̃staret:ab Hormisda summo Pontifice:Paulo dyacono teste sexto libro Romane hystorie:meritis sue eximie virtutis p̃ponitur:qui legatione fungeretur ad Anastasiuȝ cõstantinopolitanum Imperatorem hereticuȝ: cuius terra mens heretica perfidia deprauabatur:que mortalibus cũcta mala afferre solet:vt Enodius ipse christiana doctrina apprime eruditus per dilucida intemerate veritatis documenta a perfidia euȝ reuocaret. Verũ princeps ipse dyabolicus:animo in sua perfidia obstinato:nihil nisi seuum:⁊ attrox cogitans:diuinũ ipsuȝ virum Enodium:ac comites tot:tantorũq; laborum:⁊ periculorum socios:cum magna contumelia a seuo suo conspectu abiecit:⁊ quod deterius fuit:fragili naui impositos furẽti cõmittit mari:mandans ne vspiam per totam Greciã ad vlla littora accedere sinerẽtur:quo omni destituti p̃sidio miserabiliter immergerentur. Carina autem concita ventis in altas maris procellas eleuatur:⁊ tumescentibus fluctuuȝ montibus horrebat naufragiuȝ:tũc illis ceruleus supra caput astitit imber:tũc maria vndiq;:

⁊ vndiq3 celum. Dum vero tam ceca tempestate agerentur: terrore mortis intentis in celum oculis: atq3 manibus orabant ad vnicum salutis presidium celeste3 pientissimū parente3: ne pro exaltatione sui sanctissimi nominis pateretur perfidi Anastasij seuissimū votū impleri: sic orabant: sic flebant: sic morte3 ante oculos habebāt. At Enodius cuius sacrum pectus dei erat templum sancto spiritu refertum: in summo mortis periculo salutē sperans: socios tanto pauore territos pia voce ad spem diuinam animabat. Dū tanto terrore plena essent omnia: nec spes vlla salutis cerneretur: ecce q̄ immēsa dei clementia: qui suos pro īmortali eius nomine certantes: ⁊ de sua misericordia confidentes persecutionibus sinit terreri: sed non perire: insperato ventorum flatu: furentibus ꝓcellis: cunctis circūquaq3 obstupescentibus populis: salui omnes ad tuta iactantur littora. At perfidus Anastasius rabida feritate illorum morte3 expectans: hac iusta dei vltione punitur: q̄ rediens in palatiu3: ictu fulminis interēptus: animam efflauit ad inferos. Enodius demum vir diuinus: breui post tempore: ticinum reuertitur: a populoq3 benigne cum maxima veneratione suscipitur. Sicq3 in ꝓpriam sede3 reuersus suam ecclesiam atq3 patria3 multis muneribus: tum diuinis: tum humanis ornauit. ¶ Preterea extra menia vrbis suis impensis diuo victori Basilicam edificauit: vbi plures instituit sacerdotes: qui die: noctuq3 diuina officia ibide3 persoluerent. ¶ Populi etiam salute3 ad nouissimū vsq3 die3 diffusa charitate curauit: diuites in officio ꝯtinuit: pauperes miranda pietate prosequebāt̄: solabatur afflictos: errantes autē salubri eruditione dirigebat in salutis portū. ¶ Per has virtutū scalas Enodius pastor optimus: qui tanto in honoris culmine habitus fuerat: ā apostolica sede: de tota dei ecclesia: deq3 sua patria meritus: ꝯsilio aucte: doctrina: diligentia: scitate: diuinoq3 ingenio clarꝰ meauit ad celestia. Et ea in sacra ede eximio funeris honore tumulat̄. Anno salutis supra in exordio memorato: sui v̄o pontificatꝰ: octauo: ⁊ decimo: toto colachrymāte ticinēsi pp̄lo: tanq̄3 ꝓprio parēte orbato. Uer3 aliq̄ post tp̄a: vt venerāde ipse reliquie magis tuto: ⁊ celebriori loco seruarent̄: in vrbē ad regium scilicet diui Michaelis templu3 ad id magis tam sacro thesauro exornandum: decenter translate modo coluntur.

Fine facto sacre hystorie diui Enodij sanctitate: ac egregia virtute. Presulis prestantissimi: cuius epistole scriptaqz preclara ab eo anotata eximiam eiusdem doctrinam attestantur: qui claruit eo tempore quo Boetius illustris philosophus Theodorico latio imperante ticinum relegatur: quiqz Hormisda summo pontifice dirigente: legatur in greciam ad Anastasium hereticum: cuius iniquo spiritu in furentem iactatur maris tempestatē: quā deo fauente: cū socijs sospes euasit: eodem proteruo Anastasio diuina vltione perempto. Nunc ad Damianum antistitem optimū: preclaris sanctitatis virtutibus alta doctrina: ⁊ ecclesiasticis actionibus insignē transgrediamur.

De sancto Damiano Papie Episcopo. Cap. III.

Amianus decimus ⁊ octauus ticinēsis eps̄. Anno saluti supra q̄trigētos qnq̄gesimo ⁊ tertio: magna ⁊ ipe floruit sanctitatis: ac doctrine prestātia: veluti eius tractatus atqz epistole diuino ingenio edite ad hereticā prauitatē extirpandā in sexta synodo italie dillucidā fidē prestāt: que plurimū vulnere ad hereticam prauitatem extirpandam. Eius nāqz tempore Papia clade pessima extitit depopulata: adeo q̄ per vicos ⁊ plateas seges creuerat falce resecanda: ⁊ homines terrore perculsi in fugam salutis spem ponentes

domos deseruerunt ad montes: et nemora confugientes. Unde factum est: Paulo hystorico ad verbū referente: vt nullus pastor in vineis: nullusq; in agris cultor: aut messor inueniatur. Nocturnis quippe horis: ac diurnis vicissim tuba personabat: et quasi murmur gradientis exercitus audiebatur: sed nulla cōmeantium apparebāt vestigia. Preterea quod terrori cuncto erat populo: noctis tēpore duo visi sunt Angeli: vnus scilicet bonus: alter vero malus: quo quidem bono imperāte: malus venabulo quod suis gestabat manibus totam percurrens vrbem: edium fores pulsabat: et quot nocte ictus audiebantur: mane per singulas edes tot mortui comperiebantur.

Dum vero in tam horrendo mortis periculo populus Ticinensis esset constitutus: pius pastor ad eam fugandam pestem habito consilio cum Comperto longobardorū Rege: per vniuersum clerum: atq; populum rogationes fieri fecit: item ieiunia: ac oratiōes: et multa pietatis opera: vt desuper indulgentissimus celestis pater miserandum populum a seua peste liberaret. Deus autem ad orationes suas misericordie aures inclinans reuelauit: eam pestē extingui non posse: nisi vnum erigeretur altare in Basilica diui Petri ad vincula: in veneratione Illustrissimi Sebastiani martyris: in quo alique ex sacris eiusdem reliquijs reponerētur: atq; colerentur. Tunc diligentia eiusdem pij pastoris: Cōpertiq; Regis Sebastiani brachiū Roma Papiam delatum eo in altari sic extructo: magna cum populi veneratione: includitur: seruatur: et colitur. Et illico cūctis admirantibus: pestis ipsa est extincta. Non est etiam silentio pretereunda preclara legatio: qua vir ipse non modo sanctitate: sed et excellenti doctrina insignis: voce vniuersalis ecclesie Cōstantinopoli fungitur: ad Georgium ibidem Patriarcham hereticum perfidie tenebris obductum: vt eum reduceret in gremiū sancte matris ecclesie. Sed nec etiam tacendum est: q cum inter Imperatorem: et Longobardos seuissima bella gererentur: hic pastor virtute mirandus: post multos legationum labores: adhibitis eloquentie neruis: sedauit bella: et pacem firmauit. Demum cū Presul ipse optimus bisquindecem annis Pontificij munus mira sanctitate exercuisset: et perlucidis christiane religionis: fideiq; radijs suas oues pspicue illustrasset: dirigens electos doctrina viteq; exēplo in viā salutis:

cuius laudes disserere pro magnitudine rerũ: magno opus esset eloquentie riuo: quoniã de vniuersali ecclesia christianaq3 religiones: principibus: ac populis: ꝛ sua patria benemeritus: quieuit in pace.

Quantum autem claruerit miraculorum signis ad comprobandam suam sanctitatem: testis est ille leprosus: quem in constantinopolitane vrbis ingressu solo osculo pristine saluti restituit. Testis item est gallus capellanus: qui cum sacras eiusdez diui patris tumulatas reliquias: manu sacrilega e tumulo trahere eniteretur: ꝛ eas eruere minime posset: campane eiusdem ecclesie mirãdo dei iudicio: vt sacrilegi perfidia in populum vulgaretur: nemine eas contingente: pulsare ceperunt: ad cuius sonitum concurrẽtes vicini: viso viro pessimo ad sacram aram in ausu sacrilego: confestim ad vrbis pontificem properarunt: cui ex ordine delictum enerrarunt: qui repente cum clericali sua familia ad eam Basilicam veniens iussit omnes pro sacrilego orare. At deus pietatis aurem ad eorum orationẽ inclinans: illum reatum suum grauiter deflentẽ liberauit. Venerabile autem corpus eiusdem diui patris: ꝛ optimi pastoris Damiani: eximio funeris honore: cunctis colachrimãtibus ticinensibus sepelitur ea in sacra ede: quam ipse in honorẽ alterius Damiani gloriosi martyris edificauit.

Fine facto sacre hystorie diui Presulis Damiani. cuius preclara sanctitas: atq3 doctrina: ad defenssandam christiane religionis fidem: ad extinguendam seuissimam in populo ticinensi pestem: ad reducendum Georgium hereticum in rectam vere fidei semitam: ad sedandam inter Cesarem: ꝛ longobardos bellicam hostilitatez: non modo valuit: verum per omnia virum miranda virtute eũ ostẽdit: ꝛ magnam reportasse gloriam: signis insuper miraculorum radiantibus. Nunc ad Theodorum eminenti sanctitatis culmine Pontificem clarissimum sermonem conuertamus.

De sancto Theodoro Papie Epo. De aduētu Karoli magni in Italiam Desiderioq Rege captiuo facto. Cap. IIII.

Heodorus post Petrum ticinensis episcopus ter quinq pontificauit annis. vir namq manifestis miraculorum signis: sanctitate vite: doctrina: sublimi virtute: et eximia pietate diuinus atq mirandus. qui regnante Desiderio Rege: et vacante ticinensi sede: ab eodem Rege diuina visione permoto in pontificem eleuatur. Quo quidem inuito ellecto: consecrationis gratia perexit Romam ad Leonem tunc summum pontificem. in quo itinere claruit miraculorum signis: oppressos a demone liberando: et alias eximias exercēdo virtutes. Uerum posteaq̄ fuit consecratus: discedens a summo pontifice: inuicem se adiurarunt: vt premorientis eorum superstes ad funus accederet: illudq venerarctur. Sed vt in viam redeam. Theodorus Rome consecratus Ticinu veniens ingenti leticia: ac veneratione a clero: atq populo suscipitur. Et in propriam fidem reuersus non statim in publicū prodijt: at seclusus in cubiculo omni spiritu sanctis meditationib9 aliquot dies incumbens de susceptis beneficijs deo gratias agebat: in ipsumq deum cūcta referebat: nihil in se virtutis: nihil sapientie: nihil deniq bonitatis existimans. et orationibus: atq lachrymis: ea deuotionis flamma: qua religiose mentes incendi solent: ad celestem orabat clementissimum parētem: vt maiestate celesti suggerente: bonus custos et speculator esse

posset animarum: vt verus esset preco ad euangelicam populo predicandã: vt virtute lachrymarũ: ac orationũ populi mereretur delere iniquitatem: vt pius esset pater pauperum suis subueniẽdo necessitatibus quantũ facultates paterentur: vt ab arriana perfidia illesam suam seruaret ecclesiaꝫ: vt deniqꝫ sibi creditas oues recta mãdatorum dei via dirigeret in celum. Sic orabat: sic flebat. Pastor ipse pius iustus: atqꝫ sanctus. Transactis autẽ supplicibus lachrymarum diebus: cepit in publicum prodire: ⁊ suas oues diligenter imiscere. pauperum necessitatibus prouidere: fulminare vicia: virtutes erigere. animos ad christianaꝫ religionem incendere. ad mũdi contemptũ: ad dei amorem: ac patriaꝫ celestẽ. Interea Karolus magnus Rex franchoruꝫ christianissimus: vocatus ab Adriano papa quo romanam tuererur ecclesiam. Quãuis sacra eiusdem diui presulis referat hystoria euꝫ venisse cupiditate latius dominãdi: ⁊ subijciendi suo imperio italiam: regi Desiderio belluꝫ mouit: Papiamqꝫ magno milituꝫ exercitu obsedit. Furente auteꝫ ea graui gallorum obsidione: dum aliquando ciues bello fessi arma deponerent: pius pastor moenia deambulans salutari crucis signo defensabat vrbeꝫ: quod videns quidaꝫ Karoli nepos: e medio viruꝫ sanctuꝫ tollere volens: in eum vibrauit sagitam. At illico mirando dei iudicio sagitantis guttur: propria sagita in eũ reuersa perfoditur: sicqꝫ cruentissima nece mactatur. Hac tã manifesta dei vltione terrenꝰ hostes. Hac quoqꝫ stupẽda miraculi claritate Karolus cernens magnã antistitis sanctitatẽ: defuncti nepotis vitã tali federe supplex ab eo poposcit. Qꝺ nullo vnquã tẽpore: presule ipso viuẽte regi Desiderio arma moueret. Pastor vero sanctissimus misericordia motus annuit Karoli precibus: ⁊ in christi noĩe: ac virtute cõfestiꝫ viuuꝫ nepotẽ sibi restituit: hoc prophetico carmine: qꝺ suo semꝑ erat in ore. Non nobis dñe: non nobis: sed nomini tuo da gloriã. At cũ postea iuxta promissa Karolus obsidioneꝫ soluere nolet: statiꝫ qꝺ dei miraculũ cunctis seculis est memorandum: flumen ticini adeo excreuit: atqꝫ intumuit: qꝰ nisi franci ad montes statiꝫ fugã arripuissent: eo in flumine oẽs submersi furẽti morte vita caruissent. Huiuscemodi miraculorum clararitate post longam obsidionem Papia diuinitus: ⁊ non vlla humana potentia fuit liberata.

Demum

Deinum Theodoro pontifice sanctissimo: vita functo: fräci denuo Ticinum reuersi potentioribus armis Papiaz vrbez ceperũt: atq3 Desideriuz vltimũ longobardorum regem Flauium. Extincta est autem eo in Desiderio cunctoruz Flauioruz herouz gloria Anno salutis supra septigentesimuz quinquagesimo et septimo: sui vero regni octauo et decimo apud ticinum: que quidem vrbs ducentis et vltra superioribus annis sedes regia: etiam postea iuxta diui patris Syri celeste vaticiniuz inter finitimas ciuitates non minima at celeberrima claruit: et postremo sapientie domicilium. Nunc vt sacre hystorie finem attingam: redeo ad Theodorum virum sanctissimum. Nam cum ab hoc cenoso corporis domicilio: iussu pientissimi celestis parentis ei recedenduz esset: Syrus atq3 Inuentius quos dum vixit vt patronos semper coluit: sue resolutionis tẽpus instare sibi annũciarunt: vt cum eis in celo eterna felicitate frueret. Mane autem consurgens: quod per visionez celestibus ipsis nuncijs eidem fuerat pronunciatuz: conuocato clero populoq3 vniuerso: narrat presul ipse diuinus: qui eminenti sanctitate: doctrina: virtute stupendaq3 miraculorum claritate inter sanctos pontifices Ticinẽses floruit: et hac precipua euãgelica doctria: charitatis flãma incensus: radianti quodam celesti eloquio omnes erudiebat: vt policitam in baptismo fidem christo seruarent: inimicis ignoscerẽt: qua nulla carior hostia deo offerri poterat: proximo promissa seruarent quoniam si secus agerent: Christum simul atq3 proximum deciperent. Discordes pace componerent. Dei ecclesiã ab arriana pfidia super omnia custodirent. Orationi deuote essent intẽti. Principem solum haberent ipsum deum: vnde omniũ sumerent initium quoniaz deus absq3 proximo: et proximus absq3 deo vere diligi nõ poterat. Et hec et alia multa salutis documenta: pastor ipse optim⁹ traddidit: que breuitatis gratia omittuntur. Interea dum ea sic gererentur: Leo summus pontifex de felici exitu Theodori diuinitus cõmonitus ad federis supra memorati obseruandũ: Roma Papiam repente demigrans inuenit Theodorum ad vltimũ vsq3 spiritũ iam peruentum: cuius perbeatam animam pro more et ritu sancte matris ecclesie altissimo cõmendauit. Tunc vir sanctissimus in celum eleuans oculos: et iam videns aule celestis arcana: que non pos-

sunt narrari lingua mortali: inquit. Venit Christus vt carne solutus ad suum properem iudicium. Quo dicto perbeata illa anima in excelsa celi arce eternis gaudijs perpetuo fruitura gloriose suscipitur. Postea sacratissimuꝫ corpus suum eximio funeris honore eminentissima summi pontificis Leonis presentia decoratur. vniuerso Ticinensi colachrymante populo: tamq̃ꝫ proprio parente orbato: qui mestissimus ingenti merore: eum luxit pluribus diebus. Et tumulatur decenti confessoris loco ea in sacra ede suo nomini dedicata. Cui Leo papa ipse: vt maiori veneratione coleretur: magnaꝫ veniam concessit. Ad cuius quidem tumulũ frequenti demoniacorum: aliorumqꝫ languentiũ liberatione: ⁊ tunc ⁊ postea multa miracula claruerunt.

Posteaquaꝫ sacre diui Theodori hystorie finem peregi: cuius ingens sanctitas in omnes suo tempore bello furente gallorũ contra Ticinum: cum putarent robusto exercitu totam italiam in suam redigere potestateꝫ: maximis miraculorũ signis declaratur. quibus ciuitatem suam: quam post deum charissimam habebat: tutissime seruauit: ⁊ nomen suum imortali laude: longe: lateqꝫ illustrauit: non terreno consilio: non carnali prouidentia: non potentioribus armis: sed magis oratõibus peruentis: deo desuper largiente: sue vrbis tristitiam vertit in gaudiũ: ⁊ eius gloria venit in stuporeꝫ.

Nunc ad Lafrancbuꝫ Antistitem perbeatum: elemosinariũ vocatum extra Ticini moenia transeamus.

De diuo Lafrancho Papie Epo. Cap. V.

Afrāchi episcopi ex gropello Ticini oppido sacrā hystoriam scripturus: pellag⁹ suarū tribulationū: quibus dū sancte pontificaret vehementer conflictabatur: recensere cogor. Hic nāq; insignis pontifex: vir sanctus: opere: doctrina: ꝯsilio: mirāda religione: ꝛ cōstantissima fide defuncto Petro presule vniuerso cōclamante clero: atq; populo in vacantē Papie sedē est euectus.

Cum autem presulare cepisset: diuinum cultum precipua cura ampliauit. pietatis postea vexilla taz copiose erexit in pupillos: viduas: orphanos: pauperes: ꝛ quoscunq; miserabiles: ꝙ eque per omnes elemosinarius vocabatur. Nunquam patiebatur pauperes absq; elemosina ab episcopali atrio discedere: ꝛ pro cultu mirande sue pietatis in singulos dies duodecim pauperes ad propriā etiam mensam colligebat: ceteris vero errogabat quottidianas elemosinas. Consanguineis deniq;: non generis propinquitate: sed precipua charitate subueniebat. Catholice demum fidei erat strenuus protector: ꝛ hereticorum: atq; malorum fortissimus expugnator.

Dum autē tantis vacaret sanctitatis operibus: tartareus coluber: qui a principio sue ruine euertere conatur vnitatez sancte matris ecclesie: sanctorum operum suauitatem inficere: ꝛ quibus potest modis omnibus humanum genus perturbare: dolens nimium mortales ex lutea materia charitatem in terris constanter tenere: quaz perfidus ipse draco in celo habere nequiuit: solito letifero veneno: quo nouit homines blando suasu decipere: suadet apparēter esse bonū: vbi fomentū latebat multorū malorū. s. ꝙ vrbis cōsules: seu rectores ꝓ muniēda republica a clero: ꝛ populo magnā exigerēt

pecunie quantitatem:quibus eam grauem exactionem aggredientibus magno spiritu pius pastor se opposuit:ne suo tempore imunitas ecclesie violaretur. Consules autem ipsi post multa cum antistite habita colloquia videntes ipsuz in sua sententia constantissimuz prohibuerunt (quod summe fuit iniquum) cuncta sibi ad vitaz necessaria:etiam ne quispiam panem ei coquere auderet:vt si vita potiri cuperet obtemperaret votis. At strenuus pontifex propterea a iusto proposito minime discedens ticinū deseruit:⁊ pperauit Vercellas: quem multi sacerdotes secum recte sentientes: secuntur in exiliuz. Paucis postea diebus ibidez commoratus:cepit iter Romam versus ad summum pontificem:cui grauem de predictis exponens querimoniā:pontifex ipse tante impietatis auctores ac conscios anathematis mucrone percussit. Interea duz hec aduersus antistitem tam proterue gererentur:diuino suggerēte spiritu:apud Ticinuz in rectorez erigitur vir magne equitatis ⁊ iustitie:qui animaduertens pastoris absentiam:maxime circa spiritualia populo afferre grauem iacturam:ac animarum dispendium:dānans supra memoratam consulum pestiferam cupiditatem:furentem potius in vrbis euersionem q̄ȝ vtilitatem:tanq̄ȝ speculator ⁊ procurator non tantum publici cōmodi veruz salutis totius vrbis:atq̄ȝ populi: solerti diligentia ad restitutionez Pastoris adeo inuigilauit: q̄ eum cum magno populi gaudio in propriam sedem reduxit. Dum autē postea pōtificij eximia opera presul ipe charitatis flamma icensus: pie sancteq̄ȝ:exerceret:dirigens suas oues ad celi arcez:ecce q̄ denuo horridus draco inuidens tantis eius salutis actionibus tartareo solito veneno excitat consules contra pastorem:vt quādaz domum equorum stabulum:⁊ rerum episcopatus conseruatorium:in ambitu pontificij atrij sitam:pro vsu reipublice omnino debeat relinquere:quibus optimus pastor inquit:bonorum Christi ⁊ diui patris Syri sum administrator: ⁊ non dominus: nam semel deo dedicata in alios vsus trasferre non licz. At rectores tali indignati responso: magis contra presulem persecutionibus furere ceperunt. Vir autem diuinus videns in suo pastorali officio ob ꝯsulum effrenatam cupiditatē dei voluntatē facere non posse: decreuit omnino pontificij sedez deserere:quo securitate potiretur:⁊ celestia querere

posset. Cōmonuit tamē suos persecutores vt ab iniquitate disce
derent: ⁊ dei iudicium pertimescerent. Postea cōuocatis sacerdo-
tibus eis obsignauit ecclesie thesauros. deinde properauit ad sancti
sepulcri zenobium dicens: Alieni insurrexerunt aduersum me: ⁊ for
tes quesierunt animā meam: ⁊ non proposuerunt deum ante conspe
ctum suum. Demum volens se ad abbatem: ⁊ monachos talia effe
rebat. Desiderio desideraui hoc pascha manducare vobiscum an-
teꝗ̄ moriar. Modo me vestre subiicio discipline: ad exituꝫ vsqꝫ vi
te mee: quem proximum sentio. Hec est requies mea quam mihi ele
gi. Et licet abbas ⁊ monaci piis lachrymis instarent apud antisti-
tem vt rediret ad suum regendum populū. noluit dicens: ad ponti-
ficii sedem nūquam se reuersurum: cui ciues non differrent succes-
sorem eligere idoneum. Postremo pontifex ipse fundatus super
religionis ⁊ iusticie firmam petram: gloriam transeuntis mundi for
ti animo despiciens: ⁊ persecutiones patienter ferēs: per quas opor
tet ingredi regnum celorum: pientissimusqꝫ pater pauperum: ac pu
pillorum ⁊ viduarum: fulminator strenuus hereticorum: ⁊ vicioruꝫ:
erectorqꝫ fidei ⁊ virtutum: vsqꝫ ad mortem desiderio celestis pa-
trie perseuerans in dei amore: memor ꝙ erat spiraculum: ⁊ imago
diuinitatis: tot ⁊ tantis magnificatis celestibus donis: eleuans ocu
los ad illius excelsi etheris globos: vbi īmensus splēdor diuine ma
iestatis eterna luce fulget: meruit audire domini vocem dicentem:
Euge serue bone ⁊ fidelis intra in gaudium domini tui: ⁊ super ca-
put tuum de lapidibus preciosis eterne felicitatis suscipe coronam.

Post redditam deo Lafranchi perbeataꝫ animaꝫ miranda dei
virtute eiusdem sanctitatis magnitudine miraculorum vulgata est
in populos. Primo suo sacro corpore in templo reposito priusquā
tumularetur: quedā mulier languens: que biennio gressum firmare
non poterat: ad eum perducta incolumis domum rediit. Pue
rulus item cecus statim perspicuū recuperauit visuꝫ. Infans quo-
qꝫ continuis quinqꝫ diebus morti proximus pristine sanitati est re-
stitutus. Cuidā itidē clerico: dū preciosis illud sacratissimū corpus
spoliare eniteret̄: manus aruerūt. Latro publico suspēsus patibulo
vltra Ticini amnē: eiusdē nō frāgit̄ gulla laqueo: sed intima cordis
prece īuocato Lafranchi presidio: viuus seruat̄: ⁊ euocato piscatore

laqueo soluit: ad Lafrāchiq; sepulcrū ꝑperat: cui pro suscepto vite dono ingētes agit grās: ⁊ ibidē deo seruiens vitā finiuit. Longum esset cūcta Lafrāchi diui ꝓsulis ꝯtexere miracula: que Bernardus suus successor: vir virtute ꝑcipuus anotauit: ad triginta ⁊ octo: qui ⁊ si inter sanctos nō sit relatus: magnitudine tñ miraculorū quibus coruscat: eque tñ ꝑ oēs sanctus vocitat qui sextus ⁊ quadragesimus in ordine pōtificū Ticinēsiū: postquaz sedisset ānis decē ⁊ octo Anno salutis quadragesimoquinto supra octingētos: eius venerāde reliquie eo in sacro tēplo iuxta dñi sepulcrū: colachrymātib⁹ abbate ⁊ monacis: alijsq; multis fidelibus ꝑ funeris honore sepeliunt.

De sancto Bernardo Balbo Papie Epo. Cap VI.

BErnardi eius nois secūdi Ticinēsis epi: ex vetusta de balbis porte Damiani familia: sacris eiusdē hystorie scriptis sic attestātibus: venerāde relique ibidē etiā sunt sepulte. qui cū primo Fauētinus claruisset eps: prestaretq; vite sanctitate ⁊ pontificij iuris egregia doctrina: essetq; magno in ꝑcio: merito eximie sue virtutis a suis Papie conciuib⁹ in Ticinēsez ātistitē vocat. Quo pontificatu inito ꝑter suas ꝑclaras religiōis: ⁊ sanctitatis actiones: quosdā edidit tractatus ad ius canonicum ptinentes: post se scripto relictos: q viri ꝑcipuā doctrinā ꝑ se ferre vident. vt ad vbū sua sacra refert hystoria: q̄ extrauagātes dicūtur: in qnq; libris di-

uisas:qb⁹ sũmã accõmodauit. de cui⁹ qdẽ ope ab eodẽ Bernardo hec bisduo iscripta sunt carmina.

Hec ego Bernardus: genuit quem clara Papia.
Mitto: sȝ emẽdent socij rogo nostra Sophia.
Qui decretales ad opus cõmune redegi.
Sub titulis summa: nunc Christo dante peregi.

Hic nãqȝ Bernardus pontifex eximi⁹: cũ eo i põtificatu bisocto ãnis sedisset: claruissetqȝ p̃stãti doctrina: religiõe: vita: ⁊ mo2ũ p̃stã tia: eo i delubro diui Lafrãchi: cui successit i põtificatu: ⁊ cui⁹ sacrã hystoriã i scriptis redegit sc̃titate: virtutib⁹: ⁊ turbine rerũ admirã dã: qm̃ eũ dũ viueret: atqȝ etiã postea p̃cipua charitate venerebatur: iuxta eiusdẽ sepulcrum voluit sepeliri.

Posteaq̃ȝ de Bernardo Balbo Ticinẽsi ãtistite canonica doctrina egregie docto: ac m̃lta v̓tute eximio: ceterisqȝ viris illustrib⁹ Ticinẽsib⁹ scis. s. põtificib⁹ finẽ fecim⁹: nũc ad alia suburbana tẽpla trãseam⁹: q̃ ⁊ si exteris celebrẽt ep̃is: i venerãdã tñ diuoꝝ hãc põti ficũ aciẽ: priusq̃ȝ regia attigam⁹ tẽpla merito ⁊ ipsi etiã redigentur.

De sc̃to Apolinari Rauẽne ep̃o sanctoqȝ Bobone. Cap. VII.

Polinaris eo i d̓lubro a suo noie nũcupato tu mulat̃ q sc̃titate clarissi m⁹ ab ap̃lo pricipe Petro fuit ordiat⁹ ep̃s: Rauennã deide mittit̃ ad põtificãdũ: cui⁹ qdẽ sacrũ corp⁹ p̱ tp̃a Ticinũ d̓latũ eã i sacrã edẽ p̱uetusta scripta fuerũt. Hic dũ viuẽt: ac ẽt postea magnis claruit v̓tutib⁹: ac miraculoꝝ signis. Nã mortuos suscitauit: cecis cõspicuũ reddidit visũ: mut} eloqũ: spurcaqȝ ⁊ nephãda idoloꝝ tẽpla dirruit. Quid plura? vt dirigeret Christi fideles in viam salutis ingentes exercuit apostolicas virtutes. Demuȝ acerrimos ferens cruciatus ad corporis vsqȝ

laniatõez: ⁊ ipsaꝫ deniqꝫ cruentã mortẽ gloriosi certamis ad celeste gaudiũ secũ reportauit triũphũ. Bobonis quoqꝫ scti militis ex ꝓuincia oriundi: q pro Christi fide ꝯtra sarracenos strenue pugnauit: quiqꝫ dum Romam peregrinus ꝑperaret apud Uiqueriã graui morbo corept⁹ morit̃. Uenerabile eiusdẽ corp⁹ Ticinũ delatũ: ꝑcipua deuotõe ibidẽ colit̃. Una cũ brachio sancti Thome d̃ aqno.

De sancto Martino, sanctoqꝫ Bricio. Cap. VIII.

SAncti Martini terre arse basilica a Martio sãctissimo Turonensi episcopo nomen accepit: non ꝙ venerãde eiusdem reliquie ibideꝫ sedeant: at quoniã eo in loco ipse Martinus fuit educatus: ⁊ stupendis ab ĩfantia claruit miraculis. Nã inter cetera: quod fuit magnum sue magne future sanctitatis vaticinium: celesti quodam igneo splendore terra arsit inter ipsuꝫ Martinuꝫ tunc infantẽ: ⁊ eiusdeꝫ nutricẽ. vnde postea ad hec vsqꝫ tempora sanctus Martinus terra arsa vocitatur: hãcqꝫ memoriam populi in populos sedulo transmittunt. Sed quod maximum est: ⁊ admirabile. Martin⁹ more omnipotentis dei tres mortuos suscitauit. Item Christum celi: ⁊ mundi dominum sua veste: quam egeno dederat: induit. ea profecto gloriosa fuit clamidis diuisio: que Regem texit simul ⁊ militem. qui quidem vir diuinus cuius in ore nisi Christus: ĩ corde nisi pietas: pax erat atqꝫ misericordia in transitu suo ab hoc vite ceno ad celestia: dyabolo sibi astãti inquit:

quid hic stas cruenta bestia? nihil in me funestu3 reperies. Abrae sinus me recipiet. O magnū Martini sanctitatis argumētū: ia3 ia3 videbat aule celestis arcana: que nō possunt narari lingua mortali.

Sed redeo ad Bricium in pontificij sede Turonensi Martino successorem: qui primo pontificante Martino in ea dyaconus magis florebat etate q̄3 morum grauitate: qui Martinum habens in contemptum: cuidam pium pastorem queritāti inquit: deliru3 queris virum: cui du3 illico ad eū peruenisset: Martinus ait. O Brici: videor ne tibi delirus: qui rubore confusus negat ea verba suo ore prolata. Noli negare Martinus ait: quoniam tuo ori tunc ea verba loquenti mee inherebāt aures. Sed noueris q̄ a deo imploraui: q̄ mihi futurus sis successor in pontificatu: in quo ꝛ tu magnas patieris iniurias: variasq3 persecutiones: dixi. Tunc Bricius magis irridere cepit: quonia3 a pontificij culmine longe se putabat alienū.

Martino demū vita functo: Bricius creatur ep̄s: quo quidem pontificatu inito: alta mente ꝯsiderans inter villissimos computari dignitate alios precellentes: nisi virtute quoq3 ꝛ morum sanctitate etiam excelleret: religiose vite cu3 omni integritate adeo studuit: q̄ breui in optimū ecclesie sue pastorē euasit. Dū aūt vt pium decet pastorē sanctitatis vacaret vite opibus: queda3 impudica muliercula lautrix vocata p̄gnans effecta venereo cōplexu cuiusdā Bricij familiaris: tartarei colubris malignitate incensa: non familiare3: at ep̄m Briciu3 affirmat tanti sceleris auctore3. vnde totus populus cōcitatur in propriu3 pastore3: eūq3 exclamat lapidibus merito obruendum: cuius scelera Martini magna sanctitate latuerant. At Bricius cuius religiosus spiritus in deo fidens: atq3 constans erat conuocat populū: simul atq3 lautrice3 cū infante in luce3 ꝑdito triginta dieru3: ꝛ toto spectante populo in christi nomine adiurat infantem: q̄ si est: ipsu3 nominet parentē: clamat infans: non est Bricius pater meus. Tūc magis instat populus: vt infantē cogat ꝓpalare parentē. Pastor aūt: qui ad cuncta sancto spiritu suggerente diuinitus ꝓcedebat: nō debeo inquit aliena ꝓpalare crimina. populus item tanta miraculi claritate minime motus longe acrioribus vocibus exasperat Antistitē. qd̄ vidēs Bricius ne ipse populus ea mala animi suspitione damnaretur: suum cepit birretu3: ꝛ incensis

carbonibus replet eum dicens. Hoc birretu ea lege ad diui patris Martini sepulchrū deferā: q̄ si cōburratur: ipse reus sim criminis. Sequitur populus diuinū pastorē ad ipm vsq̄ sepulchrū. neq̄ tamē aspectato birreto igneo ardore haud quaq̄ leso: tanq̄ stupēdo dei miraculo p̄sulis magna pbata inocētia: iniquā deposuit suspitionē: at qd deterius fuit: rabido furore: a pōtificij sede optimū pastorē eiecit: illiq̄ suffecit quēdā Justinianū: q dū pgeret Romā: ad quā iā antea Bricius pperauerat: dei iudicio Vercellis moritur: cuius in loco quidā Armētius erigitur. Verum interea Bricius ap̄lica fultus auctē: p pōtificij sui sede recupanda Turonū rediēs: q̄dā nocte i somnis diuinitus cōmonitur: q̄ ad Armētij funus cellebrādū q̄ repēte ppare debeat. Demū eo ad decorādū funus puēto: & sepulchro traddito Armētio: restitutoq̄ in ppriā sedē memorato pastore optio: sz solitis adhuc i vir scm pterui ppli furētibus insidijs: terga voluēs vrbi Turoni: cui merito dicere potuit: o ingrata patria neq̄ ossa quidē hēbis mea: Ticinū venit tāq̄ ad ppriū sepulchrū p̄cipuo deuotōis affectu ad diui patris Martini basilicā: vbi tādē post scē actā vitā eius pbeata aīa celo suscipitur. Ibidēq̄ eiusdē venerāde reliqe aliquo tpe quieuerūt: at postea cū magna veneratōe i vrbē Papie fuerūt delate ad sanctā Mariā capellā: vbi ēt hodie coluntur. Floridi aūt diui martyris sacris reliqjs ea diui Martini Basilica veneratur.

De scō Laureliano martyre. Cap. IX.

Aurelianus inclitus martyr Decio Imperatore regnante: dū Rome in christianos tā seua fureret persecutio: q̄ Christū cōfitentes: aut gladio capite trūcabantur: aut cremebantur igne: aut feris laniandi tradebantur: aut mitebātur in metallum: cū filio puerulo nomine Maximo religiose

educato: qui postea secum martyrio coronatus celo suscipitur. magnam hominuz offendens multitudinem qui spurca idola colerent: cepit exclamare. O stulti: ꝛ ceci: cur dijs lapideis: mutis: ꝛ surdis imolatis: quibus vos ipsi longe estis meliores. Unde statiz Uilla prefecto iubente capitur: trahiturqꝫ ad idoloruz simulacra colēda. At Laurelianus in fide constantissimus exclamat: idola vestra non colo: solum Christum immortalem deum verum adoro: cui seruio. Tunc prefectus nisi nobiscū nostros colueris deos diris supplicijs subieceris. ꝛ curuantibꝰ genua cunctis ad idola Laurelianus in celum alta voce sic orabat lachrymans. Deus omnipotens celi: ꝛ terre: omniumqꝫ creator: sicut dixisti. Si fidem habueritis: ꝛ monti iusseritis: ꝙ de vno in alium se transferat locum: sic fiet: super hos: suosqꝫ deos tuam ostende virtutem: vt intelligant te solum verum deum: immortalem: atqꝫ tremendum. Cum autē filius eius puerulus respondisset Amen. Statim illa idolarum simulacra in aliuz locum miraculose sunt delata: cum capite ad humuz versa: ꝛ pedibus in sublimi. Uillas autem prefectus: qui manifestꝰ dei iudicio totus irriguit: neqꝫ se amouere poterat: exclamat: Laureliane serue dei: si tua oratione liberatus fuero: Christum adoro: quo liberato Laureliani oratione magis rabidus cōminatur Laureliano: ꝙ nisi deos suos in pristinum restituat locum diris deficiet tormētis. Cui vir dei: si tui dij te iuuarunt: quo velint suis eant pedibus. Tunc prefectus eum victum misit ad Decium: ꝛ in via quādam matronam ab incurabili morbo liberauit: que postea cum omni familia ad fidem est conuersa. ductus autem ad Deciū: dum ꝯtemneret deorum culturā: appellaretqꝫ Deciū stultū: ꝙ lapideos ꝛ ligneos deos coleret: magnus ceditur cruciatibus. letus tamen diuinum inuocans presidium sic orabat. Deus in adiutoriuz meum intende: domine ad adiuuandum me festina. Interea Decij filia stridens dentibus vexat̄ a demone sepius clamitāte. Solo Laureliano dei seruo iubēte recedere cogar: alius minime me depellere pōt. Qđ videns Decius ait Laureliano: si filiā meā liberaueris: magnis te extollā honoribus atqꝫ diuitijs. At ipse: dij tui cur eam nō liberant? Sed si eam liberauero credes in Christum omnipotentem deum? credam inquit Decius. cui Laurelianus: magna perfidia est obduratum cor

tuum: verũtamen vt saluum faciam hunc astantẽ populuz: ⁊ videat dei mirabilia: ⁊ credat. Ecce in christi nomine eam libero: qua liberata: populus exclamat: verus ⁊ magnus est deus Laureliani. Sz ipse perfidus Deci⁹ asserebat ea fieri arte magica: iubetqꝫ Laurelianuz cruento decolari gladio: nisi deos suos colat. Inquit Laurelianus: duc me ad eos. ad quos cum applicuisset: ante suos pedes corruerunt omnes: in pulueremqꝫ euanuerũt. Tunc Deci⁹ furore incensus perscindi linguaz fecit viro dei: qui tamen vt antea loquebatur: ad quem properans filia Decij: que a demone erat obsessa christiana est effecta. Demuz cum Laurelianus declarasset mori non posse nisi capite truncaretur: Decio imperante ducitur ad capitolium: ⁊ cum puerulo Maximo filio cruenta gladij cede mactatur. cuius quidem anima instar candide columbe e corpore egredi videbatur. Eorũ nãqꝫ corpora a fidelibus colachrymãtibus deuote sunt sepulta Rome in cripta Calisti extra vrbez ad tertium lapidem: regnante supra memorato impio Decio cum Hylla ⁊ Gelasio consulibus: secundo die februarij. postea eiusdem Laureliani venerabile corpus Ticinum est translatum: ⁊ recunditum in oratorio sacrarum virginum monasterij Senatoris per ducem Senatorem illustrissimum ibidemqꝫ modo veneratur. Ad laudem regis eterni Jesus christi benedicti cui laus: honor: ⁊ gloria sit in eternum.

Jacobi Gualle iurecõsulti: Sanctuarij Papie Liber quartus.

De cõditore Edis sancti Michaelis: eiusq3 reliquijs. Cap. I.

Ccedo ad reges: in quoꝝ laudes non cõsurgunt ab eis extructe arces: vl' excelsa palatia: aut eburnea marmorea sepulchra cum eorum statuis: ac insignibus que in posteros suam referrent vnam mundi memoriã. Nam ipsi principes viri armis: strenuaq3 virtute: at precipua religione illustres: ꝯsiderantes hanc vitam caducam breui sibi defuturã: ⁊ aliam perpetuã cito subsecuturaꝫ: memorata superius atria: ⁊ reliqua per tpa ruitura minime erigere voluerunt. Verum ꝗ primũ regie potestatis apicẽ apud Ticinum obtinuerũt: zelo christiane religionis: ad eiusdemq3 vrbis exaltationem: iuxta diui patris Syri prophetata: non circa humanum: sed diuinum cultum multa celitum delubra edificarunt: multorũq3 sanctoruꝫ reliquijs ea illustrarunt: multis iteꝫ sanctissimis religionibus consecrarunt: quo a Christi fidelibus maiori deuotione colerentur. Nam plura zenobia construxerunt: multis additis ꝑdijs: vnde clerici sacreq3 virgines die noctuq3 diuina officia ibidem celebrantes: vitam magis religiosam ducere possent: ⁊ eorũ orationibus: atq3 lachrymis populi peccata delerẽtur: ipsiq3 strenui principes ab hoc seculi ceno: diuina suggerente gratia: in supnã celi arcem demum recipi mererentur. Ipsi nãq3 reges in celebri templo diui Michaelis archangeli regalibus coronis: tonãte celo excelse illustrabantur: eo scilicet peruetusto euo: quo ob eorum magnitudinem hoc carmen erat in ore populorum. Manebit altum Flauie gentis decus. Nam eo Flauij cognomine Antharim Rex

tertius cepit appellari. Quorum perpotẽtum heroum vmbra: tota terrebatur Italia: ⁊ quorum consideratione: si inanem suam gloriam: breuem letitiam: atq; potentiam: potestatis deniq; humane lubricum: ⁊ incertum statum recte meditemur: quo magis mundus nobis arriserit: magis a nobis est contẽnendus: ac fugiẽdus. Quoniam ossa vides regu; vacuis exhausta medulis. Illud nãq; diui Michaelis archangeli delubrum: vt per institutum ordinem temporum gradiar: non a primo Constantino: post que; plures eiusdẽ nominis principes fideli scripturarum testimonio latio regnasse feruntur. At ab alio italie rege ticinensium cronice attestantur edificatum: eundẽq; Constantinum in eo fuisse tumulatum. Cuius gesta: ⁊ tempora non referam: quoniam me latent: ⁊ quonia; que certis scriptis habentur: ea solum presenti opusculo contexere decreui.

Decoratur autẽ Basilica ipsa venerandis reliquijs Enodij antistitis Ticinensis: qui ab ipsis incunabulis christianissim⁹: sanctitate: doctrina: ⁊ virtute eminẽs orator claruit: atq; poeta: plura ẽt edidit scripta. Eleuchadij quoq; natiõe greci: magna scitate: doctrina: ⁊ virtute archiepi Rauẽne corpus venerãdũ Ticinũ delatũ scriptis antiqs eiusdẽ vrbis attestantib⁹ eode; in templo seruatur.

De ꝯditore sancti Joãnis in burgo eiusq; reliquijs. Cap. II.

Rothari⁹ rex a Rochis genere descendens: rei militaris prestãtia: ⁊ ingenti animi virtute tãta claruit: ꝙ teste Paulo dyacono libro q̃rto hystorie lõgobardoꝝ: Romãos: atq; Rauẽnates potẽtiorib⁹ armis supauerit: ex quibus bisquattuor millia ad fluuium Emilie: bello interiere: omnẽq; ethruriã: atq; liguriam: cũ locis maritimis vsq; ad franchoꝝ fines in suã redegerit potestatẽ.

Tāti insup fuit ingenij: ꝛ iustitie cultor: vt leges quas lōgobardi sola memoria tenebant: ꝛ obseruabāt: digesto contextu scriptas in codicem redegerit: edictūq3 appellauerit. Mortuus est aūt strenuus ipse princeps octauus Rex longobardoꝝ sexto ꝛ decimo sui regni Anno salutis vero septimo ꝛ trigesimo supra sexcētos: tumulaturq3 vno sepulchro cū filijs regibus: Rodoaldo scil3: ꝛ Arialdo: Gōdibergaq3 regina: in tēplo ab eo erecto in honorē vtriusq3 Joānis imprimis baptiste domini percussoris: ab quo ipse dominus in Jordane fuit baptizatus: ꝛ quem eiusde3 dn̄i vox inter natos mulieru3 maiorē attestatur: altero vero apostolo: ac euāgelista: qui dū in cena dn̄i in eiusdem gremiū caput suū inclinasset: diuina accepit arcana: ꝛ cui virgini: virginem matrē Christus in cruce cōmendauit. Quo Rege sic sepulto in eo templo vbi paruus est lapis marmoreus rotūdus versus capellā sancte Trinitatis prepositi Antonij gualle necessarij mei: cuius magna diligentia illud templum: qđ antea multū declinauerat: fuit instauratū: ac decoratū: cuiusq3 doctrine: ꝛ virtutis sane eximias laudes: ac vitā religiosam apud oēs laudabile3 nō attingā: sed ea alijs predicāda relinquā. Et vt in viā redeā: fertur quēda3 sacerdotē nocte regiū sepulchrū aperuisse: regemq3 p̄ciosis spoliasse: cui beatus Joānesbaptista: cui Rex ipse mira deuotione dū viueret deditus erat: per quietis visum apparens vehementer eu3 exterruit: ꝛ iterminādo inquit: cur ausus es corpus huius hoīs cōtingere? qui se mihi cōmēdauit: ꝛ q2 hec facere presumpsisti: nunq̄3 in meā Basilica3 deinceps ingressum habebis. Et sic euenit. Nam quotiēs ille sacrilegus eam Basilicā ingredi conaretur: totiens illico vehemēti impetu: nemine viso: illius guttur veluti a pugillo vulnerabat̄: retro ꝓstratus. Subiungēs ide3 Paulus hystoricus ad cōprobandā re3 ipsa3 tam mirandā sic gesta3 hec v̄ba. Veritatē in xp̄o loquor: hoc mihi ipse retulit: q hoc ipsū3 suis oculis factū vidit. Aliud quoq3 fert̄ ibidē mirandū: ꝙ in diui archāgeli Raphaelis capellā: in q̄ venerāda scōꝛu3 martyꝝ corpora: Felicitatis: ꝛ filioꝝ in eminēti archa suum hn̄t domiciliū: mulieres igredi terrent̄: ne eodē igressus āno: furēti morte rapiant̄ interminatōe angeli Raphaelis ad quādā Zelotipā Reginā Rege3 maritū eo vsq3 cla3 secutā. Solebāt aūt reges ipi Flauij flāma illa deuo-

tionis q̃ religiose mẽtes incẽdi solẽt:noctis ẽt tpe a sepulcro Regũ lõgobardoꝝ scõ.s.Saluatore sic antiqoꝛibꝰ seculis vocitato:ex̃ vrbis Ticini menia ðmigrãtes p subterraneã:quã vocãt Regũ tũbã: nũc fere totã:ptiꝫ diruptã:ptiꝫ collapsaꝫ:ad eaꝫ capellã ꝓpcrare:ꝛ ꝓ demeritis suis:nõ thure:nõ hostia:nõ p̃ciosis muneribꝰ deũ placare:sꝫ moꝝ emendatione:ꝛ ꝯtricti coꝛdis feruenti oꝛõne. Zelo igit̃ diuini amoꝛis:diuiniqꝫ cultus:tam longam longis muris extruxerant tetram tũbam:per lapidem pꝛotendentem ad ipsaꝫ capellam: quam noctu omnibus quiescentibus:per tam tenebꝛosuꝫ terre ambitum deuotionis gratia inuisebãt.quo ex hoc terreno regno ad celeste deus dominatoꝛ omnium cum pꝛincipibus celi eos demum in eterna felicitate collocaret:ceteris huius seculi pꝛincipibus optimũ in omni euo memoꝛandum documẽtuꝫ. Jllud itaqꝫ diuini Joannis in burgo celebꝛe oꝛaculum pluribus colitur sanctoꝛum venerandis reliquijs cũctis tẽplis Ticini vꝛbis pꝛecipua diligẽtia eiusdem memoꝛati regis Rothariȷ:cuius strenua manu bellica: roma a barbaris fuit liberata:ꝛ pꝛo eo vrbi:reiqꝫ publice chꝛistiane:taꝫ ingenti salutis pꝛestito dono:grata cõcessiõe sedis apostolice:venerãda coꝛpoꝛa sanctoꝝ Felicitatis:ac filioꝛũ:Job quoqꝫ patientissimi. Jtẽ Thobie patriarce.Thobiniqꝫ filij:atqꝫ Sarre: Rex ipse cum magna veneratione ticinũ deferri fecit ad eũ templũ: ibidẽqꝫ seruantur. Jpsius vero inclyti pꝛincipis aduersus barbaros habita bella i eiusdeꝫ tẽpli pariete versus Ticinũ peruetusto moꝛe depicto in rei memoꝛiam adhuc extant. Quoꝛũ sanctoꝛũ coꝛpoꝛũ nomina vt supꝛa delata:ꝛ alia que ibidem tumulantur: hic ĩferiꝰ ãnotant̃.

Vrciscenus ep̃s
Maximus ep̃s.
Petrus ep̃s:postea papa.
Job patientissimus.
Thobia patriarcha.
Thobinus eius filius.
Sarra vxoꝛ.
Valerianus Cicilie sponsus
Gaudentius.
Franchus.

Felicitas sanctissima mater: scilꝫ
Januarij
Felicis
Filippi.
Siluerij.
Alexandri.
Vitalis ac Martialis.
Oẽs cũ diua matre glorioso martyrio coꝛonati.

Tiburtius
Valentinus.
Jnnocentes duo.

De sancto

De sancto Urcisceno Papie Epo: auarorumq3 psidia. Cap. III.

Nunc autem iprimis dicenduz est de viris illustrib9 Ticinēsibus: sanctis. s. pontificibus: Urcisceno ⁊ Maximo: ac Petro postea papa creato: qui sub Christi supra memorato vexillo ab diuo patre Syro Papie erecto: pro salute suorum ciuium strenue militarūt. Naz Urciscenus hanc memorandam affert sentētiam qui plures appetit: seu cōplectitur diuitias: pluribus subijcitur hostibus: ⁊ qui quietum appetit statum: assumat humilem. Recte Urciscenus refert diuitias appetentem: hoc est auarū: subijci hostibus: quē hosti dyabolo seruientem cōstat fieri idolatraz. Nā auarus auidus. s. eris: qui se idolorum obtulit seruituti celesti voce per Paulū resonāte: quem Augustinus comparans heretico a regno celorum damnatum affirmat: radix est omnium malorum: quē etiam Hieronymus predicat omnium predonum superare crudelitatem: ⁊ quem Chrisostomus refert: imundissimus turpiorem porcis: diuinisq3 preceptis cōtrarium: illis precipue duobus: in quibus pendēt leges ⁊ prophete: ⁊ omnis est plenitudo legis: que eniz ei dei dilectio esse pōt? qui idolorū seruus est effectus. que proximi charitas? cuius ceca mens cupiditate deprauatur: que ex contemptu diuine maiestatis errupit. quippe cum deus cōmunem omnibus terram dederit: vt nulli deesset quod omnibus nasceretur. Sed auarus totius cōmunis vtilitatis hostis sui cōmodi causa: dignus odio

omnium mortalium: sub humano vultu truculenta latens bestia parata ad omne nephas: cunctaq; elementa: sol scilicet: aer: terra: & aqua ad hominis vsum producunt: auferre nititur: & sibi soli includere: medio cuius perfidi cordis aurum dominatur: quo omnia habet venalia: ipsam imprimis veritatem: ac iusticiam: item pietatē: sanctissimamq; religionē. ¶Percurramus obsecro cunctas ciuitates: & oppida: forum: vicos: templa: atq; theatra: si inueniemus auarum viruz bonuz: putemus phenicez reperisse. Sunt eniz auari impij: acerbi: crudeles: proditores: & homicide cuiuscūq; hominū status: atq; etatis. nullum scelus omittunt: spe cōmodi oblata. fraudant pauperes: diuitibus insidiantur: expillant socios: ignotos vexant: rudes decipiunt: omni malo facinore letantur. optant interitum agnati: cognati: affinis: necessarij: noti: atq; ignoti: modo tantilulam sperent ad eos peruenturam hereditatem. gaudent tantam ānone videre charitatem: quo fame pereuntes filij a parentibus nō habentibus panem defleantur. non miserorū cōmouentur lachrymis: non fletu: non singultibus: nō anxijs vocibus: modo īmanissime ipse fere suam repleant cupiditatis vastitatez. Seculi quoq; principes: ac rectores nisi eam effugiant truculentam pestem: nil pium: nil honestum: nil equum: nil iustum: aut sanctum efficere possunt nulla legum frenantur obseruantia: nullo iusticie cultu: religioneq; nulla: noua semper in pectore versant consilia ad omne nephas: afferentes sibi ipsis seruitutem dyabolicūq; dominatuz: quoniam quo plura assequuntur: eo ampliora concupiscunt: perpetuaq; auri siti: more Tantali cruciantur. Hi sunt quibus tonitruās: & fulminans christus eternus iudex iratus: ab excelso sue glorie trono: quo nil terribilius horribiliusq; cogitari potest: assistentibus cētenis milibus angelorum: atq; sanctorum voce tremenda: longe lateq; tonante: qua petras scindet: monumenta franget: vincula mortis dissoluet: inferos aperiet: & vniuersos mortuos cōsurgere faciet: demūq; taz defunctos: q̄z superstites ad iudicium venire compellet: ad vlciscendum contra auaros sanguinem egentium exclamabit: esuriui: panez mihi non dedistis: sitiui: non dedistis mihi potum: nudus fui: & me non cooperuistis: in carcere fui: & me non visitastis: qua quidez pietatis hostia nulla carior poterat mihi imolari. Ite maledicti i ignē

eternum: vt a dyabolo perpetuo torqueamini: quem in patronum vobis elegistis. Cum autem Vrciscenus ipse presul mitissimi ingenij: mire sanctitatis: virtutis: & gratie: ad misericordiam: pietatem: clementiam prumptissimus: sancte: pientissime: ac religiose Ticini populum ob mirandam eius religionem christianum dei populum appellatum cum maxima omnium beniuolentia: annis bisdecem & tribus integerrime gubernasset: moritur anno salutis centesimo & septuagesimoquarto: eximioqz honoris funere a Ticinēsi colachrymante populo eo in templo sepelitur.

De sancto Maximo Papie Episcopo Regisqz regimine.

Cap. IIII.

Axim9 maxima sāctitate atqz doctrina pastor isignis: ibidem etiam quiescit. cuius homelie ab eo edite: ab ecclesiaqz recepte venerabili lectione in ea leguntur. hic nāqz pontifex eruditissim9 suo tempore magno habebatur in precio. Nā ad regis eruditionem in sua quadā homelia de ieiunio hec preclara habetur sententia. Quod rex qui pro salute ciuium magis se confitetur peccatorem esse q̄ȝ regem: obliuiscitur se esse regeȝ: neqz sue meminit potentie: vbi diuinitatis agnoscit potentiā. Rex igitur diuinitat] potētiā agnoscēs i regio suo regimie oēȝ fidē atqz timorē

ad deum conuertat: vt Josue: dei vero honorem plusq̄ꝫ proprium appetat: vt Job. Legis etiam zelum: ac proximi cōmodum: vt Judas machabeus. Nam Regis officium: teste Hieronymo: propriū est facere iudicium: ac iustitiam: ⁊ liberare de manu calumniantium vi oppressos: ⁊ peregrinis: ac pupillis: ⁊ viduis qui a potentibus facilius opprimuntur: prebere auxilium. quod si egerint pristinam tenebunt potestateꝫ. Principibus autem: ⁊ potestatibus ipsis fideꝫ: ac reuerentiam prestare opportere. Ciprianus quoq̄ꝫ inquit: Regē debere furta cohibere: adulteria punire: impios de terra perdere: paricidas: ac periuros non sinere viuere: filios suos non sinere impie facere. Rex item Jsocrate philosopho de institutione principuꝫ perspicue erudiente: sui memor celsi nominis: nihil vnq̄ꝫ tanto nomine indignum facere: aut dicere debet: conferens omnem curam ad bonos mores: ac diligentiam: ⁊ sapientiaꝫ adipiscendam: cum nihil sit difficilius: q̄ꝫ bene imperare: nihil detestabilius īsensato Rege. Suosq̄ꝫ ciues: suāq̄ꝫ ciuitateꝫ tributis non opprimat: nec secus eaꝫ gubernet q̄ꝫ suam regiam aulam. nullas nutriat inter subditos discordias: quos omni studio conetur in pace continere: eorūq̄ꝫ fidem ⁊ beniuolentiaꝫ in se conuertere: quoniaꝫ non thesauro: non muro: sed amicorum virtute: non armatis: sed ciuiuꝫ beniuolentia: nō sathelitibus: sed proprio ingenio: propriaq̄ꝫ virtute circūseptum tutū oportet esse Regeꝫ. Rex deniq̄ꝫ in arce iustitie: que regina est virtutum: constans: ac rectus: sanctarūq̄ꝫ legum cultor sit strenuus: ⁊ subditorum peccata puniat. at iustos: insontesq̄ꝫ non ꝯtingat: quoniam dei sunt membra: qui eoruꝫ vlciscitur iniurias. Rex iustus: ait Salamon: erigit terram suam: iniquus autem destruit eam. si iudicat pauperes in veritate: in eternum firmat tronum suum. his nāq̄ꝫ preclaris artibus regna: principatus: ⁊ dominia acquirūtur: ⁊ parta seruantur. Violenta auteꝫ imperia: non diu durant. Adulatorē fugiat detestandaꝫ pestem. Veritatem super omnia colat: christianiq̄ꝫ religionem. que in Rege precipue debet elucere: si in posteros suum optat transmittere imperium. Nam Abraam quoniam pro obseruantia religionis Jsaac filium deo imperante imolare non detractasset: in excelso celi palatio modo fruitur felicitate eterna: ⁊ sicut arena maris: in terra genus suum: benedicente domino:

est multiplicatum. Sepelitur demū presul ipse eminēti doctrina: virtute ⁊ sanctitate insignis: bene de deo de clero Ticiniq; populo benemeritus: quē ad religionis ⁊ iusticie obseruantiā seduto adhortabatur: dabatq; precipuam bene beateq; viuendi rationē: Anno salutis ducentesimo ⁊ septuagesimo secundo: sui vero pontificatus quinto ⁊ decimo: eodem in templo ingenti honore christiano collachrymante populo tāquam cōmuni parente orbato. Et volēs deus post mortem eiusdē diui patris magnā declarare sanctitatē: dū noctis tempore quidam fur aram: vbi sue venerande reliquie seruātur: pallio non parui precij spoliare eniteret̄: ecce q̄ mirāda dei vltione: sacrilegus ille neq; manus nec pedes ab ara supra memorata vnquā potuit amouere vsq; ad mane. Tunc superuenientibus canonicis fur suum intimis cordis visceribus deflens reatū pia voce deprecabat̄: vt a beato Maximo veniā pariter ⁊ liberationē p̄ eo suis orationibus impetrare dignarent̄. Et quia sancti dei misericordiam malunt q̄z vindictam: fur liberatur: ingentesq; deo ac beato Maximo agit gratias p̄ tam mirando salutis prestito dono.

De scto Petro Papie epo sūmo deide pōtifice. Cap. V.

Etri q̄q; epi ea i sacra ede sacrū corpus tumulat̄: cuius fert̄ illō stupendū miraculū: cunctis seculis memorandum: quod statim subsequit̄. Nam cum in ticinensi sede eximia virtute aliquo tp̄e presul claruiss;: postea fuit sublimatus celsiori pōtificatus culmine. Que oīa de eo Petro hic

relata habent in peruetusto pontificu3 ticinensiu3 libro: in quo tradit eius miranda hystoria: q dum in culmine sedis apostolice pontificaret: & quadam corporea egritudine laboraret: curandi se gratia extra vrbem properasset ad quoddam balneum: sed prohdolor ibidem vbi diuus ipse pastor vniuersalis reipublice christiane salutem se posse consequi sperabat: cruētum tulit interitum. Nam eo in balneo insidijs quorundam cardinaliū strangulatur & enecat: eiusdemq3 sacrum corpus in quodam sterquilinio clam humatur: ne facile comperiri posset. Uerum deus cui omnia patent: & qui non patitur huiuscemodi execranda crimina remanere inulta: papa creato vno ex conscijs tam horrende necis: infra triduu3 repentina morte defertur ad inferos: pari modo secūdus creatus: itē & tertius: neq3 quispiam eorū decimum potuit attingere diē. Et videns romana curia tam manifestu3 dei iudicium tota est territa: tota rogationes per vniuersam vrbem agit ad implorandā dei clementiam supra christianā religione3. Demum diuinitus est reuelatu3: vt accedatur ad sterquiliniū supra memoratū: sacrūq3 Petri corpus effodiatur: & pontificij fastigio exornatu3 deferatur in diui apostolorū principis Petri sede3. Ubi cui genibus flexis cunctis orātibus: cadauer defuncti pastorale sceptrū porrexerit: hic nutu diuino i summum subliment pōtificem. Que quidem oia cum maxima religione fuerunt obseruata. Et posito in defuncti manu pontificij sceptro: & cunctis ingenti deuotionis affectu deflentibus diuinam electionem: ecce q3 mirabilis deus in sanctis & virtutibus suis: q obstupescentibus omnibus dextera defuncti manu ex astantibus viro miti ac toto diuino sceptrum porrigitur: qui mox tonante celo summus pontifex creatur. Uoluit enim deus ea miraculi claritate sanctitatem: & veritate3 serui sui declarare: & perfidiam malignantium. Quod quidem corpus venerandū postea Papiā delatum vno sepulcro cū eodem Urcisceno modo tumulatur. Et qr preter hoc stupendum miraculum de ipso Petro nil aliud celebre comperui: ad Job principem atq3 patriarcha3 stilus noster ex ordine dirigetur: ibidem quoq3 tumulatum.

Ob igitur cui primo Joab nomen fuit: vir illustris: sanctissimusq; ꝓpheta: ⁊ clarissim⁹ philosoph⁹: ex Zareth patre: matre vero Borsa nascit̃: ex Esau filijs ab Abraã qnt⁹ descendẽs: sanctissimis attestãtib⁹ Augustino Gregorio Nicolaoq; ð lira: q post patrẽ in edom Nachaba ciuitate themanorum regione dux regnauit. Hic nãq; Job iustus erat: rectus: modest⁹: atq; prudens: temporibus sapienter vtens: adeo pientissimus ⁊ veritatis amator: vt ne ioco quidem mentiretur. Quãtũ autem continẽs fuerit ⁊ patiẽtissimus: ⁊ veritatis amator: eiusdẽ hystoria dilucide testat̃. Ex Arabissa vxore mares tres: tresq; femias ꝯcepit. Diuitiarum copia inter oẽs sui temporis orientales ingẽs sibi erat: cui⁹ possessio septẽ milia fuit ouiũ: tria camelorũ: iuga bouꝫ quinquecẽtuꝫ: asine ⁊ familia multa. Uerũ eius animi fortitudinẽ: vt certo argumento dñs ꝯprobaret: permisit vt a dyabolo tẽtaret̃. Qui qdẽ coluber accepta ꝑtãte (anima tñ semꝑ salua) oẽm eius ꝑdidit substãtiam: ac filios filiasq; oẽs: ⁊ graui vulnere vlcerauit eũ. Sed i omnibus Job suis labijs nõ peccauit: ⁊ in terram corruens cũ lachrymis dixit: Omnia mihi ðdit dñs: dominusq; abstulit: nudus egressus sum de vtero matris mee: nudus quoq; illuc reuertar: sit iquit nomen domini mei benedictum. Ad eius deniq; patientiaꝫ conuersus dominus: omnia quecunq; ei a principio fuerant: duplicauit ⁊ pristine eum restituit sanitati. ¶Postea ouium quatuordecim milia ei facta sunt: sex milia camelorum: milleq; iuga boum: asineq; mille: septem preterea filios: ⁊ tres mire speciositatis filias etiam genuit. ¶Post deniq; tantam comprobationẽ totius scilicet substãtie: ⁊ filiorũ perditionẽ: post carnis vlcerationeꝫ: post diuinã vocẽ:

qua promeruit laudari: q in toto orbe similis non esset ei. Demum Job insigne religionis & patientie specimen: qué altis laudibus celebrat ecclesia: annis superuixit centum & quadraginta: viditq; suã prolem vsq; ad quartam generationẽ. Suos scripsit labores: atq; patientiam libro suo nomine prenotato: cuius quidem singula verba magnis sunt plena sensibus. Resurrectionem deniq; mortuorum prophetando: neminẽ manifestius: vel preclarius: aut cautius scripsisse constat: dicens: Scio q redẽptor meus viuit: & in nouissimo die de terra sum surrecturus. & reliqua: que Job admirandam sanctitatem & patientiam: ac celsam virtutum arcem amplissime declarant. Cuius quidem venerande reliquie in capella diui archangeli Raphaelis coluntur.

De sancto Thobia propheta. Cap. VII.

Hobie quoq; corpus venerandum ibidem etiam suum habet domiciliũ: qui ex tribu: & ciuitate Neptalim admiranda religione: ac pietate propheta claruit sanctissimus. Solabat afflictos: subueniebat egenis: visitabat egrotos: sepeliebat mortuos: errantes in viam veritatis dirigere studebat. A Salmasare rege: mira patientia captiuitatem sustinuit: & longa cecitate probatus cura archangeli Raphaelis miraculose meruit liberari: & supra cunctos iudeos exaltari: recuperata in decuplum substantia: quam magnam perdiderat. Demum cum ad duos & centũ peruenisset annos: & predixisset Christi aduentum: deo spiritũ reddidit gloriosum. Cuius quidem corpus a Thobino filio ac nepotib⁹ cum veneratione & multis lachrymis in Niniue fuit sepultum: postea Romam: postremo Ticinum cum eiusdem Thobini & Sarre corpore delatum. Que quidem Sarra Raguelis vnica filia admonente angelo Raphaele comite Thobino proficiscenti in Rages ci-

uitatem medorum ad Gabellum pro consequendis argenti decem talentis: eidem Thobino fuit despōsata. Qui cum antea eaꝫ nollet accipere: propterea ꝙ audierat septem viros: quibus tradita fuerat: mortuos esse: angelus illi inquit: Noli expauescere: illi etenim mortui sunt: quia sicut equus ⁊ mulus in quibus non est intellectus: deum excludentes a mente ad virginē properabant: soluꝫ vt explerent libidineꝫ: ideo super eos demon habuit potestateꝫ. Qui vero cum dei timore: ⁊ prolis: non libidinis amore iunguntur: prolis felicitate letantur. Tu auteꝫ cum acceperis virginem: prima nocte ingressus cubiculum: item secunda ⁊ tertia: tribus ꝯtinuis diebus vacabis cum ea orationibꝰ: ⁊ accenso piscis iecore fugabit̄ diabolus. Tertia vero trāsacta nocte: cuꝫ dn̄i timore: ⁊ ꝓlis amore magis q̄ꝫ ductus libidine: accipies virginē: ⁊ in semie Abrae cū gratia ⁊ bn̄dictione genus inclytū scōꝝ patriarcharū maioꝝ tuoꝝ multiplicabis

De sancta Felicitate cum septē filijs martyribus. Cap. VIII.

Elicitatis item sanctissime reliqe atqꝫ eiusdem filiorum: Januarij .s. Felicis: Philippi: Syllani: Alexandri: Vitalis: ac Martialis: ea in angelica capella precipua veneratiōe coluntur: que mirādis est efferenda preconijs ob suum tam profusum fidei feruorem: ab diuo Augustino ꝑclaro quodaꝫ sermone suo celebratū. Ait eniꝫ illud magnū eē fidei nostre ante oculos nostros positum spectaculum: ꝙ Felicitas ipsa sanctis-

sima sub Antonino ĩpatore: Rome atrocissimo martyrio cuꝫ filijs ꝓ Christi fide coronata: p̃ter matrũ ꝯsuetudinẽ ꝯuersa ad filios añ eius oculos trucidatos ad martyrij palmã ꝑ hec v̀ba animaret: Uidete mei filij celũ: ⁊ sursuꝫ aspicite: vbi vos Xp̃s expectat cũ sanctis suis: pugnate ꝓ animabꝰ vestris: ⁊ fideles vos in amore Christi exhibete. Cõstituti deniqꝫ ipsi in manibꝰ tortoꝝ: ĩprimis Januarius primogenitus post virgaꝝ v̀bera plũbatis cruẽtissima cede ĩterijt. Felix ⁊ Philippꝰ: truculẽtissime fustibꝰ mactant̃. Syllanus autez p̃cipitio ĩmanissime ĩterficitur. Alexãder: demũ Uitalis: ac Martialis: in ore gladioꝝ crudelissime vitã finierũt. Tãdẽ ꝑ diuersa tormẽta ipsis filijs ĩterẽptis: ipsa Felicitas mater: de filijs ĩ xp̃i fide fidelissimis ꝑmanẽtibꝰ vsqꝫ ad emissionẽ sp̃ũs: ⁊ eoꝝ glorioso martyrio leta: in magno cruciatu mortisqꝫ certamĩe gloriosuꝫ martyriuꝫ ꝯfitẽdo xp̃m ꝯsumauit: ⁊ coronã ꝑpetui triũphi ẽ adepta. Preclarũ sane ẽ Felicitatis exẽplũ: dignis laudibꝰ: cũctis seculis celebrãdũ: ꝙ ipsa fẽmia: femineo deuicto fragili sexu: sup̃ata matrũ ĩ filios tenerrima ꝯsuetudĩe: eos ad cruciatus: ad tormẽta: ad truculẽtissimã deniqꝫ ĩp̃aꝫ mortẽ ꝓ xp̃i fide ac amore incẽderit.

Hãc mr̃es doceãt eaꝝ filios scĩssimaꝫ fidei religionẽ: vt eos ad celestis thesauri p̃mia dirigãt. Hoc p̃dicẽt oẽs regiones. Hoc stupẽdũ deniqꝫ fidei exẽplũ: pp̃ł'i trãsmittant in posteros ad eternaꝫ rei memoriam.

De sancto Ualeriano: ⁊ Tiburtio martyribꝰ. Cap. IX.

Aleri anus Cecilie virginis mirã de sanctitatis sponsus: eodẽ in delubro cuꝫ Tiburtio quie-

scit. Qui ꝛ ipsi nobilissimi ciues romani: furẽte in christianos ea ꝑsecutione: inuicto animo Rome martyriũ pro Christo ferentes: fustes imprimis: quibus cesi sunt: tandem fero iubente Almachio gladio decollanẗ: eorũq3 spiritus in celũ delati eterna felicitate fruunẗ.

De sancto Cornelio summo pontifice. Cap. X.

Cornelij quoq3 sũmi pontificis vigesimiscõi caput venerãdum ibidem etia3 seruaẗ: cuius scripta fidei plena: teste sanctissimo Hieronymo: christianam religionem illustrant. Nam quia eruditissimus erat: multas scripsit epistolas catholica fide relucentes. De synodo romana: ad Fabium anthiocensis ecclesie episcopu3: de Italia: de Affrica: de synodi quoq3 gestis: de Nouatiano heretico ac eiusdem socijs valde prolixam ad eundem. Plura item statuit: que longum esset referre: ad apostolice sedis statum in sua dignitate recte conseruandum. Preterea Petri ꝛ Pauli corpora: precibus Lucine matrone sanctissime: e cataeumbus leuauit: ꝛ vbi Rome martyrio sunt coronati: ibi ab eo celeberrimis basilicis sunt tumulati. Tande3 iussu Decij cesaris ab exilio reuocatus cum pluribus socijs: pastor ipse sanctissimus: obtruncato capite: in celum emisit spiritum.

De duobus sanctis Innocentibus. Cap. XI.

Uorum vero sanctoruz innocentū reliquie in altari maiori sunt in veneratione: qui pro Christo glorioso martyrio coronati: ex numero sunt centum quadragintaquattuor milia: quos beata Bethleem terra iuda eoruz mater in preciosum deo obtulit thesauruz. Et quoniam tāquam prime ecclesie gemme virginitatis angelico splendore radiantes minime cum mulieribus sunt coinquinati: merito modo in superna celesti arce regem celestem qui est corona virginuz semper secuntur. Eos itaqꝫ perbeatos infantes crudelissimi Herodis imperio cruentis gladijs iugulatos: non dolentes at gaudentes magnis preconijs veneremur: suaqꝫ festiui celebremus solēnia: quibus martyrij pena felicitas est eterna: impio autem herodi eterna erit gehēna in die nouissimo: Qñ tuba luctifica demittet ab ethere vocem: ad cuius luctuosum sonitum trepidabūt omnes: atqꝫ cōtremiscent: ⁊ per iram dei iusticia totuz exterminabit ⁊ delebit orbem: in impietates ⁊ libidines ⁊ cupiditates versuz: Quādo sol obscurabitur: ⁊ luna non dabit lumen suum: Quando stellis creberrimis de celo cadentibus: tota ardebit terra vsqꝫ in infernū: Quando peccatores ⁊ impij mittentur in abyssi stagnuz: Quando deniqꝫ eorum cruciatus atqꝫ tormenta ascendent in secula seculorū: vbi erit fletus ⁊ stridor dentium in eternum.

De Lymprando Longobardorum Rege conditore sancti Augustini. Cap. XII.

Lymprãdus Rex omni Laude dignissimus: merito (Paulo hystorico referente) cuicũque clarissimo Principi: rerum gestaruz magnificentia: virtute: laude: et gloria cõparari põt. Hic cũ miranda prestaret prudentia: pbitate: iustitia: liberalitate: atque clementia ab Asprando parente Rege etiaz superstite ad Regem gubernacula suscipitur. et quoniã giganteo corpore bellis strenue exercitato vigebat: nemo veteramus proprij etiã corporis certamine pugnatior habebatur: adeo q cum duo eiusdem robusti milites ipsum Regem interficere coniurassent: q̃ plurimum talis coniuratio in eius venit notitiam: mox Ticinuz armatus exiens: solus cum solis illis perfidis hostibus pariter armatis: ad siluam: locũ sic vocitatum perueniens: euaginato mucrone corrusco inquit illis armatis: in me diris irruite armis: in me mortis perfidum adimplete votum. Tunc illi territi ad regios pedes precipites sese dederũt: veniamque precantur: At Lymprandus flauiana clementia motus: illis indulsit. Hic namque vnus omniuz inter optimos principes celebratur: qui cum Karolo martelo Francoruz Rege sibi compatre e Gallia sarracenos eiecit. Et in Hispania ad multam barbaroruz cedem pro extollenda fidei christiane sanctissima lege acerrime bellauit. qui primo sui regni anno alpes cotias ab Ariperto Rege beato Petro donatas confirmauit: et Anchonaz: Naruiã: Sabinaque opida: et quicquid a Longobardis superioribus seculis occupatum fuerat: restituit: tempore Gregorij pape secũdi. Preterea adeo religionis amator erat: q nullibi vnq̃ sine suo suffragio permiserit templa edificari. etiam intra suum palatium sacram construxit edẽ:

vbi multos instituit sacerdotes: atq3 clericos: qui die noctuq3 officia persoluerent. Papiam autem tam gratam suam regiam sedez: templis: basilicis: atq3 sacellis decorauit. at imprimis sanctoru3 reliquijs Augustini precipue catholici doctoris eminentissimi: d quibus infra: ad sempiternam dei omnipotentis laudem: suiq3 nominis: ac regie dignitatis celebrem memoriam. Qui quidem optimus princeps decus Longobardorum: siue christiane religionis veritate: siue animi magnitudine: siue armorum gloria: siue rebus clarissime gestis: nullis sciuit vnq3 cedere terris. cuius ⁊ si multa perierint scripta magnarum rerum gestarum suaru3: quia princeps ipse omni virtutum genere claruit pstātissimus: nunq3 oblitterata erit eius memoria. Demum cursum explens sue celeberrime vite: anno salutis septigentesimo ⁊ quadragesimoquinto: sui vero regni vno: ⁊ trigesimo: magis corruscātibus suis meritis: ex temporali: ac terreno lōgobardie regno: modo celesti fruitur: atq3 eterno. In ipsaq3 sacra ede sub nomine diui Petri in celo aureo ab eo erecta: ad ingressum confessoris eiusdem Regis corpus eleuato recōditur mausoleo: in quo hec inscripta carmina suas celebrant inclytas laudes.

Flauius hoc tumulo Lymprandus conditor olim:
Longobardorum Rex inclytus. acer in armis:
Et bello victor: Sutriumq3 Bononia firmant:
Hoc ⁊ Arminium: nec non inuicta Spoleti
Moenia. namq3 sibi hec subiecit fortior armis.
Roma suas vires iam pridem hoc milite multo
Obsessa expauit. deinceps tremuere feroces
Usq3 sarracem: quos dispulit impiger ipso
Cum premerent gallos Karolo poscente iuuari.
Ungarus a solo hoc adiutus: Francus: ⁊ omnes
Uicini grata degebant pace per omnes.
Rege sub hoc fulsit: quod mirum est: sancta frequensq3
Religio: vt recolunt alpes: ecclesia quarum
Hunc habuit vincente ipso: ⁊ per grandia templa:
Que viuens struxit: quibus ⁊ famosus in orbe
Semper ⁊ eternus lustrabit secula cuncta.
Precipue Petro celesti hac sede dicata

Clavigero statuit celo quam prouidus aureo.
Augustinus vbi: huc aliunde abductus eodem
Rege: iacet: cuius doctrina ecclesia fulget.

De translatione sancti Augustini: sacrisq; reliquijs in eius templo existentibus. Cap. XIII.

Venio nunc ad ipsam aurelij Augustini celeberrimam trãslationem. Nam sardinia barbaroꝝ feritate in furore belloꝝ euersa: ad quã ex Ippone taz ingens celestis thesaurus translatus fuerat: vbi ducentis et quinquaginta quieuerat ãnis: Lymprandus ipse Rex christianissimus alta mente considerãs principes terre: qui figuram dei gestant: per quem ipsi regnant: magno spiritu procurare debere eterni dei decus: et gloriã: ac suoruz sanctoꝝ exaltationẽ: quoꝝ assiduis p̃sidijs mortales medio fluctuũ huius tẽpestuosi p̃ntis seculi maris tot tumescentib⁹ fluctuum montib⁹: tot calamitatib⁹: atq; periculis nostra labẽs carina plena maloꝝ turbine hui⁹ miserime vite: p fulgura: ĩbres: tonitrua: ac fulmina horret naufragiũ: tandẽ peruenit ĩ portũ: miro deuotiõis ardore: multo exposito auro: maritimo nauigio: Sardinia: Januã: sua regia ẽt asistente psona: procerũq; suoꝝ: ac clero: et multo Papie populo: sũma cũ veneratõe illud sacratissimũ corp⁹ vsq; Ticinũ eiusdem regiũ domiciliũ deferri fecit. eoq; in aureo tẽplo decẽti cõfessoris loco p̃ciosis mirabiliť exornatũ locat. Locat quoq; ea in sacra

ede beatoꝝ martyꝝ corpora Lusorij.s. Ciseli: Carnerũ: Robustiã: Marci: Apianiq; epi: cũ diuo patre Augustino similiter translata: Anno salutis septigentesimo ⁊ vigesimosecũdo.

Miraculoꝝ autẽ mirãda multitudo in populos suã vulgat sanctitatis maximã famã. Nã ad venerandũ eius sepulchrũ multi valitudinarij delati: multi ceci perducti: muti: surdi: ⁊ claudi pristinam valitudinẽ sanctissimi pontificis meritis a deo recipientes: magnas ⁊ ingentes ipsi eterno deo: beatissimoq; Augustino gratias agebant. Nec est silentio pretereũdũ quod in Augustini stupendis miraculorũ signis legitur. Quod dũ plures transalpini lãguentes ad numerũ quadraginta Romam demigrarent: ⁊ ad locũ Chaua vocitatũ circa tertiũ lapidẽ prope Papiã: longo fessi itinere iuxta diuorũ Cosme ⁊ Damiani sacellũ quiescerent: ecce ꝙ Augustinus pontifico exornatus cultu sacellũ egreditur: sciscitaturq; quorsum tendant: ad limina aiũt apostolorũ Petri ⁊ Pauli curandorũ morborum suorũ gratia. Nam eo tempore valitudinarij ferme omnes eo sospitatis munere ibidem celitus donabãtur: quibus gloriosus potifex inquit: dirrigite gressus vestros Papiam ad diui Petri in celo aureo templum: vbi languores vestri curabũtur. Cum autem peregrini de nomine suo sciscitarentur: ait Augustinꝰ Iponensis sum eps. ⁊ statim euanuit. At illi repleti magno stupore: ⁊ gaudio Papiam ad aureum illud templum properant exclamãtes. O Augustine pontifex sanctissime iuxta promissa libera nos pater pientissime: nec dum peruenti ad eiusdem venerandum sepulchrũ suis langoribus omnes liberantur. At magis est mirandũ. Quod Saluator noster induens pauperis vestẽ: quo tam difusã in pauperes declararet Augustini pietatẽ: ab eodem suos sanctissimos pedes lauari passus sit: quos miro deuotionis affectu deosculans: meruit hanc audire vocem cum saluator illico auanuisset. O Augustine gaude: quia hodie filium dei in carne videre: alloqui: ⁊ tangere meruisti. Mitto ĩnumeros alios: quos memorare longũ esset: suffragio eiusdẽ sanctissimi viri liberatos. Qui vir diuinus: ⁊ si tot: tantisq; miraculorum signis clareret: ⁊ in omni sanctitate stupendis vite meritis: dum morti proximus esset: ne mens conscia sinceritatis: summeq; integritatis sue: que se verũ

dei domicilium factam nouerat: perspicue intelligens demones: nedum peruersis tantam animabus a corpore egredientibus: sed electis etiam quibuscunque maioribus insidijs horribiliter sese opponere: vt eas socias ad tormenta trahant: vento inanis glorie conquassaretur: que bona longo tempore collecta: ac omnes virtutum thesauros exufflare solet: vnde miserande anime in maius ruunt precipitium mentem deprimens: ne minus precauens: plus periclitaretur: at precauendo saluaretur: Dauit illos penitentie septem psalmos attentissime dicere non cessabat: ad implorandam dei indulgentiam: et more publicani: omnium peccatorum se reum existimans clamabat: Deus cuius proprium est misereri semper et parcere propitius esto mihi peccatori. Heu quid nobis magnis: imo maximis peccatoribus vacuis salutis meritis: tanto comoniti documento agendum est: quando vir ipse sanctissimus: cuius stupendo ingenij fulmine tota corruscat fides christiana: tota item rigatur eminentissima lex sacra: tota denique roboratur sancta mater ecclesia: ita pauens: ita cōtremiscens in hora sue solutionis ad tremendū dei iudicium accedere videbatur.

De vita sancti Augustini. Cap. XIIII.

Acratissime itaq3 reliquie supra memorate: eo i aureo templo: q̃d ab ipso sanctissimo Augustino nomen accepit: precipua veneratione coluntur: que venerande sunt non tantum Ticinensib⁹ eo magno celesti thesauro donatis: verũ cunctis orbis terraru3 nationibus: quoniam Augustinus ipse ex Tagastẽsi affrice ciuitate: vbi totũ in christi pauperes suum errogauit patrimonium: Patritio parente: Monica matre oriũdus: sacrosancte romane ecclesie doctor claruit eminentissimus. Carthagine autem litteris eximie eruditur. Rome vero sua litterarum studia: magno in precio sunt habita. At Mediolani anno sue etatis trigesimo: ab Ambrosio presule sanctissimo diuine legis iterprete: cuius aureesentẽtie Hieronymo attestãte. Ecclesie sunt: ⁊ omnium virtutum solide columne: religiosissime baptizatur: qui viri diuini: doctrina: virtute: ⁊ sanctitate excelsi pontifices: ingẽti diuinaru3 laudum p reconio discedẽtes a sacro ac perbeato illo fonte: spiritu suggerente diuino: illum gloriosum hymnũ edentes decantarũt. s. Te deum laudamus. Hic namq3 Augustinus pontifex Iponensis: ⁊ doctor ecclesie eminentissimus vniuerso orbi per inumera volumina: fontes: riuos: ⁊ flumina sacrarum scripturarum diffundit. Naz tot in omni genere doctrine libros scripsit: vt nec legi: nec queant numerari, Nam ⁊ humanas ⁊ diuinas disciplinas in vnum quasi cor-

pus redegit: ꝛ qui in solo Augustini preclaro doctrine fonte suā erudierit: cōposueritq; vitā: satis sit illi ad anime sue salutez. Mitto ordines amplissimos: radio illustrante celesti ab eo institutos: qui christiane culture rigantia sunt flumina: quibus adeo totus irrigatur terrarum orbis: vt diuus Hieronymus asserat Augustinuz alium catholice fidei cōditorē. Mitto quos miranda celesti virtute superauit. Manicheos: donatistas: pelegianos: ꝛ ceteros hereticos: canes tam rabidos: non tantum in eum falsis scriptis furentes: verum nunc veneno: nunc sagitta: nunc gladio: quo strenuū christi militem veteranum de medio tollerent: quez diuina pietas mirabiliter semper seruauit. Mitto ingentē lachrymaruz gratiam a deo impetratā: vt plangeret se in omni vita: sicut planxerūt patres in deserto: quos Helyam nominat: Helyseuz: atq; Joānembaptistam: ac Simplicianuz: sanctos heremi cultores: quorum ipse fatetur imitatione: fama: exemplo: miraculis: ꝛ salutaribus documentis meruit ad christum conuerti: ac baptizari. Mitto demū celsissimas eiusdem laudes: quas eloquentie sublimes voces personare studuerunt: ꝛ scribendo multi cecinerūt. que cunctis mortaliū linguis narrari non possūnt: neq; vllis conscribi voluminibus: quoniam Augustinus doctor ecclesie eminentissimus: omniuz qui sub sole: celoq; stelifero virtute claruerunt: cunctorum populorum voce vbiq; terrarum tonante: alto laudum preconio sublimior predicatur. Solūmodo hec Pij summi secundi pōtificis carmia i eius laudem edita: referre videtur: ad celebrandum in omni euo tam excelsum ecclesie decus colendissimum.

Barbarice gentis decus Augustine perenne.
Horrida quem nobis affrica terra tullit.
Qui scripturarum profers arcana sacrarum.
Elloquio reserans abdita cuncta tuo.
Doctior: ingenuaq; omni cultissimus arte.
Et studio prestans: ingenioq; nitens.
Quem nihil obscurum latuit: sed ꝛ omnia clarent:
Atq; humana simul dogmata ꝛ alma parent.
Cuius ꝛ instruimur doctrinis: atq; monemur:
Exemplis probitas cuius in orbe micat.

Millia librorum per te pater alme leguntur:
Editaqꝫ promunt quicquid vbiqꝫ latet.
Sis fautor omnibus:pius o sanctissime presul:
Atqꝫ deo tuas offer ad alta preces.

Nunc superest referre eiusdem diui patris preclarissima: ꝛ mirāda opera:que cum eorum titulis:atqꝫ principijs:ex pene īnumeris voluminibus dillucide in lucem prodierunt:queādmodum ex ordine infra anotantur.

De trinitate	li.	xiiij.	Incipit lecturus.
De ciuitate dei	li.	xxij.	Gloriosam ciuitatē.
Confessionum	li.	xiij.	Magnus es dn̄e.
De incarnatione Christi	li.	i.	Spes verborum.
De vita beata	li.	i.	Si philosophie.
Soliloquiorum	li.	i.	Cognoscam te.
Manuale	li.	i.	Quoniam in medio.
De spiritu ꝛ anima	li.	i.	Quoniam dictum est.
De natura boni	li.	i.	Liber de natura.
De natura ꝛ gratia	li.	i.	Librum quem.
De predestinatione	li.	i.	Dixisse quidam.
De libero arbitrio	li.	i.	Dic mihi queso.
De gratia ꝛ libero arbitrio	li.	i.	Propter eos.
De correctione ꝛ gratia	li.	i.	Lectis litteris.
De duabus animabus	li.	i.	Oppitulante deo
De quantitate anime	li.	i.	Quoniam video.
De spiritu:ꝛ anima	li.	i.	Lectis opus
De vera religione	li.	i.	Cum omnis vite.
De trinitate tractatus	li.	i.	Catholice fidei.
De quattuor virtutibus carđ.	li.	i.	Desiderium.
De peccato originali.	li.	ij.	Quam de natura.
De predestinatione diuina	li.	i.	Dum sacrarum.
De patientia	li.	i.	Virtus animi
De penitentia item	li.	i.	Mors pe.
De imortalitate anime	li.	i.	Si alicubi.

De pꝛesciẽtia dei	li.	i.	Queris vtrum
De pꝛesciẽtia dei iterũ	li.	i.	Fateoꝛ me
De natura rerum	li.	i.	Optatio diuina
Eucheridion	li.	i.	Fundamẽtuz aliud.
De videndo deum	li.	i.	Memoꝛ dei mei.
De vita chꝛistiana	li.	i.	Si ego peccatoꝛ.
De Agone chꝛistiano	li.	i.	Coꝛone dicto
De fide ad Petrum	li	iij.	Epistolam filij.
De fide rerũ inuisibiliũ	li.	i.	Sunt qui putant.
De fide ꝛ operibus	li.	i.	Quibusdã.
De fide ꝛ symbolo	li.	i.	Quoniã scriptũ est.
De vtilitate credẽdi	li.	i.	Si mihi homo.
De coꝛpoꝛe chꝛisti	li.	i.	Sicut ꝛ nos.
De elemosyna	li.	i.	Multa.
De pastoꝛibus	li.	i.	Spes tua.
De ouibus	li.	i.	Uerba que.
De gratia noui testamenti	li.	i.	Quoniam mihi.
De eo qđ scriptũ est	li.	i.	Qui ꝯ legẽ seruauerit
Ad Hieronymum	li.	i.	Qui ad te.
Suꝑ nouũ ꝛ vetus testamẽtũ	li.	i.	
Suꝑ genesim ad litterã	li.	i.	Omnis diuina.
Suꝑ genesim itẽ imꝑfecte	li.	i.	Si eligerent.
De mirabilibꝰ sacris scripturis	li	i.	Omnipotẽs dei.
De decem coꝛdis	li.	i.	Dominus ꝛ deus.
De cura habenda pꝛo moꝛtuis	li.	i.	Dum sanctitati tue.
De mendacio	li.	i.	Magna questio.
Contra mẽdacium	li.	i.	Multa mihi.
De cõflictu viciorum	li.	i.	Apostolica vox.
De .xij. gradibꝰ abusionis	li.	i.	Post.
De diuinatiõe demonũ	li.	i.	Quodam die.
Ad Orosium dialogice	li.	i.	Licet multi.
De octo dilucij questionibꝰ	li.	i.	Quantum mihi.
De vera innocentia	li.	i.	Innocentia.
De magistro ad filiũ suum	li.	i.	Per idem tempoꝛis.
De musica	li.	i.	Modus quidem.

Acta cõtra fortunatum	li.	i.	Ego iam
De moribus ecclesie ⁊ manich.	li.	iij.	In aliijs libris.
Sub qua cautela sunt recipiendi manichei.			
Cõtra faustũ manicheum	li.	xxiij.	Frustra quidem
De heresibus que sunt.xij.	li.	i.	Quod petis
Cõtra maximũ hereticũ	li.	i.	Disputationem.
Contra eundem	li.	i.	Augustinus.
Cõtra Felicianũ arrianũ	li.	i.	Extorsisti.
Ad inquisitiones ianuarij	li.	ij.	Ad ea que.
Cõtra epistolã permeniali	li.	iiij.	Multa quidem.
Cõtra epistolas potriniali	li.	iij.	Nosti vos.
Cõtra epistolã fundamenti	li.	i.	Secundum deum.
Ad pbam de orando deuz	li.	i.	Ut petisse.
De cathecismo	li.	i.	Qui in proximo.
De baptismo paruulorũ	li.	iiij.	Quãuis.
De vnico baptismo	li.	vij.	Respondete.
De baptismo cõtra donatistas	li.	i.	Libris.
De virginitate	li.	i.	Librum de.
De vera viduitate	li.	i.	Augustinus eps.
De bono cõiugali	li.	i.	Quoniaz.
De nuptijs ⁊ concubijs	li.	i.	Heretici noui.
De adulterinis coniugijs	li.	i.	Prima questio.
De perfectione iusticie	li.	i.	Sanctis fratribus.
De penitẽtia item	li.	i.	Quam sit.
Cõtra aduersa le.⁊ pphe.	li.	iij.	Quare misistis.
Cõtra Gaudentiũ epm.	li.	iiij.	Noueram te.
Cõtra Julianum	li.	vj.	Contumelias.
Psalmi ɔtra ptẽ Donati	li.	i.	Omnes qui de.
Cõtra epłam Donati heretici	li.	i.	Abste ipso.
Cõtra partem Donati	li.	ij.	Quoniam donati.
Contra Illarium	li.	i.	Qui dicunt:
Contra aliquos Donati	li.	i.	Quare timetis.
Cõtra nescio quedaz do.	li.	i.	Probationis.
Gestorum cõtra Enerito do.	li.	i.	Gloriosus.
Admonitiones donatis.	li.	i.	Quicunqz ea.

De diuersis rebus ad dia.	li.	i.	Quod petis.
De.3.questionibus ꝯ paganos	li.	i.	Monet quosdam.
Confutatio quorundam apostoloꝝ:			sibi falso impositorum.
De assumptione beate Marie	li.	i.	Profundissime.
De periurio vnus sermo.			Corona victo.
Questiones euangeliorum	li.	ij.	Hoc opus
De verbis domini	li.	i.	Euangelium audi.
Retractationum	li.	ij.	Jam diui.
Ad Simplicianum	li.	ij.	
De grāmatica	li.	i.	
De rethorica	li.	i.	
De geometria	li.	i.	
Ad Gresconium grāti.	li.	iiij.	Quando ad te.
Contra arrianos	li.	i.	Eorum precedenti.

Contra quod attulit centurius de eo quod scripsit.
Sermones ad heremitas incipiunt. Fratres mei.
Epistole ad diuersos: ⁊ econtra: numero.112.
Epistole ad Hieronymuz ⁊ ad quosdam numero septuagintaocto.
Jn annuis festis dominicis: ⁊ in plerisqꝫ sanctorum natalitijs: ⁊ de alijs rebus sermones: qui pre multitudine memorari non possunt locutus est.

Contra Felicem manicheoꝝ	li.	ij.	Honoris.
Contra secundum manicheum	li.	i.	
Beniuolentiam	li.	i.	
De disciplina	li.	i.	
De dialetica	li.	i.	
De arismetica	li.	i.	
De philosophia	li.	i.	

Supra anotata sunt Augustini volumina: at minima. naz innumera sunt ⁊ maxima: neqꝫ enarrari possunt: nec cōscribi: que diuini ingenij flumine: ab eo in lucez prodierunt. Augustinus deniqꝫ sacri eloquij flumen: quo tota rigatur sacra ecclesie pagina: merito modo in orbe terrarum totius orbis laudibus celebratur: ⁊ in celesti solio sublimi: ac excelso eterna felicitate fruitur.

Nota q̃ die.24.Julij anni.1504.fuerunt reperte in quodaȝ muro apud archaȝ seu sepulcrũ Regis Lymprandi existẽtis in ecclesia sancti Petri in celo aureo Papie:in quadam capsa lignea verata de ferro infrascripte reliquie:videlȝ.Ossa ⁊ cineres sanctorum Dauit heremite: ⁊ Thome martyris ac sancti Lymprãdi:⁊ vna mamilla sancte Marie magdalene integra ⁊ valde miraculosa:necnon ⁊ de reliquijs sanctorum Primi ⁊ Feliciani.

De sancta Monica. Cap. XV.

Non est etiã pretereundũ q̃ eo in aureo templo precipue veneraťvna costa honorabilis corporis Monice diui patris nostri Augustini sancte matris:cuiꝰ vita diuino cultui tota intenta:pietatis: ⁊ sanctitatis operibus eximie decoratur. Sed illud ex multis:que breuitatis causa omittuntur:stupendum est:q̃ Monica ipsa feminei sexus:animo semper tam inuicto:per tot labores:⁊ vite discrimina:terra:atq̃ȝ mari pijs semp̃ precibus anxia:largo se rigans ac madens lachrymarum flumine secuta sit Augustinum filium errantem:⁊ Christo rebelleȝ: quo eum ad idolorum cultura:ad veram dei religionem traheret. Felices quippe fuere ille materne lachryme tanto feruore incense: que tanq̃ȝ ardẽtes:volucresq̃ȝ sagite celestis Regis alta pectora penetrarant:vt filius Augustinus conuersus:instar fulgẽtissimi syderis omnium litterarum:mirande doctrine:atq̃ȝ virtutum:per tot millia librorum volumina:veluti e tenebris in claram lucem dirrexerit sanctam matrem ecclesiam. Unde nos mortales:eideȝ diue matri:cuius meritis nobis tanta est reddita salus:tãtuȝ debemus: quantum non licet fari lingue mortali. Eiusdem namq̃ȝ venerãdum corpus Rome apud fratres heremitas seruatur:colitur:ac veneratur.Et tumulatur mausoleo:in quo a Mapheo vegio laudẽsi poeta perspicuo:⁊ viro non minus optimo:q̃ȝ eximie erudito hec carmina inscripta feruntur.

Salue lux matrum:mater sanctissima salue:

Salue Augustini Monica digna parens.
O salue tanti nati dignissima mater:
O salue sexus gloria feminei.
Que genuisti illud cunctis memorabile seclis:
Ecclesie robur: presidiumque sacre.
Elloquij flumen tantum quo tota rigatur
Lex sacra: et vbertini lingua latina fluit.
Ingenij fulmen tantum: quo tota coruscat
Sacra fides: omnis impietasque tremit.
Quem longe errantem: longe christoque rebellem
Vertisti ad vere religionis iter.
Vertisti sanctis precibus: quibus anxia semper
Pulsabas magnum: flensque: gemensque deum.
Vertisti largo lachrymarum flumine: quo te
Spargebas largo semper et imbre madens.
Felices o que tantum lachryme: gemitusque
Felices: tantum que potuere preces.
Que trahere ad se se summum potuere tonantem:
Ferreque: qua certe mundus egebat: opem
Ecclesie tanto que firmauere ruentem
Robore: felices o lachryme: atque preces.
O dulces lachryme: vincantque: mella: fauosque.
Que vincant dulces: nectar et omne: preces.
O feruens amor: o pietas incensa parentis:
O qui flagrabat sancta per ossa calor.
O flamma: o nulli facile enarrabilis ardor:
Materne o feruor mentis: et ignis edax.
O qui te tantus estus pia mater agebat:
Et quo scandebas impetus astra super.
Ardentes tanquam longe: volucresque sagitte:
Sic ibant lachryme: vota: precesque tue.
Ethereique alte penetrabant pectora regis:
Cogebant illum nulla negare tibi.
Quin maiora etiam: quam que sperare: vel vnquam
Auderes: vltro plura simulque dare.

O quantum tibi nos omnes debere fatemur:
Cuius ope est mundo reddita tanta salus.
Quippe nisi e tenebris ad lumina sacra redisset.
Conuersus meritis filius ipse tuis:
Altiloquas totum: nisi diffudisset in orbem
Doctrinas: tantis: totqз voluminibus.
Errorum nisi tot pestes strauisset iniquas:
Ingenio nisi tot dogmata praua suo:
Quid mirum si nostra fides: cultusqз perisset?
Si totus noster religionis honos?
Nunc vero superi: quando ad fastigia celi.
Euectam nunc te purior orbis habet:
Quando hac terrena de fece: ⁊ carcere tantum
Eruta: tu loca liberiora colis.
Nunc nostris melius cogitans tu consule rebus:
Pro nostra melius funde salute preces.
Affer opem: nunc tu mundo succurre labenti:
Succurre afflictis rebus: ⁊ affer opem.
Te cuncte exorant gentes: tibi vota profundunt:
Succurre ⁊ cunctis gentibus: ⁊ affer opem.
Omnis te sexus: omnisqз te inuocat etas.
Te quicunqз vocent: omnibus affer opem.
Precipue matres: quantum experta labores:
Et natis: ⁊ tu matribus affer opem.
Te docti ante omnes: ne tu iam despice doctos:
Nemo tuo nato doctior affer opem.
Salue lux matrum: mater sanctissima salue:
O salue eterna laude canenda parens.

De sancto Seuerino. Cap. XVI.

[N]Emum dicendum est de Boetio Annitio Mauillio illustri Romano senatore: ac magno philosopho: sancto Seuerino appellato: cuius corpus pariter eo in aureo templo tumulatur. Fertur eiz q imprimis a Mauillio torquato duxerit originē: quodq; illi socer fuerit Symacus patritius senator: et ipse romanus: ac philosophus clarissimus: quorum duorum miranda virtute: doctrina: et sapiētia respublica Romana admodum enituit. Ambo quoq; ob suspitionē affectate libertatis: Theodorico rege iubente: qui eo tempore toto regnabat latio: Papiam mittuntur in exilium. Veruz postea Symaco ab exilio reuocato: diris tandē supplicijs Rome interficitur.

Boetius autem post socerum instigantibus hereticis: quorum pessimis ingenijs veritas: ac iusticia cōfunditur: et quicquid est religionis ac fidei temeratur: perpetuo damnatur carceri apud Ticinum ea in turri: que etiam vsq; hodie a suo nomine turris Boetij nuncupatur. Que quidem turris: Paulo hystorico referente: palatio regio iungitur iuxta portam: que nunc etiam prout et tunc porta nominatur Palatij: Partharis regis impēsa miro artificio fabricatam. Tandē quoniaz sol a cursu suo potius flecti potuisset: q̄z vir ipse patritius: non ad affectatam libertatē prout ei falso obijciebatur: sed ad arrianam perfidiam: iniquo Theodorici imperio gladij cruentissima cede interijt: at priusquaz efflaret spiritū: deus viri sanctitatem hoc expresso miraculo voluit declarare: peruetustis etiā Ticini cronicis attestantibus: q a loco martyrij: capite duas in partes sciso mucrone cruēto: diuina virtute eas ipse proprijs substentans manibus: iunctas detulit ad ipsum aureum templum: ibidemq; ad altare genib⁹ flexis: q2 christianissimus susceptis pro more christiane religionis sancte mr̄is ecclesie sacramētis i celū pbeatū

emisit spiritum. Uir ipse: iustitia strenuus: sanctitate conspicuus: sublimi doctrina mirãdus: philosophia eminẽtissimus: litteris grecis: ꝛ latinis doctissimus: diuine legis scientissimus: fide christiana religiosissimus: inimicus tyrannorum: hostis acerrimus viciorum: qui ad omnium culmen virtutũ eo enituit: quo nullo digno elloquio efferri possent. Superatis itaq; tot: tantisq;: tyranni: ac improborum insidijs: atq; ꝑsecutionibus. ꝛ adepta martyrij palma: modo in excelso celi atrio eterna fruitur felicitate. Cuius quidez sepulchruz: a parte dextera: qua ꝑ scale gradus itur ad altare maius: digne eleuatum: vt aiunt his versibus anotatum fuit.

Ecce Boetius celo magnus: ꝛ omni mundo mirificandus homo.
Qui Theodorico Regi delatus iniquo:
Papiam senium ducit in exilium.
In quo se mestum solans dedit inde libellum.
Post ictus gladio exijt e medio.

Que enim preclara opera ab eo edita in notitiã deuenerint: hic inferius anotantur.

De cõsolatione libros edidit quinq;. incipit Carmina q quondaz.
De christiana fide ad Joannẽ librum vnuz. Christianam fidem.
De Trinitate ad Symacum libros tres. Inuestigatã domini.
De duabus naturis Christi: librum vnum. Anime te quidem.
De vnitate Christi librum vnum Unitas est vna
De diffinitionibus librum vnum Dedi.
De disciplina scholariũ librum vnum Uestra nouit.
De diuisionibus librum vnum Qd̃ magnos.
De musica librum vnum Omnium quidem.
De arismetica librum vnum Inter omnes
De geometria librum vnum Te cognoscẽs.
De topicis differentijs. Libros tres.

Jacobi Gualle Jurecōsulti Sanctuarij Papie Liber quintus.

De Astulfo Rege Longobardorum conditore sancti Marini: ipsiusq; templi reliquijs. Cap. I.

Stulfus Rex Lymprandū sequitur: quoniā & ipse bello strenu9: & ferox superata potentioribus armis Roma: atq; Rauenna: inde plura sanctorū corpora: de quibus infra Ticinum transtulit. Ad quorum cultuz: & veneratione sacra errexit templa: atq; virginum Monasteria: in quibus proprias etiaz filias ꝯsecrauit. Qui licet in sui regni principio: calescente iuuentute non ea frenaretur moderatione: qua Regem decet: succedente tamen etate magis matura: alta mente considerans: ꝙ principum insipientia perduntur populi: quorum iniustitia: & populorū iniquitate: ac perfidia deo execrabili: in cuius manu sunt omnium potestates: agente ingentem regna transferuntur: tantum ingenio: prudentia: ac consilio valuit: non soluz in rebus externis: verū etiā & domesticis: vt quedam edicta longobardorum in legum formam retulerit. quo ipse Rex: in cuius corde tanꝙ in arce celesti iustitie stationes debent esse armate: contineret populos sibi subditos in pace ac mutua caritate: q̄ nulla gratior hostia deo offerri pōt. Regnauit itaq; Rex ipse Astulfus annis septem: mortemq; obijt anno salutis quinquagesimo octauo supra ducentos: & sepelitur eo in sacro templo sub nomine omnium sanctorum: modo autem diui Marini ab eo erecto. Eorum vero sanctorū corpora supra memorata. Hic infra conscribuntur: scilicet.

Uitus.
Modestus
Crescentia.
Bernabas apostolus
Marinus: ⁊
Leo fratres.
Anastasia.
Cecilia.
Eufrasia.
Eufrasia item alia
Febronia.
Innocentum nouem corpora veneranda: ac brachiũ sancte Margarite virginis.

Que quidem sacratissime reliquie: peruetustis attestãtib⁹ Papie cronicis: ea in sacra ede tali ordine recondite fuerunt.

Nam imprimis in maiori altare. Uiti. Modesti. atq₃ Crescẽtie.

In archa confessoris. Bernabe apostoli: ac fratrum: Marini scilicet: ⁊ Leonis.

In arbca autez secus altare deorsum a maiori: Anastasie Illustrissime: Brachiumq₃ Margarite sanctissime.

In archa quoq₃ iuxta murũ a parte dextera prope altare. Cecilie sanctissime: atq₃ Febronie.

In muro vbi inscriptus est lapis: alie Eufrasie regie filie.

Demum in altare medio ecclesie. Innocentum nouez corpora veneranda.

Modo vero vbi eiusdem tam preciosi Christi thesauri: sacre scil₃ reliquie: habeãtur: intelligatur a Monacis eiusdem diui Marini monasterij: in quoruz tunc erant manibus: quorumq₃ religiosa custodia omni fide erant saluanda: qui etiam vsq₃ ad columniã porfidem: que in eadem ede pro re preciosa ⁊ antiqua habebat̃ in partes perfractaz: ⁊ ne videretur capsis inclusam: ad Ticini amnẽ detulerunt. quorsum deferendam: dicant ipsi. Que quidem columna: deo nolente id ocultum remanere: a Ticinensibus ciuibus fuit detecta: ⁊ in ripa eiusdem fluminis comperta.

Pro veneratione tamen celitum ipsorum: quorum pijs suffragijs apud celestem eternum nostrum parentem indulgentissimũ assidue iuuamur: ⁊ si minimam meritorum suorum partem attingere me posse sententiam: quoniam ingenioli mei vires excedunt nimiũ. Uerũtamen de eis sicut de ceteris presentis opusculi: ꝓ posse solito desiderio prosequar.

De sancto Vito. Cap. II.

Vitus impri mis natione siculus cuz Modesto: ac Crescentia suis nutritorib⁹ tumulati in maiori altari: dum etiaz puer esset mirandis virtuti bus polebat. ⁊ natus in Sicilia a parēte sacrilego temptatus: vt a christi fide recederet: nolēs parētis perfidis suasionibus parere: grauissimis penis ceditur. At cuz grauiora passur⁹ esset: premonitus ab angelo ad Notagritanuz territorium nauigauit. ibidem autez incogniti orationibus: ac vigilijs vacantes: prodente demone: perducuntur ad Dioclitianuz: cuius filio a demone obsesso curato: postea cum nolent idola colere: sȝ in christi fide permanere: varijs tormentis torquent̄. Nam preter carcerem: ⁊ vincula ferrea: picem in olla succensaz tulerunt: atqȝ rasinam. demum cuz in catasta extenderent̄: in celum Vitus eleuans oculos voce anxia exclamauit. Domie deus meus libera nos. ⁊ statim angelus domini eripuit eos: ⁊ perduxit iuxta Syler fluuium. Cum autem ibidem essent pie orarunt: vt dominus eorum animas in pace susciperet. deus autem ad orationes suas misericordie aurem inclinans: illico tam pia acta oratione expirarūt: celoqȝ ad eterna gaudia gloriosi suscipiuntur. Quis modo hunc Vituz puerulū: quod est magnum fidei nostre argumentū inuicto animo tot: ⁊ tanta cum socijs pro christi fide tormenta ferentem dignis extollere posset laudibus? Merito igitur magnis preconijs eum celebrat sancta mater ecclesia.

De sancto Barnaba apostolo. Cap. III.

Barnabas

Arnabas

item apostolus natione Cyprius: vt sacra actuum apostolorum refert hystoria: solum quem habebat agrũ vendens ei⁹ precium obtulit ad pedes apostolorum. et ob maximã eius sanctitatis virtutẽ cũ Paulo doctore gentium ab apostolis et ipse apostolus ordinatur: ab quibus accepta benedictione in Antiochiã cũ Paulo ad predicandũ dirrigitur. Verũ ibidẽ tanta claruit doctrine gratia: sanctitate: ac signis miraculorum restituendo sanitatem multitudini infirmorũ: q̃ populi eum Ioãnẽ a iuuando vocabant. Paulum autem virtute sermonis in omnium admirationẽ predicantẽ mercuriũ predicabant: cui: et Barnabe: sacerdotes gentilium veluti dijs sacrificare volebant. At viri ipsi diuini tam execrandum idolatrie scelus detestantes: scisis tunicis prosilierunt in publicum alta voce clamitantes. Quare id nobis agitis: qui vt vos ipsi mortales sum⁹ homines? Renunciate his vanis idolorum culturis: et cõuertimini ad deum: qui fecit celum et terram. Inde statim discedentes hyerosolimas properarunt. At Barnabas ꝑpter Marcũ discipulum cũ eo venit in Cyprũ: vbi anunciando verbũ dei stupenda eloquij virtute populos dirrexit in salutis viam. Postea vero iubente Petro Longobardiã veniens. Mediolanũ et vniuersam cisalpinã galliã vna cũ eiusdem discipulis euangelica doctrina: miraculorum claritate: ac sanctitatis operibus ad fidem christi populos conuertit. vnde Lõgobardi multum deuotionis illi debent: precipue Ticinenses: apud quos sue venerande reliquie suum habent domicilium. Demũ quoniam longum esset eiusdem diui apostoli inumera sanctitatis opera contexere: ad exitum me vertã: Cyprũ tandẽ rediens apud Salaminã nihil pretermisit ad augẽdã christi fidem. Et cũ multos sanaret solo cõtactu euangelij diui Matthei apostoli. Quod cum miranda

veneratione secum semper deferebat. Ante vero diui Petri martyrium diuinus ipse apostolus gloriosum martyrium: confitendo christum: cōstanti animo vsq; ad emissionem spiritus consumauit.

De sancto Marino atq; Leone. Cap. IIII.

Arin⁹ atq; Leo supra memorati: tpe Diocletiani Dalmatia Ariminū veniūt: ad op⁹ fabrice eiusdem vrbis restaurande. Leo vero eo in opere duob⁹ consumptis annis: ad montem felicianum: scilicet ferratum: ꝑperauit: quo melius diuino cultui vacare posset: ⁊ ibidem constructo oratorio sanctitat] operibus vitam suaz agebat. At Marinus quoniam robustus erat corpore lete perseuerauit i eo opere. Dū autem in huiusmodi laboribus se exerceret: mestos laborātes ꝑcipua charitate solabaẗ. ⁊ si que inter eos furebant lites pie dirrimebat: quo eos i pace contineret. ⁊ consumato opere: quos poterat ad fidem christi cō uertebat. Dum vero Marinus ipse in huiuscemodi sanctitat] operibus versaretur: impudica quedam mulier sulcando maria dalmatia Ariminuz perrexit. Que palam affirmabat Marinum sibi maritum: ⁊ voce alta exclamabat: O Marine marite hanc tuam infelicem gratiose suscipe coniugem: tunc animaduertens vir dei tartarei hostis taz manifestas insidias: inquit. Exurgat deus: ⁊ dissipentur inimici eius. At illa effrenata rabido furore succensa: properat ad vrbis presidem: coram quo coniugij deflet causaz. Ma-

rinus autẽ saluti sue consulens: vrbe relicta petit solitudinez: ⁊ ibidem diuo Petro edificat oratorium ieiunijs vacans: ⁊ orationibus. At mulier coluber eum est secuta: ab quo contempta in vrbem redijt. Et dum in populi frequentia in dei viruz detestandas iniurias euomeret: ecce ꝙ diuina vltione perempta ruit ad iferos. quo tam manifesto viso dei iudicio multi ad fidem christi conuertuntur.

Filius quoqꝫ cuiusdam vidue Marinum cruenta cede volens interimere: illi illico dei iudicio arida membra efficiuntur. Sꝫ postmodum matris precibus: pia Marini oratiõe: pristine restituitur sanitati. quo viso vidua cuꝫ filio memorato oratorio magnuꝫ offerunt terre ambitum: ⁊ ad fidem christi conuertuntur. Ursus iteꝫ famelicus Marini aselum vorauerat: qui sola eiusdem increpatione per omnia aseli patienter ferens onera viri sancti obsequio se dicauit. Demũ Roma Ariminuꝫ veniens quidam magnus prelatus nomine Gaudẽti⁹: virtute: ⁊ sanctitate vir cõspicu⁹. Audita Marini atqꝫ Leonis mirãda religione eosdem ad se euocauit: ⁊ Marinum ordinat in leuitam: Leonẽ autem in p̃sbyterũ: ab quo pessimi Maximiani scisma est ꝓphetata. Postremo ãbo clari miraculis ⁊ sanctitatis opib⁹ bt̃i celo suscepti eterna felicitate fruuntur.

De sancta Anastasia. Cap. V.

Nastasia quoqꝫ romana matrona Illustrissima: vxor Publij viri potentissimi: virtute eximia: ac litteris haud mediocriter istructa: cuiu⁹ multe celebres: ⁊ graues extant epistole ad Grisogonum ab quo christiana fide fuit p̃clare erudita: cũ essꝫ traddita viro: quãta in deuz sua esset deuotio hoc vno qđ vno ẽ memorabile argumẽto pꝫ. Naz

ingressa thalamum cum viro egritudine finxit se infectam: quo suã (vt egit) illibatam seruaret virginitatem. Publio postea mortuo: quoniam erat valde formosa: prefectus vrbis impatiens libidine: voluit eam violare: verum merita dei vltione obcecatus: eam intactam reliquit: quam tamen in carcerem violenter tractam iussit includi: in quo Theodorus martyr gloriosus: cui illa plurimuꝫ erat deuota: celesti dape eam sustentabat. Demum cũ ducentis virginibus apud insulas palmarias in exilio relegatur: ꝛ ibidem cum ipsis truculentissime gladijs interficitur. Uerum religiosa mente in Christi fide accensa: vsqꝫ ad emissionem spiritus ꝯstantissime perseuerans: glorioso martyrio celestibus gaudijs fruit̃ sempiternis.

De sancta Cecilia. Cap. VI.

Cecilia pariter virgo romana nobilissima: eximie pulchritudinis: ꝛ venustissime forme: at longe pulchrior sanctitate: moribus: ꝛ pudicitia: que vnica parẽtibus filia cum regijs diuitijs nupsit Ualariano viro pariter nobilissimo. sꝫ infideli: cui cũ desponsaretur: cilicio clam vrgebat̃: desuper autem preciosis gẽmis: aureis vestibus: ꝛ multis iocalibus adeo decoraba tur: ꝙ aspectu ꝛ pulchritudine ꝛ sensu verborũ similis non esset ei. Cum autem cum sponso thalamum esset ingressa: quod est stupor virtutis feminei sexus: contemptis carnis illecebris voluptatibus: cum transeuntis mũdi perbreui: ac vana gloria: ꝛ forti animo celestia querens: sponsiqꝫ sui saluteꝫ tota accẽsa diuina charitate tanta eloquij gratia cum eo est locuta: ꝙ sponso ad fidem Christi ꝯuerso vnanimiter ambo deo mentem consecrarunt: pariqꝫ voto decreuerunt illibatã virginitateꝫ: ꝛ Christi fidem inuicto animo seruare:

neq; acerbissima formidare tormenta: nec ipsam deniq; mortē cruentissimam. Quibus tam sancto proposito cōfirmatis angelus domini (vt sua sacra refert hystoria) miro splendore refulgens pro immortali eorum gloria eorum capiti duas lilij coronas apposuit. Postea memorato voto detecto Cecilia ad Almachiuz vrbis prefectum ducitur: quo imperante ⁊ ipsa nolente idolis imolare bullienti balneo imergitur: vbi diuina operante virtute nullaz sensit lesionem. Prefectus autem excandescens magis in iraz iussit caz capite truncari. Illud itez tam horridum tormentum diuina largiente gratia mirabiliter superauit: adeo ꝙ spiculator cunctis adhibitis viribus tribus etiā ictibus virgini obesse non potuit. Viso demū tam manifesto dei miraculo Cecilia liberatur: triduo vero superuiuens cuncta que habebat erogauit in pauperes. Postremo Urbano pape sic inquit: Pater sancte quos ad Christi fidem conuerti: tue beatitudini deuote cōmendo. Et vtrasq; in sublimi erigēs palmas ait. Triduanas a domino impetraui inducias: vt has edes meas consecrares in ecclesiam: quod vt agas supplex oro. Quibus dictis ⁊ actis in celum misit spiritum: ad eterna celestis thesauri p̄mia percipienda secum reportans perpetuum triumphum.

De sancta Eufrasia. Cap. VII.

Ufrasia sequitur virgo: genere: ⁊ virtute preclara: Antigono nata parēte apud imperatorem Theodosinm seniorem: viro insigni ⁊ prestantissimo: matre autem codez nomie. s. Eufrasia religiosa admodū ⁊ timēs deū. Hec virgo cū esset parentib⁹ orbata zelo religiōis apud Alexādriaz se ꝯtulit ad celeberrimū monasteriū: vbi ma

gno spiritu vacauit ieiunijs: orationibus: diuinisq; meditationib⁹: quibus magnam gratiam lachrymarũ consecuta est: et omni deside- rio: pura: deuotaq; mente diuino cultui inseruiens: ad trigesimum vsq; sue etatis annuz enitens virtutibus et sanctitatis operibus ac signis miraculorum: tandem presente abbatissa et sororibus: facie radijs radiante in suo vite exitu: gloriosum Deo reddidit spiritũ.

De sancta Eufrasia ac Febronia virginibus. Cap. VIII.

Ufra, sia itez alia cũ Febronia illu stres virgines ille esse ferunt: quaruz gratia ab Astulfo rege eorũ parente: tẽ plum supra memoratum cũ ze- nobio est edificatuz: multisq; ve nerandis sanctoruz corporibus illustratum. Que quidem sacre virgines forti animo celeste re- gnum querentes et terrenum de- spicientes: ac caducam gloriam trãseuntis seculi: relicto lato re- gio atrio cum eiusdem diuitijs: honoribus: et illecebris corporis voluptatibus: potius in sancto monasterio esse decreuerunt: i quo vitia fulminant et erigũtur virtutes: in quo deniq; opus est hoc cor pusculum: quo putrido claudimur carcere: ieiunijs: vigilijs: cilicio: ac verberibus affligere: quibus tartaree tentationes et spirituũ ma lignantiuz assidue pugne strenue superant: quoniã monachi qui ful minatis vitijs diuino amore extuãt: vnanimiterq; tẽdunt ad deũ: castra censentur angelorum: et etiam in terris paradisi sentiunt odo rem. Mente itaq; deo in zenobio religiose ꝯsecrata: sancte ipse vir

gines diuino cultui solum erant intente: vacantes die noctuqꝫ orationibus: lachrymis: ⁊ sanctitatis operibus. Omnis eorū meditatio siue sermo de religione erat: de contemptu mundi ac pietate: ⁊ de timore dei ac proximi charitate ⁊ celesti patria. Sicqꝫ in omni sanctitate consumarunt omnem vite cursum. ¶Per eas igitur virtutum ⁊ sanctorum operum schalas ascendentes: ad tam diu concupitum supra memoratum supernum regnum inter choros deniqꝫ celestium candidarum virginū eterna felicitate fruuntur.

De sanctis Innocentibus. Cap. IX.

Anctorū postremo nouem innocentum veneranda corpora medio eiusdem sacri templi ibidem in altare reposita nota sunt merita: quoniā pro Christo cruentam necem ferentes: in eorum sanguine ⁊ martyrio baptizati: candore purissime sue innocentie radiantes sedulo in excelso celi sub solio secuntur agnum scilicet Christū celestem regem parentem nostrum indulgētissimum.

Em-
plum supra
memoratū
olim omniū
sanctorum:
modo autē
sci Marini: ab eo rege Astul
fo erectū: primo fuit dicatū
sacris virginibꝰ: postea vero
monachis sci Benedicti: nūc
demū pariter monachis dī-
ui Hieronymi: cuius preconia
nullo eloquentie etiā ingen-
ti flumine quantum deceret
minime celebrari possent: si
illustrissima eius vita in sub-
limiori sanctitatis arce collo-
cata recta mente consideretur. Nam relicta seculi gloria precipue
Roma vbi radiabat celsa cardinalatꝰ dignitate: petulātia clerico-
rum: anno sue etatis trigesimo: post multas malignantium execran
das persecutiones diuino accēsus amore: bethleemica rura est se-
cutus: ⁊ ibidem effectus socius scorpionum: atq͂ ferarum in vastissi
ma quadam heremi solitudine mortalibus horrenda vitā ducens
asperrimam: carnem suam solis ardoribus nigredine ethiopi effecit
simillimam. Si item eiusdē maximos studiorū labores: zelo fidei
⁊ christiane religionis: quos tulit immensos: ex hebreo bibliā in la-
tinum vertendo eloquium: ac īnumera alia librorū volumina. Nā
quod mirum in modum est stupēdum: quinquaginta annis summis
ipse atq͂ necessarius celsissimus doctor ecclesie: cui in interpretādis
sacris scripturis: in quibus scribendis plus olei consumpsit q͂ȝ vini:
nemo comparari potest: vsq͂ ad senium insudauit: decrepitā scilꝫ
etatem. Et Damaso papa instante epistolā atq͂ euangeliū ꝑter

horas canonicas diurnas: pariter ꝛ nocturnas: composito ordine misse accomodauit. Merito igit̃ summus doctor ecclesie atq̃ interpres celebratur: qui eiusdē sublimis doctrine splendore: mirãde sanctitatis: ꝛ eloquentie Christi decorauit aulã: preclara cui⁹ opa tanq̃ rose de spinis floruere. Merito igitur aurelij Augustini in eius laudem vox clarissima alte sic personat: Hieronymus p̃sbyter greco: latino: hebreoq̃ eloquio eruditus: i locis sanctis: in litterisq̃ sacris: ad decrepitã vixit vsq̃ etatẽ: cuius nobis eloquij ab oriẽte in occidente instar solis lampas resplenduit. Prosper aũt Hieronymus p̃sbyter i Bethleẽ toto iã mũdo clarus habitat: egregio ingenio: ꝛ studio vniuerse ecclesie seruiens. Isidorus vero ethymologiarũ: Hieronymus triũ linguarũ ꝑitus extitit: cui⁹ interpretatio ceteris anteferẽ: qm̃ ꝛ verborũ tenacior est: ꝛ ꝓpinqtate snĩe clarior: atq̃ vtpote a christiano interprete verior. quantũ iuuerit ecclesiã dei vita ꝛ scriptis nõ attinet dicere: cũ ꝛ vita eius sanctissima oĩbus ꝑluceat: ꝛ scripta eius ita sint in p̃cio ꝛ honore: vt nemo p̃sertim ab eruditis magis legaẽ. Seuer⁹ deniq̃ beati Martini discipulus: Hieronymus p̃ter fidei meritũ: dotẽq̃ virtutũ: nõ solum latinis atq̃ grecis: sꝫ ẽt hebreis lr̃is ita istitutus ẽ: vt se illi in oĩ scia nemo audeat cõparare: nã aduersus malos pugna fuit: perpetuũq̃ certamen. oderũt eũ heretici: qꝛ eos ipugnare nõ desinit. oderũt eũ clerici: qꝛ vitã eorũ insequiẽ ꝛ cria. sed plane boni eũ imitanẽ: ꝛ diligunt. gaudebat oẽs ferre ꝑsecutõẽs: etiã vt in eius opprobriũ ꝓ xp̃i nomine vti ipse dicere solebat: totus insurgeret mũdus: modo mereretur a Christo laudari: ꝛ sue pollicitationis sperare mercedem gratam dicens: ꝛ desiderandam tentationem cuius premiũ a Christo speratur in celo. Et qꝛ angelicam etiam in terris agebat vitam: de corporalibus per hebdomodas nihil sentiens inter choros angelorũ diuinit⁹ eleuatus celestes suauissimas modulatõẽs audire meruit: ꝛ nescio quo intutu (vt ipse attestaẽ) sanctissimã cernere Trinitatẽ. Mitto illud tã tremẽdũ qd̃ ante Christi tribunal ob nimiã gentiliũ librorũ lectionẽ tulit iudiciũ. Preterco deniq̃ vt paucis me expediã: ꝛ ꝑmulta breuitatis gratia omittã: ferũ leonẽ scissimis diui Hieronymi manib⁹ spina curatũ: ꝛ ad zenobij bñficia domitũ: ꝛ inumera alia admirãda: que diuũ Hieronymũ summũ atq̃

necessariū ecclesie doctorē supra cūctos reddunt celsissimū. Maxime dilucida interpretatione sacrarū scripturarū. Miranda item trium linguarum peritia. Eminentia demum sanctitatis acerrime vite: cuius gratia effectus erat sancti spiritus templum: eo quo ab oriente vsq; in occidentem instar solis lampas splēduit ad illustrādum vniuersam ecclesiam: totūq; terrarum orbem.

De Ottone ꝯditore sci Felicis eiusq; edis ꝛ reliquijs. Cap. XI.

Otto teutonicus imperator secūdus Saluatori nostro perpulchruz condidit oratorium: hac nostra tēpestate scm̄ Felicez vocatū. Quā quidē edē scissime virgīes diui Bn̄dicti ordinis mira religione colūt: ab īperatore ipso: multisq; alijs ꝑui legijs amplissimis dotate. In ea aūt hec veneranda scōruz corpora decumbunt: quorū nomina infra describuntur.

Felix.
Castulus.
Georgius.
Felicitas.
Prothus.
Hyacintus.
Sergius. ꝛ
Baccus.
Innocentes duo.
Marina.
Felicula.
Caput sci Stephani prothomartyris.
Caput sancti Valētini presbyteri.
Crux vna de sanctissimo ligno crucis inaurata.
Capsa vna in medio altarj maioris plena reliquiarum.

Que quidem venerande omnes reliquie in subterraneo oratore decenter arcis tribus tumulantur: mirande pulchritudinis marmore eburneo: ac egregio artificio insignitis: que fideli religione conseruate ibidem adhuc extant: ibidemq; venerātur. Duo sacra tantum corpora: Georgij scilicet: ac Felicitatis: superius suum habent domicilium: de quibus omnibus suo loco infra annotabitur.

Eorgius imprimis igitur iclytus martyr haud vana mortaliuz gloria: vt Curtius aut Codrus rex athe niensium: qui pro salute sue pa trie spōte morti se exposuerūt: sed solum quo eterno deo gloriaz daret: proprieq3 patrie sa lutez: gratia suggerente diuina furentem in eum draconez: cū cto spectante et collachrymante populo interemit: et regiam vir ginem draconis faucibus vorā dam: vniuersamq3 prouinciaz tanta horridi colubris letifera peste liberauit. Interfecto postea dracone zelo christiane fidei populum pro fide cohortabat' ad mar tyrium: cuius predicatione centum imprimis: et trigintaquinq3 fidē dei tota cordis firmitate recipientes: christianos se esse profitentur sublimi in celum vsq3 voce personante: Magnus et verus est deus christianorum: solus et imortalis. vnde statim milia hominū ad chri sti fidem cōuertuntur: Datiani item vxor. Georgij predicatione iugali terga voluens federi dei fidem amplectitur: que tracta coraz populo: dum pluribus blandimētis a sancto proposito vellet reuo cari: comperta demum immobilis: omnia in eam intenduntur ge nera tormentorum. Deniq3 in suo sanguine baptizata: et glorioso interempta martyrio celo suscipitur. Georgij quoq3 oratione tē plum gentilium funditus corruit: cum suis sacerdotib9 iam diu va na gentilitate delusis. Demum comprehensus et ipse: ac in carcerē trusus: deinde in publicum perductus multas tulit persecutiones:

variaq; tormentorũ genera: aculei. s. extẽsionẽ: viscerũ effusionẽ: totiusq; corporis lacerationẽ: aliosq; acerrimos cruciatus: vt sua sacra refert hystoria: quos inuicto animo ac mente deo cõsecrata feliciter superauit. Capite postremo truncato gloriosus Christi martyr efficit. Merito igit diuus Ambrosius in eius magnaz laudem exclamat. O felix ⁊ inclyt⁹ Christi preliator Georgius: cui tãtaz fidei cõstantiam diuina grã cõtulit: vt ⁊ tyrãnice potestatis imperiũ cõtẽneret: ⁊ intollerabiliũ non formidaret tormenta penarum: quẽ non solũ temporalis regni blanda promissio non persuasit: sed deluso persecutore eius portenta simulacrorũ proiecit in abyssuz. Merito itaq; sancta romana ecclesia eximijs preconijs suuz colit ⁊ veneratur illustrissimũ martyrium.

De sancta Felicitate. Cap. XIII.

Elicitas quoq; iuxta eiusdẽz diui Georgij arcã qescit: que ipsi⁹ iperatoris Ottonis filia fingẽs supradictum monasteriũ religiosaruz cã deuotiõis velle iuisere: illuc pueuta cũ eximia comitiua in zenobiũ ingressa declarauit votũ mẽtis sue deo ꝯsecrare. s. q̄ i obseqo diuino decreuerat oĩo oẽz vitã suã ibidẽ agẽ. cui dũ sepi⁹ eẽt ꝯminatũ: vt ab eo religioso loco discedẽt: nec d religiõe v̄ba facẽ auderet: nõ femĩeo more se dedit i lachrymas: at aĩo virili ⁊ ꝯstantissimo i suo pseuerãs voto affirmabat: nolle vnq̄z redire ad regiũ atriũ: sz dsiderio diuini amorꝫ oẽz relinq̄bat glĩam tpalẽ: q̊ iter scãs moniales: quaꝝ sctis elogis erudiret: secretã ⁊ qetã ab oĩ strepitu hui⁹ mũdi agẽt vitã: sepata ab illecebꝛꝫ ⁊ dlectationib⁹ corpalib⁹ tota mẽtis ĩtẽtiõe dño Saluatori adherere posset: vt scriptũ est. Adsit aĩa mea post te: me suscepit dxtera tua. Itaq; cõ-

temptis cōminationibus: ꝛ quibuscūqꝫ interpellationibꝰ: gratia illustrante diuina: in adolescentie flore mundo renunciauit: ꝛ in illius sancte religionis professione consecrata est. proficiens quotidie in optima spirituali conuersatione: continentiaꝫ amplectens pro vite sue primo fundamēto: ꝛ ꝯseruatione sinceritatis sui cordis: aureeqꝫ sue virginitatis. Necnon die: noctuqꝫ vigilijs vacabat: ꝛ orationibus diuiniqꝫ cultus sanctis meditationibus. humilitati autēꝫ adeo erat dedita: vt in omni suo sermone: suaqꝫ actione sororibus cum veneratione semper deferret: ꝛ sicut in seculo nimis preciosis vestibus pre omnibus vtebatur: postea in monasterio viliora: ꝛ despectiora deferebat. Claruit itaqꝫ his virtutibus: que religiosarū sanctarūqꝫ monialium essent proprie: ciborum scilicet abstinentia: corporis maceratōe: crebra vigilandi: legendi: orandi: flendiqꝫ consuetudine: gratia etiam lachrymarum diuinarūqꝫ meditationum: Ea deniqꝫ incendebatur deuotionis flāma ad quecūqꝫ sanctitatis opa transigenda: quibus adiuta: gratia suffragāte diuina: in excelsa celi arce modo gloria finitur eterna.

De sancto Felice: ꝛ Castulo. Cap. XIIII.

Elix Spalatensis ciuitatis dignissimus episcopꝰ a quo ipsa basilica vbi quiescit sub noīe Saluatoris erecta nomen accepit: vir quidē doctrina: ꝛ sanctitate ꝯspicuus: cum populum ab idoloꝝ cultura reuocaret: ꝛ christiana fide erudiret: impius Tarquinus ira succēsus impat: ꝙ repente ad eū properare debeat: queꝫ alloquens ꝛ in Christi fide constantissimum inueniens: trudit in carcereꝫ. Ubi dum continue esset in oratione hanc diuinam vocem audire meruit: Felix si in ꝯfessione fidei

vsq; in finem perseueraueris: imortalitatis coronam inter sanctos suscipies. Cui Felix inquit: gratias tibi ago dñe Jesu christe Rex omnipotens eterne glorie: qui mihi peccatori: cunctisq; in te credentibus asistis. Nosti domine me toto corde te dilligere: et pro sanctissimo nomine tuo omnem etiam cruentissimam cedem libenter passurum. Sed esto mihi adiutor ne deficiam in tormentis: quoniam a te solo omnis procedit victoria. Postea autem Tarquino imperāte extra carcerem trahitur ad eum: quez cum videret in fide cōstantissimum: iussit eum super caracterē ferream apponi: et subtus eam magnum ignem incendi. Tunc voce magna Felix exclamauit: dñe miserere mei: sicut misertus fuisti seruis tuis in camino ignis ardentis. ad cuius orationē deus suam misericordie aurez inclinans misit Angelum: qui eum extinxit ignem. plures vero in seruum dei seuientes furenti fulmine interempti descendunt ad inferos. Demuz proteruo Tarquino iubente: Felix p̄sul optimus: atq; sanctissimus capite truncatur: exhortatis tamen prius ad extremū vsq; vite spiritum christianis pro Christi fide ad subeunda quecūq; supplicia. Quo tam cruentissime interfecto: inter duos angelorū choros sanctissima eius anima splēdore tota perfulgida ad celestia deferri visa est. qḋ videntes perfidi barbari in fugam territi sese dederūt. Christiani autem Felicis martyris sanctuz: et venerabile corpus cū multis lachrymis deuotissime sepelierunt. Eius autē corpus sanctissimum vna cum diuo Castulo in arca media confessoris templi ipsius nomine vocati in presentia iacet: Qui quidem: Castulus martyr: Zetarius palatij impatoris: sub Diocletiano Rome passus est. Nam in altissimo ipsius palatij manens: cum occulte christianus esset: Caium papam: Marcellianum et Marcuz germanos diacones factos: Trāquilinūq; eorum parentem presbyteruz creatum pientissime refouebat. Tandem deprehensus qḋ christianus esset: qḋq; christianos officij pretextu refoueret a persecutorib⁹ tentus: tertio appensus: tertio auditus: in dñi confessione fortissime perseuerans in foueam missus est: dimissaq; super eum harenaria massa: ad Christum cum palma martyrij migrauit. vij. Kal. Aprilis.

De sancto Protho: ac Jancintho. Cap. XV.

Rothus ꝛ Jacinth⁹ gloriosi martyres: qui ꝛ ipsi: ex tribus supra memoratis: in arca que est a parte dextra suū habent domicilium: a beato Heleno presbytero baptizā tur: ꝛ beatissime Eugenie effecti eu mihi eam Romam secuntur. Ubi Galienus imperator sceuiens in christianos iubet eos comprehendi. qui in Christi fide constantissimi nolentes gētilium idolis sacrificare: idem Prothus verberibus durissime ceditur. Tandem cum etiam ad emissionē usq; spiritus nullis etiam cruciatibus a dei fide diuerti posset: cruento gladio decolatur. Jacinthus autē diaconus Leontio tradditur consuli tormentis affligēdus: qui inuicto aīo alta voce christianam predicādo fidē: ꝛ spurcissima detestando idola in ardentē ꝓhicitur ignē. Uerū mirāda dei virtute pedū planta illesa igneas calcabat ꝛ extinguebat flāmas. Postea vero Leontio iubente in torrentem deijcit. at diuino suggerēte ꝑsidio spumantib⁹ vndis sospes iactat in littus. Qd vidēs Leontius: vidēsq; ēt populū tanta miraculoꝝ claritate attonitū: noluit alia tormētoꝝ genera intēdere in strenuū Christi athletā: s; ꝯfestiz iussit eū capite truncari. Sicq; ea cruen-

tissima cede: ꝛ martyrij palma Prothus ac Jacinthus socij: eterna modo: ꝛ celesti felicitate fruuntur.

De sancto Sergio ꝛ Bacho. Cap. XVI.

Sergius ꝛ Bachus viri ad modū nobiles quāta pro christi fide passi sint: eoꝝ martyria siquidem attrocissima plane indicant. Prio nāq; a Maximiano augusto apud augustā Eufratesiam prouinciam Bachus crudis neruis vsq; ad totius corporis lacerationem ceditur: ꝛ discerpitur: quo dei fidem abnegaret: ꝛ gentilium simulacra coleret. Uerum Bachus zelo diuini amoris magno mentis ardore: eos tam diros cruciatus constanter tulit persistens in christiane fidei confessione: a qua ad vltimum vite spiritum: vllis nūquam potuit supplicijs diuerti: sicut latius sua sacra refert hystoria. quo quidem turculentissima cede mortuo: ea met die repente Sergius examinatur: an ꝛ ipse socium Bachum in ea fidei altissimi confessione sequi disponat. Sergius autem in quem dominus spiritum suum infuderat: magno animo se christianum alta voce profitebatur: dimicando pro fide in omni martyrij certamine. Deniq; viso q͂ persisteret imobilis in laude ꝛ confessione omnipotentis dei: aduersus eū iniqua fulminatur sniā: q̄d capitali pena moriat. Quibus duobus in tormentoꝝ glorioso certamine tā cruētissime iteremptis socijs: ipse omniū dn̄ator: deus atq; remunerator: q eis victoria

victoriam prebuit in terris: sua deitatis eterna clementia coronam glorie prebuit in celis.

De sancta Marina. Cap. XVII.

Arina vir/go eximie sanctitat] adhuc paruula a patre relinquitur cuidam ei cognato. Ipse nãq3 pater postea terga volens mũdo: ꝛ cunctis rebus temporalibus perrexit ad quodam celebre monasterium. vbi zelo religionis cultui diuino totum se dicauit. Preterea ad agenda monasterij negotia adeo prudens erat: ac diligens ꝛ fidelis: vt ab abbate ceteris plus diligeretur. Post vero aliquod tempus compunctus pietate filie: nõ quiescebat i religione vt solebat. qđ aĩaduertens prudens abbas ei ingt. dic mihi cãm tã grãdis tui meroris: nec dubites ꝙ deus solator omniuȝ solabitur ꝛ te. Tunc ipse lachrymans ad abbatis ꝓuolutus pedes casum filie sue narrat: tacuit tamen quia mulier esset: sed potius masculum asserebat. Abbas vero nolens eum amittere inquit: si tuuȝ diligis filium vade ꝛ adduc eum ad monasterium: tecũq3 retineas eum: ꝛ vt paucis agam. Marina a patre ducitur ad monasteriũ: ꝛ supra memorati patris assertione: ꝙ esset masculus: Marin⁹ ab omnibus fratribus vocatur: eruditur litteris: ꝛ religiosis moribus precipue a parente. Cum autem esset annorum decem ꝛ septem defunctus est pater eius: in cuius cella ipse remansit. Una vero die abbas ait Marino: quare ꝛ tu ad curandas res monasterij nõ vadis? At illa: pater quod iusseris faciam. Euntibus cũ Marino fratribus ad eã curã: ꝛ in domo cuiusdã amici monasterij in via sepius hospitarẽt: filia eiusdẽ viri cõpressa a quodã milite ꝓgnans efficit̃. pater vero affligere cepit filiã oĩno intelligere volens ab quo fuisset

defloꝛata. deniq; illa inquit: a Marino monacho sum viciata: qđ audiens pater totus rabido furoꝛe succensus ad monasteriū ꝓpe rat exclamans: Marinū scelestissimuz decepisse filiam suam. Interrogat eum abbas an tam execrandū scelus admisserit? Stās vero Marinus diutius intra se cogitans: atq; ingemiscens ait: Pater peccaui: penitentiā pꝛo peccato agaz: oꝛa pꝛo me obsecro ad deum. Tūc statiz abbas iussit eū eijci foꝛas monasteriū dicēs: nobiscū non amplius manebis. Ipsa aūt mulierē semꝑ se celans ante foꝛes monasterij stabat in ardua penitētia: affligens se pꝛo peccato illo rogando fratres ingredientes: ⁊ egredientes vt saltem bucellaz panis illi poꝛrigerent. ⁊ vt bꝛeuitati inseruiā: per quattuoꝛ ānos in ea stetit tam anxia vita. Interea puella a milite viciata filium masculū enixa est in lucem: quem parētes deferūt ad Marinū: at ipse cum suscepit tāquam filiū ꝓpꝛiū de ipsa bucella nutriens filiū alienum. videntes autem fratres mirādā Marini tā longā patiētiā: atq; penitentiā rogant abbatē: vt suscipiat eū ad penitētiā: sicut p̄cepit dominus noster Jesus chꝛistus. vix abbas fratrum pꝛecibus anuens Marinū recepit in monasterium: eidem iniūgens penitentiam pꝛo cōmisso scelere: subijciendo eum ceteris fratribus vsq; etiaz ad calciarium. Sanctissima aūt Marina seruiendo omnibus fratribus libentissimo animo putrida etiā ac abiectioꝛa exercebat officia. Cōtingit autem eaz tādem intra paucos dies doꝛmire in dn̄o. Tūc abbas ad fratres inquit: videte quale peccatum hoc fuit: ꝙ penitentiam īplere non meruerit: ite tamē ⁊ iuxta ritū lauate eū: sed longe a monasterio sepelite. Lauantibus deniq; fratribus sanctissime virginis coꝛpus: cognouerunt quia mulier esset: tunc omnes clamare ceperunt seipsos cōtundentes: stupentes suꝑ eius magnā patientiam ⁊ penitētiam. Abbas vero id audiens illico ad virginis venerandum coꝛpus ꝓperat: vt ⁊ ipse quoq; videat. vnde videns ꝙ mulier esset: territus: mox cecidit in terram seipsum percutiens. Demū se erigens lachꝛymis mesta per oꝛa cadentibus: supplex oꝛat pꝛo tā magna sua sceueritate a deo indulgentiā: ⁊ ab ipsa quoq; sanctissima virgine: quoniā illius ignoꝛans sexum egerat: quod nō egisset si cognouisset. Et iussit sanctum virginis coꝛpus intra monasteriū in oꝛatoꝛio reponi. Eaq; itē met die puella illa a milite viciata cu-

lus erat filius arcpta a demonio veniens ad illud sanctuz ꝛ venerabile corpus palam suuz confitebatur crimen: ꝛ ab quo cōcepisset filium: ꝛ statim ibidem gratia illustrāte diuina volens deus sanctissime virginis insigni miraculo magnam declarare sanctitatem: puella illa in ipso oratorio liberatur a demonio. Quod intelligendo vicina monasteria veniunt ad venerandum corpus sacratissimū: deferendo cruces: ꝛ cereos cū hymnis ꝛ canticis. Unde tunc ꝛ postea gloriose virginis meritis deus fecit: ꝛ facit multa mirabilia. ad laudem dei Amen.

De sancta Felicula. Cap. XVIII.

Eliculequā peruetuste Papie cronice testant̄ martyrio coronatam: in eadēq; sepulcri archa cū Maria eximia sanctitatis quiescentem: genus martyrij referre nō debeo: quoniā ex eisdem cronicis id minime didici. Non attingā igitur quale fuerit eius gloriosum martyrium: quo cōfitendo christum barbarorū perfidiam atq; crudelitatem superauerit: ꝛ celestis thesauri premia consecuta sit. Sed ad alia: que etiam explicanda restant sermonem conuertam.

De Parthari Rege conditore sancte Agate ipsiusq3 edis reliquijs: ac de Grimoaldo 2ditore sancti Ambrosij. Cap. XIX.

Artharis Rex christiana religione ad modū catholicus in pauperes larga pietate munificus erat: iustitiā quoq3 magnope colebat: prestabat item rei militaris scientia: prudentia autem: 7 magnanimitate: Paulo Hystorico attestante res mirandas atq3 p̄clara gloriosissime gessit: que illum reddunt imortalitate dignum. Hic primo namq3 mortuo Ariperto rege patre relinquitur in longobardorum regno cum Gundiperto fratre. qui ambo erant adolescentes: 7 inuicem dissidentes: que fratrū discordia multa multis parauit mala. Naz Grimoaldus: qui Beniuento ducabat: id intelligēs dispositis dominij sui rebus: relictoq3 ibidem filio Duce: cum militum copijs ad Ticini regiam sedez occupandam properat: 7 Gundipertum in ea regnantez cruento gladio enecat. At Partharis frater: qui Mediolano imperabat: ea re cruenta intellecta confestim ad Chachauum auarorum Regem iter arripuit. Grimoaldus hoc audito illico mādat Chachauo: nō vltro cum longobardis solitam illum habiturū pacem: si Parcharim eius dominium colere passus fuerit. vnde cogitur Partharis repente discedere. 7 pulsus sperans apud Grimoaldū inuenire clementiam: qua ferebatur redimitum ad euz demigrat: salutis prius habita fide: ab quo ad osculum pacis suscipitur. dum autem ciues Partharim multum frequentarent: quoniam eum multuz diligerent: Grimoaldus in eius mortem machinatur. 7 quo facilius dirū possit votum adimplere: varia obsonia viniq3 pocula dono ei mādant: quo caligante nocte facilius occidi possit. ille vero ex antiqua parentis Partharis familia qui ea munera deferebat: clam eidem

pditionē apuit:fugāq3 celerē psuasit:quo cruentā morte3 effugere
poss3. Partharis tūc stati3 Unulfu3:⁊ vestiariū fidelissime sibi ob
sequētes euocat:rēq3 oē3 eis ppalat. At ābo:rara siqdē mortalib⁹
huiuscemodi fides: vitā dñi ppria hñtes cariore3:cōi ɔsilio atq3 cō
sensu ea nocte vestiari⁹loco dñi i ei⁹ cubiculo clausus relinqt: Unul
fus aūt Partbari3 rusticanas iduit vestes: viles siqdē ⁊ abiectas:
quo clā tute effugere posset. Deide eū cedēdo: scurāq3 ac nebulonē
clamitādo pseqt medio satbellitū:q iussu Grimoaldi custodiebant:
ne Partbaris effugere poss3. Quiq3 satbellites Unulfu3 iterroga
bāt:an herus su⁹esset excitat⁹:qb⁹ iqt:ille ebriosus vino somnoq3 ē
sepult⁹. huiuscemōi vbis ɔtinuo Partbari3 cedēdo trāseūtes pue
nerūt ad vrbis āgulū vbi mō diue Agathe basilica ē erecta:⁊ ibidē
Unulfus Partbari3 fune p muꝝ emisit extra vrbē iuxta Ticinu3:
quo trāsgresso ad vrbē pperat Astense3 istinc postea supat alpib⁹
demigrat i Galliā:tādē i Britaniā vsq3 ad Saxones. Redeo mō
ad Grimoaldū:q eadē nocte iussit satellites sup memoratos i Par
tharis edes irruere:q pfracto cubilis hostio solū vestiariū i eo iacē-
tē ɔpiētes:rabido furore totū vberib⁹ cesū ad Grimoaldū pducūt:
clamitātes illū morte dignissimū:q Partharis fuge fuisset ɔsiliū.
Grimoaldus vō:vt ad vbū Pauli h3 hystoria:iqt:p eū q me nasci
fecit: dign⁹ ē hō iste bñ hēre:q se p fide dñi sui morti traddē ñ recu
sauit:eūq3 mox iter suos vestiarios eē pcepit:admonēs eū vt sibi eā
dē fidē quā Parthari hūerat suaret. Postea a vestiario re vt ge
sta ē itellecta:sciscitat vbi nā Unulfus lateat. At ille i scto Micha
ele i q̊ qdē pcelebri regio tēplo tonāte celo Lōgobardoꝝ reges coro
nabāt ad eāq3 sacrā edē oēs rei ɔfugiētes saluabāt. Tūc stati3 Gri
moaldus sub fide regia Unulfu3 ip3 ad ei⁹pñtiā suscepit:q itelligēs
q̄ta fide atq3 prudētia dñi salutē pcurassent:ad regia sua obsega i
palatio ābos retinē voluit:s3 Grimoaldo grās agētes: ⁊ ab eo ipe-
trata licētia ad dilectū Partbari3 dñ3 suū pfecti sunt: cū q̊ ⁊ viuē
⁊ mori statuerāt. His pact Grimoaldus rei bellice strenu⁹ ⁊ ferox
atq3 pricepts magnanim⁹:postq̄3 regnass3 ānis octo ⁊ vno:⁊ multis
claruisset belloꝝ victorijs: q̄ breuitatis cā omittunt: vno tantū re-
licto i regno supstite filio Garibaldo adolescēte:morit sepeliturq3
i basilica ab eo extructa: diui. s. Ambrosij:cui i vita magna mentis

deuotione deditus erat: ob maximam tanti pontificis sanctitatez: que magno ꝓdigio ingēs mortalib⁹ multipliciter demōstrat̃. Prio nāq₃ dū etiā i cunis dormiēs iaceret: examen apū veluti ab alueolo suo ab infantili ore frequentissime fluebat: suā indicans futurā admirandam sanctitatē. Postea ad infantis vocē diuina suggerente virtute: Ambrosio Mediolani pontificatū dicentē digne obsignādum: ea permoto: ac aclamāte vniuerso populo: in eam sublimē pōtificij sedem est euectus. Itē sanctissimi Hieronymi diuina sententia cuncta Ambrosij scripta fidei ecclesiastice: oīumq₃ virtutū firme comprobatur columne. Preterea aurelij Augustini sublimi testimonio omnia ab Ambrosio edita volumina christiana fide ꝑfulgere firmātur: ⁊ splendescere veluti flores inter latinos scriptores. Quantis demū vir ipse sanctissimus: ⁊ per omnia mirandus in vrbe Mediolani: vbi salubri religione pontificabat: īnumeris claruerit virtutibus: eminēti doctrīa: grauissimisq₃ morib⁹: ac ecclesiasticis strenuis: stupendisq₃ actionibus perfidos exterminando arrianos: ⁊ reliqua in salutē populi admiranda: pleni sunt codices: ⁊ populi voces in populos celeberrimā transmittunt memoriam. Sed quid sanctissimi Ambrosij laudes celsissimas tam pusilo mei ingenio prosequi enitor: que nō possunt recēseri vlla lingua mortali. eas igit̃ cōticendo me vertā ad Partharim ꝓfugum. qui dum in tot: tantisq₃ calamitatibus versaret̃: dum esset apud Saxones in littore maris nutu diuino talem audiuit vocem. Dicite Parthari vt in suam reuertatur patriā: quia iam tertius dies agitur: q̄ Grimoaldus mortuus est. At Partharis eo i littore circūspiciens neminē vidit ab quo vox ipsa prodijsset. vnde in se reuersus: diuina voce se monitum intelligens: alto ac generoso spiritu ꝓ suo recuperādo lōgobardorū regno properat ad latij ora. ⁊ eo loci quo maritimo est euectus nauigio: deo ānuente magna longobardorum multitudo suum prestolabatur aduentū: cuz quibus vt paucis agam: Ticinū veniens ab vniuerso populo cū ingenti gaudio suscipitur. ⁊ amoto e Ticini regia sede Garibaldo puerulo: regie potestatis apicem obtinuit. Redolendaz autem vxorem cum Cuniperto filio e Beniuenti exilio Ticinum reuocauit. Adepto itaq₃ regno: regniq₃ compositis iuribus: nō imemor diuini muneris: quo

cruenta morte fuerat liberatus: suo liberatori deo: almeqꝫ Marie virgini: ⁊ diue martyri Agathe templuꝫ edificat: venerãdis diuorum martyrum: Primi ⁊ Feliciani reliquijs: de quibus infra illustratum: ⁊ preciosis decoratum. Atqꝫ monasteriuꝫ qđ sacris dicauit virginibus: agrisqꝫ dotauit: vnde ipse virgines: noctu: diuqꝫ cultui diuino ibidem vacantes substentarentur. Urbem quoqꝫ exornauit: maxime portam mirifico opere fabricatam iuxta regium palatium ad sarracenoruꝫ vetustissimaꝫ turrem Boetij: scilicet carcerem. Uerum vt hystorie fineꝫ paucis attingaꝫ: que ob multarum reruꝫ magnitudinẽ insigni egeret volumine: moritur Partharis Rex ipse: cũ solus Lõgobardoꝝ regno annis octo potitus esset: decem autem cuꝫ Cuniperto filio. Sepelitur deniqꝫ regio funeris honore: queꝫ totus populus ingenti luctu luxit multis diebus apud diui Saluatoris templum ab Ariperto patre extructum. vir ipse certe optimus: christiane religionis amator: pius: clemens: atqꝫ iustus: ⁊ per omnia omni virtute ⁊ bonitate cõspicuus.

Inclytorum autem martyrum corpora: de quibus supra hic inscripta subijciuntur: videlicet.

Primus ac
Felicianus fratres gloriosi martyres.

De sancto Primo & Feliciano. Cap. XX.

Rimus atq3 Felicianus fratres ciues Romani tēpore Diocliciani: quo i christianos seua furebat psecutio: fideiq3 feruore florebat martyrum virtus: dum per diuersa tormenta interficerentur. & inuicto animo christi fidem profiterentur: a pontificibus temploꝝ gentilium apud eundem Dioclicianū accusant: q deos suos contemnerent: & Christi fidem colerent. Dum autem in tanto turbine cōstituti essent: angelus dñi eos solabat. Veruʒ postea ad Herculis Phanū perducuntur: quo idola omnino colerent. at ipsi in fide magno spiritu perseuerantes: illa portenta adorare contempserunt. Unde in carcerē trudun tur. sed ab angelo liberantur. Postea denuo capti iubente Diocliciano Felicianus trahitur ad īmolandum idolis. Qui constantissimo animo celitus inspiratus inquit: octuagesimum: & vltra: iaʒ ago annuʒ: & bisquindeceʒ fluxis annis cognita veritate fidei christiane eam toto corde secutus sum: sequarq3 vsq3 ad emissioneʒ spiritus. Nec timeo furorem tuum Dioclicianc: quoniam potens est deus meus me a tuis & impiorum manibus eruere. Tunc ille seuus iussit eum clauis ferreis trahi: & perforari: eoq3 tormēto cruciari: quo ad culturaʒ desereret christianam: a qua nunq̄ʒ diuerti potuit. Postmodum ad suam truculentam presentiam Primum adduci iubet: Cuius mentem in dei fide consecratam volens violare ait: acquiescas mandatis meis: quēadmodum Felicianus tibi frater egit: qui

nostros deos coluit: vnde modo in imperatoris atrio feliciter regnat. cui Primus ait: veritas a vobis canibus depromitur: quod Felicianus frater celesti obtemperat imperatori. Ad hec verba christi fortis athaleta cogitur bulientez ebibere plumbum: at miranda dei virtute: nullam sensit lesionem. quod videns proteruus Dioclicianus iubz ambos seuis traddi leonibus. Leones vero deo protegēte mitissimi efficiuntur: illisqz blandiunt. Tunc magna multitudo populi spectantis: videns tam stupēda dei miracula: altis in celum vocibus exclamare cepit. Uerus est deus christianorum in quem credimus. falsa sunt idolorum simulachra: que abnegamus. Hoc viso Diocliciamus totus ira fremēs: illico ambos cruento gladio decolari fecit: et eorum corpora leonibus traddi lanianda: que ipsi contingere minime ausi sunt. Sed a Christi fidelibus colachrymantibus suscepta cum magna veneratione Rome sepeliunt: que postea Ticinū deferunt. Primus itaqz et Felicianus viri siquidez diuini secundum carnē fuerūt fratres: fratres sanctissimo quoqz proposito: fratres ēt iuictissima Christi fide: fratres deniqz ad lucrāda regna celestia glorioso martyrio: quo iter pncipes celi ppetuū meruerūt triūphū

De Ariperto Rege conditore sancti Saluatoris: eiusqz templi reliquijs. Cap. XXI.

Ripertuz eius nominis primum Regem religione claruisse argumento est illud tam celeberrimū oraculum: quod ipse extra: et ppe Ticini menia diui scilicet Saluatoris propria impensa errexit: varijsqz insigniuit ornamentis: ac magnis predijs dotauit: et reliqua de quibus Paulus hystoricus. Aliud quoqz Ticini cronice eū ferūt extruxisse oratoriū cū Zenobio: Lianū a quodā p-

sbytero appellatuz. Secundũ autem Aripertũ idem Paulus nullas memorat edificasse basilicas: sed tantum ꝙ iusticiam colebat: ꝙ pietate admodum diffusus erat in pauperes: ꝛ ꝙ zelo deniqꝫ diuini amoris: christianeqꝫ religionis beato Petro donauerit alpes cotias: vbi est Genua: ad galliarum vsqꝫ fines. Redeo igitur ad primum Aripertum: qui cum regnasset vno ꝛ bisquattuor annis moritur ꝛ sepelitur regia honoris pompa in eodem sancti Saluatoris oraculo ab eo extructo. quod quidem veneratur sacratissimis reliquijs diui Felicis in pincis martyrio coronati. de cuius Felici martyrio ab me paucis dicendum est.

De sancto Felice in pincis. Cap. XXII.

Elix igitur ipse apud Aquileaz vrbem cũ nolet a christiana fide dclinare: neqꝫ simulachris gẽtiliũ immolare: varijs tormentis affectus fuit. Primo namqꝫ ministri Sathane suspẽdẽtes eum in eculeo: ad cius latera ardentes lapides apponebant. Verũ diuina virtute ipsi lapides sic incẽsi extinguebantur. Quo quidez viso: visaqꝫ tam miranda in christi fide cõstantia: ex ipso eculeo ad maius horrendum tormentum eum traxerunt: ad feruentem scilicet oleuz: quo perfundentes illum immanissime cruciabant. Verꝫ pietas diuina: que zelo sui amoris per varia tormenta certantibus semꝑ ꝓpitiatur: effundens spiritum gratie super euz: ex acerbissimo illo tormento nullam sensit lesionem. Ad vltimuz in christi fide permanẽs fidelissimus vsqꝫ quo efflauit spiritum: capite truncabatur. Cuius anima choris suscepta angelicis ad celos euecta est. Patet igitur ꝙ̃ mirabilis sit oĩpotens pater celestis in suis virtutibus: suisqꝫ

sanctis: q tot: ac tanti sui strenui milites: gloriosi scilicet martyres: alij per frustra lacerati: alij capite cesi: alij lapidib⁹ obrupti: alij igni bus cremati: alij leonibus: alijq3 feris proiecti: tam diuersa acerrima tormenta constantissimo animo confitendo Christū superauerint: ⁊ martyrij palmaz adepti regna sunt lucrati celestia. Ibidē quoq3 erant tumulate diue virginis Affre colende reliquie: que postea mutato domicilio delate in vrbem: in sancto Maiolo modo venerantur.

De Rachisio longobardo⁊ Rege conditore templi sancte Marie ad chatias. Cap. XXIII.

Achis rex seu Rachisi⁹ merito imortalitate dign⁹: ob insignez religionē: quā cum eiusdē familia zelo diuini amoris paruipendens mundi humanam felicitatem assumpsit: strenuis virtutibus claruit. Primo namq3: rei militaris prestantia: Paulo hystorico teste: multa romanorū oppida potētioribus armis expugnauit. ⁊ dum obsideret vrbem Perusinaz: Zacharias summus pontifex diuinitus monitus illuc properauit: qui sanctis suis monitis: atq3 muneribus eundem Rachisium ab obsidione remouit. Legatis itē apostolicis ꝓ pace apud eū orantibus: per omnia optimus ipse Princeps ob venerationem apostolice sedis ita morem gessit: vt cuncti Italie populi pace postea fruerētur. Preterea in altam eiusdem principis mentem tantum religionis feruorez pontifex ipse infudit: hac precipua suasione: oportere odio habere presentis vite omnem felicitatē: corporis voluptates: ⁊ hominum fastus: atq3 honores: qui a Christo gloriosam cum Angelis cuperet consequi letitiam. q quantum dei doctrina: ⁊ sanctoruz

patrum monita valeant in animis hominum: quottidianis experimentis maxime Rachisij hoc vno demonstratur. nam suus ille vti effrenati Leonis furor aduersus ecclesiã: tãquã ouis: placidus redditur: furorq; in veram clementiã atq; religionẽ adeo cõmutatur: vt Rachisius ipse corona regia deposita: & obsignata Astulfo fratri: cum familia incensus deuotionis desiderio Romam perrexerit: & ibidem sumptis pro more apostolicis indulgentijs: acceptaq; a papa Zacharia benedictione: ab quo etiam clericus fuit ordinatus: Ticinum redijt: & denuo eidem Astulfo sceptrum regium cõfirmauit: preclaras vrbes: atq; oppida: castella: & perpotentes arces. his autem qui sibi obsequebantur: plura distribuit bona: ne mercedis remuneratione fraudarentur: multas quoq; in pauperes errogauit pecunias: dans terrena: quo consequeretur celestia: qua quidem cõmutatione nihil beatius. Demum alme celi regine suis impensis basilicam cum monasterio sacrarum virginum edificauit: que etiã hodie sancta Maria foris portam ad chatias nuncupatur: eamq; basilicam preciosis diligentissime exornauit: predijsq; dotauit. in qua monaci habitu fuit cõsecratus: cũ vxore & Epiphania filia: virgine sanctitate conspicua. Ibidẽq; memores qua sollicitudine gloriã transeuntis mundi in seculo tractarent: eo maiori religionis feruore mens sua ad deum die noctuq; magis extuabat: orationibus: ieiunijs: lachrymis: disciplinisq; ecclesiasticis: & sanctitatis operibus: habentes in ea religiosa vita vnum sanctum propositum: eũdemq; circa deum dilectionis affectum: cui ꝯtinue gratias agebant: ꝙ eos de hoc seculo nequã pleno peccatis: de medioq; dentiũ malignãtium erripuisset: & adduxisset in diuinum thalamũ suum: quo permanerent in funiculo vere charitatis: fidei: & pacis: & ad dei eternitatis regnum festinarent. Ascendentes deniq; per eas sanctarum virtutum scalas: gratia illustrante diuina ad sanctitatis culmen peruenerunt: eo quo in eorum vite exitu: Rachisio imprimis precipuo religionis oraculo pater altitonans stellanti nixus olympo: suas illi syderas aperuit arces: & excelse glorie templa: Anno salutis quo obijt quinquagesimo supra septingẽtos: sui vero regni quarto: & mẽsibus: cuius q̃dẽ sacrũ corpus ea i basilica ab eo erecta religiosa ve-

neratione tumulatur. Qui quidem diuus princeps in omnes pius: clemens: atq; iustus: cunctisq; amabilis: & in pauperes q̃ maxime munificus: sed imprimis mirandis rebus sanctissime gestis: in eternum deum: suamq; almaz genitricez: cunctosq; celites: in Apostolicam item sanctam sedem: vniuersamq; Italiam: & ꝓpriaz deniq; patriam: benemeritus: ingenti laudum preconio: q̃ maxime est celebrandus: pariter & venerandus.

De sancta Epiphania. Cap. XXIIII.

Piphanie virginis sancte: eiusdez Rachisij regis filie: nobilis sanguine: sed nobilior sanctitate: precipue virtutes de purissimo eiusdez deuote mentis fonte ꝑspicue prodierunt. Nam primo contempto cum parente lato atrio: diuino numine tacta: artum est ingressa monasteriũ: quo in eo scandere posset celsa virtutum spiritualiuz. Et intelligens ad vite perfectionẽ dei amore cõtemnẽdas esse diuitias: cũ alijs sacris virginibus complexa est paupertatez. Ibidemq; sancta mente: fide pura: & caritate perfecta ante deum incedebat: virgoq; permanebat mente: & corpore: quo placeret creatori: diebus & noctibus ieiunijs vacans: & orationibus: ac disciplinis ecclesiasticis. fonte autem sepius se madebat lachrymarum: quo hic flendo in alia beata vita ridere posset. vestiebatur quoq; cilicio: vt albis glorie vestib⁹ in celesti aula eniteret. Caput antiqui serpẽtis deo ꝓpitio ꝯterebat: superando malignas temptationes: & peccatorum iacula: qua quidem strenua pugna perpetuis preconijs potiretur. Demum cuz vsq; ad cõsumationem vite sue his floruisset virtutibus: que sanctarum virginum sunt ꝓprie: ad regni celestis beatitudinem: & gloriam sempiternã assumpta est. Eiusdem autẽ sancte virginis sacrum corpus in supra memorata basilica veneratur.

De Gondiberga Regina fundatrice sancti Joannis donarum: ipsiusq; templi reliquijs. Cap. XXV.

Gondiberga Regina mulierũ clarissima: religione: pietate: modestia: ac prudentia pspicue floruit. que cum incomparabili corporis pulchritudine ad modum prestaret: non mediocres persecutiones substinuit. Nam Paulo hystorico referẽte: apud virum Rodoaldum: a quodã viro nequã: & scelestissimo de adulterio accusatur: qui ad expugnandam Regine pudicitiam irato: ac furenti animo se se dubio certaminis periculo commisit cum Calcho eiusdem Regine aulico. Cui cũ nota esset domine sue vita pudicissima: impetrata a Rege licentia cum eo falso accusatore singularis pugne certamen suscepit: quo dei iudicio false incusationis veritas cunctis pateret. In diem itaq; pugne: & belli venerunt ambo armati: cuncto spectante cum Rege populo: ac ipsa quoq; Regina terrore: & luctu anxia: & quisq; omni armorũ conatu in aliũ cruentam mortem enitebatur. Verum omnipotens deus veritatis sedulus protector strenuo Calcho supra falsum accusatorẽ elargitur: q eũ potẽtioribus armis supauit: atq; deuicit. Viso nãq; tam manifesto dei iudicio: quo regine inocentia aperte declaratur: toto exultante: ac clamante populo Rodoaldus rex Gondibergaz vxorem: cuius luctum & terrorem pius deus verterat in gaudium: in pristinaz coniugalis federis dilectionem suscipiens: ad pristinos regios honores: ac dignitates in regio atrio cum maximo gaudio sublimauit. Que quidem Gondiberga videns precipuo dei munere tanto se periculo liberatam: ac etiaz laudabili imitatione matris Theodolinde decus Reginarum: que apud Modoetiam diuo Joannibaptiste pulcherrimam errexerat basilicaz: sic ipsa quo-

q apud Ticinũm: sanctum scilicet Joannem donarum vocitataz.
Ipsa namq Theodolinda matrona siquidẽ christianissima mi
randis florebat virtutibus: religione: clementia: castitate: & ingenti
prudentia: morum item grauitate: sed q maxime litteris: & eloquẽ-
tia. eo quo diuus Gregori⁹ magnus. Magnus inq: vt ex multis
pauca recenseam merito celebrandus eminẽtia: atq virtutum am-
plitudine in dei ecclesia. Magnus qui adhuc ẽt monachus in Si-
cilia paternis facultatib⁹ bistria errexit monasteria. Magnus: qui
horis canonicis in initio deus in adiutorium addidit cum gloria pa
tri: & spirituisancto. Magnus: q multos edidit canones teste Gra
tiano reipublice christiane perutiles atq necessarios. Magnus: q
Trayanum imperatorem ab infernis liberauit. Magnus: quoni-
am hic ille fuit summus pontifex sanctissimus: qui ob summam sue
mentis humiliationem primis se seruum seruorum dei inscripsit.
Magnus deniq: qui nec vite sanctitate: nec doctrina etiam scri-
pta: nec morum integritate: nec perspicua tam diuinaꝝ: q huma-
narum rerum grandi diligentia: inter diuos vrbis põtifices: ne dũ
superiorem: sed nec parem habuit sancta mater ecclesia: adeo q ob
eius in terris angelicam vitaz angelus terrestris meruit appellari.
Sed vt ad rem ipsam redeam. Uidens diuus ipse Gregorius q
Theodolinda supra memorata post defunctum primum Antha-
rim virum tam mirandis floreret virtutibus: vt Longobardi om-
nes regni gubernacula eidem tribuissent. Item vt quẽ in ma-
ritum sibi eligeret: & ipsi in eorum Regem susciperent: que eorum cõ
sensu Agilulfum Thaurini ducem: heroica virtute virum incly-
tum: & bello strenuum: ac formosum ꝯiugio sibi iunxerat: quez hor-
tatu eiusdem viri diuini: post multa aduersus ecclesiam bella opti-
ma ipsa matrona ad religionem conuertit: & eidez beatissimo patri
in magnã latij pacem per omnia obsequentẽ: cuius impẽsis Pau-
lo hystorico teste: plures sunt erecte basilice: vnde cuz tot tantorũq
esset causa honoꝝ: sũmus ipse pontifex bisduos dyalogoꝝ libros in
ppetuã eiusdẽ laudẽ: atq memoriã suo nomini inscripsit. Mõ me
ꝯfero ad ipsaz Gõdibergã: que post tantaꝝ reꝝ turbinẽ cũ paucis
vixisset annis moritur: & sepelitur regia funeris pompa suis lugenti
bus longobardis in eadez diui Joãnis basilica ab ea edificata. Iu

cuius quidez subterraneo oratore decenti sepulchro sacrum tumulatur corpus sancti Blasij epi. Qui duz pontificaret apud Samariam: & religiose in christi cultura ibidem populum erudiret: & iubēte Agricolao nolet gentiliū simulacra colere: ducitur ad martyriū. Dum perduceretur gaudenti animo alta voce talia efferebat. O q̃ꝫ lector videns Christum dominū meū mei esse memorem. demū ductus ad lacum. proijcitur in eum. At domino cōcedente stupentibus cunctis supra aquas siccis calcabat pedibus vndas: & iocundo ac celesti quodam vultu sic deambulando persecutoribus exclamabat. Nunc me sequimini: & deorum vestroruz ostendite virtutē. tunc illi insani vario gentilitatis delusi errore ad numeruz vsqꝫ sexaginta & vltra: precipites se dantes in lacum: demerguntur in ꝓfundum. Interea descendens angelus domini ad Blasium inquit: Egredere lacum: quo martyrij palma percipere valeas eterna gaudia. At statiz Blasius gaudens lacum egreditur: & varia ac acerrima patitur tormenta: carceris scilꝫ squalorem: ferreos item pectines sacrum suum vndiqꝫ corpus lacerantes: ad vltimū cruento gladio decolatur. Uerum priusquam in celum efflaret spiritum: talem ad celestem parentem habuit orationē. Domine deus meus: q me a spurcissimis liberasti idolis: qui ex tenebris fecisti lucem: qui super Cherubin sedes & Seraphin: caratherasqꝫ celoruz aperis: interemisti quoqꝫ draconem: tue deitatis clementia concede omnib⁹ nomen meum inuocantibus: gutturis: seu alterius egritudinis periculi: atqꝫ tribulationis obtatam liberationem. Cui quidem feruenti Blasij orationi ānuit ipse deus. Longū modo esset enumerare pene inumera miraculorum signa: quibus inclytus martyr Blasius corruscauit: atqꝫ corruscat: & quibus pater celestis indulgentissimus stupenda miraculorū claritate magnam suam sanctitatem vulgare voluit in populos. Sed minime sunt etiā silentio pretereunde ille septem mulieres: que Blasium sequentes ad martyrium: suumqꝫ in terram colligētes cruorez: ꝙ essent christiane presidi accusantur. Unde & ipse quoqꝫ ad martyriuz perducuntur. Sed o stupor feminei sexus: non more femineo sedabant in lachrymas. at superata feminea fragilitate: gratia suggerente diuina alta voce Christi fidē profitentur. Tandem constanti animo per varios cruciatus vsqꝫ ad emissionē

ad emissionē spiritus in christi fide permanētes: martyrij coronam perceperunt. Earuz autē vna duos habens filios puerulos piētissime diuo Blasio comendauit: vt suo adiuti presidio ꝓ christi fide mortē oporterent. Qui ꝛ ipsi gladio necati: confitendo christum gloriosum martyriū cōsumarunt: ꝛ angelorum choris suscipiuntur. Quorum quidem corpora eadem in basilica cum diuo Blasio vni⁹ sepulchri domicilio decenter seruantur.

Jacobi Gualle Jurecōsulti Papie Sanctuarij Liber sextus.

De Rheodolinda regina fundatrice sancte Marie ad ꝑtichas.

De sancto Hieronymo Papie epō. Ac de Asprando cōditore sacelli diui Adriani. Cap. I.

Heodolinda regina eximijs claruit virtutibus: religione: pietate: prudētia: ꝛ precipua humanitate: atqꝫ pudicitia. Hec nāqꝫ p̄clara mulier: cū ꝑ multa reruz discrimia cū Parthari viro rege prestātissimo ad regiā Ticini sedē ꝑuenisset: exēplo mariti ꝓmota cui⁹ ipēsa tēplū sancte Agathe est erectū: ipa quoqꝫ basilicam sancte dei genetricis ad ꝑtichas extra tunc Ticini vrbis menia: opere rotundo mirabili extruxit: ornamētisqꝫ mirificis decorauit. Nūcupatur autez ad perticas: vt ad verbū Paulus hystoric⁹ refert quinto sui operis libro: q: olim ibi ꝑtice idest trabes erecte steterunt: que ob hāc cām more Lōgobardorū poni solebāt. Siquis eiz in aliqua parte: aut in bello: aut quomodocūqꝫ extinctus fuissꝫ: cōsanguinei ei⁹ intra sepulchra sua pertichā figebāt: in cuius sumitate

columbam ex ligno factam ponebant: que illorsuz versa esset: vbi illorum dilectus obijsset. s. vt sciri posset in qua parte is qui defunct⁹ fuerat quiesceret. In eadem rotunda basilica diui Hieronymi presulis Ticineñsis sacre reliquie precipua veneratione colunt: quez sacra eius hystoria testatur tanta sanctitate: ac pietate claruisse: vt solo sui palij tactu curaret egrotos. Et inter cetera eius miraculorũ signa merito hec memorantur. Nam dum semel solito pietatis feruore alimoniaz errogaret in pauperes: quẽdam nudum intuebatur pauperem febricitantẽ: totum tremuluz: quem pius pastor visceribus pietatis motus: proprio se exuens palio: induit: qui mirãda dei virtute fugatis febribus statim liberatur. Tunc vir ille diuin⁹ magno spiritu inanem gloriam fugiens: que omnes virtutes exuflare solet: astantibus inquit: nolite in populum hoc vulgare miraculuz: non enim ipse sum: sed celi est regina pijssima: que me indignum seruum suum direxit ad hoc pietatis obsequium. Scitote mi frẽs: qḋ vbi non ficta: sed vera regnat pietas: deitatis presentia ibidez deesse non potest. Aliud quoqz stupendum subsequitur miraculuz. Nam dum a rege vocatus nimio accelerato gressu fessus peruenisset ad Atrium regium: proprio se exuit palio: quo supra solis radio apposito: ab eo cunctis stupentibus mirabiliter diuina operãte virtute substinetur: veluti a trabe fortissima. Accedit ⁊ aliud nõ minus memorandum. Eunte eo sancto Antistite ad prothomartyris Stephani basilicam solo eius aduentu liberatur mulier: que ab immundo spiritu ibidem stridens dentibus vexabatur: exclamante demone Hieronymo aduentãte: hic amplius stare nequeo. Lõgum esset miraculorum signa contexere: quibus diuus pontifex ipse dum viueret emicuit: in cuius quidez sacro ore frequens hec perspicua erat sentẽtia. Homo carnis pondere extra magnificatur: interius vero virtute sanctitatis. Post demum eiusdez in omni sanctitate clarissimaz actam vitam: gratia suggerẽte diuina: hãc celestem meruit visionem. Nam diuus pater Syrus agmine celestium spirituum vndiqz coruscans ad eum veniens illi inquit. Euge frater: quoniaz in celestibus tibi preparatus est eterne glorie locus: quo nobiscũ fruaris in eternum. Tunc statim exurgens se posuit ad orationem ad rutilantem vsqz auroram. Mane autez elu-

cescente: ca3 celestem visionem clero: vniuersoq3 populo i missaru3 solemnijs reuelauit: adhortaturq3 omnes ad super omnia diligẽdum celestem eternum patrem indulgentissimum: ad mutua3 dilectione3: carne3 mũdũq3 vincendũ: ⁊ omni spiritu: ⁊ opere celestia iquirendum. Deniq3 sacra manu sua cunctos benedixit: orans pientissime almam celi reginam: cui mira deuotione deditissimus erat: vt eternis celestibus gaudijs omnes secum perfrui possent. Deinde ad suum rediens atrium: ⁊ superueniente aliquali egritudine i celu3 ad perbeatas sedes eternas emisit spiritum: post eius pontificatu3 anno tertio supra decimu3: Sepelitur q3 pastor ipse optimus: mirãda pietate: doctrina: ac sanctitate: signisq3 miraculorũ vndiq3 conspicuus ea in basilica eximia funeris veneratione: tota deflente Ticini patria: tãqua3 proprio orbata sanctissimo parente. In qua q-dem basilica vir ipse diuinus memorabile3 quandã asserebat adesse indulgentiam eidem celesti voce anunciata3: dum oraret in cimiterij sacello: que quoniã erat imensa soli deo notam testabatur: maio s. mense sue cõsecrationis die per omnẽ octauam: ac primã: secũdã: ⁊ tertiam: in omni euo feriam. Quod quidem sacellum ab Asprando rege Luitprãdi iclyti regis patre fuit erectũ i dei: diuiq3 Adriani honorem.

In eiusdem Asprandi laudem hi extant versus.

Asprandus honestus: moribus: prudẽtia: polẽs:
Sapiens: modestus: patiens: sermone facundus.
Astantibus: qui dulcia: faui melis ad instar.
Singulis promebat de pectore verba.
Cuius ad ethereum spiritus dum pergeret axem:
Post quinos vndecies vite sue circiter annos:
Apicem reliquit regni prestantissimo nato.
Luytprando inclyto: ⁊ gubernacula gentis.

Datum Papie die iduum Junij indítione decima.

De Cõperto Rege ꝯditore sci Seorgij in mõtefalcone. Cap. II.

Compertus Rex quoniaꝫ heroicis virtutibus multũ pre-stabat: merito ꝓcipuis laudib⁹ est extollẽdus. Naꝫ Paulo hystorico attestãte ob eius mirandam bonitatem cunctis erat ama-bilis: ac gratiosus: iustitiaꝫ etiã colebat: at imprimis christianam religionem: vt infra patebit. erat item liberalis: ac elo-quentia: ingenioqꝫ clarus: clemẽs admo duꝫ in oẽs: maxime in subditos. rei deni-qꝫ militaris strenuitate: consilio: ⁊ prudentia quantuꝫ floruerit: no-uit Alachis eius hostis: cum quo dum de regno Longobardorum inter eos ageretur: ⁊ seua bella essent habita: denuo belli pugna esseꝫ statuta: pius ipse princeps propria exposita vita: quo saluti popu-lorum cõsuleret: mandat Alachi per hec verba. Ecce quantus po-pulus ex vtraqꝫ parte consistit: quid opus est vt tanta multitudo pereat? ꝯiũgamus nos ergo singulari certamine: ⁊ cui voluerit do-minus de nobis donare victoriam: omnem hunc populuꝫ: ⁊ incolu mem: ipse possideat. Veruꝫ Alachis pre pauore ad certamen ve-nire renuit. Unde postea maius bellum qꝫ vnqꝫ fuerit instauratur: congresseqꝫ sunt vtrinqꝫ armatorum copie: quo quidem seuissimo belli congressum cedes magna secuta est. Demuꝫ fusus est Alachis exercitus: ⁊ ipse infelix Alachis cruento perfossus gladio cecidit: ca putqꝫ illi truncatur. Unde ea bellica clade Compertus: adiuuante domino: clarissimnm victorie triumphum reportare meruit. Exer-citus autem Alachis cruenta eiusdem morte territus: ⁊ destitutus omni spe salutis versus Abduam fugam arripuit: in quam nimiuꝫ repente irruens: quos mucro nõ perculit: Abdua fluuius interemit. Postmodum Compertus cum ingenti gloria: ⁊ triumpho Tici-num ingreditur: cui populus magno exultans gaudio obuiam iuit:

tũcq̃ mira animi iocõditate atq̃ affectione suscepit. Ipse vero q̃ christianissimus princeps: propter sibi prestitum a deo victorie donum in campo coronate: vbi parta est victoria: qui eo tempore situs erat extra: ꝛ prope peruetusta vrbis menia: diuo martyri Georgio in montefalcone nũcupato templũ edificat: quez dũ vixit in p̃cipuũ patronũ semp̃ babuit. Hic deniq̃ optimus rex: nullo religionis: clementie: iusticie: probitatis: virtutis: bonitatisq̃ exemplo pretermisso: cum potitus esset longobardorũ regno: annis duobus supra decem: felici pace: ꝛ bona gratia suorum populoruz: ipsis collachrimantibus defunctus sepelitur regio funeris bonore in antiquo regum sepulchro diui scilicet Saluatoris: ab auo suo rege Aripto extructo. Quo autez anno interierit: Paulus bystoricus non refert: sed solum eum memorat coetaneum diui Damiani pontificis ticinensis: qui obijt ãno salutis quinquagesimo: ꝛ tertio supra quadrin gentos. Ipsi namq̃ optimi viri: Damianus primo eminenti doctrina: virtute: ꝛ sanctitate: Compertus postea beroicis virtutibꝰ reiq̃ militaris prestantia vno tẽpore floruerunt. Qui pro salute tã grate sibi Ticini patrie: dum seua pestis vniuersum populum adeo extinxisset: vt per vicos ꝛ plateas berba esset falce resecanda: ingẽti permoti cõmiseratione atq̃ sollicitudine: venerandas diui Sebastiani reliquias: Roma Ticinum deferri fecerunt in sacram edez sancti Petri ad vincula. Cuius quidẽ gloriosissimi martyris meritis: ea tam seua clade Papia liberatur. de quo tamen latius supra in sacra diui Damiani bystoria habetur.

De sancto Mauritio ac Eusuperio cum Innocente vno in ede sancti Matthei iacentibus. Cap. III.

MAuritius: atq; Eusuperius milites armate militie ex thebana sūt oriundi ciuitate apud orientales celeberrima: supra Nillū posita vltra Arabiam: a Jacobo apostolo domini fratre: christiana fide erudita: q̃ vt Plinius libro trigesimo ⁊ sexto naturalis hystorie scribit: nō solum egypti: sed totius orbis ciuitatum floruit felicissima: ⁊ maximis menibus ambiebatur: centum .s. stadiorū: portisq; centum claudebat: excelsis quoq; decorabatur tectis: speciosis itē templis: alijsq; multis preclaris ornamentis: in cuius medio fluuius interfluebat: ciusq; ciues: teste Herodoto libro secūdo apud egyptios sapientissimi habebantur. Illustratur autem ciuitas ipsa eodem Mauritio: qui a Thebano populo: apud quem ob eiusdē militie strenuitatē: fideiq; catholice cōstantiam: aliasq; egregias virtutes magno erat in precio: vnius legionis dux est cōstitutus. Eusuperius autē vexilifer: ambo magna nobilitate: ⁊ virtute prestantes: fide vero longe p̃stātiores. Hi nāq; ad Maximianū augustum mittuntur in eius auxiliū. Dū vero iubente Maximiano ad trucidādos christianos ꝑ euertenda ⁊ delenda christi fide destinarent: parere noluerunt. Unde indignatus Maximianus varijs cruciatibus eos cedi fecit. Sed ipsi in fide ꝯstātissimi: alios etiā multos ꝑ fide magno spiritu ad martyrij palmā exhortabant. Ad vltimū strenui atq; illustres ipsi The-

bani christianissimi: glorioso ignis martyrio in arce celi ppetuū meruerunt triumphū. Quorum corpora cū vno sanctorū Innocente i basilica alme pietatis edis: diui. s. Matthei decenti loco sepulta: precipua veneratione coluntur. Ibidem autē nobile atq̃ magnificum est hospitale ere nobiliū Papie ciuiuz erectuz: ⁊ multis predijs ditatū: pietatisq̃ vexilla pandit in pauperes decūbentes: tā exteros q̃ proprios etiaz ciues: ⁊ ꝓfusam exhibet beneficentiā: in cuius quidem fronte sub veneranda pietatis imagine marmoreo lapidi hec carmina inscribuntur.

Hoc pietatis opus confert hec regia quondam.
Urbs pia: clara viris: pauperes alma domus.
Accipit hic eger medico curante salutem.
Uiuit inops tutus: hic viget vna fides.

Ingredientes autē eiusdez alme pietatis edis eximiam nostram societatē: ad pauperes pauperūq̃ patrimoniuz iuste regendū: Syxti sexti summi pontificis priuilegijs: item ⁊ alijs magna salutis venia donantur: que non multū ab apostolico iubileo differre videnť: cum cōmutatione quorūcunq̃ votorum. Roma terra sancta: diuo Jacobo in compostella: ⁊ religionis ingressu dūtaxat exceptis. Naz dum Syxtus ipse apud Ticinuz in minoribus ageret: hospitaleq̃ ipsum sepius iuisceret: ⁊ videret ibidē pietatis opera ac studia hospitalitatis tam feruenti charitate diffuse exerceri: ⁊ mirifice impleri: postea dei suggerente gratia euectus in sublimiorez totius orbis: Petri sedem: ea memoria repetens: motu ꝓprio: vt sua ad verbuz referunt priuilegia: ⁊ non ad alicuius oblate petitionis instantiā: huiuscemodi salutis munera pie ac gratiose cōdonauit: ad eternaz rei memoriam: ⁊ eā ingredientibus societatem indubitatā salutem.

De sancta Simphoriosa cum septez filijs in templo sancti Eusebij iacente. Cap. IIII.

Simphoriosa Getuli vxor prestantissima: ꝑ catholica fide in tiburtina ciuitate primo palmis durissime ceditur: deinde crinibus suspenditur: demum molari saxo collo alligato iactatur in torrentē. Sz in Christi fide permanens fidelissima: vsqꝫ ad emissionem spiritus: ad perbeatas sedes in celuz ipsum efflauit spiritum. Cuius quidem corpus Eugenius germanus suus: vir magnificus sepeliuit. Post cui⁹ interitū imperator eiusdē Simphoriose septē filios: Crescentiuz.s. ac Julianum: Nemesium: Primitium: Justinum: Statenum: ⁊ Eugeniū diuersis supplicijs pro fide mactari fecit. Quorum corpora a christianis sepulta: modo cuz matre Simphoriosa in basilica diui Eusebij vno sepulchro tumulātur. Felices inquaz matres: Felicitas scilicet: ⁊ hec Simphoriosa: que bisseptem filijs glorioso martyrio secum cōsecratis: in excelso celi atrio modo eterna felicitate perfruūtur. Felix quoqꝫ Papia tot: tantisqꝫ celestibus thesauris illustrata: maxime superius memoratis duabus cum perbeata prole diuis matribus: cum in orbe terrarum alibi ꝑsimiles suum habere domicilium nescio si ferantur.

De sancto Abdone ꝛ Senone in sancta Maria noua iacentibus. Cap. V.

Abdō ꝛ Senon magna nobilitate viri subreguli ꝛ oriūdi ex Corduba persaruꝫ vrbe: cū superata a Decio imperatore Babilonia cuꝫ alijs multis ꝓuincijs: in Corduba ipsa christiani trucidarētur: fatentes se christianos: vincti cathenis Romam perducunt̄. Qui post carceris squalorem trahuntur ad idolorū simulacra colenda. Sꝫ ipsi in fide Christi magno spiritu ꝯfirmati: in ea spurca portenta expuebant. Tunc rabido furore feris leonibus vorandi iactantur. At ipse fere virtute operā te diuina: omni feritate omissa Christi seruis blandiebantur. Quo viso: post varia tormenta: tandem capite truncantur. Eorum veneranda siquidem corpora Roma Ticinum delata in sancta Maria noua tumulantur.

De sancto Nemesio ⁊ Senestrosio in sancti Laurētij sacello iacentibus. Cap: VI.

Emesius diaconus: ⁊ Senestrosi⁹: Ualeriano: ac Galieno regnantib⁹: ⁊ christianos persequentib⁹: dum Rome spectante populo ad idola colenda ducerētur: constanti animo ea cultura reiecta ipsa idola adorare contempserunt. vnde multis variisq; cesi tormentis: nunq̄ potuerunt a Christi fide diuerti. Postremo cruento necati gladio: ⁊ martyrij palma adepta in arce celi eterna felicitate modo letantur. Quorum quidez sacra corpora Roma. Ticinū delata: in sacello incylti martyris Laurentij in verzario: de canibus postea nuncupato: fideliter seruātur atq; venerantur.

De sancto policarpo iacente in ede Trinitatis. Cap. VII.

Olicarpuz Smirnee vrbis pontificem: Eusebius cesariensis ꝺ temporibus refert tempore Trayani imperatoris magna sanctitate claruisse: catholica item doctrina: ⁊ miranda virtute cum Jgnatio Anthiocene ciuitatis: ⁊ Papie hieropolitane vrbis episcopis. qui Joannis apostoli ⁊ euangeliste in sanctissimis operib⁹ christianis fuit

coadiutor. Hic nãq3 vir diuinus qui nõ tantum Smirenam vrbe3: sed etiam in tota minori Asia: multa regna: multasq3 ciuitates: varIosq3 populos ab idolorum cultura ad veram Christi fidem conuertit: pater: ac pastor: atq3 princeps ibidem sanctissimus enituit: cuius epistole ad philipenses leguntur. Demum veniens Romam dum verbo ⁊ exemplo multos reiecta idolorum cultura ad catholicam direxisset fidem: iubentibus Marco antonio: ⁊ Lucio tunc regnantibus: satellitibus eum in via continue verberantibus: cu3 magna ignominia ducitur ad Amphiteatrum vbi vniuerso personãte populo pastor ipse tanta sanctitate conspicuus: diuinorum operu3 clarissimus: cunctisq3 virtutibus admirãdus: igni tradditur: ⁊ extinguitur: cuius quidem sacru3 ac venerabile corpus cũ lachrymis ⁊ veneratione a christianis sepultum: postea Roma Ticinum delatum: in subterraneo sanctissime Trinitatis basilice oratore decenti loco tumulatum modo colitur.

De sancto Foliperto abate in oratorio Annunciate. De sancto Petro diacono in ede sancte Marie perroni. De scõ Aldo hereremita in sacello sancti Columbani: iacentibus. Cap. VIII.

Ant ⁊ alij sanctitate conspicui Folipertus. s. abbas: cuius sacrum corpus in oratorio sacrarum religiosa4 monasterij Annunciate est reconditu3. Petri quoq3 diaconi: cuius ere basilica canonice perroni (vbi quiescit) est erecta. Demu3 ⁊ Alde heremite iacentis in sacello diui Columbani: quorum sacre hystorie: quonia3 in manus non peruenere: sua vt alioru3 merita contexere non debui. qua scil3 sancta mente: fide pura: charitate perfecta: coram deo incederent: castitatem seruarent: sequerentur iusticiam: virtutem: orationẽ: ieiunium: fletum: pietatem: atq3 hospitalitatem. ⁊ quẽadmodum in certamine mundi pugnãtes: ac pro Christi amore: caput antiq serpentis fortiter conterentes: pellagus peccatorum: iniquitatumq3 abyssum strenue conculcarunt. quibus tandem persecutionibus: ⁊

tribulationū fluctibus per sanctas virtutum scalas sublimati sint ad perbeatas celestes sedes:que quidem sanctoꝝ preconia duꝫ celebrantur: deus q eos de tenebris vocauit ad lucē:glorificatur: primus autē: cuius magno cordis affectu salutem ꝓcurare debemus: edificatur. Non conceditur igitur ea cōtexere:ne:quod absit:a luce veritatis:qua cuncta scripta illustrant: discedens:falsitatis caligine presens opusculum obtenebretur.

De sancto Gunioforto. Cap. IX.

Gunifort⁹ inclytus martyr i hoc sanctorum opusculo vltim⁹ sequitur: nō sanctitatis vltimis meritis:cū solus etiā satis superqꝫ sufficiat stupendis deitatis gratijs:quib⁹ mirifice claruit: ad illustrandā hanc Ticini vrbem:ad quā diuino nutu totus vndiqꝫ cōfossus vulneribus ꝓperauit:quo ibidē sancte eiusdem reliq̄e p̄cipua veneratiōe colerentur. Gunifortus igit̄ scotia gente natus:nobili genere:gigāteoqꝫ corpe:cū apud eā scotiā gētē aduersus xp̄ianos magna fureret ꝑsecutio:sibiqꝫ eēt cordi ꝓ xp̄o mori:ꝛ altū sue mentis votū videret potentia sue nobilis familie in ꝓpria patria ipeditū iri: cū frē Guniboldo:ac duab⁹ sororib⁹ prexit in germaniā:vbi xp̄iani varijs tormētis occidebant̄. Vñ vt eorū votum pducerēt ad effectū: xp̄i fidei flāma incensi magno spū xp̄ianā p̄dicabāt fidē. Tūc capiūt̄:ꝛ supplicijs crudelr cedunt̄. Vñ dei opāte virtute saluant̄ ipsi frēs. Sorores autē genere ꝛ forma speciose: speciosiores v̄o fide ꝛ virginitate:zelo diuini amoris supata femiea fragilitate:accedēte q̊qꝫ frūꝫ pia exhortatōe:oculis ꝛ manib⁹ i celū itētis:xp̄ꝫ ꝯfitēte cruētissima cede martyrij palmā adipiscunt̄. Quib⁹ tā ipie peremptis:Gunifortus:Guniboldusqꝫ frēs ide discedētes

superatis alpibus: descendunt in Italiam ad Cumarum vsqꝫ ciui
tatem. vbi etiam christiani crudeliter mactabantur. Tunc ibi alta
voce ad populum Christi fidem extollere ceperunt multos etiã quo
poterant spiritu ad martyrij coronam accendebant. Uerum Su-
niboldo tantum capto: cruento necatur gladio. Suniforꝫtum autẽ
illesum abire sinunt: quo terrore fratris cruenta visa nece culturã
desereret christianam. Eo igitur sic abeunte Mediolanum versus
lachrymis mesta per ora cadentibus suam magnã deflebat infeli-
citatem. ꝙ primo sorores: postea frater martyrij triumpho in celi
atrio iam eterna felicitate fruerentur: ꝛ ipse infelix in hac misera se-
culi fece esset derelictus. Sic enim grauiter ingemiscens Mediola
num ingreditur: vbi quoqꝫ christiani per diuersa tormenta trucida
bantur. Tũc vero strenuus Christi athleta: in cuius pectus deus lu
men veritatis infuderat: quoniã diuini nominis verus erat cultor:
sublimi voce cuncto populo intemerate fidei veritatis adeo perlu-
cida argumenta cepit predicare: ꝙ ei resistere nõ poterant. Nec ta-
men ab heretica perfidia ad veram dei religionem conuertebãtur:
at magis rabido furore furebant in eum. Ad vltimum martyr in-
clitus Suniforꝫtus a proteruis arrianis extra Mediolani vrbem
crudeliter trahitur: ꝛ ibidẽ tot: ꝛ tantis furentibus sagitis crebris
vulnerib⁹ perforatur: ꝙ procadauere media in via iacens: magnis
confessus vulneribus: sanguine vndiqꝫ fedatus seuissime relinquit.
Sed dei prouidentia: que pro suo sancto nomine fideliter certanti-
bus diuino presidio semper asistit: vitalis spiritus illi conseruatur:
vt in vrbe christiana ad sibi designatum christianum sepulchrũ p-
uenire posset. Itaqꝫ Suniforꝫtus anima paululũ redeunte: eleuato
capite: videns carnifices abesse: quo potuit gressu porrexit ĩ Papiã:
vbi domino largiente: quantum diuinis stupendisqꝫ gratijs in fine
claruerit: dignũ est cõmemorare: vt per hec verba sua sacra refert
hystoria. Nolens deus tam gloriosissimum corpus ꝓ suo nomine
sic afflictum: sic vulneratum Mediolanensium ciuitatẽ retinere:
velit in nobilissimam ciuitatem Italie nomine ĩ Papiam. Et cum
in predictam ciuitatem peruenisset totus percussus: ꝛ cum multis
sagittis ad huc in corpore suo infixis: quas ipse extrahere non po-
terat: susceptus est cum magna reuerentia: ꝛ charitate a quadam

muliere christianissima: & deo deuota. Sed tertia die moritur. Cuius quidem gloriosissimi martyris magna sanctitas: teste ipsa hystoria: his tribus stupendis miraculis toto obstupescēte populo refulxit. Primo namq; ingens splendor Angelorum iuxta corpus suum sanctissimum mirifice radiabat. Preterea vno omnium soluto cāpanarum sono gloriosus martyris transitus populo vulgat᷑. Demū ceci: item & claudi: ac leprosi: demoniaci: ceteriq; valitudinarij accedētes ad ip̄m corp⁹ venerādū cūctis curant᷑ langorib⁹. Que quidē miraculorum signa dei clemētia: & martyris meritis multa post secula in hodiernū ēt vsq; diem corruscare nō cessant.

De summa eternaq; felicitate: Deoq; opt. max. Cap. X.

Non est mirandum inclytum martyrem Guniforum: ceterosq; diuos celestis patrie ciues: eos p̄cipue qui p̄ X̄p̄o glorioso sunt ꝯsecrati martyrio: si tot p̄secutōes: cruciat⁹: & neces inuicto aīo ꝑtulerint diuine erga nos pietatis ꝯsideratōe. Quō pientissim⁹ deus noster tā latis apertisq; pietatis visceribus nos visitauerit: oriēs ex alto: vt illuminaret eos: qui in tenebris: & vmbra mortis erant. qui cum sit īmensus: infinitus: incōprehēsibilis: sūmāq;: verum: magnū: stabile. & vnicum bonū: ac Rex regnū: & oīpotens dn̄s dominantiū: ex alta illa qua cuncta circunspicit celi specula ad hos tenebrosos teterrimosq; mundi carceres descenderit in virginale vterum: quo passus est claudi. descendit inq̄ in luteū carnis nostre cui se sociauit vasculum: quo nil infirmius: nil fragilius: nil vilius: imōdiusq;: atq; abiectius. qui inumeris angelorum cateruis: ī excelso celi palatio stipatus paucis se & abiectissimus piscatoribus cōmisit. affluensq; rex oīum vbertate & opulentia: summe se subiecit necessitati: & ex potētissimo tenuissimus: ex opulētissimo egētissimus: ex gloriosissimo despectissimus: instar latronis trahi: ligari: cedi: flagellari: plagisq; atrocissimus cruētari: spinis acutissimis coronari: felle amarissimo: & aceto potari: cruci deniq; quo nullū ī terris magis ignominiosum mortis genus tam ipie affigi: pfodiq; clauis: & lācea: & demū oīum truculētissima morte mori. vt miserāde ꝯditōi nr̄e sucursum iret: vt misere sor

tis nr̄e nr̄os purgaret reat⁹: nr̄as dilueret maculas: q̄ a celo exules facti eramus. vnde ipse pientissim⁹ celestis parēs descēdit in terras pp̄ nos pudētissimos ꝛ idignissimos suos seruos: vt socios ꝛ coheredes sue celestis gloriose hereditatis reciperet. Hic hic nimirū omnium confundit mētes tantaꝝ rerū altitudo: tanta misterioꝝ excellentia: qui ignorāt exuberātissimā quā humano generi gerit charitatem: ardētissimūq̄ʒ sui amoris ignē. Ergo ipsuʒ tantū vt se depri meret solus impulit amor: adegit pietas: atq̄ʒ perstrinxit charitas. O quibus tollam verbis taʒ ꝓfluentē imēse dei bonitatis fontem. O quibus p̄dicē laudib⁹ taʒ ꝓfusuʒ exundantēq̄ʒ diuine pietatis ꝛ manātis dilectōis fluuiū: tā fluentis viue aque impetū. Quis ergo taʒ saxeus q̄ tāte dei erga nos pietatis ꝯsideratōe quascūq̄ʒ nō ferat seculi calamitates: ꝑsecutōes: tormēta: ꝛ mortes: quēadmoduʒ millia milliū tulere scōꝝ. Alij cruci sunt affixi: vt Petr⁹: Andreas: Jacob⁹: atq̄ʒ Mathias. Alij capite trūcati: vt Paulus: Georgi⁹ Cyprian⁹: Seruasi⁹: Prothasi⁹: reliq̄q̄ʒ pene inumeri. Alij sub lapidib⁹ moriunt̄: vt Jacob⁹: frater dn̄i iustus appellat⁹: Stephan⁹ quoq̄ʒ ꝛ ceteri. Alij sagittis ꝑfodiunt̄: vt Sebastian⁹: Gunifortus: Cosmas: ꝛ Damian⁹. Alij igni tradditi: vt Laurēti⁹: Mauriti⁹: Eusupius: ac Anastasia virgo illustrissima. Alij mūdū fugiētes: vt Benedictus: Antoni⁹: Jlarion: Machari⁹: cū magna monachoꝝ acie i horrida ꝛ vasta heremi solitudine scorpionū ꝛ feraꝝ socij sunt effecti. Alij carnis incēdijs supatis p̄ciosaʒ deo virgitatē: vel castā vitā ꝯsecrarūt. Alij q̄s oēs ad v̄bū referre ꝑmaxio ac isigni op⁹ eēt volumie in ꝯfessione euāgelice doctrie ꝑseuerātes: ꝓculcato mūdo: supatoq̄ʒ dyabolo: eternā illā adipisci felicitatē meruerūt: de q̄ veluti ex mare āplissimo ꝓ rei imēsa magnitudine vix minimā delibās guttulā referre possuʒ. Nā ab ipsis ēt barbaris initiū sumēs: si apō Ciceronē hoieʒ gētilē certū ē: in celo locū eē diffinitū: vt beati sempiterno euo fruant̄. Si Plato sapiētis aiaʒ putat vīculis corpeis liberatā remigrare ad deos p̄mia ꝓ meritis vite puri⁹ castiusq̄ʒ trāsacte suscepturā. Si Heremestrimegistus dicit exutus nos mundana custodia nexibusq̄ʒ mortalitatis absolutos nature superioris: ptis. s. diuine: puros sanctosq̄ʒ restitui. Si Anasagoras rogat⁹ an sibi patrie sue cura eēt? digitū in celū itēdens ꝛ mihi sūma rn̄derit.

quanta igitur spe amplissima atq; certissima nos christiani a deo eterno ad eam electi felicitatē & gloriosissimā patriaz anhelabimus & suspirabimus: vacuam siquidē dolosis pditorꝝ machinatiōibus: & hostiuz insultibus: in qua summa viget libertas: eternaq; pax: trā quilitas & cōcordia dominatur: floret quies: amor passiz cūcta plustrat: summa omniū opulentia atq; satietas: in qua tuta omnia: ac exhilerata: que tota gaudet: exultat: plaudit: atq; triūphat. A qua eterno procul exilio: tristitia: meror: dolor: plantus: gemitus: suspiria: cure: morbi: atq; egestas. procul quoq; lis: odium: rancor: suspitio: insidie: fraudes: doli: insimultatōes: criminatiōes: delationesq; pestifere: vbi nihil tectū: atq; occultū: cūcta nuda & aperta: idē velle: idemq; nolle: eadem omnium desideria & vota: cuncta vnius regis imperio concorditer parent: cuncta audiuntur: cuncta famulantur: cuncta eius ab ore atq; oculis pendent: qui vt Cleantes stoicus cum interrogaret̄: qualis deus esset: inquit: est bonus: ordinatus: iustus: sanctus: seipsum possidens: vtilis: speciosus: optimus: seuerus: liber: semper cōmodus: intrepidus: sine mestitia: sine dolore: tutus: gloriosus: charitas: quem esse omnes conueniunt: mitis: acer: tardus: sine querella: semper manens: quem & natura videre omnia dicit Epicharinus pytagoricus: nihilq; illi clam esse: nihilq; q᷒ non possit. Qui & omnia dare: vt ē sentētia Democriti: atq; omnia potest auferre rex omnium ipse solus: & vt ait Pindarus. Unus pater summus atq; optimus artifex: qui progressus singulis diuersos ſm merita prebet: qui vt Orphe⁹ quoq; tradit his versibus quos Mapheus vegius laudensis vir christiana religione optimus & litteris apprime eruditus latinos fecit: cuius dicēdi candorem eo suo opere eximio de perseuerantia religionis sequi hoc loco gratū fuit.

Unus perfectus deus est: qui cuncta creauit.
Cuncta fouens: atq; ipse ferens super omnia sese.
Qui capitur mente tantum: qui mente videtur.
Qui nullumq; malum mortalibus inuehit vnquā.
Cui pater non est alius: qui excelsus insidet nubibus altis.
Quem celorum aurea sedes sublimisq; tenet.
Cuius se dextra tendit occeani ad fines.
Quem de radicibus imis concussiq; tremūt montes.

Nec pondere quãuis imenso sint ferre queunt:
Qui culmina celi alta colens: terris nũquam tamẽ ille sit absens.
Ipse est principium: medium quoque: et exitus idem.

Ad hanc igitur tam felicem precellẽtem patriam a tali eius ac tãto vocati principe: immanibus deuictis hostibus nostris: leta trophea referentes ibimus gaudentes. Quid non ergo? inquit Cyprianus in libro de imortalitate anime: quid non properemus et currimus? vt patriam nostram videre et parentes salutare possimus. Magnus illic carorũ numerus expectat parentũ: fratrũ: filiorum: carorum amicorum frequens nos et copiosa turba desiderat: iã de sua icolumitate secura: adhuc de nostra salute sollicita. Sed preterea ibi nos excipient magno cũ plausu obuia nobis milia angelorum: Ibi occurret ingens eorum qui recte sancteque mũdo vixerunt: atque infinitũ agmen. Ibi inumerabiliũ cõfessorum sacer et preclarus ordo. Ibi sacerdotum pstãs et venerãda turba. Ibi monachorum conserte et exultantes caterue. Ibi lõga eorum celebrisque societas: qui excellenti suo igenio salutiferisque doctrinis diuinas leges: vel defenderũt vel auxerunt. His se adiungent plaudẽtes dulceque modulãtes candidarũ virginũ chori. Tũ instructe lõgo ordine martyrum acies: quesiti triũphi palmas et vexilla gestãtes. Mox venerãdo insignes vultu atque habitu apostoli: prophetarũ quoque ac patriarcharum grauis et gloriosus senatus. Post quos saluator orbis Jesus christus dominus noster triũphale superate mortis vexillum manu protendens: carãque vna secum matrẽ splendidiorẽ sole: candidiorẽ niue: coronis vndique: monilibusque vndique radiantẽ: excelso in solio tenẽs. Tũc tota ipsa beata oipotensque Trinitas ex pura sua inaccessibilique luce circũplectet: nos exosculabitur tãto cum honore et gloria ad se venientes: eternoque secũ gaudio fruituros: propria singulos et digniore vti cuiusque merita postulabunt: in sede collocabit. Tũc se quãte maiestatis: quantique splendoris sit: omnibus palam demonstrabit. Tũc eam videbimus oẽs: cõtemplabimur atque amabimus: qua nihil expectari põt amenius aut delectabilius. Tunc patris potẽtiã: filij sapientiã: spũssancti benignissimã clementiã pspicue cognoscemus. Tunc incõprehẽsibilia illius arcana penetrãtes veritatẽ ipsam certius manifestiusque intuebimur. Tũc videntes intelligemus: itelligẽtes ama-

bimus: amãtes delectabimur: delectãtes dulci eius suauitate perfruemur: perfruentesq́ꝫ omniũ quecũqꝫ optabimus: cõpotes erim⁹. Hic ebetat visus: mutit lingua: manus deficit: stupet rõ: oĩsqꝫ deiecte caligat mentis obtutus: cũ ea aggredimur: que nec oculus vidit: nec auris audiuit: nec in cor hoĩs vnquã ascendit. Antisthenes deũ dixit nulli similẽ esse: quare nullo etiã modo fieri posse vt agnoscat: cuius imaginẽ nullã habeas. Et Xenophanes colophoni⁹ vn⁹ inqt deus inter deos atqꝫ hoĩes maximus: nec corpore atqꝫ mente mortalibus similis. Heraclytus etiã verbi qđ est semꝑ ait: sensu homines nõ capiunt: nec antequaꝫ audiant: nec cũ primo audierunt. Sꝫ ⁊ Xenophõtis in eandẽ sñiam verba sunt hec. Qui oĩa quatit ⁊ oĩa quiescere facit: magnus potensqꝫ est: qđ oĩbus patet: qualis aũt forma sit: nemini patet nisi ipsi soli: qui luce sua oĩa perlustrat. quis eiꝫ corporeis deum verum celestem atqꝫ ĩmortalem oculis cernere potest? Deus inquit Plato in phedrone totius rerũ natura cã ⁊ rõ: ⁊ origo initialis summus animi genitor: eternus aĩantiuꝫ sospitator: assiduus mundi sui opifex: sed enim sine ope opifex: sine cura sospitator: sine ꝓpagatione genitor: neqꝫ loco: neqꝫ tꝑe: neqꝫ vice vlla cõprehẽsus: eoqꝫ paucis cogitabilis: nemini affabilis. Orpheus quoqꝫ cuius versus idem Mapheus vegius latinos fecit: ita scribit.

Hic enim video eius vestigia.
Fortem hicqꝫ manum video.
Uerum ipsum cernere quis sit: nequaquam video.
Nam nubibus insidet altis.

Quã eximia autẽ sunt Gregorij nazareni verba illa que scripta reliqt in libro de virtute. Siqs arbitrat deũ posse cognoscere ĩquã tũ deus est: nõ suã mentẽ hꝫ: nisi queãdmodũ si vmbrã solis in aqua respiceret: solẽ intueri putaret: vel hostij pulchritudinẽ admiratus dum intus videre existimaret. Alius sane alio sapientia prestãtior existit: q cũ plura videt: plus attrahit splendoris. sed tñ oẽs dignitate dei que lumen vellat inferiores sunt. hoc lumen tenebre tegũt: atqꝫ preoccupant fulgorẽ summi luminis penetraret: hoc ad deum cognoscendũ sufficere vꝫ: q oĩa sui presentia replet: quiqꝫ solus vniuersos celos occupat: ⁊ qui mẽtibus sapiẽtiã prebet: ac mentis ict⁹ refugit. Sed qđ excellentius testimoniũ est, Raptus Paulus vsqꝫ

ad tertium celum vidit arcana dei: que nō licet homini loq: vidit ꝛ cōsternatus est humi cōfestim: cecideruntq; sup eū tenebre. Nos qua audacia que summi philosophi atq; poete: que sanctissimi viri intel ligi haud posse dixerūt: que substinere Paulus non potuit? satius sit nobis que magister noster Jesus: que prisci patres: ꝛ pceptores tradiderūt: sola magis ꝛ sincera fide suscipe q̃ꝫ verborū vllo ābitu indagare. Uidemus nūc in enigmate per speculū: tūc videmus facie ad faciē. Si natura humana inquit Plato illa posset superiora pspicere: cognosceret ibi esse verꝫ celū: ꝛ veraꝫ lucē: ꝛ verā terrā. hec enim terra ꝛ hi lapides ꝛ oīa que hic sunt: corrupta exesaq; sunt a sal sedine maris: quēadmodū ea que ꝓpe mare sunt: in qua tāquam in sterquilino formice: aut ī palude rane videnť hoīes habitare. Pro ponamus nobis animo magnū quēpiam regem celebrantē hospiti- bus cōuiuiū: nōne existimabimus maiore longe eum vsurū diligen- tia: opulētioreq; ꝛ splendidiore apparatu: q̃ꝫ si a plebeo aliquo te- nuioris sortis hoīe id instrueret? ita credere nobis lꝫ summū illum terre atq; celi regē qui dixit: Uenite omnes q laboratis: ꝛ ego refi- ciam vos: tales paraturū in regno suo epulas: quales nulla alterius ars queat instruere: aut excogitare: quibus refecti tāti conuiue tā- ta diffundanť suauitate: quanta nos infimū ꝛ mortale genus nullo vnquā pacto ꝯprehēdere possumus. Curare igitur debebimus non quales ille future sint superne epule inuestigemus: sed vt ita pie sancteq; viuamus: ne a celesti illo cōuiuio cū tēpus cene aduenerit: arceamur. cōsideremus parabola decēꝫ virginū: q̃ꝫ huius rei causa recte docuit nos saluator noster: quarꝫ qnq; prudētes cū cōseruato oleo recepte a sponso fuissent: contra quinq; fatue: q2 nullā seruandi olei curā habuerāt: reiecte iō atq; a nuptijs excluse sunt. Uigilem⁹ ergo qđ monet ibi nos dn̄s: ꝛ vt aditū ad celestes nuptias quotiēs- cūq; tēpus nos vocabit habeamus: toto nunc studio: totis nūc vi- ribus insudemus: quale cenaculum sit: qualia ibi edulia: quales io- ci: ꝛ plausus preparenť: cū nō sit humane fragilitatis hec ītelligere: talia ea esse fide docente credamus: qualia magis magnitudini po- testatis atq; excellētie: ipsi⁹ q̃ꝫ vtilitate nr̄e cōuenire videanť: que enim lingua dicere: vt inquit Gregorius: vel quis intellectus cape- re sufficit: illa superna ciuitatis quāta sint gaudia? Angelorꝫ choris

interesse:sub beatissimis spiritibus glorie conditoris assistere:incircunscriptum lumen videre:presentem dei vultuz cernere:nullo mortis metu affici:incorruptionis perpetue munere letari. vbi ex sententia Augustini in libro vltimo de ciuitate dei:nullum erit malũ:nullum latebit bonum. vacabitur dei laudibus:qui erit omnia in omnibus. vbi neqꝫ vlla desidia cessabitur:neqꝫ vlla indigentia laborabitur. vbi vera gloria erit. vbi nec laudantis quisqꝫ errore:nec adulatione laudabitur. verus honor qui nulli negabit digno:nulli deferetur indigno:ad quem nec vllus ambiet indignus. vbi permittetur esse nisi dignus vera pax. vbi nihil aduersi:nec a seipso:nec ab alio patietur. vbi premiũ virtutis erit deus ipse:qui virtutẽ dedit. vbi ipe:erit ⁊ vita:⁊ salus:⁊ victus ⁊ copia:⁊ gloria:⁊ honor:⁊ pax:⁊ omnia bona. vbi ipse:finis erit desideriorum nostrorum:qui sine fine videbitur:sine fastidio amabitur:sine fatigatione laudabit. vbi hoc munus:hic affectus:hic actus profecto erit omnibus:sicut ipsa vita eterna cõmunis. vbi vna in omnibus:⁊ inseparabilis in singulis voluntas libera ab omni malo liberata: ⁊ impleta omni bono:fruens indeficienter eternorum iocunditate gaudiorum:oblita culparum:oblita penaruz:nec tamẽ ideo sue liberationis oblita:vt liberatori suo sit ingrata. vbi sicut idem alibi dicit:erit lumen indeficiens. vbi gaudiũ sempiternũ. vbi vita perẽnis ⁊ imortalis ⁊ letitia sempiterna cũ angelis ⁊ apostolis. vbi lux lucis ⁊ fons luminis. vbi ciuitas sanctoꝝ Jesuralez celestis. vbi cõuentus martyrũ ⁊ patriarcharũ:Abraam:Jsach:⁊ Jacob:⁊ sanctoꝝ omniũ. vbi nullus dolor:nec tristitia post gaudiũ. vbi nox effugiet:⁊ senectus non apparebit. vbi charitas inexplebilis. vbi pax indiuidua. vbi assistunt angeli:⁊ vniuerse potestates. vbi manna idest cibus celestis ⁊ vita angelica:⁊ vt infinita breui comprehendant. vbi omnis dolor:⁊ omne malum non videbitur:⁊ omne bonum non deesse vnquã potest. vbi vt dicit Ephren:laudatio ⁊ exultatio ⁊ iocunditas sempiterna est. vbi fulgebunt sicut sol. vbi letabuntur letitia inenarrabili. vbi deuz videbunt:qd̓ bonorum est omnium potentissimũ. vbi nobis Christus demonstrabit omnem gloriam patris ⁊ sanctorum officia angelorum. vbi adorabimus patrez in atrijs sanctis. vbi sine fluctib⁹ ⁊ perturbatiõibus vite viuemus. vbi choris miscebimus scõꝝ. vbi

auferent ab oculis nostris lachryme: que pupillas oculorũ nostrorũ obnubilãt. vbi cantabimus ⁊ dicemus: Mirabilis es domĩe i sanctis tuis: ꝯfitebimurq; domino: q: repleti sumus misericordia tua: ⁊ exultauimus: ⁊ letati sumus omnibus diebus nostris: vbi sicut ait Bernardus: premiũ est videre deum: viuere cũ deo: qui est oĩa in oibus: ⁊ habere deũ qui est summũ bonũ: i quo est summa felicitas: summa iocunditas: vera libertas: perfecta charitas: eterna securitas: secura eternitas: vbi est vera letitia: plena sciẽtia: oĩs pulchritudo: ⁊ oĩs beatitudo: vbi pax: pietas: bonitas: lux: virtꝰ: honestas: gaudia: letitie: dulcedo: vita pennis: gloria: laus: amor: ⁊ concordia dulcis. vbi videbunt eũ ad voluptatẽ: fruentur ad iocũditatez. vbi iustus in eternitate vigebit: sicut habebit permanẽdi eternitatẽ: sic cognoscendi facilitatem: ⁊ quiescẽdi felicitatez: vbi qđ semel adipiscitur: semꝑ tenet. vbi requies a laboribꝰ: pax ab hostibꝰ. vbi nulla tristitia: nulla angustia: nullus dolor: nec timor: nec labor: nec mors: sed perpetua sanitas semper perseuerãs. non malitia: nõ carnis miseria: nec vlla oĩno necessitas: nulla egritudo ieiunij: nulla tentatio inimici: nõ peccãdi voluntas: nec delinquẽdi facultas. Ad hanc igitur: tot tãtisq; bonis abundantẽ: tãq; felicẽ: ac perpotẽtẽ celestẽ patriã: quam fide tantũ cognouimus: erigamus etiaz spem nostrã: meditemur q̃ ingẽs sit illius ãpluz: excelsum: incorruptũ: atq; felicissimũ: qđ sperare possumus bonum. O quam stulti sunt viatores seculi: qui in hac peregrinatõe aduersitatũ turbine deficiẽtes: summũ bonũ: quo adepto vlterius nil põt desiderari: amittunt. O quã dementes si in via mundi amena prata voluptatum cõspicientes: ⁊ ibidẽ imorantes: obliuiscũtur quo tendũt ad felicez supernã patriam. Nulla igit: vt iquit Gregorius: nos reuocet aduersitas: nulla frangat itineris difficultas: nulla seducat blandiens ꝓsperitas: sz ꝯstanter ⁊ ꝑseuerãter asperũ vite iter: ⁊ quascũq; calcantes amenitates: toto desiderio sicut oues aberrantes anhelemus ad nr̃m optimum pastorem celorum. s. regez: qui nos summo gaudio recipiet: cuius oĩum astantiũ charitas nos deosculabitur: qui inter Paradisi preciosas epulas: excellentesq; odoribus flores: ⁊ angelorũ memoria: omnium gaudiorum fructu referta cibabit in pascuis eius eterne felicitatis.

Jacobus Gualla in cunctis pusillus doctor Ticinēsis de Antiquitate Papie.

De Papie antiquitate. Cap. XI.

Unc demū de antiqtate Papie superest dicere: que iuxta Ticinum fluuium a preterfluente ipso Ticini amne Ticinū vocat. Papiā āt ab admirāti vbo pape vocāt: eo qd abūdat mult] qsi mirabilis: vt ad verbū refert Papias lōgobardus vir egregie doct9 i suo āplo vocabulor ope. Nā Papiā alij ānosissimā 7 senectut] plenissimā affirmāt. Alij varijs scriptor scriptis i oppositū se mouēt: qb9 facile credēdū nō ē: 7 si res grauis nō sit certamis. Neqz eiz ciuitates eo nobiliores 7 pstātiores sunt: quo vetustiores. imo neqz homies q celeberrimis ciuitatib9 pgeniti pptereа nobiliores sint. Nam cū quidā ignobilis sane philosoph9 Alexādria oriūdus Platoni inuideret: q Athenis oīuz philosophātiū cū mirabili celebritate gymnasia pso-

narent. Felicē te inquit Plato: q̄ Athene te genuere. At ille statiʒ. Neqʒ si me Alexādria genuisset esseʒ quod tu. Neqʒ si te Athene genuissent: esses quod ipse sum. Itaqʒ magis loca a viris: q̄ʒ viri a locis celebritatem famamqʒ accipiunt. Virgilius paruo vico qui Andes vsqʒ hodie dicitur ortus: famam pago dedit: non accepit. distat a Mantua circiter viginti millibus passuum. vnde quidam luculentissime orsus est. Salue Andina tellus tāto celeberrima partu. ⁊ que sequuntur. Sed ⁊ Bethleem oppidum paruuluʒ intra fines Judee sanctarū cōmemorat auctoritas scripturarum: multisqʒ antiquis seculis propheta cecinit. Et tu Bethleem terra iuda nequaquam minima es in principibꝰ iuda: ex te eniʒ mihi exiet dux: qui regat populum meum Israel. Quid plura? Urbs ipsa Rome caput orbis: nonne omnium ferme ciuitatum finitimarum postrema extitit? que postmoduʒ tantum inter alias caput extulit vrbes: quantum lenta solent inter viburna cupressi. Inaniter igiť mortales gloriant̄ de veteri seu celebri oriundos esse ciuitate: si eos ignobiles sua efficit improbitas: tamen vbi in hanc vulgatam antiquitatem incidi: de ea pauca in mediū adducere libet: ⁊ materiam late patentem summa queqʒ leniter decerpens: pro pusillitate ingenij angustis finibus in viaʒ veritatis: qua cuncta scripta fulgere debent: dilucide dirigere.

IN primis nāqʒ proponēduʒ venit: q̄ dubia ꝑ veris clara affirmare sententia difficillimū est: ⁊ sepius erroneum. Sed errorem creare solet antiqͥtas: teste Ysidoro ispalensi ep̄o: suo ethymologiarū p̄stanti opere: queʒ sanctitate: ⁊ doctrina virū de origine vrbiū a primis incolis deriuantē attente sic dicentem audiamus.

De auctoribus conditarū vrbiū plerūqʒ dissensio iueniť: adeo vt nec vrbis quideʒ Rome origo possit diligēter cognosci. Naʒ Salustiꝰ dicit. Urbē Romā sicuti ego accepi: ꝯdidere atqʒ hitauē prio troiani. Alij dicūt ab Euādro: ħʒ q̄ Virgiliꝰ ait: Tūc rex Euādrꝰ romane ꝯditor arcis. Alij a Romulo vt Hēniꝰ huiꝰ nate auspicijs illa iclita Roma. Si igiť tāte ciuitatj certa rō nō appet: nil mirū si in

aliarũ opinione dubitatur. vnde nec hystoricos: nec cõmentatores in parte condẽnare debemus: quoniã antiqtas ipsa creauit errorẽ.

Non minus igitur Papie: q̃ȝ Rome: sique subsecũtur dilligenter considerentur: difficile est originem cognoscere. que ob ingẽtem eius antiquitateȝ non fert notam iri antiquissimam eius originem: vt infra dillucide patebit. Longobardorum auteȝ primo hystoria: que inter sacras computatur diui patris nostri Augustini catholici doctoris eminentissimi: percelebrem continens translationem: ad verbum refert gallos senones Ticinum: Mediolanum: Pergamum: Brixiamq̧ construxisse. Dum enim Ticinum ceteris tribus preponit ciuitatibus: quo: aut quanto: vel eodem sint tempore condite non declarat.

Ticinũ quoq̧ preponit in sua imaginis mundi cronica parte secunda: vir virtute: ac religione: frater Jacobus Aquensis predicatorum ordinis: qui eiusdem vrbis magnam antiquitateȝ: inclytãq̧ dignitatem: cum subsequenti prosa bis meminit versibus.

Sceptra tenet primi regni Picus: qui auis olim:
Inde fuere prius Papiam constituentes.
Nobilibusq̧ viris: formosis: atq̧ disertis:
Fortibus: antiquis: medicis est plena superbis.
Urbs Agiles: magnosq̧ parit: animo quoq̧ claros.

Aripertus rex sepelitur in Papia: que inter alias ciuitates longobardie de honore regio fuit magis honorata: q͛ semper sedeȝ regni habuit: tam viuorum q̃ȝ mortuorum Regum longobardorum.

Ipsum autem Picum Saturni filium: quem Eutropius: atq̧ Papias declarant ideo auem vocatum: quoniaȝ per Picũ aueȝ: quam domi tenebat: futura prenoscebat. Agrestesq̧ etiam mirãda eloquentia in suum trahebat cõmodum: quem quidẽ Picum Eutropius refert Italie regi scd͂o. de quo infra p̱ Eusebiũ cesariẽsem.

Eutropius autem libro quarto hystorie romanorum narrat: q̧ transacto bello punico contra Philippum regem: quingentesimo ⁊ quinquagesimoprimo anno ab origine vrbis. Et Christus saluator natus est ab origine ipsa anno septingentesimoseptimo: ⁊ vigesimosexto: romani per Greciam inuenti sub Hannibale captiui: capitibus rasis ob detrusam seruitutem sequuti fuerunt triumphã

tis curruum:eodemq; tempore insubres boij:a quibus Ticinum cõ
dita est:atq; Zenomani:ɔtractis in vnum viribus Amilchare poe-
norum Duce:qui in Italia remanserat:Cremonã:Placentiãq;
vastantes:a Lucio fuluio pretore:difficilimo bello fuisse superatos.
quod quidem tempus superius memoratum:nõ ad Ticini originẽ:
sed triumphantis gesta prefixum videtur.

Plinius vero Nouicomensis libro secundo naturalis hystorie
inquit. Nam vt Cato existimat Lyguruz:ex quib⁹ Leui:⁊ Marici
condidere Ticinũ:non procul a pado.sicut boij transalpes profecti
laudẽ Pompeiã:insubres Mediolanũ.Tẽpus ergo Ticini origi
nis se refert ad scripta Catonis:qui multo claruit tempore:nõ tan
tum ante eundez Pliniũ tẽporibus Uespesiani:⁊ Titi patris:⁊ fi-
lij florentẽ.qui ambo imperatores:Hyeresolimis euersis:quadra-
gesimosecundo anno post domini in celis ascensum:de perfidis iu-
deis supplicium sumpserunt:vt eiusdem Plinij littere declarãt:ve
rum ante Hãnibalem.

Liuius item Patauinus pcelebris quippe hystoricus libro prio
de bello punico refert:Scipionẽ traiecisse paduz:⁊ ad ticinũ amnez
motis castris priusq̃ educeret in aciem adhortandoꝝ militũ causa
orationez exorsuz fuisse.Addit quoq; romanos ponte iunxisse Ti-
cinum:quo transitũ facere possent ad Ticinuz.s.vrbem:tutandiq;
pontis causa aduersus hostes super imposuisse castellũ. Ticino aũt
amne per pontem a romanis transgresso:nobilis hystoricus:nunq̃
postea Ticinum memorat amnem.⁊ tantum:⁊ sepius Ticinuz scilz
vrbem.vnde ob vrbis:⁊ fluminis vnius nominis vocationẽ:vrbs
est in obscuro apud ipsum hystoricũ:qui etiã Placentiã nominat:
⁊ non vrbem:sic Cremonã:sic Mutinam:sic Ueronaz:sic deniq;
ceteras:de quibus in eximio opere suo. Non est igitur mirandum si
Ticinum non nominat vrbem. Nominat quoq; Clastigiũ eiusdem
opidum olim horreũ romanorũ:qd ab ea vrbe distat decem milli-
bus passuum:corrupto. P. Brundisino prefecto:Hannibali apud
Ticinum victoria elato proditione tradditum.

Ualerius quoq; Maxim⁹ capitulo de pietate.erga fratres.te-
statur Tyberiũ Cesarem iuisse Ticinũ ad cõplectendos parentes:
Augustum.s.⁊ Julliaz:in vrbe siquidez:⁊ nõ in flumine imorãtes:

post habitaz cum Druso fratre de germanis victoriam.

Silius ēt poeta italicus de Ticino vrbe: atq3 amne vsus Mediolanum altis clauso rippis. s. vrbis menijs: que eiusdē claris pcutiuntur vndis: his carminibus mentionem faciens inquit.

Dum romana tuc Ticine cadauera ripe
Non capiant: similisq3 mihi per celtica rura.

Que doctus comētator Petrus marsij: per hec verba exponit. Ad Ticinum vrbem: ⁊ fluuium eiusdem nominis Hannibal exercitum romanum primo profligauit. P. Scipione consule.

Franciscus aūt petrarcha clarus poeta: libro de viris illustrib⁹ capitulo Hānibalis tradit Hānibalez ipsuz ad Ticinū amnē iuxta Papiam: obuiato in planitie: ⁊ vulnerato. P. Scipione: equestri bello maiori militū copia fudisse romanū exercituz. Pz ergo p sup memoratos auctores: ⁊ Ticinū amnē: ⁊ Ticinū vrbez extitisse tpe Amilcharis eiusdē Hānibalis parētis. Et ob igentē ꝯditoꝶ varietatez eius originē sub nube latere. Cuius prefixū tp̄s ꝯticuere oēs.

Blundus itidem forliuiensis de Roma instaurata: ⁊ Italia illustrata sentit Papiā Ticini noīe vetustiorē: nō multū antiquitate p̄stare. Propterea dicit ipse: q̄ ex Liuij scriptis tpe quo Hānibal superatis Julie alpibus descendit in Italiā: constat Ticinum vrbem non fuisse: que si fuisset: eius nomen Liuius posuisset. Sicq3 veritatem ab alto capere videtur: quā de via recta in aliaz flectere conuincitur: attentis preclaris hystoricorū scriptis supra memoratis: qui dilucide ponunt: ⁊ Ticinum vrbem: ⁊ Ticinuz fuisse amnē. Atq3 etiam iuxta ipsum Liuium. Nam Scipio inquit traiecit padum: ⁊ ad Ticinū amnem: motis castris Ticinū ponte romani iungunt: quo ad Ticinum transitū faciant vrbem. Transgresso autez flumine: Liuius non amplius nominat amnem: at tantum ⁊ sepius Ticinum scilicet vrbem. Uerum ob vrbis ⁊ fluminis vnius nominis vocationez: ⁊ vt supra vberius habetur etiam apud Blonduz ipsum vrbs ipsa magna nube tegitur.

Frater demum heremitanus in suo cronicarum supplemento refert Ticinum a gallis senonibus conditū: item postea obnubilare antiquitatem videtur: subiungens locum ipsum vicatim ab insubribus gallis longe ante habitatum. Uerū Eutropius duz Hanni-

balis refert victoriam asserit Ticinum ab insubribus boijs conditum: Non debuerunt ergo galli senones dici cōditores: qui quidez senones: iuxta ipsum etiam Heremitanū: cum primi nō fuerint cultores: quam originem a primis incolis deriuantē Ticino dare potuerunt? nisi forsan duorum adhuc extantiū muroꝝ ampliationez.

Pleriqꝫ demum clari: ⁊ graues hystorici videntes Ticini originem tanta antiquitate adumbratam scriptis attingere voluisse leguntur: qui longe maiori cōmendatione nōnullis modernis censentur: qui eiusdem vrbis originē non multum antiquitate prestare scribere ausi fuerunt. Aduersus quorum erroneam sententiam consurgunt ipsa preclara hystoricorum scripta. Consurgunt peruetuste que statim subsecuntur Ticini cronice. Consurgūt deniqꝫ ipsa euo plenissima prima vrbis menia: ⁊ reliqua de quibus infra antiquitate miranda: que adhuc extant oculis spectāda mortalibus: ⁊ que nō sinunt clarum Ticini fontem nostrum obscurari eorum turbidis ac nebulosis aquis.

Ucusqꝫ vidimus hystoricos in ipsa antiquitatis hystoria diuersas secutos sentētias. ꝙ varie per varios Ticinū conditū fuit. Alij a gallis senonibus: vt longobardoꝝ hystoria. Alij a Pico Saturni regis filio: vt frater Jacobus aquensis. Alij ab insubribus boijs: vt Eutropius. Alij a leuis ⁊ maricidis deriuatis a lyguribus: vt Plinius. Que qdē varietas ob antiqtatē: teste Hysidoro: arguit errorez apud eos hystoricos: q magna obuelati ea antiqtatis nube ad prima etiā vsqꝫ post diluuiū secula ꝓtēdēte: vt statiꝫ subsequeť: antiquitatē ipsaꝫ notā habere nō potuerūt. Demū de certo Ticini ꝯditore antiquiore: ⁊ prefixo originis tpe hystorici ipsi ꝯticuere oēs. Necesse est ergo postea ꝙꝫ viaꝫ antiqtatis ꝑcurrimus: eo ꝓperare: quo vt cūqꝫ ⁊ vbicūqꝫ sit antiqtatē ipsam inueniamꝰ. Hystoricis aūt ꝯticentibꝰ: quoniā in cuiuscūqꝫ domicilio res eiusdē facilius inueniri solent: ad preclarum igitur Ticini fontem ꝓperemus: vnde antiquissimā eius hauriemus originē: ⁊ quid ꝑuetuste ticinēsium cronice: quibus fidem prestare conuenit: loquanť: audiamus.

Ferunt nãq3 Ticinum vrbem a Japhet ex Noe filijs post dyluuium fuisse conditam. ꝛ eodem tempoꝛe Rauennam a Sem eiusdẽ fratre. Nonnulla autem scripta erroneo spiritu contexta vt statim dillucide patebit: ne quid in tactum relinquam: ferunt Ticinum a quodam Papienio Itali filio conditum: ꝛ ipsum Italum pꝛimo regnasse Latio. Uerum quoniam aperte constat ipsum Papienium minime fuisse Itali filium: neq3 eundem Italum Latij regno pꝛimo potitum: at potius Janum: Eusebio attestante: in suo cronicon tempoꝛu3 bꝛeuiario: qui hos quinq3 reges Janum. s. pꝛimu3: Saturnum secũdum: Picum supꝛa memoꝛatum tertium: Faunũ quartum: Ultimũ vero Latinũ: in Italia ante Eneã regnasse affirmat annis circiter mille qngẽtis. Cui9 Eusebij scripta eximia: tãta fulgent veritate: ꝙ sanctissimus Hieronym9 pꝛeclaro opere ꝺ duodecim illustribus ecclesie scriptoꝛibus eum testet̃ viru3 virtutib9 illustrem: clauẽq3 sacrarũ scripturarum: ꝛ noui testamenti custodem. Papienio igitur omisso cũ patre Italo: quoꝛũ erronea cõscriptione: mendaci spiritu contexta: consideratis supꝛa memoꝛatis: patet antiquitatem ipsam a recta veritatis via in aliam declinare: quare redire cogoꝛ ad ipsos Sen ꝛ Japhet: quos ipse vetustissime Papie cronice Ticini: ꝛ Rauenne pꝛimos ferunt conditoꝛes. Et ne absurda videatur tanta conditoꝛum antiquarũ vrbium varietas magna antiquitate creata: persimilis quoq3 constat pꝛeclaris pontificum scriptis: diuoꝛum scilicet Eusebij cesariensis: ꝛ Hysidoꝛi ispalensis: quoꝛum sacro in pectoꝛe tãqua3 in arce celesti eminet sublimis veritas scripturarum atq3 doctrina. Nam Eusebius suo cronicon tempoꝛum bꝛeuiario scribit ad verbu3 Carthaginẽ conditã: vt quidam volunt a Carchedone tyrio. Alij a Didone post bellu3 troyanum. Hysidoꝛus autem refert vrbem Romam varietate conditoꝛum adhuc incertum habere auctoꝛem: quoniam vt supꝛa memoꝛaui. Alij Troyanos. Alij Euandru3: Alij dicunt fuisse Romulum. Possem percurrere pleras q3 alias peruetustas vrbes: q̃ bꝛeuitatis gratia omittuntur: quarum oꝛigo huiuscemodi ratiõe maioꝛem arguens antiquitatem est in obscuro. Eadem pariter ratiõe Ticini: ꝛ Rauẽne difficilimũ est oꝛiginẽ cognoscere: que si essent recentioꝛes certe earum certi auctoꝛes magna adumbꝛati vetustate ĩ

memoria essent. Uerum iuxta ticinensium cronicarum fidem:⁊ tempore vno:⁊ prime in Latio sunt condite vrbes. At Ticinum a Japhet post diluuium suo prefixo tempore:paraclito more columbe desuper radiante:⁊ breue demisso indicante. Hic fiat nidus nidorū. veh debellantibus eũ. Quenã vrbs a creatione mundi citra celo sub stellifero:tali celitum iussu:talem fertur celestem habuisse originẽ? Inter quas sepius vrbes antiquiorib⁹ seculis certatum est:magna etiam virtute eorum populorum: quorum bellica strenuitate percelebris rauennatum statua aurati equitis Regisolis

Ticinum:aurate autẽ ticinẽ siũ value Rauẽnã delate sunt. Uerũ postea recupate:modo in frõte nostri põtificalis delubri spectantur. Cõprobãt igitur prefixo tẽpore antiquissimam Ticini originẽ:non ab ipsis erectã quos ferunt hystorici:gallos scilicẽ senones: aut Picum auẽ seu augurẽ: aut isubres boios:vel leuios ac maricidos:⁊ lygures:q posteriorum duorũ muror quibus Papia bis fuit aucta:potius ampliatores q̃ cõditores esse potuerunt: quẽadmodũ ⁊ Semiramẽ reginã Babiloniã instaurasse seu ampliasse: ⁊ muro cinxisse diuus Augustinus testat̃ mirãdo opere suo de ciuitate dei:libro sextodecimo:capitulo vero tertio:quem etiam sequitur Paulus orosius libro secundo capitulo primo:aduersus Trogum Pompeium oppositum sentientem:eam condidisse affirmantem:sed a Japhet ipso Noe filio supra memorato:iuxta ipsa cronicarum scripta. Cõprobat eiusdem rei memoria:quam primus Ticini populus:qui suis vidit oculis:sue vrbis originẽ in posteros vsq̃ presentes transmisit. Cõprobant gentilium delubra

ad Chriſti cultum redacta: vt diue Marie venee a dea dicta Ve
nere. vbi etiam hodie his litteris in eburneo marmoreo lapide hec
inſcripta ſunt nomina. Conſulum romanorum. D. M. Cecili.
Valentini. opt. ſpei. leg. xiij. conſ. Ibidem quoqꝫ adeſt eburneum
vas marmoreum rotundum: in quo ab ceca gentilitate vano errore
deluſa Veneri: ceteriſqꝫ ſpurciſſimis idolis oblata ſacrificia ſuſci-
piebantur. Comprobant tot: tamqꝫ excelſe turres: atqꝫ ſepul-
chra alijs inſcripta nominibus: ⁊ conſulum: ⁊ heroum: ⁊ ipſa prima
vrbis menia: cum Boetij carcere: ſeu turre vetuſtiſſima: vbi diui-
no eiuſdem illuſtris philoſophi: atqꝫ ſenatoris ingenio: tam perſpi
cua ſunt edita opera: que catholica fide relucent: ⁊ que longum eſſet
cōtexere: ⁊ quibus deniqꝫ nil antiquius in toto Latio ſpectari pōt:
adeo ꝙ recte dici poteſt. Papia ꝙꝫ ſit antiqua: antiquitas ipſa
docet. Que ob ingētem eius antiquitatem: vt ſupra memoraui: nō
fert nota m in ſuam antiquiſſimam originem.

ercurramus obſecro

cunctas Latij vrbes: ſi quāpiam inueniemus ſuis
peruetuſtis cronicis talem habuiſſe celeſtez ⁊ an-
tiquiſſimam originem: celeſtēqꝫ prophetiam diui
patris Syri celeſti ore prolatam: ſacra ſua atteſtā
te hyſtoria: ⁊ Pompeij pontificis diſcipuli ſcri-
ptis dilucidataz: ꝙ in omni euo inter finitimas vrbes felicitate nō
eſſet inferior: penaſqꝫ darent: qui eam iniuria afficerent: prout ex-
perientia docuit: in ipſum etiam primum apud Ticinum longo-
bardoꝝ regē. ſ. Alboynū: vt ſupius ē dictū. Si qſpiā populus i po
ſtero tantam tranſmiſit antiquitatis memoriaz. Si tam varia re-
liquit hyſtoricorum ſcripta: ſi talia tum publica: tum priuata reli-
quit edificia: ⁊ reliqua preclara antiquitatis argumenta: que ad-
huc extant oculis ſpectāda mortalibus: ſi comperiemus eaz Phe-
nicem appellemus: libereqꝫ ei tanti certaminis palmā cōdonemus.
Que ſane veritate radiāte: ⁊ ſi Ticini originē ſub nube antiqui-
tatū: varieqꝫ ſcribentiū: ſic latentē in lucez prodire coegerint Pa-
piam ſcilicet vrbem olim regiam ſedem: nunc autem ſapientie do-
micilium eſſe annoſiſſimam: ⁊ ſenectutis pleniſſimaz: ceteriſqꝫ Latij

ciuitatibus cum germana sibi Rauenna: quam tamen celesti excellit origine: atq; prophetica exaltatione: antiquitatis honore longe letari. Cuius quidē Rauenne antiquitas magis claruit q̄ Papie: propterea q̄ non adumbratur vllo cum flumine eiusdem nominis vocatione. Verūtamen quoniaȝ Hysidori sancti scientissimiq; pontificis auctoritas multum me mouet: duȝ affirmat antiquitatē creare errorem: ⁊ ea ratione ac scribentium varietate vrbem etiam ipsam Romam conditorem suum adhuc habere incertum: in antiquitate tam grandi claram sententiam ferre non audeo.

Plura de hac antiquitate scribere non videtur: ne a recta veritatis via: qua cuncta scripta fulgere debēt: aliqualiter discedere cōtingat. At in fine magno Basilio admonēte q̄ soli deo q̄ nobis ortum: qui nobis mentem: qui nobis corpus tribuit: tributori illorum deo ⁊ non nobis pro omni bono opere q̄d cum illis agemus gratie sunt agende: ne sacrilegi simus: propriam faciendo diuinaȝ gratiā: absq; qua nulla bona opera facere possumus. Ipsi igitur soli deo: cuius suggerente gratia ipsa antiquitas cum ipsis sanctorum atq; regum opusculis est contexta.

Thesaurum preciosum sanctarum scilicet reliquiarũ ticinensium: quaruz sanctitatis celsitudine: ⁊ miraculorũ claritate: p celebriqꝫ fama vulgata in populos: sancta mater ecclesia mirando preconio dilucide illustratur: ex ordine breui: ⁊ humili sermone retuli radianti veritate referto. Qui sane copiosissimo celsissimoqꝫ eloquio: ⁊ diuino ingenio ob eminentissimam eius dignitatem demonstrandus erat.

Adieci quoqꝫ peruetusta regia templa: in quibus sacra sanctorũ corpora: atqꝫ regum decenter tumulant̃. Adieci demum breui sermonis ambitu Papie antiquitatẽ. Quo aũt cultu ⁊ religione: taz ingens thesaurus sit visendus: a populoqꝫ frequentãdus ꝓ magna cõsequenda venia: hoc vno monstratur exemplo. Quidam etenim post flagitium haud mediocre sua fragilitate admissum: canez aselli magnitudine ⁊ nigredine horridum per quietem videbat paratum ad eum deuorandum. Quo exterrito sudans ⁊ tremens hincinde in lectulo anxie se voluens vsqꝫ ad lucem: tunc illico ad varia properauit sacra templa: vbi plura sanctorum corpora tumulant̃: pientissime sanctos ipsos orans: vt ab indulgentissimo celeste parente pro eo veniam iplorarent.

Mirabilis deus in sanctis ⁊ virtutibus suis: tantũ cõpuncti cõtritiqꝫ cordis fletus: tantũ intercessio celitum deo placuit: ꝙ nocte superueniente per visum videre meruit: dũ ad singulas gradiebatur basilicas: canem ipsuz paulatim deficientẽ: ⁊ demũ penitus cõsumptũ atqꝫ extinctum. Quo viso intelligens se a tanto flagitio liberato: omnipotenti deo atqꝫ sanctis ipsis toto cordis affectu igentes agebat gratias ꝓ taz mirando suscepto diuino celesti dono.

Nunc autem patet ꝙ vbicũqꝫ sanctoruz corpora seruantur: eorum precibus ⁊ meritis: eorum subsidia deuote implorantibus gratiarum fluuia deo largiẽte mirabiliter donant̃. Supra memoratis recte consideratis: ad ea veneranda sanctorum corpora: ad ea consequenda taz salutifera munera: magno cordis affectu religiose mẽtes excitentur. Excitent̃ insup omni sollicitudine sacri flamines: ne in eorum ecclesijs: in qbus ipsa sanctoruz corpora suuz habent domicilium

miciliū tam grandi thesauro: debitus deficiat cultus diuinus: debita deficiant ornamenta: cum lampade semper ibidem radiante.

Demum vniuersus Papie populus thesaurum ipsum celesti largitione & regia strenuitate ad eum delatum feruenti deuotione sedulo colat: obseruet: & veneretur: ne vnde gratia inde ira prodeat cum supplicio. Diuini aut ē precones ad ea excolenda mortaliū mētes magno spiritu icēdant. Quid igitur inclytā Papie achademiā? Quid regiā arcem? Quid parcum tam latum: tāq3 apricum: & sibi adiacentē de solido marmore Cartusie fabricam? Quid lapideum atq3 marmoreum clari Ticini fluminis pontem? Quid ingentem bellicam naualem classē: & reliqua miranda Papie ornamenta sepius spectandi tantum est voluptatis? Que omnia enim hec transitoria sunt atq3 caduca. Uisendus ergo frequenter toto est corde: totoq3 deuotiōis affectu celestis ipse thesaurus: qui visentibus in celum scalam dirigit ad perpetuam felicitatem. Ad eterni dei laudem.

Ector vt te nō lateāt sacre quoq; reliquie: que hac Mediolani status mutatione: ex arce Papie in edē eius maiorē trāslate fuere i āno. Mccccxcix. die secundo septembris eas per ordinez in vltimo huius libri capite scribere debebant.

Primo in quadam piscide eburnea rotūda i qua adest de sanguine dñi nostri iesu xpi donato p illustrem dominum Marchionem Mantue de anno. Mccccij.
De vello in quo inuolutū fuit corpus dñi nr̄i Jesu christi.
De vestimento Christi.
De lance de qua fuit vulneratus Christus.
De spongia Christi.
De cuna sancta.
De linteo Christi.
De mensa Christi.
De lapide columne vbi Christus fuit ligatus 7 flagellatus.
De sudario Christi.
De ligno sancte crucis.
De cāna Christi.
De presepio domini.
Crux vna lignea cū certis reliquijs 7 cū litteris testimonialibus in membrana scriptis Illustrissimo dño Joāni Galeaz comiti vir tutū Mediolani 7c. 7 cum isertiōe lr̄arum Illustrissimi. d. ducis Philippi regis Francoꝝ qui certificat spinā corone dñi nr̄i Je su christi esse colligatam cum dicta cruce.
Una altera spina ex spinis corone dñi nostri Jesu christi in quodā tabernaculo vitreo cū veris argēteis deauratis donate p Sere- nissimū Jmpatorē Cōstantinopolitanū: vt patet p lr̄as patētes ipsi9 dñi Jmpatoris attestātes d miraculis secut] ex ipsa spina.
De panno in quo fuit inuolutus Christus nouiter natus.
e veste Christi que fuit laborata p dñaz sanctā Mariā virginē.
Et de fimbria ex qua sanata fuit mulier habens fluxū sanguinis.
De presepe domini in Bethleem.
De pillo bouis 7 asini ad presepe domini.

De flagellis Christi.
De sindone Christi.
De purpura Christi.
De veste Christi quando delusus fuit ab Herode.
De petra vbi stetit Christ⁹ per quadraginta dies sine cibo ⁊ potu.
De lapide super quo Christus baptizatus fuit.
De lacte miraculoso bt̄e Marie virgis i q̄dā āpuleta vitrea ꝑua.
De capillis beate Marie virginis.
De cingulo beate Marie virginis.
De velo ⁊ vestimento beate Marie virginis.
De camisia eiusdem virginis Marie.
De ligno palme quādo se inclinauit corā dn̄a sancta Maria.
De lapide colūne quaꝫ amplexata fuit virgo Maria quando angelus illam annunciauit.
De aulula seu oratorio vbi orabat virgo Maria.
De velo nigro beate virginis Marie.
De lapide vbi sancta Maria stetit per ānos.xiiij.⁊ ibi migrauit.
De sepultura virginis Marie.
De arbore fici in quo lactauit virgo Maria cū dn̄o nr̄o Jesu xp̄o dū ꝑsequeret᷑:⁊ ibi remansit eius imago infixa.
Dens vnus ac de ossibus ⁊ puluere sancti Joānis baptiste.
De veste sancti Joānis baptiste.
De ossibus sancti Joseph.
De ossibus Samuelis prophete.
Unus dens Elisei prophete.
De petra super qua Esaias propheta fuit resecatus.
De virga Moysi longa vnius cubiti.
De osse sancti Thobie.
De arbore ⁊ fructu sicomorum.
De ossibus sancti Joachin patris beate Marie virginis.
De ossibus sancti Petri apostoli:⁊ de capite eiusdem.
De ossibus sancti Pauli apostoli:⁊ de baculo eiusdem.
De ossibus sancti Andree apostoli:⁊ de māna eiusdē sancti.
De ossibus sanctorum Jacobi ⁊ Philippi apostolorū.
De ossibus sancti Joānis apostoli ⁊ euangeliste:ac de veste ⁊ sepul

chꝛo eiuſdem.
De oſſibus ſancti Thome apoſtoli: ⁊ de eius ſanguine.
De oſſibus ⁊ pelle ac de capite: ⁊ vnus dens ſancti Bartholomei.
Bꝛachium dextrum ſancti Jacobi maioꝛis apoſtoli.
De oſſibus ſancti Matthei apoſtoli ⁊ euangeliſte: ⁊ d̃ dapite ſuꝑ quo fuit electus apoſtolus.
De oſſibus ſanctoꝛum Symonis ⁊ Jude apoſtoloꝛum.
De oſſibus ſancti Matthie apoſtoli.
De oſſibus ſancti Barnabe apoſtoli.
De oſſibus ſancti Titi apoſtoli.
De oſſibus ſancti Redos qui fuit vnus ex ſeptuagintaduob⁹ diſcipulis Chꝛiſti.
De oſſibus ⁊ carne ſancti Luce euangeliſte.
De oſſibus ſancti Marci euangeliſte.
De oſſibus ſancti Stephani pꝛothomartyris: ac de dēte eiuſdeꝫ: ⁊ de ſaxo de quo fuit lapidatus: que oĩa de anno. 1384. fuerunt donate illuſtriſſimo ⁊ excellentiſſimo. d. noſtro per sereniſſimaꝫ dominam Jmperatricē conſtantinopolitanam.
De oſſibus ſancti Laurentij martyris.
De oſſibus ſancti Uincentij martyris.
Coſta vna vni⁹ Jnnocētis: ⁊ pes vn⁹ dexter vni⁹ alteri⁹ Jnnocēt].
Jnnocentinus vnus ſine capite pulcherrimus ⁊ integer ⁊ eius camiſia ſanguinolenta: ac vnus alter pes vnius Jnnocentis.
De oſſibus ſancti Fabiani martyris.
De oſſibus ſancti Sebaſtiani martyris ⁊ de eius veſtimentis.
De oſſibus ſancti Blaſij martyris.
De oſſibus ſanctoꝛum Joannis ⁊ Pauli martyrum.
De oſſibus ſanctoꝛum Coſme ⁊ Damiani martirum: ⁊ de dentibus eoꝛum.
De oſſe ſancti Uiti martiris.
De oſſibus ſancti Criſantis martyris.
De oſſibus ſanctoꝛuꝫ Geruaſij ⁊ Pꝛothaſij martirū: ⁊ vnus digitus ſancti Geruaſij.
De carne ⁊ oſſibus ſancti Petri martiris: ⁊ d̃ capa ſeu tunica que habebat in doꝛſo quando fuit occiſus.

Digitus sancti Georgij militis ⁊ martyris: ⁊ supravesta armorũ suprascripti sancti: ⁊ que vestis est cindalis albi ⁊ cilestri laborata a serpis: ⁊ circuncirca cum certis recbamis.
Caput ⁊ de ossibus sancti Sixti pape ⁊ martyris.
Digitus paruus ⁊ dens grossissimus ac de ossibus sci Christofori.
De ossibus sancti Ualentini presbyteri ⁊ martyris.
De ossibus sancti Mauritij martyris: ⁊ Eusuperij eius socij.
In quodam vasculo paruo argenti adest de oleo sancti Demerij militis ⁊ martyris qđ exiuit ex eius vulnere: quod fuit approbatum: ⁊ valet ad omnia mala.
De ossibus sancti Iustini presbyteri ⁊ martyris.
De ossibus beati Germani martyris.
De ossibus sancti Hypoliti martyris.
De ossibus vnius ex quadraginta martyribus.
De ossibus sancti Clementis martyris.
De ossibus sanctoꝝ Hylarij ⁊ Saciani martyrum.
De ossibus sancti Uictoris martyris: ⁊ de plumbo liquefacto sup eius corpus.
De osse sancti Alexandri pape ⁊ martiris.
De osse beati Eustachij martyris.
De osse sancti Basilidis martyris.
De osse sancti Thimothei martyris.
De osse sancti Secundi martyris.
De osse sancti Ciriaci martyris.
De osse sancti Theodori martyris.
De sanguine ac de panno ciliceo sancti Thome martyris archiepiscopi cantuariensis.
De ossibus sancti Agapiti martiris.
Multa ossa sancti Gerõni ⁊ sociorum eius martiruʒ: que portata fuerunt a ciuitate Columne.
De osse vnius sanctorum quattuor martirum.
De ossibus sanctoꝝ Nerei: ⁊ Archilei.
De osse sancti Siluestri.
De brachio sancti Gregorij pape.
De ossibus sancti Nicolai episcopi.

De ossibus sancti Martini.
De ossibus sancti Seueri episcopi.
De osse sancti Ciriaci episcopi.
De osse sancti Patientis episcopi.
De osse sancti Bricij episcopi.
Dens vnus sancti Leonis pape ⁊ confessoris.
De osse sancti Fabiani pape.
De ossibus sancti Sixti pape secundi.
De osse sancti Clementis pape.
De ossibus sanctorum Cornelij ⁊ Cipriani.
De ossibus sanctorum Blasij ⁊ Alexij confessorum.
De vestibus sancti Felicis presbyteri.
De ossibus sancti Anselmi qui erat Simon leprosus.
De ossibus sancti Hieronymi.
De osse sancti Juliani.
De pilis barbe sancti Antonij abbatis.
De capite sancti Romani militis q̃ fuit baptizat⁹ a scõ Laurẽtio.
De ossibus sanctorum Oliui ⁊ Leonis pontificum.
De osse sancti Germani.
De osse sancti Pancracij.
De reliquijs sancti Anselmi.
Birretum ⁊ ocularia sancti Bernardini de senis.
De ossibus beati Bernardi abbatis.
De ossibus sanctorum Cassij ⁊ Fauste.
De ossibus sancti Pantaleonis.
De ossibus sancti Felicis simplicis.
De ossibus sancti Thomasij de conturbea.
De ossibus sancti Eustachij militis.
De ossibus sancti Sebastiani prope Romaȝ ordinis cisterciensis.
De osse sancti Proculiani.
De osse sancti Eutropij.
De osse sancti Anticiani.
De reliquijs sancti Gernuzij in quadam ampuleta vitrea.
Costa vna sancti Florij.
De reliquijs sanctoꝝ Geminiani ⁊ Galli.

De ossibus beati Gasparis vnius ex tribus magis.
Dens sancti Pimacij.
De ossibus sanctorum Teucri ꝛ Leontij.
De reliquijs sancti Pelegrini.
De ossibus sancti Felicis.
De veste sancti Guidonis.
Costa vna sancti Thophidon.
De veste sancti Ambrosij quãdo fecit penitẽtiã in sancta Thecla.
De osse sancti Victoris sponsi sancte Corone.
De osse sancti Simplicij.
De ossibus sancti Saturiani dyaconi cardinalis.
Brachium sinistrum beatissime Magdalene integrũ cum manu ꝛ digitis: necnon ꝛ de ossib⁹ ac capillis ꝛ de veste eiusdẽ: ac de eius alabastro in quadã bussula vitrea: ꝛ de monumẽto p̄fate sancte.
Digitus vnus sancte Agnetis virginis: ac de alijs reliquijs eiusdẽ.
De ossibus sancte Lucie virginis.
De sanguine ꝛ de lacte sancte Agathe.
De mãna sancte Catherine que effulsit a corpore suo in vna ampuleta vitrea: ꝛ de sepulchro eiusdez in quo angeli eam reposuerũt. Necnõ ꝛ etiaz de lapide prefate sancte donato per Illustrem. d. Galeaz de salucio: ac de rota in qua fuit martirizata: ꝛ de ligno palme eiusdem sancte.
De ossibus ꝛ de capillis ac corda sancte Clare. Necnon ꝛ de fillo ac cilicio ꝛ tunica eiusdem sancte.
De osse capitis beate Bibiane virginis.
Dens vnus sancte Apolonie.
Spatula vna ex virginibus ex numero vndecim milia virginum.
De capite ꝛ tibia ac vna costa sancte Barbare virginis.
De ossibus sancte Thegle. Et de oleo sancte Marie ꝺ sardinato.
De concha ꝛ corda sancte Rose.
De osse sancte Prexedis.
De petra sepulchri sancte Marie samaritane.
De osse sancte Felicitatis:
De ossibus sancte Veronice.
De ossibus scẽ Epuscule: ꝛ oleũ datũ p. d. Ottonẽ de grãdissono.

Digitus vnus sancte Martine virginis.
De ossibus sancte Juliane.
De ossibus sancte Justine.
De ossibus sancte Cite.
De mantello sancte Catherine de senis.
De osse sancte Victorie.
De reliquijs sancte Hylarie in quadam ampuleta vitrea.
De osse ꝛ de veste sancte Helene.
De cilicio sancte Radegunde virginis.
De ossibus sancte Brigide.
De ossibus sancte Concordie.
De ossibus sancte Margarite.
De ossibus sancte Marcelline sororis sancti Ambrosij.
De sepulchro sancte Anne.

Finis.

Ubi iaceant reliquie beati Bernardini de Feltro: ac indulgentie in quibuscūq3 Papie ecclesijs intra ⁊ extra muros.

N ecclesia sancti Jacobi extra ciuitatē Papie: quā colunt fratres ordinis minorum de obseruantia iacet corpus beati Bernardini de Feltro eiusdez ordinis: qui decessit de āno. Mcccclxxxxiiij. die. xxviiij. septembris: hora decima: precedente festo sancti Michaelis. Et ipsi⁹ exequie facte fuerunt die dominica sequenti cū toto ⁊ vniuerso clero ⁊ cōuentibus religiosoꝝ ac gymnasio ⁊ populo cum maximo honore ⁊ veneratione: sonituq3 campanarum ac pueris circiter quattuor milibus indutis cottis albis stolis ⁊ bandirolis in manibus depictis cum Jesu ⁊ monte pietatis: qui dietim infinitis claret miraculis.

Ad honorem dei ⁊ beate virginis Marie ⁊ beatoꝝ sanctorum Syri ⁊ Augustini cōfessorū infrascripte sunt ecclesie in quibus sunt indulgētie assumpte d̄ die in diē ꝑ totū ānū: ⁊ extracte de libro originalis romane ecclesie.

Primo die dominica que est prima feria.

Primo in ecclesia maiori Papie beate Marie siue sci Stephani chathedralis visitāti hec īfrascripta altaria vere penitētib⁹ ⁊ cōfessis hn̄t ānos tres ⁊ dies. xxxv. idulgētiaꝝ datos ⁊ ꝯcessos per certos sūmos pōtifices ⁊ ep̄os atq3 cardiales: q̄ altaria sunt ista.

Prio altare virgis Marie: ⁊ scōꝝ Stephani: ⁊ Syri: Crispini: Martini: Nicolai: Leonardi: Laurētij: Gengulfi: ⁊ corp⁹ xp̄i atq̧ altare scti Joānis de fontibus: ⁊ etiā alioꝝ altariorum.
In ecclesia scti Petri in celo aureo sunt anni.xxv.⁊ dies.cxxx.
In ecclesia scte Mostiole sunt anni.xxv.⁊ dies.cxxx.
In ecclesia scē Marie de mōte carmelo sunt āni.x.⁊ dies.lx.
In ecclesia sci Jacobi de vernabula sunt āni septē ⁊ septē q̄rētene.
In ecclesia sci Michaelis de monte sunt dies.xl.
In ecclesia scti Thome apostoli dom⁹ frūꝫ p̄dicatorū sunt dies.xl.
In ecclesia sancte Helene sunt anni duo ⁊ dies.xxx.
In ecclesia sancti Francisci sunt dies.c.
In ecclesia sancte Agathe sunt dies.c.
In ecclesia monasterij sancti Felicis vbi multa sanctorū corpa requiescunt ꝓ quibuscūq̧ corporibus sunt dies.xl.
In ecclesia sancte Marie secrete: vbi ep̄i sunt lauati ⁊ calciati: sūt ꝓ quolibet ep̄o olim calciato ⁊ lauato tāgentibus lapidem seu petram super quam sedent dies.xl.
In ecclesia sancti Georgij in monte falcone sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Christofori sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Michaelis ꝓpe sctm Saluatorē sunt dies.xl.

Summa suprascriptorum.

In suprascriptis ecclesijs p̄ter sanctā Mariā secretā ⁊ sctuꝫ Felicem sunt anni.lxxij.⁊ dies.cclxx.

Die Lune Secunda Feria.

Secūda feria in ecclesia maiori sunt āni tres ⁊ dies.xxxv.
In ecclesia sancti Petri in celo aureo sunt āni. xxx.⁊ dies. lxxxv.
In ecclesia sancte Mostiole sunt anni.xxij.⁊ dies.clxx.
In ecclesia sancti Gregorij sunt anni.viij.⁊ dies.cxv.
In ecclesia sancti Stephani extra muros ciuitatis sunt ānus vnus ⁊ quarētene.vj.⁊ quarta pars peccatorum venialium.
In ecclesia scti Jacobi de vernabula sunt āni septē.⁊.viij.q̄rētene.
In ecclesia sancti Thome sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Thome porte auree sūt annus vnus ⁊ dies.xl.
In ecclesia sancti Francisci sunt dies.c.

In ecclesia sancte Agathe sunt dies.c.
In ecclesia sancte Marie rotunde siue ad perticbas est magna indulgētia ab āgelis ꝯsecrata qḋ declarari nisi a solo deo nō pōt.
In ecclesia sancti Felicis est vt supra scriptum.
In ecclesia sancte Marie secrete est vt supra scriptuꝫ.
In ecclesia sancti Georgij in monte falcone est vt supra scriptum.
In ecclesia sancti Michaelis in monte anguli sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Christofori sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Michaelis extra muros ciuitatis sunt dies.xl.
Summa sunt anni.lxxv.ꝛ dies.cxv.preter sanctā Mariaꝫ in perticba:ꝛ sanctam Mariā secretā:ꝛ sanctum Felicem.

Tertia Feria in die Martis.

In ecclesia maiori sunt anni tres ꝛ dies.xxxv.
In ecclesia sancti Petri in celo aureo sunt āni.xxv.ꝛ dies.cclxxxx.
In ecclesia sancte Mostiole sunt anni.xxv.ꝛ dies.cclxxxx.
In ecclesia sancti Damiani martyris qḋ dī de sacchetis sunt āni septem ꝛ septima pars peccatorum remissio.
In ecclesia scī Jacobi suprascripti sūt āni septē ꝛ quarētene septē.
In ecclesia sancti Francisci vt supra.
In ecclesia sancte Agathe vt supra.
In ecclesia sancti Thome sunt vt supra scriptum.
In ecclesia sancte Marie secrete sunt vt supra scriptum.
In ecclesia sancti Georgij in mōte falcone sunt vt supra scriptū ē.
In ecclesia sancti Christofori sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Michaelis extra muros ciuitatis sunt dies.xl.
Summa sunt āni.lxviij.ꝛ dies.clxv.preter sanctam Mariam in perticba: ꝛ sanctā Mariā secretā:ꝛ sanctuꝫ Felicem.

Quarta Feria in die Mercurij.

In ecclesia maiori sunt anni tres ꝛ dies.xxxv.
In ecclesia scī Petri in celo aureo sunt anni.xxxj.ꝛ dies.cccxxxv.
In ecclesia sancte Mostiole sunt āni.xxj.ꝛ dies.cccxxxv.vt supra.
In ecclesia sancti Geruasij sunt anni octo ꝛ dies.cxv.

In ecclesia sancti Theodori epi sunt anni.vij.7 quarētene.vij.
In ecclesia sancti Jacobi supscripti sunt āni.vij.7 totidē q̄rētene.
In ecclesia sci Stephani extra muros sunt ānus vnus 7 q̄rētene.vij.
In ecclesia sancti Marini est quarta ps oīum peccatorū remissio.
In ecclesia sancti Francisci sunt dies.c.
In ecclesia sancte Agathe sunt dies.c.
In ecclesia sancte Marie in perticha vt supra scriptum est.
In ecclesia sancte Marie secrete sunt vt supra.
In ecclesia sancti Laurētij eodē die meretur extrahere vnā animā de purgatorio visitando pro continuo anno toto ecclesiā vbicūqz sit predicti martiris Laurentij.
In ecclesia sancti Georgij vt supra scriptum est.
In ecclesia sancti Michaelis de monte vt supra.
In ecclesia sancti Christophori vt supra.
In ecclesia sancti Michaelis extra muros ciuitatis sunt dies.xl.
Summa sunt anni.lxxiij.7 dies.xxxv.

Quinta Feria die Jouis.

In ecclesia maiori sunt anni tres 7 dies.xxxv.
In ecclesia sancti Damiani que dicitur de sacchetis sunt anni.vij. 7 septima pars peccato℞ remissio.
In ecclesia sancti Petri ī celo aureo sunt āni.xxj.7 dies.cccxxxv.
In ecclesia sancte Mostiole sunt anni.xxj.7 dies.cccxxxv.
In ecclesia sancte Marie de mōte carmelo sunt anni.x. 7 dies.xl.
In ecclesia sancti Jacobi de vernabula sunt vt supra dictum est.
In ecclesia sancti Francisci prout supra scriptum est.
In ecclesia sancte Agathe vt supra scriptum est.
In ecclesia sancti Thome sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Felicis prout supra scriptum est.
In ecclesia sancte Marie secrete vt supra scriptum est.
In ecclesia sancti Christophori sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Michaelis extra muros ciuitatis iuxta sanctuz Saluatorem sunt dies.xl.
Sūma suprascripta sunt anni.lxv.7 dies.cccx.preter sanctā Mariam inperticha 7 sanctum Felicem.

In ecclesia maiori sunt anni tres ꝛ dies.xxxv.
In ecclesia sancti Petri in celo aureo sũt ãni.xxj.ꝛ dies. cccxxxv.
In ecclesia sancte Mostiole sunt anni.xxj.ꝛ dies.cccxxxv.
In ecclesia sancti Geruasij vt supra.
In ecclesia sci Jacobi suprascripti de vnabula ꝓut supra scriptũ ẽ.
In ecclesia sancti Stephani extra ciuitatẽ prout supra.
In ecclesia sancte Marie porte auree sunt ãnus vnus ꝛ dies.xl.
In ecclesia sancti Francisci sunt dies.c.
In ecclesia sancte Agathe sunt dies.c.
In ecclesia sancte Marie in perticha vt supra scriptum est.
In ecclesia sancte Marie secrete vt supra.
In ecclesia sancti Felicis prout supra scriptum est.
In ecclesia sancti Georgij ĩ mõte falcone sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Michaelis ĩ monte anguli sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Christofori sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Michaelis extra muros ciuitatis sunt dies.xl.
Sũma sexte Ferie sunt ãni.lxviij.ꝛ dies.ccclxxij.ꝑter sanctã Mariã in perticha: ꝛ sanctã Mariã secretã: ꝛ sanctum Felicem.

Septima Feria die Sabbati.

In ecclesia maiori sunt anni tres ꝛ dies.xxxv.
In ecclesia sancti Theodori epi sunt anni.vij.ꝛ quarẽtene.vij.
In ecclesia sancti Petri ĩ celo aureo sunt ãni.xxj.ꝛ dies.cccxxv.
In ecclesia sancte Mostiole sunt anni.xxj.ꝛ dies.cccxxxv.
In ecclesia sancti Francisci vt supra scriptum est.
In ecclesia sancte Agathe vt supra scriptum est.
In ecclesia sancti Thome sunt dies.xl.
In ecclesia sancte Helene sunt anni duo ꝛ dies.xxx.
In ecclesia sancte Marie secrete vt supra scriptum est.
In ecclesia sancti Felicis prout supra scriptum est.
In ecclesia sancti Georgij in monte falcone sunt dies.xl.
In ecclesia sancte Marie de bethleẽ sunt anni.vij.ꝛ quarantene septem:ꝛ septima pars peccatoꝝ remissio.

In ecclesia sancti Jacobi de vernabula vt supra scriptũ est.
In ecclesia sancti Christofori sunt dies.xl.
In ecclesia sancti Michaelis extra muros ciuitatis sunt dies.xl.
Sũma Ferie supra scripte sunt anni.lxvj.ꝛ dies.cx.preter sanctaꝫ Mariã de bethleẽ:sanctã Mariã secretã:ꝛ sanctũ Felicẽ.

Nota ꝙ in diuersis ecclesijs sunt infrascripte diuerse indulgẽtie: ꝛ in diuersis diebus ꝛ certis ãni temporibus videlꝫ.
In ecclesia maiori Papie:vꝫ in festo sci Bartholomei ĩ quo est sacrata dicta ecclesia est magna indulgẽtia per octauas.
In ecclesia sancte Marie rotunde siue in ꝑticha in die tertiodecimo in quo est sacrata dicta ecclesia est maxima indulgẽtia: ꝛ vltra hoc sunt dies.xl.per octauas.
In ecclesia sancti Marini ĩ festo oĩuꝫ sanctorũ ẽ maxĩa ĩdulgẽtia.
In ecclesia sci saluatoris a die q̃nta feria oĩ die vsqꝫ ad decimũ septimũ mensis maij sunt anni quattuor ꝛ dies.cxl.
Itẽ in p̃dicta ecclesia in dieb⁹ ĩfrascriptis sunt ꝑ quolibet die anni septẽ ꝛ quadragene septẽ: vꝫ ĩ natiuitate dñi nr̃i iesu xp̄i: ĩ circũcisione:epiphania:resurrectõe:pẽthecoste:ascẽsiõe dñi:ꝛ ĩ oĩbus solẽnitatib⁹ beate virgis Marie ꝛ oĩuꝫ apostoloꝝ:ꝛ sctoꝝ Joannis baptiste ꝛ euãgeliste:Stephani:Laurẽtij:ꝛ ĩ dedicatiõe dicte ecclesie:que est die.xxiiij.maij ꝛ per octauas. Item in predicta ecclesia a kalendis maij omni die per totũ menseꝫ maij sunt anni tres ꝛ dies.xv.
Item in predicta ecclesia sancti Saluatoris a die.xx.maij in qua est ꝯsecratio altaris maioris:ꝛ altaris apostolorũ Petri ꝛ Pauli oĩ die vsqꝫ ad festũ sanctoꝝ apostolorum dies.xl.
Item in predicta ecclesia est indulgentia ꝛ remissio omnium peccatorum de centesimo in centesimum.
Item in ecclesia sancte Marie de carmelo infrascriptis diebus festiuis ꝛ ꝑ oẽs sũt oĩ die ãni.x.ꝛ quadragene.x.in oĩbus dieb⁹ solẽnibus virginis Marie ꝛ natiuitatis dñi:epiphanie:ꝛ resurrectõis:ascẽsiõis dñi:pẽthecostes:trinitatis:ac corp̄is xp̄i:ꝛ omniũ apostolorũ:ꝛ in dedicatõe ecclesie ꝛ altaris eius.
In ecclesia scti Petri in celo aureo ĩ festo scõrũ Petri ꝛ Augustini ꝛ ꝑ octauas sunt ãni.xvj.ꝛ dies.xxx. Itẽ ꝛ in festo scti Spiritus

sancti Marci. ⁊ per octauas ānus vnus ⁊ dies.xl. Itez in festo sancti Augustini est tanta indulgentia quāta est in ecclesia sancte Marie de populo de Roma: ⁊ in festiuitatibus altariorꝫ eorūz est tanta indulgentia: quanta est tempore quadragesime.

Item a die primo septuagesime vsqꝫ ad diē primuz quadragesime sunt omni die anni.xvij.⁊ quadragene.xvij.

Summa sunt anni.xviij. ⁊ dies.cccxv. ⁊ omnibus dieb us festiuis principalium sunt anni septem ⁊ quadragene septem: ⁊ in dedicatione ecclesie centum.

Itē in pdicta ecclesia sci Petri ē bñdictio aplorꝫ Petri ⁊ Pauli: ⁊ ad altare sancti Martini ⁊ Nicolai in die eorꝫ festiuitatū ⁊ in die dedicatōis dictorꝫ altariorꝫ ⁊ p octauas oi die sunt dies.xc.

In ecclesia sancte Mostiole in festo eiusdem ⁊ per octauas sunt oi die anni.xvj.⁊ dies.lxxx. Et in festo sancti Spirit⁹ ⁊ sci Marci sunt annus vnus ⁊ dies.xl. Item in festo omniū dierū principalium ⁊ per eorum octauas sunt anni septem ⁊ quarantene septē. Item in festo virginis Marie: ⁊ sancti Augustini sunt dies .c. Item in festo sancti Augustini ⁊ Mostiole est tanta indulgētia quanta est in sancta Maria de populo de Roma.

Item in predicta ecclesia sancte Mostiole est bñdictio sancti Petri ⁊ Pauli apostolorꝫ. Et a prio die septuagesime vsqꝫ ad diez primum quadragesime sunt omni die anni.xviij. ⁊ dies. cccxv. Item in festiuitatibus omnium eorum altariorꝫ est tanta indulgentia quanta est tempore quadragesime: ⁊ qui ecclesiarū demaceratiōni manum porrexerit dies sunt.xl.

In ecclesia sancti Frācisci in omnibus diebus festiuis principaliū: ⁊ in festo sanctorꝫ Francisci: Ludouici: Antonij dci ordinis: ⁊ scē Clare: ⁊ in cōsecratione ecclesie: ⁊ oiuz altariorꝫ sunt anni septē ⁊ quadragene septem. Et in predicatione in sua domo sunt dies clxxx. ⁊ extra eorꝫ domos sunt dies.lxxx.

In ecclesia sancte Agathe de monte in omnib⁹ diebus festiuis principaliū ⁊ beatorꝫ Francisci: Ludouici: Antonij: Clare: Agathe: ⁊ sanctorum martyrū Primi ⁊ Feliciani: ⁊ in dedicatione ecclesie: ⁊ eorꝫ altariorꝫ: ⁊ p octauas sunt anni.vij.⁊ quadragene.vij.

In ecclesia sancte Marie foris portam: in festo Ascēsionis virgis Marie ⁊ in festo ꝯsecratiōis dicte ecclesie qđ est die.xix.maij est

maxia idulgētia data p angelos dñi q eādē ecclesiā ↄsecrauerūt.
In ecclesia sancti Thome apostoli: in festo sanctorum Dominici ⁊ Petri martyris sunt anni. viiij. ⁊ dies. ccxxxiij. ⁊ per octauas oi die anni. viiij. ⁊ dies. ccv.
Item in festis apostolorum omnium annus vnus ⁊ dies. ccxl. ⁊ p eorū octauas annus vnus ⁊ dies. xl. ⁊ in festo sancti Thome apostoli ⁊ Natiuitatis dñi: Circūcisionis: Rusurrectionis: Epiphanie: Pēthecostes: ⁊ in festo virginis Marie. ⁊ omniū apostolorum: ⁊ Dominici ⁊ Petri martyris sunt anni. v. ⁊ dies. ⁊ eorum octauas. In festo sci Thome de aquino anni. xxj. ⁊ per octauas anni. xx. ⁊ dies. cxl. Itē i dedicatōe ecclesie āni duo ⁊ dies. clxxx. Et ↄgregationis virginis Marie dies. clxxv. Et tēpore fabrice dies. ccx. ⁊ ad p̄dicatōes i domo sua dies. c. ⁊ ex̄ domos suas. xl.
In ecclesia sancte Marie de Nazareto siue sancti Dominici ↄtinentur omnes indulgentie sicut sunt scripte in caplo sci Thome.
In ecclesia sancte Marie de bethleem in oibus festis scē Marie virginis: ⁊ oium apostolorum: Natiuitatis dñi nr̄i: Resurrectōis: Penthecostes: Ascensionis: ⁊ p eorum octauas sunt anni septez ⁊ quadragene. xiiij. cū septima parte remissionis peccatorum
In ecclesia scē Helene in oibus diebus festiuis p̄ncipaliū: ⁊ euāgelistarum: ⁊ q̄ttuor doctorum: ⁊ sanctorum scārūqꝫ Helene: Magdalene: Stephani: Laurentij: Georgij: Martini: Uincentij: Nicolai: Juliani: Urbani: Michaelis: Xp̄ofori: Marini: Massentij: Clemētj: Uictoris: Katerine: Margarite: Cecilie: Clare: Colūbe: Agathe: ⁊ Ursule: ⁊ p eorum octauas sunt āni. ij. ⁊ dies. xxx.
In ecclesia sancti Stephani extra muros: in festo sancti Stephani sunt annus vnus ⁊ quarātene septem per octauam.
In ecclesia sancte Marie de rocha maiori: in oibus festis virginis Marie: Natiuitatj dñi nostri: Epiphanie: Resurrectiōis: Pēthecostes: Ascēsionis dñi: apostolorum Petri ⁊ Pauli: ⁊ Joānis baptiste ⁊ euāgeliste: ⁊ in sexta feria scā: ⁊ in dedicatōe dicte ecclesie sunt pro quolibet festo annus vnus ⁊ dies. cccxxv.
In ecclesia sancti Joannis in burgo: Natiuitatis dñi: Epiphanie: Resurrectōis: Penthecostes: Ascēsionis dñi: in festiuitatibus virginis Marie: ⁊ sanctorum Joannis baptiste ⁊ euangeliste sunt pro quolibet die festo dies. cl.

In ecclesia sancti Gulielmi ⁊ in ecclesia sci Joãnis in termis: i festo inuentionis scē Crucis ⁊ in exaltatione: ⁊ in festo scõꝝ Joãnis ⁊ Gulielmi sunt anni.xl.⁊ pro quolibꝫ die festo ad suas ecclesias.
In ecclesia sancte Crucis: in festo exaltationis ⁊ inuentionis sancte Crucis est septima pars omnium peccatorum remissio:
In ecclesia sci Jacobi de vernabula: i festo decollatõis ⁊ ꝯuersionis sci Pauli: ⁊ in festo sancte Christine ꝓ qualibꝫ die sunt anni.v.
In ecclesia sancti Damiani martiris: in festo sci Damiani epi ⁊ ꝑ octauam sunt anni tres ⁊ quarta pars peccatoꝝ remissio.
In ecclesia sancti Theodori epi: in festo suo ⁊ per octauã omni die sunt anni.xv.⁊ dies.cxcv.
In ecclesia sancte Marie de lapusterla: in festo sancti Michaelis ⁊ per octauas sunt omni die dies.xl.

Infrascripte sunt indulgentie que sunt tempore quadragesime.

In ecclesia sancti Gulielmi ⁊ in ecclesia sancti Joãnis in termis: oi die: scda: quarta: ⁊ sexta feria: sunt pro qualibet ecclesia ãni.xl.⁊ quadragene.xl.⁊ septia pars oiuꝫ peccatoꝝ remissio ⁊ ascẽdit oi die annos.xliiij.⁊ dies.cxl. Et in sexta feria sancta oẽs idulgẽtie duplicantur: ⁊ ascendunt annos.lxxxviij.⁊ dies.cclxxx.
In ecclesia de Betbleem sunt omni die vsqꝫ ad festũ Pasche ãni vij.⁊ quadragene.vij.
In ecclesia sancti Petri in celo aureo: a die primo quadragesime vsqꝫ ad octauã Pasche sunt oi die anni.xl.⁊ vltra hec tãta indulgentia quã habent omnes ecclesie dicti ordinis insimul.
Et in ecclesia sancte Mostiole similiter.
In ecclesia sancti Sepulchri siue sci Lafrãchi: in sexta feria sancta sunt anni.vij.⁊ quadragene.vij.⁊ septima ꝑs peccatoꝝ remissio.
In ec.scẽ Marie de rosate: est ãnus vnꝰ die prima dñice q̃drage.
In ecclesia sanctoꝝ Simonis ⁊ Jude: accedentibꝰ ꝯcedunt in qualibꝫ pria dñica mensis ⁊ in oi festiuitate principali ⁊ in vocabulo supradicte ecclesie anni mille ⁊ quadragene mille: ac septima ꝑs iniũcte penitẽtie in dño relaxet. Alijs vero diebꝰ singulis ãni.lx. ⁊ quadragene.lx. Et in ecclesia sancti sita ꝓpe ticinũ.

Deo gratias Amen.

Allegoria de sancto Paulo de vernabula in la festa della decolla tione o de le conuersione ⁊ del di de la sua festa: ⁊ de sancta Chri stina sono anni. v.
Allegoria de sancto Theodoro in nel di della festa ⁊ per la octaua sono anni. xv. ⁊ di. cxcv.

Queste sono le perdonanze de la quadragesima.

Alla ecclesia de sancto Gulielmo: e scã Maria del populo: infinite indulgẽtie ãni. xvij. fin alla octaua della resurrectõe del signore.
Anchora papa Nicolo quarto al tẽpo de Innocentio papa quarto: in ogni loco ⁊ casa de dicti fratri: la benedictione delli apostoli Petro Paulo: di. xl. porgendo helimosina alla dicta ecclesia anni. cc. ⁊ quarantene. cc.
Anchora in nella festa de tutti li altari della dicta ecclesia glie tãta indulgentia quanto e de quaresima.
Anchora misser Bisancio episcopo allo altare delli sancti cõfessori Marino ⁊ Nicolo: lo quale lui ꝯsegro ⁊ eoꝝ reliquias concesse in nel di della cõsecration del suo altare: lo qual si e lo vltimo di del mese de febraro: ⁊ ꝑ la octaua sua di. xl. e da parte di misser Zouãne episcopo de Pauia quarto: di. xl.
Anchora alla dicta ecclesia sono ogni di acomẽzãdo dal primo di de quaresima fin al di della Ascensione.
Allegoria de sancta Maria de Yosaphat el prio di della dominica de quaresima glie vno anno.
Sono ogni di anni. lx. e. quarãtene. lx. ogni dominica sono ãni mille ⁊ mille quarãtene de indulgentie in ogni festa principale.
Allegoria de sancto Petro in celo aureo: Papa Innocentio secundo lo qual cõsegro lo altare mazore della dicta ecclesia: si gli de ⁊ ꝯcesse a tutti li visitãti lo dicto altare de sancto Augustino ogni lunedi anni. vij. ⁊ quarantene. vij.
Anchora in la festa de sancto Petro ⁊ Paulo ⁊ sancto Augustio per octo di anni. xiiij. ⁊ quarantene. xiiij.
Anchora Gualtero rauẽnese archiepiscopo ⁊ cinqꝫ altri episcopi si hanno dati ⁊ concessi da sua parte ogni lunedi ⁊ in nelle feste infrascripte. s. de sancto Augustino e sancta Mostiola ⁊ il di de

Natale anni.iij.⁊ quarãtene.iij. Anchora in ogni altro di per tutto lanno.cc.quarantene.

Anchora papa Alexandro quarto si ha concesso in nel di delle feste de sancto Spirito ⁊ sancto Marco ⁊ ꝑ la octaua ãno.j.⁊ di.xl.

Anchora alla predicta ecclesia i ogni di della festa de sancto Augustino ⁊ de sancta Mostiola ⁊ ogni festa principale ⁊ ꝑ le octaue anni.vij.⁊ quarantene.vij.

Anchora papa Nicolo in le feste della Ascẽsione e della beata vergene Maria ⁊ de sancto Augustino di.c.

Anchora papa Benedicto si ha dato ⁊ concesso ogni di de festa prĩcipale ⁊ de sancta Mostiola: cosi como e nella cita de Roma la quadragesima anni.xvij.⁊ tante quarantene.

Anchora in la dicta ecclesia sono ogni di acõmenzando dal primo di della quaresima fin alla octaua de pasqua anni.xl.⁊ quarantene.xl. Et oltra di q̃sto ꝑ ciascaduna chiesia de loro e tãta ĩdulgẽtia quãta e ꝑ tutto lordine del mõdo delli fratri heremitani.

Registrum.

A.a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n. Omnes sunt quaterni preter.A.m. qui sunt duerni:⁊.n.qui est ternus.

Finis Sanctuarij: Papie antiquitatũ: Reliquiarũ sanctoruꝫ que erãt in Arce Papie: Indulgentiaꝝ quarũlibꝫ ecclesiaruꝫ intra ⁊ extra ciuitatẽ:ac vbi iaceat corpus.b. Bernardini de Feltro.
Impressuꝫ Papie ꝑ magistrũ Jacob de Burgofrãcho
Anno domini.Mcccccv.die.x.
mensis Nouẽbris.

Laus

Deo.